

Маріупольський
університет

«Публічне управління для сталого розвитку: виклики та перспективи на національному та місцевому рівнях»

Матеріали
V Міжнародної науково-практичної конференції

26 жовтня 2023 року
Київ, Преображенська, 6

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАЦІОНАЛЬНЕ АГЕНСТВО УКРАЇНИ З ПИТАНЬ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «КИЄВО-МОГИЛЯНСЬКА АКАДЕМІЯ»
ТАВРІЙСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ В.І.
ВЕРНАДСЬКОГО
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ЕКОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ГО «ЦЕНТР АДАПТИВНОГО ЛІДЕРСТВА ТА ТЕРИТОРІАЛЬНОГО
РОЗВИТКУ»
WYŻSZA SZKOŁA EKONOMICZNO-HUMANISTYCZNA
PAATA GUGUSHVILI INSTITUTE OF ECONOMICS OF IVANE
JAVAKHISHVILI TBILISI STATE UNIVERSITY
EURÓPSKY INŠTITÚT ĎALŠIEHO VZDELÁVANIA

**ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ:
ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ НА НАЦІОНАЛЬНОМУ ТА
МІСЦЕВОМУ РІВНЯХ**

матеріали
V Міжнародної науково-практичної конференції
26-27 жовтня 2023 р.

КИЇВ, 2023

Публічне управління для сталого розвитку: виклики та перспективи на національному та місцевому рівнях, V Міжнар. наук.-практ. конф., 26-27 жовтня 2023 р., м. Київ / за заг. ред. Трофименко М.В. – Київ: МДУ, 2023. – с.

Редакційна колегія:

Голова	- Микола ТРОФИМЕНКО, ректор МДУ, кандидат політичних наук, професор кафедри політології та міжнародних відносин;
Члени	- Олена БУЛАТОВА, доктор економічних наук, професор, перший проректор Маріупольського державного університету;
редколегії:	- Денис ТАРАСЕНКО, доктор економічних наук, професор, директор Науково-навчального інституту управління МДУ професор кафедри публічного управління та адміністрування, радник ректора МДУ;
	- Анна ЧЕЧЕЛЬ, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри публічного управління та адміністрування Науково-навчального інституту управління МДУ;
	- Олена БРАЖКО, доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри публічного управління та адміністрування ННІУ МДУ
	- Євген ХЛОБИСТОВ, доктор економічних наук, професор, кафедра екології факультету природничих наук Національного університету «Києво-Могилянська академія»;
	- Ежи ДЕЦ, канцлер Вищої Школи економіки та гуманітаристики, (Б'єльсько-Б'яла, Польща)
	- Володимир ГОРНИК, доктор наук з державного управління, професор, директор навчально-наукового інституту управління, економіки та природокористування Таврійського національного університету ім. В.І. Вернадського
	- Абесадзе Рамаз, директор Інституту економіки Паати Гугушвілі Тбіліського державного університету ім. Іване Джавахішвілі, доктор економічних наук, професор, (Тбілісі, Грузія)
	- Йозеф ЗАТЬКО, Президент Європейського інституту безперервної освіти (EIDV), Голова Асоціації піротехніків Словацької республіки, Засновник Східно-Європейської агенції розвитку (EEDA), доктор філософії, Почесний доктор, Почесний професор, LL.M, MBA, (Нове Замки, Словаччина)
	- Олена ПАВЛЕНКО, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри публічного управління та менеджменту природоохоронної діяльності Одеського державного екологічного університету
	- Любов Жарова, д.е.н., професор, проректор з міжнародних зв'язків Вищої Школи економіки та гуманітаристики, (Б'єльсько-Б'яла, Польща)

ПАРТНЕРИ КОНФЕРЕНЦІЇ:

МІНІСТЕРСТВО
ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ

Маріупольський
університет

НАДС

НАЦІОНАЛЬНЕ АГЕНТСТВО УКРАЇНИ
З ПИТАНЬ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«КИЇВО-МОГИЛЯНЬСКА АКАДЕМІЯ»

ТАВРІЙСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В. І. ВЕРНАДСЬКОГО

Wyższa Szkoła
Ekonomiczno-Humanistyczna

EURÓPSKY INŠTITÚT DALŠIEHO VZDELÁVANIA
EUROPEAN INSTITUTE OF FURTHER EDUCATION

ПРЯМУЄМО
РАЗОМ

Конференцію проведено в рамках Проєкту «Відкритий освітній простір для студентів і громади» (EduSpace), що реалізується у межах Програми Європейського Союзу «Підтримка ЄС переміщеним вищим навчальним закладам на Сході України» Ця публікація підготовлена за фінансової допомоги Європейського Союзу. Зміст цього документа є виключною відповідальністю Маріупольського державного університету і ні за яких обставин не може розглядатися як такий, що відображає позицію Європейського Союзу.

ЗМІСТ

I. БЕЗПЕКА ТА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ЯК УМОВИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЙ

Sabriie S. SHRAMKO

RAISING A CULTURE OF BEHAVIOUR ON THE ROADS
IS A WAY TO REDUCE ROAD ACCIDENTS
WITH SERIOUS CONSEQUENCES 15

Валентина АБАЛМАСОВА

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА КОЛАБОРАЦІЯ ЯК
ІНСТРУМЕНТ ВИРІШЕННЯ УРБОЕКОЛОГІЧНИХ ПРОБЛЕМ 17

Андрій ВОЛКОВ

МІЖНАРОДНА БЕЗПЕКА ЗАПОРУКА ГЛОБАЛЬНОГО
САМОЗБЕРЕЖЕННЯ ТА РОЗВИТКУ 20

Сергій КРАМСЬКИЙ

БЕЗПЕКА ЯК УМОВА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ
СТАЛОГО РОЗВИТКУ З УПРАВЛІННЯ ЛОГІСТИЧНИМИ
ПРОЄКТАМИ У ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД 22

Оксана МАЛЬЦЕВА

РЕСУРСНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ МЕДИЧНИХ
УСТАНОВ: ПОШУК ЕФЕКТИВНИХ ШЛЯХІВ 25

Геннадій РЯБЦЕВ

ПРОЦЕДУРИ АНАЛІЗУ ПОЛІТИКИ: МЕТОДИКА
ДОСЛІДЖЕННЯ ОБМЕЖЕНЬ 27

Світлана СВІРКО, Тарас ВЛАСЮК, Наталія КУСІК

БЮДЖЕТНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ:
СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ 30

Денис ТАРАСЕНКО, Володимир ПАКЛІН

СТАЛІЙ РОЗВИТОК АГРАРНОГО СЕКТОРУ,
ЯК ЗАПОРУКА ДОБРОБУТУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ 34

Олег ТРИГУБЧАК АНАЛІЗ СИСТЕМИ АДМІНІСТРУВАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ПОСЛУГ В ДЕРЖАВНИХ ЗАКЛАДАХ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ	36
---	----

Світлана ШИШЛОВА ШЛЯХИ МІНІМІЗАЦІЇ КОРУПЦІЙНИХ РИЗИКІВ В ДІЯЛЬНОСТІ ПУБЛІЧНИХ СЛУЖБОВЦІВ	38
--	----

II. ОСВІТА ТА НАУКА ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Ксенія GERMAN ЯВИЩЕ НЕОЛОГІЇ У НОВОГРЕЦЬКІЙ ТА АНГЛІЙСЬКІЙ МОВАХ	41
--	----

Михайло ЄФІМОВ РОЗБУДОВА НОВИХ ДЕРЖАВНИХ ТА САМОВРЯДНИХ ІНСТИТУТІВ У ПЕРШІ РОКИ НЕЗАЛЕЖНОСТІ (1991-1996)	42
---	----

Сергій КОВАЛЕНКО СУЧАСНЕ ОСМИСЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ДЕРЖАВНОГО СЛУЖБОВЦЯ	44
---	----

Валентина ШКУРО ІНКЛЮЗИВНІСТЬ ТА АРХІТЕКТУРНА ДОСТУПНІСТЬ, ЯК КОМПОНЕНТ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ГРОМАД	47
---	----

Вікторія ЯРЕСЬКО ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ ДО ШКОЛИ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	50
--	----

III. ПРАВОВІ ПИТАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УМОВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Галина БАРАБАШ ХАРАКТЕРИСТИКА ПОВНОВАЖЕНЬ ПАРЛАМЕНТСЬКИХ КОМІТЕТІВ У СФЕРІ ЗАКОНОТВОРЧОСТІ	52
--	----

Карина ІВАННІКОВА ШЛЯХИ ПОКРАЩЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я	54
---	----

Лариса КЛОЧКО ПОЛІТИЧНИЙ РЕЖИМ ТА ГРОМАДСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО: ОСОБЛИВОСТІ, СТАНОВЛЕННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В УКРАЇНІ	56
---	----

Олена КОЛОБРОДОВА УПОВНОВАЖЕНИЙ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ З ПРАВ ЛЮДИНИ В СИСТЕМІ СУБ'ЄКТІВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ	58
---	----

Олексій КУРНОСЕНКО МУНІЦИПАЛЬНІ ПРАВА ГРОМАДЯН ЯК ФУНДАМЕНТ GRASS-ROOT ДЕМОКРАТІЇ	61
---	----

Дмитро ЛУБІНЕЦЬ ПАРЛАМЕНТСЬКА ЕТИКА НАРОДНИХ ДЕПУТАТІВ В УКРАЇНІ: СУЧАСНІ РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ УДОСКОНАЛЕННЯ	64
--	----

IV. ПРАГМАТИЧНІ АСПЕКТИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В БІЗНЕСІ ТА ГРОМАДСЬКІЙ СФЕРІ

Юлія БЕДІНА ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В УКРАЇНІ	67
---	----

Людмила ВАСКОВСЬКА АКТИВІЗАЦІЯ ПРИВАТНОГО МЕДИЧНОГО СЕКТОРУ В СИСТЕМІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я КРАЇНИ	68
---	----

Анастасія ІСАЄВА, Марина ЗЕЛІНСЬКА МОЛОДЬ У СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ: НОВІТНІ ПІДХОДИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	70
---	----

Владислав КАЛІНІН ДО ПИТАННЯ ТРАНСНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ ТРУДОРЕСУРСНОГО ПРОСТОРУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ РИНКУ ПРАЦІ	72
--	----

Володимир КАЛІНІН УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ НАДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ ЯК ІНСТРУМЕНТУ ПІДВИЩЕННЯ ІНІЦІАТИВНОСТІ ГРОМАДСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА	75
---	----

Олег МИГОРЕНКО АНТИКОРУПЦІЙНА РОБОТА В ОРГАНАХ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ	78
---	----

Ганна РЯБОВА РОЗВИТОК ІНСТРУМЕНТІВ ДЕРЖАВНО- ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА В СФЕРІ НАДАННЯ МЕДИЧНИХ ПОСЛУГ ТА СЕРВІСІВ	80
--	----

Анастасія ТРОФИМЕНКО АСОЦІАЦІЇ ПРОГРОМАДСЬКИХ УНІВЕРСИТЕТІВ ЯК ІНСТРУМЕНТИ ПОСИЛЕННЯ ТРЕТЬОЇ МІСІЇ	82
--	----

Павло ЦИБУЛЬСЬКИЙ ЕТАПИ ЕВОЛЮЦІЇ ТА РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ ЗАЙНЯТОСТІ В УКРАЇНІ	86
--	----

V. ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ ТА СТАЛОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

Liubov ZHAROVA SECURITY OF INTERNATIONAL RELATIONS FOR SUSTAINABLE POST-WAR RECOVERY OF UKRAINE	92
---	----

Ірина ЗГАРА АПК УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД	96
--	----

Тарас МАМЧУР ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ТА РЕАЛІЯХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ	98
Данило МЕТЕЛЬСЬКИЙ ПРОБЛЕМИ ВСТАНОВЛЕННЯ КОМУНІКАЦІЇ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ З ОРГАНАМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ	101
Вікторія НАБОКОВА ВНУТРІШНЯ МІГРАЦІЯ НАСЕЛЕННЯ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ – ВИКЛИК ДЛЯ МІСЦЕВИХ ГРОМАД	104
Ірина ПЕТРИК ОСОБЛИВОСТІ ТА ПРИНЦИПИ ЗЕЛЕНОЇ ПІСЛЯВОЄННОЇ ВІДБУДОВИ УКРАЇНИ	106
Дмитро РУБАН ІННОВАЦІЙНІ ІНСТРУМЕНТИ РОЗВИТКУ МІСЦЕВОЇ ДЕМОКРАТІЇ ДЛЯ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ	108
Володимир РЯБОВ РИНОК ПРАЦІ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ВІЙНИ ТА ЩО БУДЕ ПІСЛЯ	111
Валентина ТОКАРЕВА ІНСТИТУАЛІЗАЦІЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УМОВАХ ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ ГРОМАД В УКРАЇНІ	113
Євген ХЛОБИСТОВ, Євгенія ШМІГЕЛЬСЬКА КРИМ: МОЖЛИВІ НАСЛІДКИ ДЛЯ ДОВКІЛЛЯ РУЙНАЦІЇ ОБ'ЄКТІВ КРИТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ	115
Василь ЧИНЧИК УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ОРГАНІВ УПРАВЛІННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНОЮ ГРОМАДОЮ В УМОВАХ ВПРОВАДЖЕННЯ ВІЙСЬКОВИХ АДМІНІСТРАЦІЙ	116

VI. РОЛЬ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

Наталя БЕСЕДА ОСОБЛИВОСТІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ СИСТЕМОЮ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я В УКРАЇНІ	120
Світлана ВЕРИТЕЛЬНИК РОЛЬ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЙ	122
Володимир ГОРНИК, Олександр ХАРЧЕНКО СТАЛІЙ РОЗВИТОК СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ: РЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ	125
Марина ЗЕЛІНСЬКА, Микита АНГЕЛІН ОСНОВНІ ЗАСАДИ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ	128
Тетяна КРАСЬКО ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО В УМОВАХ ВОЄННОГО КОНФЛІКТУ	130
Вікторія МОДНІКОВА ЕЛЕКТРОННЕ УРЯДУВАННЯ В КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ	132
Олена ПАВЛЕНКО, Андрій МАШИН ЕФЕКТИВНІСТЬ ОПЦІОННИХ ПРОГРАМ ДЛЯ ПРАЦІВНИКІВ ЯК ІНСТРУМЕНТУ РЕТЕНЦІЇ ПЕРСОНАЛУ	135
Богдан СВИСТУН ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ ОРГАНІВ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ	138

Антон СОРОКІН ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОФЕСІЙНИХ ТА ДІЛОВИХ ЯКОСТЕЙ СУЧАСНОГО КЕРІВНИКА ТА ЇХ ВІДПОВІДНОСТІ ЗМІНАМ У ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ	140
Мар'яна ТАРАСЕНКО МОТИВАЦІЯ МОЛОДІ В СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ	142
Євген ХМАРУК ВИЯВЛЕННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ РЕЗЕРВІВ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ І ЯКОСТІ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	146
Юлія ХОЛОДНА СУЧАСНІ МЕХАНІЗМИ ФОРМУВАННЯ ІМІДЖУ ТА ЙОГО ЗНАЧЕННЯ В РОБОТІ ПУБЛІЧНИХ СЛУЖБОВЦІВ	148
VII. СОЦІАЛЬНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО ТА ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ В КОНТЕКСТІ МОДЕРНІЗАЦІЇ РЕГІОНАЛЬНИХ ЕКОНОМІК	
Дар'я БОГДАНОВА РОЗВИТОК АДМІНІСТРАТИВНИХ ІНСТРУМЕНТІВ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ НА ПІДПРИЄМСТВІ	151
Олена ГРИВЦОВА СОЦІАЛЬНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО І ТУРИСТИЧНІ ПІДПРИЄМСТВА УКРАЇНИ	153
Анна ГУЗЕВА РИЗИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ	155
Михайло ДРАГОМЕРЕЦЬКИЙ РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УМОВАХ ВПРОВАДЖЕННЯ РЕФОРМИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я	157
Ярослав ЄМЧИЦЬКИЙ ПЕРСПЕКТИВИ СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА У ДЕРЕВООБРОБНІЙ ГАЛУЗІ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ	160

Марина ЗЕЛІНСЬКА, Денис ГРЯЗНОВ СОЦІАЛЬНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО: ДОСВІД ПІДТРИМКИ НА ДЕРЖАВНОМУ РІВНІ В КРАЇНАХ ЄС ТА ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ	162
Дмитро КОБЗАР СОЦІАЛЬНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО ЯК СФЕРА ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА В РЕАЛІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ	165
Віктор КОНОПКІН ВПЛИВ РОЗВИТКУ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА НА МЕХАНІЗМИ УПРАВЛІННЯ ОРГАНІЗАЦІЯМИ СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА	167
Наталія СІЧКАР СОЦІАЛЬНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО ТА ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ В КОНТЕКСТІ МОДЕРНІЗАЦІЇ РЕГІОНАЛЬНИХ ЕКОНОМІК	169
Вікторія ТИЩЕНКО ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У КАДРОВОМУ МЕНЕДЖМЕНТІ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА	172
Сергій ХАЛАІМОВ СОЦІАЛЬНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО ЯК ШЛЯХ РОЗВИТКУ ЗАКЛАДІВ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я	174
Анастасія ХЛИСТОВА СОЦІАЛЬНІ ПІДПРИЄМСТВА: ПРИНЦИПИ ВИЗНАЧЕННЯ І НАЙПОШИРЕНІШІ МОДЕЛІ В УКРАЇНІ	176
Анна ЧЕЧЕЛЬ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА В СТРАТЕГІЧНОМУ ПЛАНУВАННІ ПІСЛЯВОЄННОЇ ВІДБУДОВИ В УКРАЇНІ	179

Ольга ЯКОВЕНКО ПЕРЕДУМОВИ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ НА ШЛЯХУ ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ КРАЇНИ	181
--	-----

VIII. СОЦІАЛЬНІ ТА ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ГРОМАД

Milica VIENAIŽINDIENĖ, Kateryna HORIUNOVA KEY PRINCIPLES OF TOURISM SUSTAINABLE DEVELOPMENT MANAGEMENT	184
--	-----

Олена БРАЖКО МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ ТА РЕФОРМИ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ У КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В УМОВАХ ВІЙНИ	187
--	-----

Наталія ВОРОБКО СОЦІАЛЬНІ ТА ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ГРОМАД УКРАЇНИ	190
---	-----

Катерина ГУЛАКОВА ЛІДЕРСТВО В МУНІЦИПАЛЬНОМУ МЕНЕДЖМЕНТІ	193
---	-----

Олександр ДЕМИДОВ ЧИННИКИ ВПЛИВУ НА СИСТЕМУ УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИМ РОЗВИТКОМ РЕГІОНІВ	194
---	-----

Владислав КОВБАСЮК ВЗАЄМОДІЯ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ З ОРГАНАМИ САМООРГАНІЗАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ СЬОГОДНІ ТА ПІСЛЯ ВІЙНИ	197
---	-----

Василь КОЗАК ЕЛЕМЕНТИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЛОГІСТИЧНИХ ПОТОКІВ В УМОВАХ РОЗВИТКУ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ	201
--	-----

Аліна НАДЕЖДЕНКО СТІЙКІСТЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ЗА УМОВ ВІЙНИ	203
---	-----

Олена ПАВЛЕНКО, Хоу БО СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ СТІЙКОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ СИСТЕМИ	206
Альбіна РОЗМАРИНА, Андрій ПАВЛЕНКО ПІДВИЩЕННЯ ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНОЇ СТІЙКОСТІ ОДЕСЬКОГО РЕГІОНУ В УМОВАХ НЕСТАБІЛЬНОСТІ	209
Катерина СИНИЦЯ ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕСУ РОЗВИТКУ СТРАТЕГІЧНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ	212
Євген ТАТАРЧУК ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ГРОМАД	214
Лідія УШУЛУ УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ СТРУКТУРИ ЛІКУВАЛЬНО-ПРОФІЛАКТИЧНОЇ УСТАНОВИ	217
Володимир ЮСИП ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ «ЗЕЛЕНОЇ» ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ	219
ІХ. СТАЛИЙ ТЕРИТОРІАЛЬНИЙ РОЗВИТОК НА ШЛЯХУ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ТА ЄВРОАТЛАНТИЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ	
Оксана БОРОДІНА МОДЕЛЮВАННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПРОСТОРОВИХ УТВОРЕНЬ УКРАЇНИ НА ОСНОВІ ПОЛЬСЬКОГО ДОСВІДУ БЮДЖЕТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ	223
Лідія ГОРОШКОВА, Олександр МЕНЬШОВ ЛОГІСТИЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ В УПРАВЛІННІ ІНФРАСТРУКТУРНИМ РОЗВИТКОМ ТЕРИТОРІЙ	227
Наталія ОРЛОВА ЄВРОПЕЙСЬКА ІНТЕГРАЦІЯ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ МЕХАНІЗМІВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ	228

Ганна РЕШЕТОВА РОЛЬ ДЕРЖАВИ У ВДОСКОНАЛЕННІ ТА СТИМУЛЮВАННІ СПІВРОБІТНИЦТВА ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД	230
Олена ТКАЧЕНКО ВИКОРИСТАННЯ ПРОЕКТНОГО ПІДХОДУ ДЛЯ РІШЕННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ	234
Ігор ТОДОРОВ ГЕОПОЛІТИЧНА УМОВА СТАЛОГО НАЦІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ	236
Євген ШВЕЦОВ ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ОРГАНІЗАЦІЇ НАДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ ТА МОЖЛИВОСТІ ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ В УКРАЇНІ	238
Х. ФІНАНСОВІ МЕХАНІЗМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗБАЛАНСОВАНОГО ЗРОСТАННЯ	
Анастасія ВОРОНЦОВА ОСОБЛИВОСТІ ТА ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ ТА АУДИТУ В ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ	243
Людмила ЄСЛЮКОВА РОЗРОБКА ІННОВАЦІЙНИХ ТА ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ГРОМАД	246
Олена ЖУК ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО У РЕАЛІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЄКТІВ ТЕРИТОРІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ГРОМАД	248
Наталія МАЛИШ ДЕРЖАВНА ЕКОНОМІЧНА ПОЛІТИКА В УМОВАХ ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ	250

І. БЕЗПЕКА ТА КОНКУРЕНТНОСПРОМОЖНІСТЬ ЯК УМОВИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЙ

УДК 343.346

Sabriie S. SHRAMKO

PhD in Law, Senior Researcher, Academician Stashis
Scientific Research Institute for the Study of Crime Problems
National Academy of Law Sciences of Ukraine, Kharkiv, Ukraine

RAISING A CULTURE OF BEHAVIOUR ON THE ROADS IS A WAY TO REDUCE ROAD ACCIDENTS WITH SERIOUS CONSEQUENCES¹

Every year, more than 186,000 people under the age of 18 die in road accidents around the world. A large number suffer various injuries that often lead to disability. According to the Department of Patrol Police in Ukraine, 84.8 thousand people were injured and 9.5 thousand died in road accidents in 2020-2022 [1]. According to recent national statistics, one in 10 road traffic victims is under the age of 18.

Scientists point out that socio-psychological determinants are considered key in determining offences in the field of road traffic safety and transport operation [2, p. 8]. In other words, the human factor, namely the behaviour of drivers, pedestrians, motorcyclists and cyclists, is the cause of most road traffic accidents. The WHO in its reports cites the following most common types of dangerous behaviour on the roads [3]: speeding (non-compliance with the speed limit directly affects both the likelihood of an accident and the severity of the accident consequences); driving under the influence of alcohol and other psychoactive substances (increases the likelihood of a serious accident); failure to use motorcycle helmets, seat belts and child restraints (it has been proven that proper helmet use reduces the risk of fatal injuries by 42% and head injuries by 69%; seatbelt use reduces deaths and serious injuries among front seat drivers and passengers by 45-50% and among rear seat passengers by 25%; child restraints protect 60% of cases); distracted driving (distractions that endanger the safety of the driver, passengers, pedestrians and people in other vehicles, such as using a phone while driving).

In 2022, 18,628 road accidents with fatalities and injuries occurred as a result of the following actions:

- exceeding the safe speed limit - 7,561;
- violation of manoeuvring rules - 3,846;
- Violation of the rules of intersections - 1,467;
- violation of the rules of pedestrian crossings - 1,443;
- failure to keep the distance - 843;
- driving under the influence of alcohol - 790;
- pedestrian crossing in the wrong place - 593;

¹ Notes. The theses were prepared in pursuance of the topic of the fundamental scientific research of the Academician Stashis Scientific Research Institute for the Study of Crime Problems National Academy of Law Sciences of Ukraine "Crime prevention Strategy in the field of traffic and transport exploitation in Ukraine " (registration number 0120U105615).

- exceeding the speed limit - 469;
- driving into oncoming traffic - 418;
- other - 198 [1].

This shows that serious work needs to be done to reduce the severity of the consequences of road accidents, primarily by preventing their occurrence. Such work involves preventing road traffic offences by road users that may cause bodily injury or death; preventing their failure to comply with the requirements and provisions of the law, as well as disregard for both the rules of general culture and the rules of conduct on the roads; ensuring a clear understanding of actions in the road traffic situation. In this regard, the introduction of road safety education programmes becomes obvious. A systematic approach to solving road safety problems will help to reduce the accident rate and reduce the number of road accidents with serious consequences, including among children.

The foundations of safe behaviour should be laid at a very early age, so parents and educational institutions play an important role in preventing road accidents involving children. In order to educate competent and disciplined road users, it is not enough to hold occasional conversations, in particular before holidays or during class time [4, p. 108]. Scientists note that the most important factor in solving the problem of road safety is the training of road users. The level of road traffic crime largely depends on their consciousness, organisation and discipline. In this regard, it is necessary to constantly improve the ideological and educational work in labour collectives, educational institutions and at the place of residence of citizens. In addition, according to the scientist, the existing forms of teaching traffic rules need to be revised. First of all, it is necessary to teach them to children in schools on a regular basis rather than as an optional extracurricular activity [5, p. 20].

Therefore, there is now a need to introduce a separate subject in the educational curriculum for in-depth study of traffic rules, as the ability to predict the development of the situation on the road and make the right decisions requires knowledge not only of the rules of pedestrian traffic, but also of other participants, their interaction, etc.

REFERENCE:

1. Сайт МВС. URL: <http://patrol.police.gov.ua/statystyka/> (дата звернення: 22.09.2023 р.)
2. Danylchenko Yu. (2022) Systema determinatsii pravoporushen u sferi bezpeky dorozhnoho rukhu v Ukraini. Almanakh naukovykh prats fakhivtsiv Naukovodoslidnoho instytutu vyvchennia problem zlochynnosti imeni akademika V. V. Stashysa Natsionalnoi akademii pravovykh nauk Ukrainy za rezultatamy doslidzhen u 2022 r. Kharkiv : Pravo. S. 5-15.
3. Road traffic injuries (Published: 21 June 2021). URL : <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/road-traffic-injuries> (дата звернення: 05.09.2023).
4. Samoilova O. (2021) Subiekty zapobihannia dytiachomu dorozhno-transportnomu travmatyzmu. Derzhavna polityka u sferi ubezpechennia dorozhnoho

rukhu: teoriia, zakonodav stvo, praktyka : materialy Vseukr. nauk. prakt. konf. (m. Kharkiv, 5 lystop. 2021 r.) : elektron. nauk. vyd. Pravo. S. 107-109.

5. Mislivii V. A. (1990) Borba organov vnutrennikh del s dorozhno-transportnimi prestupleniyami, svyazannimi s prichinenim vreda perekhodam : ucheb. posob. Kiev. 86 s.

УДК 338.2:502.331

Валентина АБАЛМАСОВА,
Аспірантка Маріупольського державного університету

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА КОЛАБОРАЦІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ВИРІШЕННЯ УРБООКОЛОГІЧНИХ ПРОБЛЕМ

Стан довкілля в Донецькій області починаючи з 2014 року був відзначений високим рівнем антропогенної дії, спричиненої війною Росії проти України. На частині території Донецької області органи державної влади тимчасово не здійснюють свої повноваження (розпорядження Кабінету Міністрів України від 7 листопада 2014 року № 1085-р (із змінами)) [1]. Внаслідок бойових дій, інтенсивної технічної діяльності та несприятливих природних умов відбулося значне забруднення повітря, води, ґрунту та порушення біорізноманіття.

Маріуполь, як промислове і прифронтове місто, стикнулося у цей період з багатьма викликами, в тому числі, з проблемами поводження з відходами. Щороку півмільйонне населення Маріуполя виробляло 170–180 тис. тон ТПВ. Проектний термін експлуатації полігону становить близько 13 років. Єдиний діючий полігон у місті в 2021 році був заповнений на 80%. Тобто цей полігон мав діяти до 2024 року, однак при зазначеному навантаженні він мав би експлуатуватися лише до 2020 року.

Незважаючи на нестабільну військово, політичну та економічну ситуацію у регіоні, в 2019 році 12 представників соціального бізнесу у сфері поводження з відходами об'єднали зусилля для створення Кластеру переробників відходів та вторинної сировини «ЕКО ГУРТ» [2] на підконтрольній Україні території Донецької області (табл.1).

Таблиця 1. Кількість соціальних підприємств, як членів Кластеру

Період	Партнери Маріуполь, шт.		Партнери область, шт.	
	ФОП	ТОВ	ФОП	Т ОВ
2019 рік	7	1	3	1
2022 рік (після повномасштабного вторгнення)	1	0	1	0

Діяльність Кластеру переробників відходів та вторинної сировини ГО «ЕКО ГУРТ», можна розглядати, як приклад соціально-економічної колаборації соціальних підприємств у сфері поводження з відходами в Донецькій області.

Кластер з початку свого створення і до повномасштабного вторгнення Росії в Україну займався формуванням інфраструктури з переробки відходів і

створював економічно обґрунтовану логістичну схему збору відходів на території Донецької області. Він складався із 12 соціальних підприємств на території області. Серед них 10 – фізичні особи підприємці (ФОП) і 2 Товариства з обмеженою відповідальністю (ТОВ). Більша частина соціальних підприємств знаходилася у м. Маріуполі, інші члени у Мангушському районі, м. Торецьку та Костянтинівці. Але внаслідок окупації м. Маріуполя та жорстоких бойових дій на території Донецької області більшість соціальних підприємців Кластеру припинили свою діяльність, тому що втратили свої підприємства та вимушені були покинути регіон.

Кластер здійснював збір, сортування, переробку та утилізацію різних видів відходів, таких як пластик, папір, скло та метал. Процес переробки відходів та вторинної сировини зменшує кількість викидів в атмосферу та водні джерела. Крім того, Кластер застосовував інноваційні технології та методи переробки, що дозволяли відновлювати матеріали. Це, у свою чергу, знижує потребу у видобутку нових природних ресурсів та скорочує вплив на навколишнє середовище при видобутку. Загалом діяльність Кластера переробки відходів та вторинної сировини ЕКО ГУРТ у Донецькій області сприяла зменшенню навантаження на регіон, підвищуючи якість життя мешканців та сприяючи сталому розвитку регіону [3]. Зараз з 12 соціальних підприємств продовжують свою діяльність лише 2. Їм вдалося відновити діяльність на підконтрольній Україні території в м. Дніпро.

Мета дослідження: аналіз ролі об'єднання зусиль соціального бізнесу для вирішення урбоекологічних проблем.

Методологія проведення дослідження. Better Entrepreneurship Policy Tool [4] – це онлайн-інструмент, призначений для політиків та інших зацікавлених сторін на місцевому, регіональному та національному рівнях. Цей інструмент дозволяє оцінити, чи поточні політики та програми дозволяють і підтримують соціальні підприємства для запуску та розширення.

Оцінювання включає сім модулів із запитаннями, які охоплюють різні сфери діяльності в екосистемі соціального підприємництва:

1. Культура соціального підприємництва.
2. Інституційна основа.
3. Нормативно-правова база.
4. Доступ до фінансів.
5. Доступ до ринків.
6. Навички та підтримка розвитку бізнесу.
7. Управління, вимірювання та звітування про вплив.

На основі цієї методології було проведено дослідження серед соціальних підприємців членів Кластеру переробників відходів та вторинної сировини. У якому в період з квітня по травень 2023 року прийняли участь 8 представників соціальних підприємств.

Кожен модуль складався від 5 до 8 питань, які підприємці оцінювали за 10 бальною шкалою. Зведений результат оцінювання наведено у вигляді діаграми (діаграма 1).

Діаграма 1. Загальна оцінка модулів соціальними підприємцями, членами Кластеру

Для більш детального вивчення теми дослідження з урахуванням актуальної ситуації в Донецькій області був розроблений восьмий модуль анкети - Повоєнні перспективи. Який складався з відкритих питань де соціальним підприємцям було запропоновано дати свою оцінку та пропозиції щодо повоєнних перспектив у регіоні.

Всі респонденти одноголосно зазначили що буде попит на їх послуги в регіоні у повоєнній перспективі. При цьому зазначивши, що серед умов для відновлення їх діяльності будуть: перемога України у війні, безпека, фінансова підтримка від держави та донорів, діючи програми економічного розвитку регіону та екологічного відновлення.

Щодо ролі соціального підприємства у сфері поводження з відходами та саме Кластеру під час відбудови України, то респонденти вбачають її дуже високою. Та готові приймати активну участь у проєктах відбудови міста Маріуполь та області в цілому.

На питання «Чи має Кластер зараз вплив на Ваше життя?» один з респондентів відповів: «Підприємці з Маріуполя втратили усі свої активи. Усі підприємства припинили свою діяльність у окупованому місті. Деякі підприємці області релокувались до Дніпра. Деякі підприємці не знаходяться в Україні. Але підтримуємо зв'язок. Обговорюємо сумісні плани на майбутнє та проєкти. Маємо бажання відродитися».

Для покращення роботи соціальних підприємців, членів Кластеру у Донецькій області в повоєнний період рекомендується наступне:

1. Розробити Стратегію розвитку Кластера з урахуванням місцевих умов та потенціалу для підвищення ефективності використання ресурсів. Для цього необхідно провести всебічний аналіз ризиків, можливостей та перешкод у даному секторі.

2. Забезпечити соціальну захищеність працівників та членів Кластеру, наприклад, за рахунок підвищення їх кваліфікації та покращення умов праці. Це допоможе залучити та зберегти кваліфікованих фахівців у даному секторі.

3. Розвивати систему логістичної підтримки Кластера, оптимізувати виробничі процеси та забезпечити швидке та ефективне пересування вантажів з

одного підприємства на інше. Для цього необхідно на постійній основі займатися пошуком нових членів.

4. Співпрацювати з місцевими органами влади для вирішення екологічних проблем регіону, включаючи поводження з відходами.

5. Розробити Програму розвитку підприємств Кластеру, що включатиме, як невеликі місцеві компанії, так і великих міжнародних інвесторів. Це дозволить розширити сферу діяльності Кластеру та підвищити його прибутковість.

6. Просувати Кластер на міжнародному ринку та брати участь у міжнародних виставках та заходах, щоб покращити його репутацію на світовому ринку.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА:

1. Про внесення змін до розпорядження Кабінету Міністрів України від 7 листопада 2014 р. № 1085 : Розпорядж. Каб. Міністрів України від 05.05.2015 р. № 428-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/428-2015-p#Text>

2. ГО «ЕКО ГУРТ». Дія.Бізнес - Головна сторінка. URL: <https://business.diia.gov.ua/participants/fop-ceban-ganna-valeriivna-eko-gurt>.

3. Сайт Кластера переробки відходів та вторинної сировини ГО «ЕКО ГУРТ». URL: <https://eco.free4you.space/>.

4. The Better Entrepreneurship Policy Tool. URL: <https://betterentrepreneurship.eu/en>.

УДК 32:351.862

Андрій ВОЛКОВ,

офіцер з безпеки Відокремленого підрозділу іноземної неурядової організації «Представництво центру з питань захисту цивільного населення в умовах конфлікту (CIVIC)»

МІЖНАРОДНА БЕЗПЕКА ЗАПОРУКА ГЛОБАЛЬНОГО САМОЗБЕРЕЖЕННЯ ТА РОЗВИТКУ

Повномасштабне вторгнення росії в Україну 24 лютого 2022 року стало справжнім шоком для міжнародної спільноти і значно посилило безпекову напруженість та геополітичну нестабільність не лише в Європі, але і в усьому світі.

Цей агресивний крок Росії підтвердив її готовність порушувати міжнародне право і наявні договори, такі як Будапештський меморандум 1994 року. Європейські країни були змушені переглянути свої оборонні стратегії, збільшувати військові видатки та активізувати військову співпрацю через НАТО. Спроба анексії частини суверенної території України спричинила масовий засуд з боку міжнародної спільноти. США, Європейський Союз, Канада, Велика Британія та інші країни ввели жорсткі економічні санкції проти росії.

Вторгнення росії в Україну не лише спричинило величезні страждання та втрати для українського народу, але й незворотно змінило хід глобальної

політики, змусивши держави зібратися та зміцнити свої позиції у справі захисту міжнародного порядку і правил. Така ситуація підкреслює необхідність колективної дії для утримання міжнародної стабільності та безпеки.

Рада Безпеки ООН, яка створена для забезпечення міжнародної безпеки, стоїть перед важливим випробуванням. Її структура та принципи роботи, включаючи право вето від п'яти постійних членів, часто заважає приймати рішучі і ефективні рішення у відповідь на глобальні кризи. Саме це право вето, зокрема використовуване Росією, стає основною перешкодою для прийняття резолюцій стосовно української кризи.

Деякі країни та міжнародні експерти вже закликали до реформи Ради Безпеки, аби зробити її більш відповідальною та ефективною у відповіді на міжнародні виклики [1].

З огляду на ситуацію в Україні та неефективність дій Ради Безпеки ООН у реагуванні на російську агресію, постала нагальна потреба перегляду ролі та функцій цього органу в сучасному світі. Виклики 21 століття вимагають від міжнародної спільноти більшої прозорості, оперативності та гнучкості в діях.

Ситуація в Україні показала, що механізми, які сьогодні використовуються Радою Безпеки ООН, є недостатніми для вирішення глобальних конфліктів та загроз міжнародній безпеці. Сучасна зброя не залишає жодній державі надії забезпечити свою безпеку лише військово-технічними засобами, нарощуванням озброєнь і збройних сил, оскільки не тільки саму ядерну війну, а й гонку озброєння виграти не можна. Стало очевидним, що безпека будь-якої держави повинна бути забезпечена не лише за допомогою не військових, а перш за все політичних і міжнародно-правових засобів. Шлях до гарантій безпеки кожної окремої держави лежить через всесвітнє зміцнення загальної безпеки. Дієва система міжнародної безпеки має стати на захисті миру та безпеки на планеті. Тому, сьогодні постала нагальна потреба створення нового ефективного механізму забезпечення міжнародної безпеки з попередження війн/збройних агресій, який передбачає докорінну реформу ООН. Щоб зберегти свою роль як ключовий орган глобальної безпеки, Рада Безпеки повинна реформуватися та адаптуватися до сучасних викликів.

Очевидно, є різні погляди на те, як повинна реформуватися Рада Безпеки ООН. Президент США Джо Байден підтримує ідею розширення Ради за рахунок додавання нових постійних членів, таких як Індія, Бразилія, Німеччина, Японія та Південно-Африканська Республіка. Схожі позиції ділять міністр закордонних справ Німеччини Анналена Бербок, високий представник ЄС Жозеп Боррель [2].

Та навіть якщо число постійних членів Ради збільшиться, виникає запитання про реальний вплив цього кроку, оскільки росія продовжує ігнорувати міжнародні договори, нехтує домовленостями та погрожує ядерною зброєю.

На наш погляд, єдиним варіантом здатним вплинути на складну та напружену обстановку у світі, який опинився на порозі Третьої світової війни та ядерної катастрофи, є внесення змін до структури та принципів роботи Ради Безпеки ООН [3]:

- якщо війну блокують через право вето країни-агресора або її союзників, питання має розглядатися Генеральною асамблеєю ООН. При підтримці двох

третин голосів держав, вето може бути скасовано, і резолюція стане обов'язковою для всіх країн;

- Африканський Союз, Латинська Америка, країни Тихого океану, Японія, Індія та ісламський світ повинні мати представництво в Радбезі ООН. Крім цього необхідно розширити доступ до роботи Радбезу для держав, що не є агресорами, і призупиняти участь тих, хто порушує Статут ООН;

- необхідно створити превентивний механізм, який б дозволив швидко реагувати на загрози територіальній цілісності та суверенітету країн. Санкції проти агресора необхідно вводити не лише після початку військових дій, але й на початковому етапі.

Таким чином, сьогодні особливо актуальним стає питання про розширення числа постійних членів Ради Безпеки ООН, перегляд принципу вето та впровадження механізмів швидкої реакції на загрози міжнародній безпеці. Оскільки міжнародна безпека – це не просто відсутність загроз та конфліктів, але і створення умов для співпраці, розвитку та процвітання населення всього світу. Тільки через колективні зусилля та співпрацю можливо забезпечити мирний і стабільний світ для наступних поколінь.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Євросоюз на Генасамблеї ООН підтримує Україну й закликає до реформи Радбезу - Борпель. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3762553-evrosouz-na-genasamblei-onn-pidtrimae-ukrainu-ta-zaklice-do-reformi-radbezu-borrel.html> (дата звернення 19.09.2023).

2. Реформа ООН – це навряд, але поставити РФ на місце можна. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3764855-reforma-onn-ce-navrad-ale-postaviti-rf-na-misce-mozna.html> (дата звернення 25.09.2023).

3. Зеленський: Право вето в руках Росії загнало ООН у глухий кут. URL: https://lb.ua/society/2023/09/20/575753_zelenskiy_pravo_veto_rukah_rosii.html (дата звернення 10.10.2023).

УДК: 005.8:415.26

Сергій КРАМСЬКИЙ,

кандидат технічних наук, доцент,
Одеський державний екологічний університет, м. Одеса,
доцент кафедри публічного управління та
менеджменту природоохоронної діяльності

БЕЗПЕКА ЯК УМОВА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ З УПРАВЛІННЯ ЛОГІСТИЧНИМИ ПРОЄКТАМИ У ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД

Вступ. У теперішньому турбулентному оточенні - військовий стан в країні, тобто воєнний період різноманітні інноваційні теорії технологічних змін лише

мають концептуальні проблемні засади воєнного суспільства та сталого післявоєнного відродження і розвитку економіки.

Незважаючи на значний розвиток теорії управління логістичними проектами і програмами за останнє десятиліття, слід констатувати практичну достатню відсутність досліджень, присвячених саме проблемам управління проектами щодо проектної логістики у воєнний та повоєнний час [1, с.85]. Отже інноваційне управління природоохоронною діяльністю підприємств буде ефективним проектним чинником у період повоєнного відновлення економіки та сталого розвитку країни.

Мета. Для післявоєнного відновлення необхідно застосовувати ясну стратегію впровадження відповідних логістичних транспортних проєктів, екологічних бізнес програм сталого розвитку адаптованих у тому числі, під час повномасштабної війни РФ проти України.

Результати дослідження. Сьогодні, теза щодо торгівлі сировинними товарами, має ряд військових ризик факторів і невизначеності, вантажі можуть декілька разів змінюватися, послідовно продаватися на протязі циклу їх перевезень на приклад інтермодальним або мультимодальним видом їх транспортування [2, с.280]. Успішність діяльності природоохоронних підприємств держави у воєнний період залежить від їх здатності оперативно реагувати на нові запити ринку логістичних послуг, розробляючи випуск конкурентоспроможної продукції товарів і логістичних послуг інфраструктурних підприємств [3, с.43].

Проектна логістика – гібрид сервісу із конкретного інвестиційного проєкту, що включає у себе усі засоби доставки товарів, розробку транспортної концепції (консалтинг) і послуги стейкхолдерів за для сталого розвитку товарних ринків у повоєнний час [5, с.83].

Завдяки проектним трансферам стає можливим будівництво морських портів, аеропортів, заводів, терміналів, хабів та різноматнітних видів підприємств. У транспортних проєктах продавець в середині проектного ланцюга виконує свої обов'язки щодо покупця, у здійсненні не відвантаження товару, а надання зі складу відвантаженого товару [6, с.69]. У теоретичній базі практично відсутні розробки, щодо специфіки правил перевезень згідно Інкотермс-2020 [4].

Логістичний інвестиційний проєкт розглядається, наприклад як: проєкт спорудження складу, терміналу та інших об'єктів логістичної інфраструктури; проєктом з логістичним забезпеченням є проєкт морського, річкового порту, транспортного (вузла) хабу у аспектах конкурентоспроможності [7, с.35]. Таким чином, правила Інкотермс-2020 [8, с.31], якоюсь мірою можуть слугувати регулюючими механізмами сталого розвитку, щодо проєктів і програм з товарного руху від продавця до покупця [13, с.30], але вони мають певні недоліки, а саме:

1. укладаються між двома сторонами логістичного проєкту;
2. не враховують інтереси держави та стейкхолдерів проєкту [9, с.523].;
3. перекладають певні функції на договір з проєкту;
4. не охоплюють весь контент логістичного проєкту [12, с.262].

Базисом цільового формування транспортних проєктів у галузі інфраструктурного комплексу економіки різномірних за способом, об'єктами та інструментами (автомобільного, залізничного, морського, авіатранспортування, тощо) [10, с.57]. Інтеграційних проєктних механізмів є їх спільна єдина мета – прискорений розвиток товарних потоків та підвищення ефективності менеджменту даних організацій у повоєнний час [11, с.95]. Енвіронментальний проєкт має відповідати інвестиційній стратегії логістичного або інфраструктурного підприємства і бути максимально економіко-екологічно ефективними саме у повоєнний період [14, с.43].

Висновки. Слід зазначити, що логістика має елементи процесного підходу, який передбачає управління технологічними, комерційними та іншими процесами, що забезпечують досягнення цілей проєкту в послідовності етапів виконання робіт за логістичним проєктом, тому цей аспект стає найбільш актуальним для застосування проєктної логістики у повоєнний період.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Буркинський Б. В., Нікішина О. В., Тараканов М. Л. Інституціональні механізми регулювання розвитку логістики товарних ринків. Одеса: ДУ «ІРЕЕД» НАНУ. 2022. 275с.
2. Danchuk V. D., Alkema V. G., Sevostianova A.V., Bakulich O. O. Wheel working system in a team: relationship between different personnel in a marine project. Financial and credit activities: problems of theory and practice. 4 (35), 2020. P.277-286. <https://doi.org/10.18371/fcaptr.v4i35.222093>.
3. Нікольський В. В. Циклічно-генетична методологія управління проєктами організації системи інтермодального хабу в умовах невизначеності. Управління розвитком складних систем. Київ: КНУБА. 2020. 43. С.40-46.
4. Інкотермс-2020. URL: <https://incoterms2020.com.ua>
5. Kramskoy S. O. Method of assessment of professional competence of role for IT-company using fuzzy logic. Management of Development of Complex Systems, 2016. (28), 81 – 89.
6. Kramskyi S. O. Institutional support for formation of efficient logistic chains of commodity markets in external dimension. Innovations economics. Odessa: IMPEER of NASU, 2021. 4 (81). P. 65–75. [https://doi.org/10.31520/ei.2021.23.4\(81\).65-75](https://doi.org/10.31520/ei.2021.23.4(81).65-75).
7. Kramskyi S., Kolodinskyi S., & Zakharchenko O. Conceptual model for managing the phases of implementation of infrastructure projects and programmes in the post-war period. Scientific Bulletin of Mukachevo State University. Series “Economics”, 2023. 10(3), 33-40. doi: 10.52566/msu-econ3.2023.33.
8. Крамський С. О., Дарушин О. В., Захарченко О. В. Контент-аналіз логістичного проєкту міжнародного товароруку на прикладі інтермодальних перевезень. Управління розвитком складних систем. Київ: КНУБА. 2023. 3(55). С.28-35.
9. Zakharchenko O. V., Darushin A. V., Bileha O. V., Riepnova T. P. The Method of project team formation on the example of the ship's crew. Blue Eyes Intelligence Engineering and Sciences Publication' for the purpose of publication in the

“International Journal of Innovative Technology and Exploring Engineering” 2019. Vol. 8(10). 521–526.

10. Колодинський С. Б., Дубницький В. І. Інфраструктурна підтримка регіональних інноваційних процесів. Монографія. Одеса: «Екологія», 2021. 256 с.

11. Буркинський Б. В., Нікішина О. В. Селективне регулювання розвитку товарних ринків: теорія та практика. Одеса: НАН України, ДУ «ІРЕЕД» НАНУ. 2023. 267с.

12. Boyko V., Rudnichenko N., Hrechukha Y., Shibaeva N. Concept implementation of decision support software for the risk management of complex technical system. Springer international publishing book en chapter N17.2017. 255-269. doi.org/10.1007/978-3-319-45991-2_17.

13. Крамський С. О., Захарченко О. В. Організаційна модель управління етапами реалізації програм інфраструктурних проєктів. Управління розвитком складних систем. Київ: КНУБА. 2022. 4 (52). С. 28–34.

14. Lysyuk V. M., Lozova T. P., Skopsov K. V. Regulation of the state economy in the post-war period on the basis of selective import substitution. Economic Innovations. Odesa: IMPEER of NASU, 2023. 25. 2(87). 39-48.

УДК 614.2:338.2

Оксана МАЛЬЦЕВА,

лікар-патологоанатом,

ДУ «Інститут гастроентерології» НАМН України, м. Дніпро

РЕСУРСНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ МЕДИЧНИХ УСТАНОВ: ПОШУК ЕФЕКТИВНИХ ШЛЯХІВ

Серед різних аспектів діяльності закладів охорони здоров'я будь якого профілю важливе місце посідає ресурсне забезпечення та створення належних умов праці. Відомо, що результативність профілактичної та лікувально-діагностичної роботи лікарів та середнього медичного персоналу визначається не тільки рівнем їхньої компетентності, знань і умінь, ставленням до своїх функціональних обов'язків, а й рівнем матеріально-технічного забезпечення, технологічної оснащеності медичного закладу, в якому вони працюють, належними умовами праці. Отже, ресурсне, у т.ч. матеріально-технічне, технологічне, інформаційне забезпечення закладів охорони здоров'я є одним з визначальних критеріїв, який врешті-решт визначає якість медичних послуг.

Теоретичні та практичні аспекти підвищення ефективності управління забезпеченням діяльності медичних установ розглянуто у наукових працях багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених, наприклад, у роботах: В.А. Грабовського, О.В. Дмитрука, В.М. Лехан, О.А. Мартинюка, Л.А. Мельника, Л.І. Федулової, З.В. Юринця, Т.М. Ямненка. Проте, ще недостатньо уваги приділено проблемам ефективного управління ресурсним забезпеченням закладів охорони здоров'я на мікрорівні, що базується на застосуванні економічних методів і потребують подальшого дослідження саме у цьому напрямі.

Важливим завданням менеджменту медичного закладу є постачання та забезпечення функціонування необхідного медичного обладнання, апаратури, забезпечення та своєчасне поповнення інструментарію, розхідних матеріалів, ліків та виробів медичного призначення, інвентаря, господарчих товарів тощо [1].

У сучасних умовах система управління ресурсним забезпеченням медичних послуг у закладах охорони здоров'я дозволяє зробити процес їхнього використання орієнтованим на підвищення результативності, більш раціональним, ефективності діяльності закладу охорони здоров'я.

Належне ресурсне забезпечення не гарантує високої якості медичних послуг. Проте без належного матеріального ресурсу медичному закладу усі інші складові якості медичної допомоги не зможуть дати бажаного результату [2].

Наявність матеріально-технічної та інформаційної бази, що відповідає сучасному рівню розвитку медицини і вимогам нормативних документів зі стандартизації, у т.ч. положенням уніфікованих клінічних протоколів – необхідна умова забезпечення якості медичних послуг [3].

Існує багато класифікацій видів ресурсів, які використовуються медичними закладами: 1) матеріальні ресурси – включає основні засоби і обігові активи організації; 2) технологічні ресурси – використовувані технології та особливості організації діяльності організації, динамічність технологічних змін, інновацій, наявність конкурентоспроможних ідей та наукових розробок; 3) трудові ресурси – люди, здатні до праці, становлять основний елемент продуктивних сил суспільства, оскільки саме вони сполучають засоби і предмети праці, і в результаті трудових зусиль створюється готова продукція; 4) фінансові ресурси – це грошові кошти, що знаходяться в розпорядженні організації; 5) інвестиційні ресурси – сукупність матеріальних і нематеріальних ресурсів, які використовуються інвестором у процесі їх вкладання в об'єкти інвестування з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту [4]; 6) нематеріальні ресурси – це частина потенціалу організації, яка дає економічну вигоду протягом тривалого періоду та має нематеріальну основу отримання доходів, до яких належать об'єкти промислової та інтелектуальної власності, а також інші ресурси нематеріального походження; 7) просторові ресурси – приміщення й території організації, наявність і стан комунікацій, можливість їх розширення, місцезнаходження і розташування організації, наближеність до транспортних шляхів; 8) інформаційні ресурси – інформація, доступ до неї, можливість розширення інформації і підвищення її ймовірності та інше; 9) час – є специфічним і, на відміну від інших, не відновлюваним ресурсом, який не можна купити, відновити, повернути; 10) природні ресурси – компоненти природи, які використовуються або можуть бути використані як предмети споживання і як засоби праці; 11) правові ресурси – законодавчі акти, прийняті державними органами влади, розроблені нормативно-правові і науково-методичні документи (положення, правила, норми, інструкції, рекомендації, характеристики тощо); 12) ресурси організаційної структури управління – характер та гнучкість керівної системи, способи підпорядкування, обсяги повноважень та відповідальності, швидкість проходження керівних впливів [5].

Виходячи зі специфіки галузі, структура ресурсного забезпечення для кожної організації є індивідуальною.

Разом з тим, необхідною умовою ефективного використання наявних ресурсів є їх ефективне використання. Розвиток на основі інтенсифікації передбачає підвищення ефективності діяльності медичних закладів на основі раціонального використання всіх ресурсів та новітніх методів організації праці, інформованості про найновіші досягнення науково-технічного прогресу у галузі медицини.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Венгерова И.В. Формирование системы управления ресурсным обеспечением медицинских услуг в современной экономике. Современные проблемы науки и образования. 2012. № 5. URL: <https://www.scienceeducation.ru/ru/article/view?id=7028>
2. Аранович Л.М., Новокрещенова И.Г., Новокрещенов И.В., Ковалев Е.П. Основные направления оптимизации ресурсного обеспечения медицинской организации в условиях модернизации регионального здравоохранения. Врач-аспирант. 2013. №5.1. С. 165-174.
3. Лісневська Н. Маркетинг в охороні здоров'я – необхідність у ринкових умовах. Практика управління медичним закладом, 2016. №8. С.7–17.
4. Темпюк М.А. Особливості формування ресурсного забезпечення діяльності підприємства. Вісник Одеського національного університету. Серія: Економіка. 2015. 20, Вип. 3. С. 150-154.
5. Вовк І. Класифікація ресурсів підприємства. Сучасні підходи. Соціально-економічні проблеми і держава. 2011. Вип. 1(4). URL:<http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2011/11vippsp.pdf>.

УДК 334.02

Геннадій РЯБЦЕВ,

доктор наук з державного управління, професор
Національний університет «Києво-Могилянська академія», м. Київ, Україна,
Європейський гуманітарний університет, м. Вільнюс, Литва

ПРОЦЕДУРИ АНАЛІЗУ ПОЛІТИКИ: МЕТОДИКА ДОСЛІДЖЕННЯ ОБМЕЖЕНЬ

Закон України «Про державну службу» визначає її як «публічну, професійну, політично неупереджену діяльність із практичного виконання завдань і функцій держави, зокрема щодо: 1) аналізу державної політики на загальнодержавному, галузевому і регіональному рівнях та підготовки пропозицій стосовно її формування...» [1, ст. 1]. Якщо йдеться про формування (ширше – вироблення) доказової політики (evidence-based policy-making), її розуміють як базований на доказах і цінностях (evidences and values) курс дій влади з вирішення проблем порядку денного. Запорукою успішного

проектування таких дій є «міцність доказової бази» [2, с. 25]. Її має забезпечити аналіз політики (policy analysis) – «комплекс процедур із вироблення поради про найкращий із-поміж можливих курсів дій влади, орієнтований на клієнта і базований на доказах і цінностях» [3, с. 38]. Хоча проведення такого аналізу передбачено Регламентом Кабінету Міністрів України [4, § 34], існує ризик виродження порад органам влади в перелік закликів до «покращення», «посилення», «реформування», «вдосконалення», без огляду на наявні обмеження й ресурси. Тому важливим є надання державним службовцям, посадовим особам місцевого самоврядування роз'яснень, як саме досліджувати обмеження (ресурси), щоб згенерувати «інформацію й докази, здатні допомогти політику вибрати найбільш вигідну дію» [5, с. 6].

Оскільки методика відповідної процедури досі не прописана, автор пропонує скористатися такими рекомендаціями.

1. Розуміти під обмеженнями ресурси політики (inputs) – затрати, необхідні для її вироблення. Саме наділення учасників політики різними ресурсами, їхнє поєднання, заміна одних іншими є «вихідними умовами» процесу політики (policy-making), які визначають якість її продуктів (outputs), результатів (outcomes) і впливів (impact).

2. Установити, які саме ресурси політики потрібні для вирішення проблеми. В основу їхньої класифікації можна покласти типологію М. Крозье та Е. Фрідберга [6], уточнену П. Кньопфелем [7]. Згідно з нею, вирізняють такі види ресурсів:

- правовий – здатність визначати завдання учасникам політики, видавати обов'язкові для них норми й правила, розпоряджатися іншими ресурсами;

- фінансовий (монетарний) – здатність залучати й розподіляти кошти, застосовувати пільгові фінансові режими до окремих стейкхолдерів – груп інтересів, яких стосується вирішувана проблема, і хто має важелі впливу для її вирішення чи поглиблення [8, с. 25];

- майновий – здатність залучати матеріальні засоби учасників політики, а також засоби підтримки зв'язку між ними;

- кадровий – здатність приймати на роботу й готувати фахівців;

- інформаційний (когнітивний) – здатність до отримання, сприйняття та опрацювання доказів (evidences);

- організаційний (координаційний) – здатність створювати нові структури та взаємодіяти з наявними;

- примусу (силовий) – здатність застерігати й карати;

- часу – здатність до визначення пріоритетів, розподілу завдань, делегування їхнього виконання;

- довіри – здатність до одержання підтримки стейкхолдерів і громадськості;

- більшості – здатність отримувати підтримку політичної (наприклад, парламентської) більшості.

3. Експертним шляхом оцінити значимість кожного з потрібних ресурсів за якісною шкалою 1...4 (невисока; помірна; висока; визначальна).

4. Установити:

– якими ресурсами з потрібних та в яких обсягах володіє замовник аналізу політики (клієнт);

– які ресурси з потрібних та в яких обсягах стануть доступними для нього за умови виконання певних дій (вжиття певних заходів);

– які ресурси з потрібних відсутні, яких та в якому обсязі може не вистачити.

5. Визначити, чи можна замінити відсутні чи дефіцитні види ресурсів іншими. Наприклад, наявність ресурсу більшості дозволяє тимчасово обійтися без правового (відсутність нормативної бази), інформаційного ресурсів (переконавання замість дослідження проблеми), ресурсів часу (директивні втручання) й довіри (нехтування думкою окремих стейкхолдерів).

6. Скласти рейтинг обмежень за добутком значень наявності та значимості ресурсів. Наявність обмеження оцінюють експертним шляхом за якісною шкалою –3, –2, –1, +1, +2, +3 (відсутній, дефіцитний, дефіцитний із можливістю заміни, доступний, наявний частково, наявний у повному обсязі).

7. Скоригувати рейтинг обмежень з огляду на можливі ризики державного втручання, обумовлені ситуаціями неспроможності (фіаско) влади (government failures) – нездатністю її органів вирішувати проблеми, що породжуються ситуаціями неспроможності ринку (market failures), і досягати декларованих цілей втручання. Вони спричинені мотивами раціональної поведінки (намаганням максимізувати власну вигоду в будь-якій ситуації) індивідів, які працюють у владних структурах.

Описуючи обмеження, можна застосувати таку класифікацію неспроможностей влади [9, с. 73-74]:

– інформаційна асиметрія – за наявності часових обмежень отримати усю потрібну інформацію неможливо. До того ж, існують стейкхолдери, не зацікавлені у наданні повної й достовірної інформації;

– нездатність державних структур повністю передбачити наслідки прийнятих рішень;

– обмежені можливості суспільства щодо контролю над органами влади;

– недосконалість процесу політики, зокрема під час проектування владних рішень, адже над ним працює обмежене коло осіб;

– рентоорієнтована поведінка суб'єктів політики, лобіювання владних рішень окремими стейкхолдерами, взаємна підтримка політиками один одного.

8. Описати дії, спрямовані на покриття нестачі дефіцитних, одержання доступних і використання наявних ресурсів, приділивши найбільшу увагу ресурсам із найвищим від'ємним рейтингом (–12...–8).

На думку автора, практичне використання наведеної вище методики може стати одним з елементів формування у державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування навичок вироблення суспільної політики, базованої на доказах і цінностях.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Про державну службу : Закон України від 10 груд. 2015 р. № 889-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text>

2. Quality of Public Administration: A Toolbox for Practitioners. Luxembourg : Publications Office of the European Union, 2017. URL: <https://ec.europa.eu/esf/BlobServlet?docId=18587&langId=en>

3. Riabtsev G. L. Policy analysis: problems of teaching and application. Scientific and pedagogical internship "Lifelong learning as a factor in improving the professional competence of specialists in public management and administration" : internship proc., Wroclawek, Jan. 30 - Mar. 12, 2023. Wroclawek : Cuiavian University in Wroclawek, 2023. P. 37-42.

4. Про затвердження Регламенту Кабінету Міністрів України : постанова Кабінету Міністрів України від 18 лип. 2007 р. № 950. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/950-2007-%D0%BF#Text>

5. Geva-May I., Pal L. A. Good Fences Make Good Neighbours: Policy Evaluation and Policy Analysis – Exploring the Differences. Policy Analysis Methods / S. S. Nagel (ed.). Nova Science Publishers. 1999. 302 p.

6. Crozier M., Friedberg E. Actors and Systems. The Politics of Collective Action. Chicago : The University of Chicago Press, 1980. VII + 333 p.

7. Public policy analysis / P. Knoepfel, C. Larrue, F. Varone, M. Hill. Bristol : The Polity Press, 2007. XVII + 317 p.

8. Riabtsev G. L. Policy analysis tools: stakeholder analysis techniques. Modern strategies of sustainable development of the state and society in the context of global challenges : Int. scientific conf., Wloclawek, Poland, August 2-3, 2023. Riga : Baltija Publishing, 2023. P. 24-29.

9. Кілієвич О. І., Рябцев Г. Л., Тертичка В. В. Практикум із підготовки аналітичних документів : навч. посіб. Київ : К.І.С., 2016. 95 с.

УДК: 351

Світлана СВІРКО,

д.е.н., д.н.д.у., професор, завідувач кафедри національної безпеки,
публічного управління та адміністрування,
Державний університет «Житомирська політехніка»

Тарас ВЛАСЮК,

д.е.н., професор кафедри міжнародних відносин і політичного менеджменту,
Державний університет «Житомирська політехніка»

Наталія КУСІК,

Державний університет «Житомирська політехніка»

БЮДЖЕТНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Ключові слова: бюджетна безпека країни, загрози, державне управління, публічність

Вступ. Сучасні умови розвитку економіки України характеризується значною кількістю ризиків та загроз, які сукупно створюють загрозливе поле небезпеки національним економічним інтересам. Так, проведена оцінка стану економічної безпеки України за 2010 – 2019 р.р. свідчить про невтішні результати: показники економічної

безпеки в цей період не подолали відмітки у 43%, що, згідно нормативним підходами до обрахунку економічної безпеки, свідчить про незадовільний стан останньої [1, 2]. Одним з найважливіших компонентів економічної безпеки виступає бюджетна безпека, яка розрахунково має субпідрядну природу до економічної безпеки [2]. Не зважаючи на формальну супідрядність її ролі, акцентуємо, що саме достатній рівень бюджетної безпеки дозволяє фінансово забезпечувати реалізацію широкого спектру функцій держави у сфері: загальнодержавних функцій, оборони, громадського порядку, безпеки та судової влади, економічної діяльності, охорони навколишнього середовища, житлово-комунального господарства, охорони здоров'я, духовного та фізичного розвитку, освіти, соціального забезпечення та соціального захисту [3].

Мета. Окреслити стан, уточнити понятійну сутність бюджетної безпеки, визначити сукупність її загроз та перспективи розвитку.

Результати. Сучасний стан бюджетної безпеки характеризується як безумовно незадовільний, про що свідчать послідовно проведені розрахунки вченими-економістами наукової школи Державного університету «Житомирська політехніка», що охопили період з 2010 по 2021 р.р. [3, 4]. На тлі неспадного інтересу науковців в сфері як теоретичних, так і розрахунково-оціночних досліджень бюджетної безпеки, слід визнати вкрай незадовільним стан реалізації повноважень Міністерства економіки щодо перманентного здійснення розрахунку економічної безпеки загалом та бюджетної безпеки зокрема двічі на рік, оскільки такі розрахунки або не здійснювались, або не оприлюднювались [2]. В той же час, згідно Закону України «Про відкритість використання публічних коштів», принаймні показники бюджетної безпеки мають бути оприлюднені, як такі, що відображають стан використання публічних коштів [5].

Згідно нормативним підходам бюджетна безпека являє собою «стан забезпечення платоспроможності та фінансової стійкості державних фінансів, що надає можливість органам державної влади максимально ефективно виконувати покладені на них функції» [2]. Дискусія щодо понятійного змісту бюджетної безпеки у вітчизняному науковому полі триває не одне десятиріччя. У наслідок його опрацювання можна зробити висновки, про те, що бюджетна безпека на сьогодні трактується як [3, 6, 7]: складова фінансової безпеки; складова економічної безпеки; стан (забезпечення) платоспроможності держави; ступень збалансованості бюджету; один з основних індикаторів оцінки ефективності державної політики; фінансові умови, виражені у обсягах фінансових ресурсів та принципах їх формування та розподілу; процес розробки, прийняття та контролю виконання бюджету; державна політика в контексті національних економічних інтересів країни; стан бюджетної системи; здатність держави ефективно виконувати покладені на неї функції; співвідношення бюджетних коштів, параметрів їх формування і розподілу та сумарних потреб у останніх з боку їх отримувачів; рівень бюджетного потенціалу країни; головна умова здатності держави здійснювати фінансового-економічну політику; фактор соціально-економічного розвитку країни; спроможність бюджетної системи забезпечити фінансову самостійність держави; стан і заходи із забезпечення бюджетного суверенітету держави; захищеність від впливу внутрішніх та зовнішніх загроз бюджетній системі; індикатор і критерій ефективності бюджетної політики та організації бюджетного процесу; здатність органів державної влади та місцевого самоврядування забезпечувати фінансування.

Втім, найбільш коректним, термінологічно вдалим та всеохоплюючим слід вважати визначення, за яким бюджетна безпека трактується, як «стан фінансової захищеності сектору загального державного управління, що характеризується платоспроможністю та фінансовою стійкістю держави, як економічного суб'єкту, що надає можливість інституціональним одиницям вказаного сектору реалізовувати повноваження на виконання функцій держави максимально результативно та ефективно в умовах мінливого середовища, зовнішніх та внутрішніх загроз» [3]. В той же час, це визначення можна певним чином оптимізувати шляхом виключення апелювання до сектору загального державного управління та акцентуванні усієї уваги на інституції держави. Отже, пропонується під бюджетною безпекою розуміти стан фінансової захищеності держави, що характеризується таким рівнем її платоспроможності та фінансовою стійкістю, що забезпечує реалізовувати її повноваження на функції максимально економічно, ефективно та результативно в умовах мінливого середовища, зовнішніх та внутрішніх загроз. Такий підхід відображає не тільки всебічні вищенаведені характеристики бюджетної безпеки, а й розкриває сутність останньої як об'єкту державного управління в умовах запровадження світових принципів належного державного управління.

Питання загроз бюджетній безпеці не тільки не одноразово опрацьовувалось неодноразово у вітчизняному науковому полі, а й біли висвітлені у нормативно-правовому полі. Так, Стратегія економічної безпеки закріплює такі основні загрози фінансової безпеки, що безпосередньо пов'язані з її складовою – бюджетною безпекою [1]: «низький рівень бюджетної дисципліни, низька інституційна спроможність розпорядників бюджетних коштів розробляти плани діяльності більш як на один рік, обмежені зв'язки між бюджетним плануванням та пріоритетними напрямками розвитку держави; значний обсяг дефіциту державного бюджету, що перевищує визначені Бюджетним кодексом України 3 відсотки прогнозного номінального обсягу валового внутрішнього продукту України на відповідний рік, що за фактичної відсутності неборгових джерел його фінансування спричиняє зростання державного боргу та відповідного навантаження на державний бюджет; високий рівень тінізації економіки; втрата доходів бюджету внаслідок поширених явищ «сірого» імпорту та контрабанди, схем ухилення від оподаткування, розмивання бази оподаткування шляхом використання «низькоподаткових» юрисдикцій; непослідовність правового регулювання відносин у податковій сфері; поширення явища легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом».

В свою чергу науковці до загроз бюджетній безпеці відносять [3, 6, 7, 8, 9]: високий рівень державного боргу та дефіциту державного бюджету; військовий конфлікт; зростання соціальних зобов'язань; інфляційно-девальваційні коливання; порушення термінів прийняття бюджету; відсутність чіткого розмежування функцій державного та місцевих бюджетів; недосконалість системи міжбюджетних відносин; невпорядкованість системи взаємозаліків, а також обґрунтування пріоритетів бюджетних програм; нецільове використання бюджетних коштів; стан світового фондового ринку як сфери фінансової зацікавленості країни; світові економічні кризи; інтеграцію національної економіки до світової; недосконалість нормативно-правового забезпечення; прорахунки в бюджетному плануванні та прогнозуванні; недостатню прозорість видатків бюджетів; нестабільність доходів бюджету; недостатнє та несвоєчасне покриття бюджетного дефіциту; незаконне та неефективне використання бюджетних коштів; функціональні прогалини підсистеми виконання бюджетів; неефективність підсистеми бюджетного контролю, недосконалість

підсистеми бюджетного обліку; бюджетну розбалансованість; міграція трудових ресурсів; ресурсна та технологічна залежність від інших країн; зміна умов торгівлі та кон'юнктури світових цін; практична відсутність відведення основних фондів країни; тінізація бізнесу; падіння ВВП та відтік капіталу з реального сектору економіки тощо. Не применшуючи вищенаведені загрози, відмітимо, що в умовах реформування державного управління на засадах гармонізації його підходів до кращих світових аналогів реальною загрозою бюджетній безпеці виступає відсутність механізмів державного управління бюджетною безпекою. Окрім того не менш загрозливим є відсутність відкритості інформації щодо рівня бюджетної безпеки в країні.

Висновки. Досягнення необхідного рівня бюджетної безпеки країни потребує вирішення сукупності теоретичних та практичних завдань. На початок такої роботи запропоновано уточнене визначення «бюджетної безпеки», доповнено склад загроз бюджетної безпеки позиціями: фактичної відсутності державного управління бюджетною безпекою країни та публічності інформації щодо рівня останньої.

Перспективи подальших досліджень. Подальше опрацювання положень державного управління бюджетною безпекою потребує створення дієвих механізмів останньої, а забезпечення відкритості інформації щодо рівня бюджетної безпеки – формування однойменного інтернет-модуля в інформаційно-аналітичних системах «Прозорий бюджет» та «Єдиний веб-портал використання публічних коштів».

Конфлікт інтересів. Потенційний конфлікт, що може виникнути за реалізації вищевказаних позицій, носить виключно суб'єктивний характер, головною детермінантною якої виступатимуть наміри окремих посадових осіб державного апарату управління і у подальшому зловживати своїм становищем в процесі розподілу та використання публічних коштів.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА:

1. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 11 серпня 2021 року «Про Стратегію економічної безпеки України на період до 2025 року»: Указ Президента України № 347/2021 від 11 серпня 2021 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2021#Text>
2. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України: Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29 жовтня 2013 року № 1277. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13>
3. Свірко С.В. Механізми державного управління бюджетною безпекою: монографія. Житомир: . ТОВ «Видавництво Житомирської політехніки». 2021. 436 с.
4. Свірко С.В., Дика О.С., Дикий А.П., Тростенюк Т.М. Бюджетна безпека як динамічна детермінанта соціально-економічного розвитку України. Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. 2022. Вип. 6 (47), С. 280-293. DOI: 10.55643/fcaptr.6.47.2022.3913
5. Про відкритість використання публічних коштів: Закон України від 01 лютого 2015 р. № 183-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/183-19#Text>
6. Московець В. І. Бюджетна безпека держави. Актуальні проблеми забезпечення фінансової безпеки держави в умовах глобалізації, 2022. С 39-41.

URL: https://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/11441/Biudzhetna%20bezpeka_Moskovets_2022.pdf?sequence=1&isAllowed=y

7. Ситник Н. С., Субицька Д. Я. Бюджетна безпека України: загрози та напрями її зміцнення. Чорноморські економічні дослідження, 2018. Вип. 34, С. 167-171. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bses_2018_34_37.

8. Проказюк О. В. Бюджетна безпека держави: сутність та основні загрози. Фінансовий простір, 2016. Вип. 3, С. 39-47. URL: <https://ofp.cibs.ubs.edu.ua/files/1603/16povtoz.pdf>

9. Захожай К.В. Бюджетна безпека як концепція сучасної фінансової науки. Фінанси, облік і аудит. 2018. Вип.1(31), С. 68-90. URL: <https://drive.google.com/file/d/1tKnvVEKDHjKbGDpkqnVIyjcwppRScORw/view>

УДК: 338.43:631.1(477)

Денис ТАРАСЕНКО

Доктор економічних наук, професор
Маріупольський державний університет
d.tarasenko@mu.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0002-6250-3442>

Володимир ПАКЛІН

аспірант освітньої програми 281 «Публічне управління та
адміністрування»
Маріупольський державний університет
volodymyr.paklin@mu.edu.ua

СТАЛИЙ РОЗВИТОК АГРАРНОГО СЕКТОРУ, ЯК ЗАПОРУКА ДОБРОБУТУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

Аграрний сектор вітчизняної економіки, який працює в умовах війни та незважаючи на її наслідки, показав свою конкурентоспроможність у сфері забезпечення продовольчої безпеки України та багатьох країн світу. Від аграрних підприємств та фермерських господарств а саме від їх податкових надходжень критично залежать бюджети вітчизняних територіальних громад.

У агробізнесі застосовуються особливі міркування, якими він відрізняється від більшості інших видів бізнесу [1]:

- у порівнянні з несільськогосподарським доходом, доходи аграріїв на 40% нижчі, незважаючи на значущість виробництва продуктів харчування;
- сезонність та погодно-кліматична залежність сільського господарств;
- часова залежність (виробництво з нуля до кінцевого продукту неминуче вимагає часу) час на виробництво агропродукції складно прискорити, що викликає розрив у часі між споживчим попитом і аграріями.

Існує міцний взаємозв'язок між агросектором та сільськими територіями, їх розвиток теж взаємопов'язаний. Неможливо розвинути сільське господарство без розвитку добробуту господаря земель. Тому, сталий розвиток сільських територій є важливою передумовою для стрімкого економічного розвитку вітчизняного агросектору. В умовах повномасштабної війни велике значення на

практиці мають соціальні перетворення у сільських громадах, що викликано реалізацією мотиваційних заходів які пов'язані з організаційно-економічними перетвореннями на селі [2].

Цим перетворенням край необхідна державна підтримка, що підтверджується сезонністю виробництва аграрної продукції та недостатня визначеність агробізнесу та його вплив на навколишнє середовище:

- надання безповоротної державної підтримки сільським територіям і громадам у вигляді фінансових ресурсів;
- регулювання та підтримка у складних ринкових ситуаціях на агроринку, з якими стикаються сільські території;
- стимулювання розвитку сільських територій за рахунок національних та регіональних програм.

Ефективне використання сільських територій, їх сталий розвиток має важливе значення для продовольчої безпеки України та як похідної від цього - якості життя українців.

У разі ефективного використання сільських територій та розвитку агросектору виникають потреби у додаткових трудових ресурсах, з'являється необхідність у багатьох робочих місцях, пов'язаних із сільським господарством. Аграріям потрібні фахівці у різних сферах діяльності:

- зберігання харчових продуктів;
- обробка продуктів;
- пакування харчових продуктів;
- транспортування продуктів;
- роздрібна торгівля продуктами харчування;
- паливні матеріали;
- робота з добривами та ін.

Доцільно використання податкового стимулювання шляхом відновлення спеціального пільгового режиму оподаткування ПДВ сільськогосподарських товаровиробників рослинницької та тваринницької продукції, що є ефективним важелем активізації розвитку аграрного виробництва. Таким чином акумульовані суми ПДВ спрямовуються на цільове використання для забезпечення ефективної діяльності у вітчизняному агросекторі [3].

Визначено, що податкові надходження аграрних підприємств на 70-90% формують бюджети сільських громад, тобто бюджети наповнюються за їх рахунок, а добробут сільських територій може розраховувати на державні та регіональні програми та на ефективність розвитку фермерського сектору.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Корінець Роман URL:<https://hromady.org/wp-content/uploads/2023/04/Посібник-сільський-розвиток-.pdf>
2. Застрожніков А.Г., Застрожнікова І.В. Державна підтримка інфраструктури села, як передумова сталого розвитку сільського господарства країни./А.Г. Застрожніков, І.В. Застрожнікова // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки) /

За ред. М.Ф. Кропивка. – Мелітополь: Вид-во Мелітопольська типографія «Люкс», 2016. - №1. – с.148-152 .

3. Територіально-орієнтовані механізми стимулювання інвестицій у повоєнному відновленні України : аналіт. доп. / [Я. А. Жаліло, Н. В. Бахур, А. А. Головка та ін.] ; за наук. ред. Я. А. Жаліла. – Київ : НІСД, 2023. – 78 с. – <https://doi.org/10.53679/NISSanalytrep.2023.09>

УДК 614.2:004.738

Олег ТРИГУБЧАК,

в.о. директора,

КНП «Смілянська міська стоматологічна поліклініка»

Смілянської міської ради

АНАЛІЗ СИСТЕМИ АДМІНІСТРУВАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ПОСЛУГ В ДЕРЖАВНИХ ЗАКЛАДАХ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ

Реформування вітчизняної системи охорони здоров'я, спрямоване на створення системи, орієнтованої на пацієнта, здатної забезпечити медичне обслуговування для всіх громадян України на рівні розвинутих європейських держав, одним із напрямів проведення медичної реформи є удосконалення надання публічних електронних послуг у сфері охорони здоров'я.

Проблеми надання адміністративних послуг досліджували такі вчені, як В. Б. Авер'янов, Ю. П. Битяк, В. Я. Настюк, І. В. Бойко, О. М. Буханевич, Н. Б. Писаренко, О. Т. Зима, О. М. Соловійова, В. П. Тимошук, І. Б. Коліушко та ін.

В Україні активно функціонують «E-Zdorovya», «e-Health», «e-Helsi», що включає використання електронних рецептів і медичних карт, електронних медичних історій пацієнтів. Однак питання стосовно модернізації системи адміністрування електронних послуг в державних закладах охорони здоров'я України не розкрито, що вказує на актуальність даної роботи та її практичне значення.

Публічна електронна послуга у сфері охорони здоров'я – це адміністративна або інша публічна послуга, що надається в електронній формі із застосуванням спеціалізованих інформаційно-комунікаційних систем на платній чи безоплатній основі фізичній або юридичній особі суб'єктами, спеціально уповноваженими державою органами відповідно до закону і не потребує особистого контакту між отримувачем та надавачем послуги на окремих стадіях отримання послуги або протягом усієї процедури. Публічні електронні послуги у сфері охорони здоров'я є одним із різновидів інструментів публічного адміністрування [1].

У цьому контексті особливої уваги заслуговує впровадження системи «E-Health» – електронної системи охорони здоров'я, що забезпечує обмін медичною інформацією та реалізацію програми медичних гарантій населенню [2].

Система eHealth складається з:

1.) Центральної бази даних (ЦБД) — інформаційно-телекомунікаційна система, яка містить передбачені законодавством реєстри, програмні модулі,

інформаційну систему НСЗУ, в частині, необхідній для реалізації державних фінансових гарантій та ін. Також, забезпечує можливість створення, перегляду, обміну інформацією та документами між реєстрами, державними електронними інформаційними ресурсами, електронними медичними інформаційними системами.

2.) МІС (електронна медична інформаційна система) — інформаційно-телекомунікаційна система, яка дає змогу автоматизувати роботу суб'єктів господарювання у сфері охорони здоров'я, створювати, переглядати, обмінюватися інформацією в електронній формі, зокрема з центральною базою даних (у разі підключення).

Аналізуючи формат надання інформаційних та інших послуг з використанням електронної інформаційної системи «Електронний Уряд», можна вирізнити чотири види електронного надання інформаційної послуги:

- інформування (надання безпосередньо інформації про державні (адміністративні) послуги);
- одностороння взаємодія (забезпечена можливість користувачу отримати електронну форму документа);
- двостороння взаємодія (забезпечена можливість обробки електронної форми документа, включаючи ідентифікацію);
- проведення трансакцій (електронна реалізація можливостей прийняття рішень та їх доставка) [3].

Завдання та функціональні можливості електронної системи охорони здоров'я визначені Порядком функціонування електронної системи охорони здоров'я, затвердженим Постановою КМ України від 25 квітня 2018 р. № 411. Так, згідно з п. 7 даного Порядку, завданням електронної системи охорони здоров'я є забезпечення можливості використання пацієнтами електронних сервісів для реалізації їхніх прав, зокрема, за програмою державних гарантій медичного обслуговування населення, автоматизація ведення обліку медичних послуг і управління медичною інформацією, запровадження електронного документообігу у сфері медичного обслуговування населення [4].

Відповідно до п. 8 Порядку, функціональні можливості електронної системи охорони здоров'я повинні забезпечувати:

- можливість реєстрації користувачів у центральній базі даних, у тому числі з використанням засобів електронної ідентифікації;
- можливість створення, внесення, перегляду та обміну деклараціями про вибір лікаря;
- можливість використання електронної системи охорони здоров'я особами з порушенням зору та слуху;
- можливість надання пацієнтами (їх законними представниками) згоди на доступ до даних про себе;
- отримання пацієнтами відомостей про осіб, які подавали запити щодо надання інформації, що міститься в електронній системі охорони здоров'я, про таких пацієнтів;
- можливість укладення, зміни та припинення договорів про медичне обслуговування населення та договорів про реімбурсацію за програмою

медичних гарантій, формування та подання електронних звітів, первинних, розрахункових та інших документів за договорами через центральну базу даних [4].

Рекомендації щодо можливості розвитку електронних послуг у сфері охорони здоров'я в Україні: обговорення пропозицій зі сторони населення та обговорення нововведень; посилення рівня комунікації влади з громадянами, з метою визначення їх потреб та підвищення обізнаності громадян щодо запроваджених електронних медичних послуг; посилення захисту персональних даних у сфері електронної медицини шляхом використання методу анонімізації даних; запровадження електронних медичних послуг із застосуванням технологій Інтернет речей.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Веліканов А. Зміст публічних електронних послуг у сфері охорони здоров'я Адміністративне право і процес № 12., 2020. - С. 137-141.
2. Helsi Реформа». Про Helsi. URL: [https:// reform.helsi.me/about-us](https://reform.helsi.me/about-us) (дата звернення: 04.12.2022).
3. Берназюк О. Адміністративні електронні послуги: поняття та умови впровадження в Україні. Підприємництво, господарство і право. 2019. № 5. С. 196-199.
4. Деякі питання електронної системи охорони здоров'я. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/ laws/show/411-2018-%D0%BF#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/411-2018-%D0%BF#Text) (дата звернення: 14.12.2022).

УДК 338.24:343.32

Світлана ШИШЛОВА,
адміністратор закладу

ШЛЯХИ МІНІМІЗАЦІЇ КОРУПЦІЙНИХ РИЗИКІВ В ДІЯЛЬНОСТІ ПУБЛІЧНИХ СЛУЖБОВЦІВ

Ефективна боротьба проти корупції в Україні потребує належного законодавчого забезпечення, формування дієвої системи державних органів, забезпечення належного координування формування та реалізації антикорупційної політики, превентивних заходів запобігання корупції. Розбудова такої інституційної системи повинна відповідати міжнародним стандартам і передовій світовій практиці.

Україна приєдналася до міжнародного антикорупційного руху, ратифікувавши низку міжнародно-правових документів і розробивши на їхній основі національне антикорупційне законодавство. Громадянське суспільство визнало антикорупційну реформу найбільш нагальною в нашій державі, спрямовану на узгодження антикорупційного законодавства з міжнародними, зокрема європейськими стандартами [1].

Теоретичні засади корупції у публічному секторі розглядають О. Альциванович, І. Бенько, А. Бухтіарова, М. Голованенко, О. Голота, Ю. Івашук, Т. Кустова, А. Новак, С. Сисюк, Р. Тосько, К. Хусанова, Я. Цимбаленко та інші.

Одним із основних напрямів у сфері запобігання корупції є виявлення корупційних ризиків, які можуть виникнути в діяльності державних службовців, а також усунення умов та причин виникнення цих ризиків.

При цьому, за поширеністю корупційні ризики в діяльності державних службовців можна розташувати в такому порядку:

- недоброчесність державних службовців;
- виникнення конфлікту інтересів;
- безконтрольність з боку керівництва;
- наявність дискреційних повноважень [1].

Слід звернути увагу на те, що перше місце серед корупційних ризиків не випадково посідає недоброчесність поведінки державних службовців.

Етично-психологічні аспекти та соціально-правові фактори мають досить великий вплив на сумлінність державних службовців при виконанні останніми посадових обов'язків, оскільки державний службовець завжди приймає рішення у першу чергу на підставі власного досвіду, психологічного відношення до виконуваної роботи, а також ґрунтуючись на особистих переконаннях і персональному соціально-матеріальному становищі.

При оцінці корупційних ризиків та розробці планів протидії корупції (ППК) та антикорупційних програм треба керуватися діючим законодавством. Серед ключових нормативних актів такі:

- Закон України «Про запобігання корупції» № 1700-VII від 14.10.2014 зі змінами (введення в дію 26.04.2015).

- Закон України «Про Національне антикорупційне бюро України» від 14.10.2014 № 1698-VII.

- Кримінальний Кодекс України, від 05.04.2001 № 2341-III.

- Кодекс України «Про адміністративні правопорушення» від 07.12.1984 № 8073-X.

- Закон України «Про державну службу» від 16.12.1993 № 3723-XII.

Закон України «Про запобігання корупції» [2] дає визначення поняттю корупції, визначає конфлікти інтересів та їхнє врегулювання, обмеження щодо подарунків посадовим особам, обмеження щодо сумісництва та суміщення, обмеження після припинення діяльності, пов'язаної з виконанням функцій держави, місцевого самоврядування, обмеження спільної роботи близьких осіб, встановлює правила етичної поведінки, порядок фінансового контролю над посадовими особами, порядок захисту викривачів, а також вимоги щодо розробки антикорупційних планів.

Законом [2] також створено Національне агентство з питань запобігання корупції з широкими повноваженнями по формуванню та впровадженню антикорупційної національної політики та іншими повноваженнями. Законом передбачається кримінальна, адміністративна, цивільно-правова та дисциплінарна відповідальність за вчинення корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень.

Серед загальних підходів до мінімізації корупційних ризиків можна назвати такі:

- усунення корупціогенних факторів в законодавчих та нормативних актах;
- стандартизація і оптимізація бізнес-процесів та розробка стандартних операційних процедур (СОП) стосовно ключових функцій з чітким описом виконання функцій та розмежуванням відповідальності і повноважень;
- відокремлення та розмежування несумісних функцій;
- впровадження внутрішніх кодексів поведінки, з механізмами попередження, виявлення та врегулювання конфлікту інтересів, а також обмежень та правил щодо одержання подарунків, переваг, пільг, іншої зовнішньої (благодійної) допомоги;
- проведення періодичних тренінгів та підвищення кваліфікації для посадових осіб усіх рівнів стосовно етики, конфлікту інтересів, матеріальної відповідальності за порушення та інших питань;
- мінімізація безпосередніх контактів та можливостей впливу у процесі прийняття управлінських рішень;
- запровадження громадського контролю за процесом прийняття управлінських рішень;
- проведення періодичного оцінювання якості, ефективності й результативності діяльності, пов'язаної з виконанням функцій держави;
- забезпечення обов'язковості проведення службових розслідувань (перевірок) за кожним фактом ймовірної корупційної поведінки;
- встановлення персональної відповідальності за неналежне виконання обов'язків.

Задля попередження можливих корупційних ризиків на публічній службі необхідні відповідні заходи, а саме:

- налагодження ефективних комунікацій з правоохоронними органами у сфері протидії корупції;
- вивчення досвіду проведення антикорупційних реформ в ЄС;
- використання електронної системи ProZorro;
- застосування сучасних інформаційних технологій та електронної системи подання та оприлюднення декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування;
- сприяння формуванню довіри суспільства до антикорупційної політики держави.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Юсова, К., & Акімова, О. (2020). Корупційні прояви у системі публічних закупівель та їх класифікація. Підприємництво та інновації, (11-1), 37-42.
2. Закон України «Про запобігання корупції» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>

II. ОСВІТА ТА НАУКА ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

УДК 811.161.1:811.111

Ксенія ГЕРМАН,
студентка ОС Магістр,
ОП «Філологія. Переклад (англійська, німецька)»,
Маріупольський державний університет у Києві, Україна

ЯВИЩЕ НЕОЛОГІЇ У НОВОГРЕЦЬКІЙ ТА АНГЛІЙСЬКІЙ МОВАХ

Явище неології є характерним майже для кожного етапу історико-лінгвістичного розвитку суспільства, проте науково-технічний прогрес кількості лексичних інновацій, що потребує формування корпусу неологізмів кожної існуючої мови, системного, всебічного та постійного оновлення корпусу інновацій, дослідження особливостей їх утворення та функціонування. [1]

Новогрецькій мові останніх десятиріч XX ст. та початку XXI ст. притаманна велика кількість неологізмів-запозичень, які в більшості випадків є інтернаціоналізмами, та неосемантизмів, що ілюструють абстрактні явища, поняття, ознаки та інше. Наприклад: неадаптовані лексичні інновації: *sram*, *gadget*, *roaming*, *hacking*, *networking* тощо; відтворені грецькими літерами: то *κόνσεπτ*, то *πρότζεκτ*, то *κάστινγκ*, то *τσат*, то *ντραфт*, *τρέντι*, *λάιτ* та *ін*; призначені до граматичної та фонологічної систем новогрецької мови: то *πουσάρισμα* (*η προώθηση*), *ο ακτιβισμός*, *μανι(ι)ουλάρω*, *τεστάρω* та інші. Композити-назви абстрактних дій, запозичені з англійської мови, грецькі термінологи фіксують у словниках з перекладеним або перифразовують відповідником новогрецькою мовою, який рекомендовано до вживання. Наприклад: *brainstorming* – *ο καταγισμός ιδεών*, *broadsheet* (*εφημερίδα*) – (*η εφημερίδα*) *μεγάλου σχήματος*, *mainstream* – то *κυρίαρχο ρεύμα*, *cyberbulling* – *δικτυοπαρενόχληση*, *spyware* – то *κατασκοπευτικό λογισμικό*, *chatroom* – *ο χώρος δικτυοσυνομιλίας*. Фразові неологізми-запозичення, зазвичай з абстрактними ознаками, відтворюються новогрецькою мовою у формі композитів або фразових лексичних інновацій. Наприклад: *case study* – *η μελέτη περίπτωσης*, *environmental group* – *η περιβαλλοντική οργάνωση*, *exit poll* – *η μεταδημοσκοπήση*, *hot line* – *η γραμμή επείγοντων*. [2]

Неології у англійській мові виникають з різних джерел, таких як технологічний прогрес, соціокультурні трансформації, наукові відкриття та інші сфери інновацій. Ось кілька прикладів неологізмів в англійській мові: 1. *Selfie*: введено для опису автопортрету, зробленого за допомогою смартфона. 2. *Meme*: спочатку означав опис ідеї, поведінки чи стилю, які поширюються в культурі. 3. *Google* (як дієслово): для пошуку інформації в Інтернеті, отриманої від пошукової системи Google. 4. *Cryptocurrency*: використовується для цифрових або віртуальних валют, які використовують криптографію для безпеки. 5. *Infodemic*: відноситься до надмірної кількості інформації, часто неправдивої або оманливої, яка поширюється під час кризи чи події. 6. *Vlog*: відеоблог, що представляє собою блог у форматі відео. 7. *Frenemy*: поєднання «друг» і «ворог»,

що описує когось, хто діє як друг і суперник. 8. Hangry: суміш «голодний» і «злий», що означає відчуття дратівливості через голод. Отже, з вищеприведених ствержень і прикладів, ми можемо зробити висновок, що неологізми вивчаються з боку різних аспектів. Останнім часом мовам притаманна велика кількість неологізмів-запозичень, які в більшості випадків є інтернаціоналізмами, та неосемантизмів, що ілюструють абстрактні явища, поняття, ознаки та інше.[3] Ці слова були або нещодавно створені для вираження концепцій, які раніше не існували, або запозичені з інших мов чи сфер, щоб заповнити лексичну прогалину в мовах.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Піцахчи О. В. Неологізми з афіксоїдними компонентами в новогрецькій мові / О. В. Піцахчи // Мовні і концептуальні картини світу. - 2011. - Вип. 37. - С. 187-191.
2. Bußmann. Lexikon der Sprachwissenschaft. / Bußmann, Hadumod. – Stuttgart: Kröner Verlag., 1990.
3. Стишов О. А. Нові лексичні запозичення в мові засобів масової інформації // Культура слова / О. А. Стишов. // Київ. – 1998. – №51. – С. 53–61.

УДК 342.122:323.222

Михайло ЄФІМОВ,
лікар-патологоанатом,
КНП «1 Територіальне медичне об'єднання м. Львова»

РОЗБУДОВА НОВИХ ДЕРЖАВНИХ ТА САМОВРЯДНИХ ІНСТИТУТІВ У ПЕРШІ РОКИ НЕЗАЛЕЖНОСТІ (1991-1996)

Необхідною умовою демократизації політичної системи України стає подальше реформування інституту державної влади і місцевого самоврядування через поступове розширення самостійності місцевих громад. Але у процесі реформування важливо враховувати вже накопичений досвід, рівень розвитку суспільства, традиції українського народу та його ментальність.

Починаючи з 1991 р., в Україні нарешті відновлені спроби українізувати як місцеве самоврядування, так й інші сфери суспільного життя [1].

Після всенародного обрання 1 грудня 1991 р. Президента України Леоніда Кравчука почалось внесення змін і доповнень до Конституції. Прийняттям 5 березня 1992 р. Закону «Про Представника Президента України» була створена виконавча вертикаль із представників Президента в областях і районах, які здійснювали державну виконавчу владу та контролювали органи місцевого самоврядування з питань здійснення ними делегованих державних функцій і дотримання Конституції та законів України [2].

26 березня 1992 р. була прийнята нова редакція закону «Про місцеві Ради народних депутатів Української РСР та місцеве самоврядування», яке визначає

місцеве самоврядування як територіальну самоорганізацію громадян для самостійного вирішення безпосередньо або через органи, які вони обирають, усіх питань місцевого життя в межах Конституції України, законів України та власної фінансово-економічної бази [3].

До сфери самоврядування 26 березня 1992 р. Законом України «Про місцеві Ради народних депутатів та місцеве і регіональне самоврядування» [3] було віднесено території базового рівня, населені пункти – місто, селище, село.

14 квітня 1992 р. Президент України видав Указ «Про Положення про місцеві державні адміністрації» [4] ініціатива Президента була використана для того, аби ліквідувати інститут президентських представників повністю, а законопроект було трансформовано в невеликий за обсягом, але вкрай важливий як для України, так і для долі Л. Кравчука та І. Плюща Закон «Про формування місцевих органів влади і самоврядування» від 3 лютого 1994 р. [5].

24 лютого 1994 р. був прийнятий Закон України «Про вибори депутатів і голів сільських, селищних, районних, міських, районних у містах, обласних Рад». Перший із цих законів фактично означав зміну системи влади в державі: інститут місцевих державних адміністрацій – органи державного управління адміністративно-територіальних одиниць – був скасований (ст. 8). Адміністративно-територіальні одиниці – області та райони – за встановленою процедурою формування адміністративних органів були віднесені до самоврядних територій – так само, як і міста, селища, села (ст. 1 ч. 1). Голови рад усіх рівнів мали обиратися всім населенням, замість держадміністрації знову відновлювалися виконкоми, механізму взаємодії Рад вищого та нижчого рівнів не було передбачено, крім формальної ієрархії. Щоправда, відразу після виборів, 28 червня, було внесено деякі зміни до Закону «Про формування місцевих органів влади і самоврядування», які регламентують загальні механізми скасування рішень та розпуску Рад (ст. 5), припинення повноважень голови Ради та її виконкому (ст. 6); також записано, що повноваження місцевих державних адміністрацій передаються виконкомам відповідних Рад (ст. 8 ч. 1) [5].

Таким чином, у країні відроджувалася радянська система влади, місцеві державні адміністрації припинили своє існування на районному та обласних рівнях. Перша спроба вирішити питання розведення місцевих та державного бюджетів та фінансового забезпечення місцевого самоврядування зокрема, та спроба розмежувати місцеву державну владу та місцеве самоврядування у цілому, виявилися невдалими.

Прийнята 26 червня 1996 р. Конституція України [6] проголосила первинним суб'єктом самоврядування не адміністративно-територіальну одиницю, а територіальну громаду – жителів села (чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл), селища та міста самостійно вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України [6, с. 66].

У Конституції України (1996 р.) у ст. 5 вказується, що народ здійснює владу безпосередньо через органи державної влади та органи місцевого самоврядування [6]. Виходячи з цього положення, органи місцевого самоврядування не є складовою частиною єдиного державного механізму, а діють самостійно, підзвітні, підконтрольні та відповідальні перед своїм

населенням, тобто місцеве самоврядування – окрема, самостійна форма реалізації народовладдя, яке спрямоване на забезпечення реалізації прав і свобод громадян.

Тільки Конституція України 1996 р. (ст. 7) закріпила принцип місцевого самоврядування. Згідно з Конституцією (ст. 140), суть місцевого самоврядування зводиться до гарантованого державою права територіальних громад (жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища та міста) та їх виборчих органів самостійно вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції та законів України [6]. Згідно з Конституцією України, органи місцевого самоврядування є самостійним елементом системи управління суспільними справами на територіальному рівні та не входять до системи державної влади [6].

Таким чином, в Україні була відтворена територіальна громада, як форма самоорганізації вільних, рівноправних громадян, яка довгий час існувала на її теренах і має глибоке коріння в традиціях і звичаях українського народу. На сучасному етапі розвитку державних та самоврядних інститутів, громада повинна забезпечити реальну можливість громадянам України, самостійно реалізувати себе в системі політичної влади.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Грицяк І. Місцеве самоврядування України в історії і сучасності / І. Грицяк // Вісник УАДУ. – 1996. – № 1. – С. 53–67.
2. Про Представника Президента України (зі змінами, внесеними відповідними законами України) : Закон України № 2167-12 від 05.03.92 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 23. – Ст. 336.
3. Про місцеві Ради народних депутатів Української РСР та місцеве самоврядування в Україні : Закон УРСР № 533-12 від 07.12.1990 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 2. – Ст. 5.
4. Про місцеві державні адміністрації : Закон України № 586-14 від 9 квітня 1999 р. // Офіц. вісн. України. – 1999. – № 18. – С. 3–22.
5. Про формування місцевих органів влади і самоврядування : Закон України № 3917-ХІІ від 03.02.1994 р. // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 1994. – № 22. – Ст. 144.
6. Конституція України. – К. : Парламент. вид-во, 1996. – 72 с.

УДК:35.084.3

Сергій КОВАЛЕНКО,

здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня,
спеціальності «Публічне управління та адміністрування»

**СУЧАСНЕ ОСМИСЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ СОЦІАЛЬНО-
ПСИХОЛОГІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ДЕРЖАВНОГО СЛУЖБОВЦЯ**

Одним із аспектів соціально-психологічного потенціалу державного службовця як показника ефективності управлінської діяльності на державній службі є врахування вродженого ресурсного потенціалу. Індивідуальність сучасного державного службовця - це цілісна сукупність рис особистості, органічна єдність особистісних якостей та особливостей участі у суспільних відносинах через державну службу. Управління людськими ресурсами на державній службі дозволяє організації відповідати вимогам конкурентного середовища, що динамічно розвивається. Потенціал людей є основним і найважливішим джерелом розвитку та успіху будь-якої організації. До нього відносяться зрілість, раціональність і самостійність в ухваленні рішень, готовність брати на себе відповідальність за наслідки рішень, ініціативність, вихід за межі необхідного, дія, а не пошук виправдань, активний і енергійний вплив на події, адаптивність, готовність до змін, здатність змінювати поведінку за умови зміни обставин і висока мотивація до досягнення соціально значущих цілей.

Проблема ресурсного потенціалу має різні аспекти залежно від того, з яких джерел його розглядають: індивідуальний соціально-психологічний потенціал, людський, , емоційний, адміністративний, лідерський, та ін. Щодо особистості соціально-психологічного потенціалу, який є важливою складовою ресурсного потенціалу системи державного управління, то співробітники вибудовують професійні та кар'єрні траєкторії, є ефективними та задоволеними, досягають особистих та організаційних цілей, вибудовують ефективні робочі стосунки, припускають, що вони сприяють втіленню цінностей, керуючись внутрішніми стандартами. Соціально-психологічний потенціал особистості державних службовців є вирішальним параметром успіху і передумовою кар'єрного зростання, управлінської діяльності та ефективного оволодіння лідерством. Всі, без виключення, люди мають людський потенціал, а індивідуальні відмінності полягають лише в ступені його розкриття, тобто в зрілості особистості [1, с. 309]. Латентні здібності - це здібності, які проявляються за певних умов. У повсякденній свідомості під потенціалом індивіда розуміють те, що передбачає розкриття і розвиток, що допомагає йому досягати успіху і ефективно виконувати свою діяльність. Теоретичне осмислення цієї реальності в наукових дослідженнях залишається фрагментарним і позбавленим конкретики.

Соціально-психологічний потенціал особистості став міждисциплінарною темою і має відношення до проблем «сталого розвитку». Поняття людського потенціалу вивчається з різних точок зору: соціально-організаційної, економічної, соціально-екологічної та екзистенціальної [2]. Сьогодні питання людського потенціалу набуває нового значення, що пов'язано зі зростанням темпів і різноманіттям змін у всіх сферах життя. Сучасний більш динамічний світ спонукає до нових підходів у вирішенні цього старого питання, акцентує увагу на динамічних аспектах особистості: готовності до бажаних змін та несхитності небажаним змінам, з'являються нові підходи до особистісних характеристик та їх вимірювання, що відкриває нові перспективи. Серед цих підходів особливо виділяється позитивна психологія [1, с. 296].

Проблема особистісного потенціалу, поступово витісняючи проблему людського потенціалу, є сучасною постановкою відносно традиційного питання про психологічні чинники і механізми динамічної стійкості та ефективності особистості в мінливому світі. Розглядаючи потенціал особистості як адаптацію до соціальних вимог, доцільно акцентувати увагу на таких особистісних якостях як складових потенціалу особистості, що сприяють його реалізації - це толерантність, готовність до саморозвитку і самовдосконалення, культура системного мислення, організаційної поведінки, спілкування, навичок роботи в команді, висока професійна відповідальність, організаторські та лідерські здібності, стійкість до постійно мінливих соціальних, психологічних та економічних факторів, гнучкість і креативність мислення.

З огляду на унікальні характеристики вродженого ресурсного потенціалу особистості, незаперечним є той факт, що суспільна цінність головного людського ресурсу, саме людини є найвищою. Існує велика кількість вроджених факторів, і не всі вони можуть бути враховані. Одним із підходів до вродженого ресурсного потенціалу є розгляд інстинктів у контексті їхньої прихильності до певних видів діяльності [3, с. 129].

Отож, поняття соціально-психологічний потенціал особистості розглядається через його співвідношення з людським потенціалом, проблема якого розроблялася в міждисциплінарному аспекті. Розглядаючи особистість через призму її соціальної діяльності, було визначено п'ять основних видів діяльності і відповідно до них різні види потенціалу особистості: пізнавальний; ціннісний; творчий; комунікативний; естетичний. Узагальнена інтегративна модель соціально-психологічного потенціалу особистості є важливою складовою ресурсного потенціалу системи державного управління, і складається з реалізованих актуальних ресурсів і нереалізованих можливостей, як державних управлінців, так і системи державного управління. Ресурсний потенціал можна поділити на інформаційно-когнітивний, фахово-кваліфікаційний, організаційний, комунікативний, репродуктивний, духовний та моральний. Основними інструментами їх реалізації є особистісні стратегії, насамперед стратегій життєвого благополуччя, успіху та самореалізації. Сюди ж включені такі поняття, як менталітет і самоефективність. Спільним для всіх підходів є вивчення соціально-психологічного потенціалу особистості як активного джерела індивіда, що формується під впливом внутрішніх і зовнішніх чинників і проявляється в навколишньому середовищі. З огляду на ці показники соціально-психологічного потенціалу системи державного управління, рівень особистісно-професійного зростання державних службовців, базовий прообраз їхньої особистості, є умовою для їх подальшої ефективної роботи та ефективності діяльності державної служби в цілому.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Шевченко Р. М. Мотивація професійної діяльності жінок-державних службовців як чинник їх стресостійкості. Психологічні науки: проблеми і здобутки. 2018. Випуск 2. С. 294-313.

2. Чечель А. Розвиток лідерських якостей державних службовців як шлях удосконалення компетентнісно-орієнтованої моделі управління персоналом на державній службі. Університети і лідерство. 2016. № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/univlead_2016_2_10.

3. Брич Л. В. Врахування інстинктивного потенціалу особистості як важливого компоненту кадрового забезпечення в системі державного управління / Л. В. Брич // Інвестиції: практика та досвід. 2017. № 6. С. 128-130.

УДК 364.122.8

Валентина ШКУРО,

кандидатка психологічних наук,
асистентка кафедри соціальної реабілітації та соціальної педагогіки,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5893-1260>

ІНКЛЮЗИВНІСТЬ ТА АРХІТЕКТУРНА ДОСТУПНІСТЬ, ЯК КОМПОНЕНТ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ГРОМАД

На сьогодні наша країна веде боротьбу з агресором за право існування, відбуваються жахливі руйнування територій, інфраструктури. Одночасно активно обговорюється процес відновлення та повоєнного розвитку країни, визначення підходів та алгоритмів, що зможуть створити умови та забезпечити в майбутньому стійкий розвиток громад та територій.

Інклюзивність та доступність – це передумова успішної країни і це безумовно те що потрібно обговорювати ще на етапі планування. Актуальність важливості впровадження інклюзивності та архітектурної доступності на рівні громад та територій підтверджуються наступними факторами:

- збільшення кількості людей з інвалідністю через воєнні дії та значне мінування територій (за даними Міністерства соціальної політики України за час повномасштабної війни – 300 тисяч людей отримали інвалідність). На сьогодні в Україні – біля 3 млн людей з інвалідністю.

- тенденція до старіння нації та необхідність врахування потреби та вимог людей похилого віку в процесі проєктування та створення архітектурного середовища;

- зростання усвідомлення громадянами, що архітектурна доступність та інклюзивність, це те, що необхідно кожному, що забезпечує комфорт та підвищує якість життя. [2].

На державному рівні є значні позитивні зміни, що повинні сприяти впровадженню архітектурної доступності та інклюзивності: затверджено ряд важливих нормативно-правових документів (ДБН В.2.2-40:2018 Інклюзивність будівель і споруд; Національна стратегія із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року [1].), розроблено ряд методичних рекомендацій. Однак для впровадження доступного та інклюзивного розвитку важливо чітко усвідомлення її важливості на рівні кожної громади, її очільників та профільних фахівців.

Реалії сьогодення – це неможливість безперешкодного використання будівель чи комфортного там перебування; складність організації дозвілля з рідними використовуючи дитячі ігрові майданчики та рекреаційні зони; відсутність вільного пересування простором чи можливості користування громадських транспортом тощо. Певною мірою, це наслідки політики та практики, коли навколишнє архітектурне середовище створювалося, базуючись на припущенні про середню, нормотипову людину, ігноруючи потреби всіх користувачів, уникаючи питання людської різноманітності та унікальності. [3]. Захисники та захисниці, які отримавши поранення чи інвалідність, повертаються в свої громади чи нові місця проживання повинні мати можливість безперешкодно пересуватися вулицями, використовувати громадські об'єкти. В іншому випадку – недоступність та ексклюзія це знецінення їх ролі та внеску, це неповага з боку держави та громади. Особливо гостро питання доступності та інклюзивності стоїть сьогодні в невеликих містах та селах.

Важливо усвідомлювати, що доступність та інклюзія – це не тільки про певні архітектурні рішення. Інклюзія це також про культуру: про не використання паркувального місця для людей з інвалідністю; про дотримання громадського приміщення в чистоті, для зручного його використання відвідувачами; про незакриття туалетів для людей з інвалідністю; про вміння коректного та толерантного спілкування. Доступність та інклюзія – це про повагу, визнання людської гідності.

Надзвичайно важливу роль для впровадження ефективних та результативних змін в ситуацію з доступністю та інклюзивністю відіграє кожна територіальна громада та її очільники. Саме на рівні громад впроваджується справжня інклюзія, де кожен та кожна незалежно від свої здібностей та можливостей почуватимуться включеними та потрібними.

Створення умов для впровадження інклюзивного розвитку громад передбачає наступні кроки:

- Вивчення та моніторинг потреб мешканців громади: не лише збір базових даних про мешканців громади, але й проведення детальних аналізів їх потреб та вимог. Важливо враховувати індивідуальні особливості та різноманітність потреб, щоб жоден мешканець не залишався поза увагою.

- Створення умов для партисипативного планування: створення механізмів, які дають можливість кожному мешканцю висловити свою думку та брати активну участь в плануванні та прийнятті рішень. Включення громадян у дискусії, публічні слухання, та інші форми залучення гарантують, що рішення враховуватимуть різноманітність голосів та переконань у громаді.

- Спільне прийняття рішень щодо подальшого стійкого розвитку громади: об'єднання зусиль усіх членів громади для визначення мети та стратегії подальшого розвитку. Це включає в себе формулювання конкретних цілей та завдань, прийняття рішень про виділення ресурсів, та розробку планів дій для досягнення спільних цілей. Результатом цього процесу є узгоджена стратегія, яка враховує інтереси та потреби всіх громадян. Не менше важливо, що механізм спільного прийняття рішення та моніторингу його реалізації – це дотримання принципу прозорості та попередження корупції. [2].

Міжнародний досвід демонструє, що, починаючи із 2000-х років, європейські міста обрали стратегію орієнтації на потреби своїх громадян і створення міст, комфортних для всіх його мешканців. Переваги від упровадження універсального дизайну відчутні на всіх рівнях:

- місцева влада отримує додаткові інвестиції, що забезпечує прихильність мешканців населеного пункту;
- профільні спеціалісти демонструють підвищення якості роботи, що заслуговує на позитивні відгуки громади;
- місцевий бізнес відчуває привабливість міста, збільшення прибутку;
- місцеві мешканці відчують підвищення якості та комфортності життя.

Інклюзивність та архітектурна доступність це також умова збереження людського капіталу. Важливо усвідомлювати, що сталий розвиток громад – це одна з передумов повернення вимушених мігрантів, які перебуваючи в країнах Європи усвідомили важливість комфортного, доступного транспорту; наявності велосдоріжок та місць для паркування велосипедів; інклюзивності послуг, середовища тощо.

Узагальнюючи, інклюзивний та доступний розвиток громад і територій стає невід'ємною частиною сталого соціального та економічного розвитку. Забезпечення інклюзивності та архітектурної доступності в громадах не тільки підвищує якість життя всіх її мешканців, але й сприяє соціальній справедливості та поваги до кожного. Надзвичайно важлива роль в даному питанні покладається саме органи місцевого самоврядування та територіальні громади.

Інклюзивність та архітектурна доступність – це не лише етичний і моральний імператив, але і важлива умова досягнення сталого розвитку та підвищення якості життя для всіх громадян. Розуміння та підтримка цих принципів є кроком уперед до кращого, більш інклюзивного майбутнього.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Кабінет Міністрів України (2021). Про схвалення Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року: Розпорядження № 366-р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/366-2021-%D1%80#n10>
2. Сучасні теорія і практика соціальної реабілітації: монографія (за ред. О.В. Чуйко) / О.В. Чуйко, А.В. Кунцевська, О.М. Тохтамиш та ін. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2021.
3. Шкуро, В. П., Ворона, О. В. (2023). Впровадження доступності та інклюзивності в процесі розвитку громад та територій України. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота», 1 (52), 242-246. <http://visnyk-ped.uzhnu.edu.ua/article/view/279031>
4. Kostas Mouratidis. Urban planning and quality of life: A review of pathways linking the built environment to subjective well-being / Kostas Mouratidis. – 2021 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.researchgate.net/publication/351184658_Urban_planning_and_quality_

УДК 373.2:159.92

Вікторія ЯРЕСЬКО,
випускниця ОП «Адміністративний менеджмент»
«Маріупольський державний університет», м. Київ

ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ ДО ШКОЛИ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Психологічна готовність дітей старшого дошкільного віку до шкільного навчання, насамперед, проявляється у сформованості у дошкільнят мотивації до навчальної діяльності, що дозволяє їм ефективно включитися у процес навчання. Водночас мотиваційна готовність дошкільника не може бути сформована без необхідного та достатнього рівня розвитку інтелектуальної та довільної сфери майбутнього першокласника.

Дуже часто батьки стикаються із протиріччям: вони організують цілеспрямовану підготовку дитини до школи, прагнуть ще до школи навчити їх письма, читання, рахунку, але в результаті дитина демонструє стійке небажання йти до школи вчитися. Тобто, якщо у дитини відсутня мотиваційна готовність до школи, то навіть за наявності необхідних знань та умінь, високого рівня інтелектуального розвитку, їй буде важко у школі. З цього випливає, що мотиваційна готовність є невід'ємною частиною загальної психологічної готовності до школи, і необхідно враховувати під час підготовки старших дошкільнят до систематичного шкільного навчання.

Мотиваційна готовність до шкільного навчання - це позитивне ставлення до школи, до вчення як до серйозної, складної, але необхідної діяльності [2]. Показники мотиваційної готовності: бажання йти до школи; правильні уявлення про школу; пізнавальна активність [3].

Найбільш результативному формуванню мотиваційної готовності в дітей віком старшого дошкільного віку сприятимуть такі умови:

- пробудження допитливості як засобу стимулювання пізнавального інтересу до нових знань;
- систематична взаємодія дошкільного закладу та батьків.

Теорія та практика дошкільної освіти показує, що період дошкільного дитинства є найбільш сприятливим для формування необхідних психічних функцій. Саме в цей час закладаються психолого-педагогічні передумови майбутньої навчальної діяльності у школі, адаптація до нових умов та входження до нової системи відносин.

Про ефективність формування мотиваційної готовності до навчання у дошкільнят можна судити за такими критеріями: діти виявляють інтерес до виконання завдань, що розвивають, до спеціальних вправ, спрямованих на розвиток пізнавальної активності; діти виявляють велике бажання

співпрацювати з педагогом під час проведення спільних справ дорослого та дитини під час освітньої діяльності.

Загальний зміст формування мотиваційної готовності у тому, що педагогу бажано перекладати дошкільнят з рівнів негативного і байдужого ставлення до вчення до зрілих форм позитивного ставлення до вчення – дієвого, усвідомленого і відповідального.

Діти дошкільного віку з різним типом ставлення до школи домінують різні види мотивів у структурі мотиваційної готовності до шкільного навчання [1].

Дошкільнята, які мають високий рівень мотиваційної готовності мають позитивне відношення до вступу та перебування в школі, виражений пізнавальний інтерес, віддають перевагу колективним класним заняттям індивідуально – домашній формі навчання, які віддають перевагу школі, в якій дотримання правил шкільної дисципліни обов'язково приймають позначку як форму оцінки навчальної роботи з інших видів заохочення – солодощі, іграшки, визнають авторитет вчителя. Для дітей із середньою та низькою мотивацією до шкільного навчання характерна перевага занять грамоти та рахунки заняттям «дошкільного» типу (малювання, спів, фізкультура, праця), змістовне уявлення про підготовку до школи (освоєння деяких навичок читання, рахунки, письма), низький пізнавальний інтерес, вибір таких видів заохочення, як солодощі, іграшки, зовнішній мотив навчання (залучають гарні шкільні предмети та зовнішній вигляд школярів), шкільно-навчальні орієнтації у ситуації не обов'язкового відвідування школи, ігровий мотив навчання на відміну дітей із високою мотивацією.

Таким чином, вищенаведене дозволило сформулювати загальні рекомендації педагогам та батькам щодо формування мотиваційної готовності дітей до школи: приділяти більше уваги таким сферам спілкування з дітьми, як сфера соціального світу та сфера внутрішнього світу дитини. Дані сфери важливі для формування загальної мотиваційної готовності до школи, зокрема формування соціальних мотивів і мотиву досягнення. Зокрема, слід більше пропонувати дітям участь в організованих дорослими заняттях, у виконаннях доручень старших, акцентувати при цьому для дитини успіхи в запропонованих видах діяльності та навчати виправляти допущені помилки. А також, цікавитися уявленнями дитини про ті чи інші речі, його думкою та поглядами з тих чи інших питань, тим, що і як він вигадує, складає, як вирішує ті чи інші завдання.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Курчатова, А., & Вегера, Т. Мотиваційна готовність дітей старшого віку до навчання у школі: співвідношення ключових понять. Молодий вчений, 9 (109), 2022, 78-81
2. Любарська І. Співпраця дошкільного закладу і родини у контексті підготовки дитини до школи : [монографія]. Київ : Вид-во НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2011. Вип. 17. 72 с.
3. Іллін Є. Мотивація і мотиви / переклад з рос. мови, передмова та примітки Т. Тадеєвої. Тернопіль : Навчальна книга «Богдан», 2013. 512 с.

ІІІ. ПРАВОВІ ПИТАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УМОВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

УДК 342.8:328.1

Галина БАРАБАШ,
директор Департаменту моніторингу
додержання рівних прав і свобод,
прав національних меншин, політичних та релігійних поглядів,
Секретаріат Уповноваженого
Верховної Ради України з прав людини

ХАРАКТЕРИСТИКА ПОВНОВАЖЕНЬ ПАРЛАМЕНТСЬКИХ КОМІТЕТІВ У СФЕРІ ЗАКОНОТВОРЧОСТІ

Кращому розумінню природи законотворчої діяльності, меж повноважень парламенту по організації і здійсненню контролю за законотворчою діяльністю та інших суб'єктів законотворчої діяльності слугує з'ясування взаємозв'язків законотворчої діяльності та її похідного характеру від законодавчої влади і законодавчої діяльності.

Досягнення цілей законодавчої влади відбувається через законодавчу діяльність парламенту, що є основною, ключовою функцією парламенту і організаційним способом реалізації законодавчої влади держави та полягає у прийнятті від імені народу законів, як актів вищої юридичної сили, та введенні їх в дію. Повноваження на прийняття законів делегуються народом саме парламенту - Верховній Раді України. Верховна Рада України не вправі делегувати свої повноваження по прийняттю актів, що мають силу закону, будь-якому іншому органу, навіть в надзвичайних умовах.

Закон, як акт парламенту, набуває особливої ваги і значення. Закон отримує пріоритетність, вищість в ієрархії нормативних актів, що приймаються і діють у державі. Законом регулюються найбільш важливі суспільні відносини.

Законотворча діяльність є спеціальною організаційною юридичною діяльністю парламенту, його комітетів, народних депутатів та інших уповноважених суб'єктів, по визначенню потреб у регулюванні суспільних відносин законом, ініціюванні розробки, складанні, узгодженні, правовій експертизі, розгляду та прийняттю (виданню), державній реєстрації, опублікуванню, вступі в силу (набрання чинності) законів, дослідження їх ефективності і перегляду.

Комітети і тимчасові комісії Верховної Ради України відіграють провідну підготовчо-допоміжну роль у створенні належних умов для діяльності парламенту в Україні [1]. Аналогічно, й в інших сучасних країнах з розвиненим парламентаризмом з огляду на необхідність всебічного забезпечення ефективної реалізації функцій парламенту, пришвидшення його роботи та підвищення фаховості розгляду законопроектів та інших питань широко утворюються та функціонують відповідні парламентські комітети та/або комісії. У контексті вдосконалення статусу комітетів Верховної Ради України вбачаються

актуальними питання основних видів, напрямків діяльності та ролі комітетів (комісій) парламентів зарубіжних країн.

Комітети Верховної Ради України, які створюються «для здійснення за окремими напрямами законопроектної роботи, підготовки і попереднього розгляду питань, віднесених до повноважень Верховної Ради України, виконання контрольних функцій», в тому числі для розробки проєктів законів, попереднього розгляду та підготовки висновків і пропозицій щодо законопроектів, внесених суб'єктами законодавчої ініціативи на розгляд Верховної Ради України; доопрацювання за дорученням Верховної Ради України окремих законопроектів за наслідками розгляду їх у першому та наступних читаннях (за винятком прийнятих Верховною Радою України актів у цілому); узагальнення зауважень і пропозицій, що надійшли до законопроектів; внесення пропозицій щодо перспективного планування законопроектної роботи. Щодо контрольної функції комітетів, то вона полягає в аналізі практики застосування законодавчих актів у діяльності державних органів, їх посадових осіб з питань, віднесених до предметів відання комітетів, підготовці та поданні відповідних висновків та рекомендацій на розгляд Верховної Ради України [1].

У зарубіжних країнах конкретний статус парламентських комітетів та/або комісій прямо визначається їх призначенням, строком діяльності і персональним складом. За цим критерієм у бікамеральних парламентах можна виокремити наступні види комітетів і комісій: комітети (комісії) усієї палати, комітети (комісії) палати та об'єднані комітети (комісії) двох палат. Комітети і комісії палати за своєю організацією та функціями загалом подібні до комітетів і комісій однопалатного парламенту, водночас зосереджуючи діяльність на забезпеченні роботи не стільки парламенту в цілому, скільки палати [3].

Проведення засідань комітету усієї палати може бути ефективною формою загального розгляду й обговорення найважливіших законопроектів конституційного, фінансового та іншого характеру без необхідності дотримання всіх звичайних регламентних процедур. У той же час насправді комітет усієї палати є не стільки фаховим робочим органом, скільки специфічною формою сесійної роботи палати, що може бути зіставлена з процедурою загальнопарламентського обговорення в однопалатних парламентах. Попри вказані переваги робота комітету усієї палати зазвичай забезпечує здебільшого концептуальний, не спеціалізований і недостатньо ретельний розгляд ним відповідних питань.

Загальною рисою парламентаризму у зарубіжних країнах є формування виключно або переважно з членів парламенту комітетів (комісій) усієї палати, об'єднаних комітетів (комісій) двох палат, а також головних, "галузевих", спеціальних та інших комітетів (комісій) палати чи усього парламенту як його робочих органів, що здійснюють нормопроектні, контрольні та інші повноваження, а в окремих країнах самостійно виконують й деякі функції легіслатури.

Для України та більшості демократичних країн із розвиненим парламентаризмом найбільш оптимальною вбачається сильна система комітетів та/або комісій. Це визначається не лише формальними критеріями постійності їх

функціонування і формальним закріпленням значних законопроектних і контрольних повноважень, але й реальним впливом таких парламентських органів на діяльність парламенту, здатністю ефективно здійснювати покладені на них функції.

Зокрема, посилення ролі парламентських комітетів в Україні першочергово має передбачати розширення конституційного регулювання їх статусу [2], збільшення їх законопроектних і контрольних повноважень, посилення взаємодії з урядом, продовження роботи ключових комітетів у міжсесійний період, інтенсифікацію комітетських слухань, деталізацію порядку роботи, посилення гарантій діяльності (інформаційних прав) комітетів і забезпечення реальної гласності в їх діяльності.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Закон України «Про комітети Верховної Ради України». Відомості Верховної Ради України від 10.05.1995. 1995 р., № 19, стаття 134.
2. «Положення про Комісію з питань правової реформи», затв. Указом Президента України від 7 серпня 2019 року № 584/2019. Офіційний вісник України. 2019 р., № 64, стор. 7, стаття 2209, код акта 95523/2019
3. CDL-AD(2019)019, Parameters On The Relationship Between The Parliamentary Majority And The Opposition In A Democracy: A Checklist, Opinion No. 845/2016, 24 June 2019, paras 119–121. [Параметри взаємозв'язку між парламентською більшістю та опозицією в демократії: контрольний список, Висновок № 845/2016, від 24 липня 2019 року, с. 119–121].

УДК 368.34:338.2

Карина ІВАННІКОВА,
лікар-терапевт терапевтичного відділення,
КНП ОЛІЛ м. Маріуполя

ШЛЯХИ ПОКРАЩЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Аналіз сучасного етапу реалізації Державної політики охорони здоров'я в Україні свідчить про наявність певних здобутків, отримання вітчизняного реформаторського досвіду. Водночас реальність демонструє повільність реформи системи охорони здоров'я. Слід зазначити, що у вітчизняному просторі реформа системи охорони здоров'я перебуває у центрі уваги, постійно актуалізується політиками, медичними працівниками, суб'єктами громадськості, експертами та інші. Вона є першорядною у вимірі Стратегії сталого розвитку нашої країни після закінчення війни, а належне формування і реалізація Державної політики охорони здоров'я є однією із головних функцій і завдань держави щодо забезпечення належного збереження, функціонування і розвитку вітчизняного суспільства.

Теоретичні питання дослідження регулюючого впливу держави на систему охорони здоров'я досліджували багато науковців: Вороненко Ю.В., Гойда Н.Г., Кринична І.П., Лехан В.М., Лупей-Ткач С.І., Слабкий Г.О., Пашков В.М., Петрова С.В., Слабкий Г.О., Петриченко О.О., Співак М.В., Ткачева Т.М., Шевченко М.В. та інші. Проте недостатньо систематизовано питання реформування системи охорони здоров'я України.

На відсутності стратегічних реформаторських політико-правових рішень наголошує М.В. Співак [1].

До проблем державного управління реформою системи охорони здоров'я в Україні І.П. Кринична [2] відносить:

- нормативно-правову фрагментарність і складність, дублювання, нечіткість фінансової і матеріальної звітності, дефіцит фінансування;
- пропонує корінну зміну стратегії медичної політики, механізмів державного управління, розвиток обов'язкового медичного страхування і його поєднання з бюджетним фінансуванням, інше.

К.Г. Руських [2] до недоліків відносить відсутність:

- офіційної стратегії реформування системи охорони;
- стратегічного бачення нових моделей Державної політики охорони здоров'я і системи охорони здоров'я;
- професійних реформаторів у середовищі публічної служби; явно вираженої зацікавленості суспільства у медичній реформі;
- мотивації фахівців, зацікавленості медиків і пацієнтів та політиків.

Реформування системи охорони здоров'я в Україні відбувається шляхом регулювання чотирьох рівнів галузі:

- конституційного;
- загального;
- національного;
- спеціального.

В цілому ці рівні галузі визначають напрям трансформації та вектор розвитку галузі.

В Україні реформа системи охорони здоров'я розтягнута на тривалий час, значні проблеми зумовлюють суттєве відставання України від реформ в інших країнах. До проблем реалізації Державної політики охорони здоров'я відносять низькі темпи втілення, непослідовність, безсистемність тощо. І головне – відсутнє стратегічне бачення Державної політики охорони здоров'я і нової моделі системи охорони здоров'я. Не достатньо пророблена стратегія медичної реформи, не усвідомлені суспільством цілі і терміни побудови цієї системи, відсутня соціальна мотивація і зацікавленість тощо.

Нова система охорони здоров'я повинна стати соціальною інновацією, яка поєднає методи стратегічного, проектного і програмного менеджменту.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Співак М.В. Державна політика здоров'язбереження: світовий досвід і Україна : монографія. Київ : Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України; Видавництво «Логос», 2016. 536 с.
2. Кринична І.П. Обґрунтування необхідності проведення реформування системи охорони здоров'я в Україні: історичний аспект. Аспекти публічного управління. 2015. № 3. С. 19-26.
3. Руських К. Реформи первинної медичної допомоги в країнах Центральної та Східної Європи. Уроки для України. Проєкт «Популярна економіка: моніторинг реформ». № 8. 2012. С. 29-35.

УДК 323.2:316.46

Лариса КЛОЧКО,
випускниця ОП «Публічне управління та адміністрування»
«Маріупольський державний університет», Київ

ПОЛІТИЧНИЙ РЕЖИМ ТА ГРОМАДСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО: ОСОБЛИВОСТІ, СТАНОВЛЕННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В УКРАЇНІ

Дослідження проблем генези громадських організацій як складового елементу громадянського суспільства є завжди актуальним, а саме особливості, становлення та функціонування громадських організацій в Україні. Особливої гостроти набуває питання спроможності українських громадських об'єднань виступати представниками інтересів держави і громадськості, а не окремих політичних сил.

Ю. Хабермас стверджує, що «громадськість, створюючи нові структури цивільного суспільства, тим самим протистоїть зазіханням держави, деспотизму абсолютизму, авторитаризму на права людини і висуває на перший план гуманістичні умови та цінності, немеркантильне, високодуховне, моральне поведіння, самосвідомість, самовизначення, волю і гідність окремої особистості» [1].

Розгалужена мережа громадських організацій різного спрямування традиційно розглядається в якості однієї з ознак демократичного суспільства.

Громадянське суспільство розглядається як своєрідне символічне поле, розгалуження соціальних інститутів, практик і цінностей, що охоплює комплекс основних соцієтальних характеристик і параметрів суспільної життєдіяльності, яка відокремлена від держави та є самоорганізованою" [2, с. 28].

Проте на рівень розвитку громадянського суспільства впливає не стільки кількість громадських об'єднань, скільки їх дієвість і можливість здійснювати помітний вплив на ухвалення політичних рішень у державі. Існування великої кількості громадських організацій різного спрямування не обов'язково означає високий рівень громадської активності.

Громадянському суспільству притаманні такі основні елементи: а) добровільні об'єднання громадян або неурядові (недержавні) організації; б) місцеве самоврядування; в) спільні цінності, що є підґрунтям національної ідентичності; г) громадські рухи та політичні партії, які не перебувають на жодному рівні влади; д) незалежні засоби масової інформації; е) громадська думка; є) прозорі та підконтрольні громадськості вибори й референдуми; ж) сформовані на основі громадян форми судових і правозахисних органів (колегії присяжних, муніципальна виборна поліція); з) відповідні дискурсивні практики у сфері культури, освіти, політичної і громадської активності, повсякденних норм спілкування та поведінки [2, с. 27].

Політична сфера суспільства, поєднує в собі як політичну систему, так і систему суспільного (соціального) управління. Різні форми суспільних об'єднань, включаючи громадські організації та їх осередки, є одним з основних елементів політичної сфери. Зміст, форми, види, типи політичного управління суспільством є різноманітними [4].

Основними проблемами у процесі налагодження партнерства та розвитку взаємодії між органами державної влади і громадськими організаціями можна вважати такі:

- зберігається формальний підхід інститутів влади до формування консультативно-дорадчих структур із залученням громадських організацій;
- в Україні немає цілісної стратегічної державної політики щодо розвитку партнерських відносин з громадськими об'єднаннями;
- неврахування чи й ігнорування пропозицій громадських організацій щодо тих чи тих аспектів політики внаслідок неможливості результативності конструктивного діалогу;
- недостатня відкритість і прозорість органів державної влади внаслідок здійснення неурядовими організаціями громадського контролю за діями влади, впровадження соціально важливих програм [3].

До головних тенденцій розвитку громадських організацій в Україні слід віднести:

- зростання кількості зареєстрованих громадських організацій;
- збільшення серед громадських організацій кількості тих, які орієнтовані на вирішення проблем військових, внутрішньо переміщених осіб та громадян, постраждалих від війни;
- збільшення обсягів фінансування громадських організацій переважно за рахунок надходжень від міжнародних благодійних організацій-донорів;
- поширення волонтерської діяльності серед населення України, яке навіть надає перевагу участі у волонтерській діяльності членству в громадських організаціях;
- зростання довіри населення України до діяльності волонтерів та громадських організацій.

Демократична самоорганізація, захищена від будь-якого адміністративного тиску чи прямого втручання з боку органів державної влади, в умовах справжньої демократизації і модернізації суспільства слугуватиме вітчизняному громадянському суспільству.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Вінніков О.Ю., Красносілецька А.О., Лациба М.В. Показники розвитку громадянського суспільства України у європейському контексті. Показники розвитку громадянського суспільства в Україні; Укр. незалеж. центр політ. дослідж. К. : Агентство «Україна», 2012. 80 с.
2. Пухкал О.Г. Модернізація державного управління в контексті розвитку громадянського суспільства в Україні: [монографія]. К.: Видавн. поліграф. Центр «Київ. унт», 2010. 287 с.
3. Менджул М. В. Сучасний етап розвитку громадських організацій в Україні: історико-правовий аналіз. Матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. «Лісабонська стратегія як визначальний чинник європейської інтеграції в галузі освіти і науки», 6–9 трав. 2020 р.). М-во освіти і науки України, Закарпат. держ. ун-т. Ужгород: Ліра, 2020. С. 200–207.
4. Фундаментальні принципи щодо статусу неурядових організацій в Європі. База даних “Законодавство України”/ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_209

УДК 35.076.2

Олена КОЛОБРОДОВА,
представник Уповноваженого Верховної Ради України
з прав людини з соціальних та економічних прав

УПОВНОВАЖЕНИЙ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ З ПРАВ ЛЮДИНИ В СИСТЕМІ СУБ'ЄКТІВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

***Анотація.** Тези присвячені дослідженню діяльності Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини в системі суб'єктів публічного управління.*

Проаналізовано правовий статус Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини (далі – Уповноважений, Омбудсман), окреслено проблемні питання його діяльності в системі суб'єктів публічного управління. Також акцентована увага на тому, що законодавство, яке регулює питання правового статусу Уповноваженого, потребує ґрунтовного оновлення. Окреслено практичні висновки та рекомендації для організації ефективного забезпечення діяльності Уповноваженого.

***Ключові слова:** Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, Омбудсман, державне управління, суб'єкти державного управління, повноваження.*

Найважливішим складником сфери суспільного життя та змістовною формою функціонування владних публічних органів є публічне адміністрування. Євроінтеграційний курс України не тільки сприяє формуванню системи суб'єктів публічного адміністрування за допомогою їх кількісного та якісного розширення, а й становленню України як правової, демократичної та соціальної держави.

Сучасні реалії та обраний зовнішньополітичний курс країни призвели до

переосмислення багатьох положень науки публічного адміністрування. Особливе місце при цьому належить питанням, які стосуються предмету правового регулювання, внутрішньої системи та суб'єктів публічного управління та адміністрування.

Розглядаючи дане питання було проаналізовано праці сучасних вчених, які вивчали систему суб'єктів публічного управління, у тому числі й статус Уповноваженого. До таких науковців можна віднести: Ю.М. Козлова, В.Б. Авер'янова, Д.П. Калаянова, Ю.М. Старилова, Т.О. Коломоєць, І.П. Голосніченко, В.К. Колпакова, Ю.П. Битяк та інші.

Система суб'єктів публічного адміністрування виділяє Уповноваженого в окрему від органів державної виконавчої влади та місцевого самоврядування категорію. Уповноважений Верховної Ради України з прав людини – окремий інститут системи суб'єктів публічного адміністрування, як і Президент України, Верховна Рада України, Національний Банк України, військово-цивільна адміністрація та інші важливі інституції.

Система гарантій прав і свобод громадян України надає особливі повноваження інституту Омбудсмана – дієвій контролюючій інстанції, що передбачає дотримання прав і свобод людини в різних сферах життєдіяльності. Він є незалежною посередницькою інституцією, яка має визначені законодавством важелі впливу на органи державної влади, органи місцевого самоврядування, їх посадових та службових осіб, а також на підприємства, установи, організації незалежно від форми власності.

Діяльність Уповноваженого врегульовано Конституцією України [1], законами України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини»[2], «Про доступ до публічної інформації»[4], «Про звернення громадян» [5], «Про захист персональних даних» та деякими іншими нормативно-правовими актами. Конституція України в статті 55 визначає правовий статус Омбудсмана, а саме закріплення права громадян звертатися до Уповноваженого для захисту своїх прав.

На законодавчому рівні визначено, що Уповноважений є додатковим гарантом реалізації та захисту прав суб'єктів правовідносин. Омбудсман має на меті здійснювати парламентський контроль за дотриманням в Україні прав і свобод громадян у будь-якій сфері суспільних відносин.

Діяльність Уповноваженого передбачає підготовку щорічних доповідей – виступів про стан додержання та захисту прав і свобод людини і громадянина в Україні органами державної влади, органами місцевого самоврядування, об'єднаннями громадян, підприємствами, установами, організаціями незалежно від форми власності та їх посадовими і службовими особами, які порушували своїми діями (бездіяльністю) права і свободи людини і громадянина, та про виявлені недоліки в законодавстві щодо захисту прав і свобод людини і громадянина [4].

Відокремленість статусу Омбудсмана від інших державних інституцій, його незалежність дозволяє посилювати дієвість правозахисного механізму, гарантує в Україні принципи реалізації норм права. Про незалежність цього суб'єкта свідчать положення законодавства про те, що повноваження Омбудсмана ніяким

чином не пов'язані зі строком повноважень Верховної Ради України; існує особлива процедура притягнення до відповідальності Уповноваженого; заборона органам державної влади вимагати від Омбудсмана роз'яснень по справах; користування правом недоторканності на весь час своїх повноважень.

Реалізуючи правозахисні функції Уповноваженим найактуальнішим питанням є те, що Омбудсман не наділений імперативними владними повноваженнями. Через певні порушення з боку органів влади такі форми захисту, як судова та адміністративна, стають в певний момент недієвими для громадян. Тому в подібних ситуаціях передбачена можливість звернення громадян до Уповноваженого, який зобов'язаний оперативно реагувати на порушення прав шляхом направлення подання до зазначених органів, до компетенції яких входить розгляд того чи іншого ймовірного порушення. При цьому Уповноважений не має права втручатися в законну діяльність цих органів.

Вважаємо, що на сьогоднішній день, маючи на меті поновлення прав громадян, Омбудсман суттєво обмежений в правах щодо впливу на органи влади, а також їх посадових осіб. В сучасних реаліях законодавство пропонує для вирішення проблем Уповноваженому використовувати закріплений в Конституції України основний механізм реакції на порушення прав громадян – створення актів реагування. Процедура передбачає лише направлення запитів та подання на розгляд до органів публічної влади, громадських об'єднань, підприємств, установ, організацій всіх форм власності, а також їх посадових та службових осіб.

Водночас для посилення повноважень на виконання функцій контролю доцільним кроком є надання Уповноваженому за певні порушення (невиконання законних вимог Омбудсмана, надання завідомо неправдивої чи викривленої інформації, створення перешкод роботи Уповноваженого, а також недодержання строків надання матеріалів) можливості самостійно застосовувати заходи адміністративно-правової відповідальності.

Через те, що закон не визначає юридичну силу надісланим Уповноваженим актів реагування, непоодинокими є випадки, коли вимогами Омбудсмана нехтують (не виконують його доручення, формально відносяться до розгляду надісланих запитів та листів). За подібного роду порушення тривалий час не передбачалося юридичної відповідальності. Однак, на сьогоднішній день стаття 188⁴⁰ Кодексу України про адміністративні правопорушення передбачає таке покарання, як накладення штрафних санкцій до посадових осіб та громадян, що є суб'єктами підприємницької діяльності. Розмір штрафу за невиконання законних вимог Уповноваженого та його представників становить 100 – 200 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян [3].

З метою вдосконалення законодавства про діяльність Уповноваженого, опираючись на світову практику, пропонуємо: наділити Уповноваженого правом законодавчої ініціативи; правом звернення до суду про скасування актів, що порушують права громадян України; посилити відповідальність за ігнорування запитів та подань Омбудсмана або неналежне реагування на них.

Не менш важливим необхідним засобом удосконалення діяльності Омбудсмана вважаємо належну регламентацію та законодавче регулювання

порядку звернень громадян до Уповноваженого.

Вищенаведене дає підстави зробити висновки, що ефективна реалізація Уповноваженим своїх повноважень має призводити до демократизації взаємовідносин органів публічної влади та приватних осіб. Вищезазначені заходи мають на меті захист прав та свобод громадян, гарантію їх законних інтересів у разі виявлення фактів порушень.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Конституція України від 28 червня 1996 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини: Закон України від 23 грудня 1997 року № 776/97-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1998. № 20. Ст. 99.
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10> (дата звернення: 10.03.2020).
4. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13 січня 2011 року № 2939-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17> (Дата звернення 07. 12. 2022 р.)
5. Закон України «Про звернення громадян» від 02.10.1996 № 393/96-ВР // *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 47. Ст. 256.
6. Про захист персональних даних : Закон України від 01.06.2010 р. №2297-VI // *Верховна Рада України*. Офіційний вісник України від 09.07.2010 р. Офіц. вид. 2010. № 49. С. 199, стаття 1604, код акта 51762/2010.
7. Щорічна доповідь Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини про стан додержання та захисту прав і свобод людини і громадянина в Україні. 2022. URL: <https://ombudsman.gov.ua/storage/app/media/uploaded-files/schoricha-dopovid-2021.pdf> (Дата звернення 07. 12. 2022 р.)

УДК 342.34

Олексій КУРНОСЕНКО,
здобувач вищої освіти
II курсу ОС «Магістр»
ОП «Публічне управління та адміністрування»

МУНІЦИПАЛЬНІ ПРАВА ГРОМАДЯН ЯК ФУНДАМЕНТ GRASS-ROOT ДЕМОКРАТІЇ

Питання визначення муніципальних прав громадян в Україні останнім часом все частіше стає об'єктом дослідження вчених-муніципалістів. Зокрема, цією проблематикою займаються М.О. Баймуратов, І.В. Балабанова, О.В. Батанов, Є.О. Васильєв,и А.В. Левенець, І.Л. Литвиненко, В.С. Могілевський, С.Ю. Русанова, Г.Г. Танаджи, Ю.Ю. Бальцій та інші [1, с. 65].

Муніципальні права, хоча не зазначені у Конституції України, існують як конституційне право громадян та територіальних громад участь у місцевому самоврядуванні. Ці права надають можливість громадянам та територіальним громадам активно брати участь у прийнятті рішень з питань місцевого значення в різних сферах, таких як політика, економіка, соціальний розвиток та інші.

Важливою особливістю муніципальних прав є їх комплексний характер, що обумовлений кількома рівнями їх правового врегулювання в Конституції та інших нормативних актах. Це право носить невідчужуваний та невід'ємний характер, оскільки кожна людина та член територіальної громади має право на участь у місцевому самоврядуванні, і ніхто не має права обмежувати це право.

Муніципальні права мають свої особливості, включаючи унікальний зміст, невідчужуваний та невід'ємний характер, що гарантує, що ніхто не може обмежити ці права, оскільки кожна особа отримує їх як член територіальної громади. Вони є внутрішньо зв'язаними, збалансованими та взаємозумовленими, утворюючи єдиний нормативно-правовий комплекс [2]. Специфічним об'єктом муніципальних відносин є влада територіальних громад, а їх суб'єктами є не лише громадяни, члени територіальних громад, але і сама територіальна громада.

Реалізація муніципальних прав створює спеціальний правовий статус для фізичних осіб, пов'язаний з їх належністю до територіальної громади. Факт належності фізичної особи до територіальної громади визначає її статус як носія повного спектра муніципальних прав і свобод

Саме муніципальні права громадян забезпечують громадянам можливість безпосередньо впливати на процес прийняття рішень на місцевому рівні, сприяючи тим самим підвищенню транспарентності, відкритості та відповідальності органів місцевого самоврядування.

Муніципальні права відображають ідею grass-root демократії (від англ. «grassroots democracy» - вказує на демократію «знизу»), де кожен громадянин має право та можливість активно участувати у формуванні свого життєвого середовища. Grass-root демократія визнає, що рішення, прийняті на місцевому рівні та з активною участю громадян, часто є більш відповідальними, ефективними та адаптованими до конкретних потреб та обставин даних громад. Вона підтримує діалог, співпрацю та колективне рішення проблем [3]. Це стимулює активну громадську позицію, допомагає людям відчувати себе частиною спільноти і брати на себе відповідальність за спільні рішення.

Реалізація муніципальних прав громадян та grass-root демократія тісно пов'язані і взаємодоповнюють одна одну в процесі забезпечення ефективного місцевого самоврядування.

Муніципальні права забезпечують громадянам можливість впливати на рішення, що стосуються їхнього життєвого середовища на місцевому рівні. Grass-root демократія, у свою чергу, підтримує активний участь громадян, дозволяючи їм взаємодіяти безпосередньо з органами влади і брати активну участь у прийнятті рішень. Grass-root демократія акцентує на залученні громадян до процесу прийняття рішень. Муніципальні права гарантують, що ця участь не лише можлива, але й захищена на законодавчому рівні, даючи можливість

громадянам контролювати діяльність місцевих органів влади, перевіряти їх рішення та втручатися, якщо ці рішення суперечать інтересам громади.

Однією з ключових особливостей муніципальних прав є територіальність, яка забезпечує специфіку реалізації grass-root демократії, оскільки акцент робиться на конкретних потребах та обставинах даних територіальних громад. А реалізація муніципальних прав може призвести до появи численних grass-root ініціатив, таких як громадські ради, громадські слухання або місцеві референдуми, де громадяни мають безпосередній вплив на прийняття важливих рішень.

Дієвість grass-root демократії заснована на тій основі, що вона вихідна знизу. Це означає, що реальні потреби, вимоги та ініціативи громадян, виходячи з їх повсякденного досвіду і реальної ситуації на місцях, стають відправною точкою для прийняття рішень. В той час як муніципальні права закріплюють правові засади такого взаємодійства, grass-root демократія служить реальним механізмом його втілення.

Інтеграція муніципальних прав і grass-root демократії сприяє підвищенню рівня довіри до органів місцевого самоврядування. Коли громадяни бачать, що їх голос дійсно має значення і їхні ініціативи враховуються, це стимулює їх до більш активної участі в громадському житті.

Також варто відзначити, що успіх реалізації муніципальних прав та втілення принципів grass-root демократії в значній мірі залежить від культури діалогу між владою та громадянами. Ефективний діалог може бути досягнутий за умови взаємної поваги, відкритості, прозорості та готовності до компромісів.

Таким чином, муніципальні права громадян та принципи grass-root демократії служать фундаментом для створення дієвої, відкритої та участі орієнтованої системи місцевого самоврядування. Вони об'єднуються з метою надання громадянам засобів та можливостей безпосередньо впливати на рішення, які формують їхнє життєве середовище. Взаємодія між муніципальними правами та grass-root демократією акцентує на важливості територіальності, колективної участі та довіри в органи влади. Справжній успіх цієї взаємодії досягається лише за умови взаємоповаги, відкритого діалогу та залучення громадян до процесів прийняття рішень. Така симбіотична взаємодія обіцяє створення сталого, ефективного та гармонійного місцевого управління, яке служить інтересам своїх громадян.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Кофман Б.Я. Муніципальні права людини (особистості) як фактор вдосконалення конституційно-правового статусу людини і громадянина. Часопис Київського університету права. 2019. №2. С. 64-71.
2. Русанова С.Ю. Муніципальні права членів територіальної громади: поняття та класифікація. Форум права. 2009. № 2. С. 369–374.
3. Тенденції та перспективи трансформації самоврядування у великих містах. URL: https://osvita.ua/vnz/reports/gov_reg/18344/ (дата звернення 15.09.2023).

**ПАРЛАМЕНТСЬКА ЕТИКА НАРОДНИХ ДЕПУТАТІВ В УКРАЇНІ:
СУЧАСНІ РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ УДОСКОНАЛЕННЯ**

***Анотація.** Тези присвячені дослідженню сучасних реалій та перспектив удосконалення парламентської етики народних депутатів в Україні. Наведено проблеми парламентської етики народних депутатів в Україні, які виникають процесі відносин між парламентом та суспільством. Окреслено пропозиції по вдосконаленню організації парламентської діяльності та підвищення професіоналізму. Запропоновано впровадження Кодексу парламентської етики.*

***Ключові слова:** парламентська етика, демократія, управлінська культура, Кодекс депутатської етики, відповідальність народного депутата.*

Повноваження народних депутатів передбачають можливість впливати на формування соціального середовища, виконання ними наступних важливих функцій: визначення політичного курсу держави, вирішення суспільно-важливих справ, а також розпоряджання бюджетом країни (державним майном та коштами). У зв'язку з цим, парламентарі повинні бути високо дисципліновані, відповідати найвищим моральним нормам та мати високій культурній обізнаність.

Актуальним для України в сучасних реаліях є проведення успішної парламентської реформи, що передбачає усунення основних проблем неефективного функціонування Верховної Ради України. Справа в тому, що в українському законодавстві простежується недостатність закладених критеріїв етики для публічних службовців.

Через те, що в сферу парламентської діяльності входить не тільки участь у засіданнях Верховної Ради України, її органів, а й спілкування з широким колом осіб (колеги, виборці, представники засобів масової інформації, іноземці), дотримання високих моральних стандартів поведінки народним депутатом є його безпосереднім обов'язком. І це не дивно, адже вчинки кожного депутата відображаються не тільки на його власному іміджі, а й на іміджі всього парламентського корпусу.

Аналіз проблематики етичної поведінки народних депутатів України можна знайти в дослідженнях як представників наукової школи вітчизняного парламентаризму так і вітчизняних дослідників, де розкривається проблема професійної етики депутатів з точки зору наукових підходів. До них можна віднести Л.А. Пашко, С.Д. Дубенко, І.Ф. Надольний, В.К. Майборода, О.Ю. Оболенський, Є.В. Ромата, Л.І. Даниленко, Н.Р. Нижник, В.Л. Коваленко, В.Б. Авер'янова, В.І. Луговий, В.М. Князева та інші.

На сьогодні основні засади етичної поведінки народних депутатів мають наступну нормативно-правову основу: Конституція України [1] (передбачає юридичну відповідальність депутата за такі дії, як образа або наклеп) та закони

України «Про статус народного депутата України» [2], «Про запобігання корупції» [4], «Про Регламент Верховної Ради України» [3].

Поряд з присягою народного депутата, текст якої закріплено в статті 79, в Конституції України передбачена юридична відповідальність народного депутата за такі порушення, як образа чи наклеп (стаття 80)[1] .

Етичні принципи (їх засади), якими має керуватися парламентар, закріплено в Законі України «Про статус народного депутата України». Зокрема, стаття 8 цього Закону зазначає, що народний депутат має відповідати загальноприйнятим нормам моралі; турбуватися про збереження власної гідності, поважати честь і гідність депутатів, службових та посадових осіб, громадян [2].

Отже, ці норми пропонують депутатам корегувати свою поведінку, утримуючись від дій, вчинків та заяв, що можуть привести к дискредитації самого депутата, громадян України, Верховної Ради України, держави.

В Законі України «Про запобігання корупції» встановлено принципи поведінки, що є ключовими в визначенні поняття «професіоналізм». До них належать компетентність, ефективність та неупередженість [4].

Окремо слід виділити суспільні зобов'язання, висунуті до депутатів, а також їх виконання парламентарями у публічному просторі. Закон України «Про Регламент Верховної Ради України» (стаття 51) передбачає можливість ВРУ ухвалювати рішення, що стосуються позбавлення народного депутата права брати участь у п'яти пленарних засіданнях. Підставою для його прийняття може слугувати письмове звернення про неналежну поведінку депутата під час засідання парламенту (коли винуватець конфлікту ображає та зневажливо відноситься до колег). Це звернення подається депутатом чи депутатською групою (фракцією парламентарів) у випадку, коли конфлікт не вдалося вирішити самотійно. Його розглядає регламентований комітет згідно процедури врегулювання етичних питань. Регламент не передбачає відповідальність за конфліктні ситуації, що стосуються позапарламентської діяльності. В кращому випадку регламентний комітет може винести депутату-порушнику попередження за неналежну етичну поведінку [3].

Останні роки все частіше фіксуються порушення дисципліни народними депутатами. Подібна неналежна поведінка депутатів призводить до негативної оцінки ефективності їх діяльності, є приводом для зниження довіри громадян до Верховної Ради України.

До типових порушень норм етики народними депутатами Верховної Ради України відносять: емоційні сварки в сесійній залі, які нерідко закінчуються справжніми бійками; навмисне пошкодження парламентського обладнання; відсутність парламентаря у сесійній залі під час проведення голосування; неособисте голосування, за яке Кримінальним кодексом України (стаття 364²) передбачено кримінальну відповідальність (за так зване «кнопкодавство» депутат карається штрафом від 3 000 до 5 000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян); зневажливе спілкування депутатів з колегами, виборцями, журналістами, іншими особами [5].

Неналежна поведінка українських парламентарів має катастрофічні наслідки не тільки щодо внутрішньої політики держави, а й сприяє

деструктивним процесам поза межами України (соромить країну на міжнародній арені).

Діяльність народного депутата України має базуватися на виконанні наступних вимог: повага до честі та гідності народних депутатів, службових та посадових осіб, а також всіх громадян.

На нашу думку, максимально дієвим механізмом врегулювання етичних питань в парламенті стане впровадження Кодексу депутатської етики. Іншим варіантом впливу на покращення етичної поведінки народних депутатів України є підвищення інституційної спроможності Верховної Ради України.

В Кодекс депутатської етики важливо включити чітко визначені вимоги та принципи поведінки народних обранців, прописати юридичне тлумачення понять «наклеп» та «образа».

Вважаємо доцільним при створенні Кодексу парламентської етики опиратися на наступні критерії:

має містити принципи, що відрізняються конкретикою, чітким формулюванням положень;

він має регламентувати діяльність народних депутатів замість опису «ідеалів» поведінки, які ніколи не будуть втіленими на практиці;

всі критерії Кодексу мають передбачати дисциплінарну відповідальність за недотримання вказаних норм;

основне покликання етичних норм – захист інтересів особистості, суспільства та держави.

Безсумнівно, такі нововведення як Кодекс депутатської етики призведе до позитивних зрушень у функціонуванні українського парламенту, сприятиме підвищенню іміджу народного депутата, підвищить квоту довіри населення до народних обранців.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Конституція України. *Відомості Верховної Ради України* (ВВР). 1996. № 30. Ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>. (дата звернення: 25.05.2022).

2. Про статус народного депутата України : Закон України. *Відомості Верховної Ради України* (ВВР). 1993. № 3. Ст. 17. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2790-12>. (дата звернення: 07.12.2022)

3. Про Регламент Верховної Ради України : Закон України. *Відомості Верховної Ради України* (ВВР). 2010. № 14–15, № 16–17. Ст. 133. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1861-17> (дата звернення: 07.12.2022)

4. Про запобігання корупції : Закон України. *Відомості Верховної Ради* (ВВР). 2014. № 49. Ст. 2056. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18> (дата звернення: 07.12.2022)

5. Когут А.М., Савчук О.В. Етичне та правове регулювання поведінки парламентарів: міжнародний досвід та пропозиції для України (Policy Paper). URL: <http://euinfocenter.rada.gov.ua/uploads/documents/28800.pdf>.

IV. ПРАГМАТИЧНІ АСПЕКТИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В БІЗНЕСІ ТА ГРОМАДСЬКІЙ СФЕРІ

УДК 35.082.922.22

Юлія БЕДІНА,
випускниця ОП «Публічне управління та адміністрування»
«Маріупольський державний університет», Київ

ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В УКРАЇНІ

Прагнення України приєднатися до Європейського Союзу задля покращення якості життя населення вимагають формування відповідальних інститутів громадянського суспільства. Громадські організації відносяться до соціальних інститутів, що сприяють розбудові громадянського суспільства та є посередниками між громадою і державою. Вони створюють умови для досягнення соціальних, освітніх, благодійних, культурних цілей та проєціюють громадські ініціативи та покращення якості життя населення. Сьогодні українське суспільство в дієвих громадських організаціях виступає як елемент громадянського суспільства та є базою для розвитку.

Обґрунтоване вивчення ролі громадських організацій в розвитку громадянського суспільства, представлено в працях таких учених, як Г. Доманські, Дж. Лавілл, Д. Льюїс, В. Пауелл, Р. Патнам, Т. Парсонс, Д. Стоун, А. Токвіль, Дж. Фішер, Р. Хейя та вітчизняних: В. Коваленко, А. Лясота, А. Матвійчук, М. Шевченко, О. Юлдашев та інші.

Під громадською організацією пропонується розуміти добровільне, незалежне, неприбуткове об'єднання громадян, яке засноване на спільності інтересів її членів і спрямоване на досягнення соціально значущих цілей, захист інтересів та вирішення гострих соціальних проблем суспільства, громад, соціальних груп та індивідів [1].

А суспільство представляє собою сукупність різних груп інтересів, де кількість груп обмежується лише показником - інтересами, заради яких вони створені і діють [4, с. 38]

Одним з основних показників розвитку громадянського суспільства є високий рівень участі громадян у діяльності громадських організацій та громадської активності населення. В той же час, офіційні статистичні дані та результати соціологічних досліджень за цим показником суперечать один одному. Згідно даних Державної служби статистики України до повномасштабної війни 24.02.22 року, 47% українців (всіх вікових категорій) були членами громадських організацій [2]. Натомість, за результатами національних щорічних моніторингових опитувань Інституту соціології НАН України 17,9% респондентів зазначили, що вони є членами громадських, політичних організацій чи рухів, тобто лише 7,6 млн осіб [3].

Таким чином, до головних тенденцій розвитку громадських організацій в Україні можна віднести:

- зростання кількості зареєстрованих громадських організацій;
- поширення волонтерської діяльності серед населення України;
- збільшення серед громадських організацій кількості тих, які орієнтовані на вирішення проблем військовослужбовців, внутрішньо переміщених осіб та громадян, постраждалих від війни;
- збільшення обсягів фінансування громадських організацій переважно за рахунок надходжень від міжнародних благодійних організацій-донорів.

Узагальнення головних тенденцій розвитку громадських організацій в сучасній Україні визначило подальші напрямки досліджень а саме вивчення рівня соціальної відповідальності громадських організацій в сучасній Україні та вивчення тенденцій зміни чинників розвитку громадських організацій.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Євдокимова І. А., Вітковська І. М., 2018 Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, 2018 р. 43
2. Державна служба статистики України. Офіційний веб-портал. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 24.11.2022).
3. Результати національних щорічних моніторингових опитувань. Київ : Інститут соціології НАН України, 2022. URL: <http://i-soc.com.ua/assets/files/monitoring/dodatki2016.pdf> (дата звернення: 24.11.2022).
4. Комарова А.І., Князев В.М., Пірен М.І., Тронь В.П. Духовність як основа консолідації суспільства. Уряду України. Президенту, законодавчій, виконавчій владі: Аналіт. розробки, пропозиції наук. та практ. працівників. Т.1. К.: НДІ «Проблеми людини», 1999. 605 с.

УДК 614.2:339.97

Людмила ВАСКОВСЬКА,
лікар-анестезіолог,
«Обласна лікарня інтенсивного лікування»,
м. Київ

АКТИВІЗАЦІЯ ПРИВАТНОГО МЕДИЧНОГО СЕКТОРУ В СИСТЕМІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я КРАЇНИ

Сьогодні вже остаточно означилися межі державного і приватного секторів медицини, Водночас трансформаційній системі притаманні невизначеність, уповільнення одержання медичних послуг, недоступність вторинної і третинної ланок медицини на безоплатній основі без сімейного лікаря, недофінансування програми медичних гарантій. У цих умовах спостерігається незадоволеність населення медичною реформою.

Дослідженням питань організації й упровадження приватного медичного сектору у систему охорони здоров'я в Україні займаються С. Вовк, Ю. Іванова, В. Карлаш, В. Лехан, О. Мартякова, Н. Мачуга, К. Ягельська, Т. Ямненко.

В умовах підвищення значущості приватної медицини на ринку медичних послуг актуалізується набір ринково орієнтованих інструментів, за допомогою яких функціонують мотиваційний та фінансово-економічний механізми системи охорони здоров'я, а також відбувається стимулювання активності суб'єктів господарювання у сфері охорони здоров'я.

На думку Ягельської, К. Ю. [1], такий комплекс інструментів може бути представлений трьома блоками, що розкривають фінансовий аспект системи охорони здоров'я, податкове стимулювання учасників ринку медицини і медичний маркетинг. Якщо фінансові інструменти здебільшого націлені на фінансування діяльності закладів охорони здоров'я та реалізацію програми державних гарантій за рахунок видатків, то податкові і маркетингові забезпечують ефективне функціонування приватного сектору за рахунок державної підтримки бізнесу, з одного боку, і реалізацію медичних послуг як елементу комплексу маркетингу в сучасній соціально-орієнтованій ринковій економіці – з іншого. Відповідно, третя група складається з ринково орієнтованих інструментів [1].

Більшість приватних клінік побудовані на рівні найсучасніших стандартів з використанням нових будівельних матеріалів і з урахуванням усіх санітарних норм. Як правило, вони оснащені сучасним медичним устаткуванням, комп'ютерною технікою, лікувальні процеси виконуються за новітніми технологіями із застосуванням кращих матеріалів провідних світових виробників [4; 5].

У сфері приватної медицини працює 13553 (59,3%) фізичні особи — підприємці, більшість з яких становлять: стоматологи — 8818 (65,1%), спеціалісти з ультразвукової діагностики — 726 (5,3%), акушерства та гінекології — 583 (4,3%), дерматовенерології — 418 (3%), урології — 163 (1,2%), хірургії — 92 (0,67%) та інші — 20% [6; 7].

Основні недоліки власників приватних клінік:

- оформлення торгової марки відкладається на потім;
- не розділяється компанія — власник нерухомості та компанія — надавач послуг;
- персонал не «прив'язується» договорами;
- існує заплутаність у тому, хто чим володіє та керує (мікс суб'єкта підприємницької діяльності, юридичних осіб та фізичних осіб — підприємців);
- політика активної податкової мінімізації;
- розповсюдження ділової інформації [8].

Активізація приватного медичного сектору можлива за рахунок публічно-приватного партнерства. Перспективною моделлю публічно-приватного партнерства в галузі охорони здоров'я може стати здійснення приватним партнером реконструкції державного (комунального) медичного закладу, а також одержання права на експлуатацію і обслуговування інфраструктури такого закладу упродовж терміну окупності фінансових інвестицій. Взаємодія держави і приватного бізнесу в галузі охорони здоров'я може проявлятися також в участі приватних установ у наданні безкоштовної медичної допомоги населенню [2; 3].

Пріоритетним визначено розвиток інфраструктури охорони здоров'я, що базується на залученні приватних інвестицій і довгостроковій взаємодії держави і бізнесу.

В Україні почала розвиватися приватна медична практика, у тому числі й на рівні первинної допомоги. Що активнішим буде цей процес, то більше довіри до нього виникатиме в населення. Своєю чергою новостворена Національна служба здоров'я України повинна сформувати чітку політику співпраці з приватно практикуючими лікарями первинної ланки, а також з приватними медичними центрами.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Ягельська, К. Ю. Державна медицина VS приватна: у пошуках ефективного організаційного інструментарію системи охорони здоров'я у контексті економічної взаємодії. *Підприємництво і торгівля*, (27), 2020. - 76-81.

2. Петрик С.М. Форми реалізації проєктів державно-приватного партнерства у сфері охорони здоров'я. *Економіка, управління та адміністрування* 2020. № 2(92). С. 88–94.

3. Мазурок О.В. Державно-приватне партнерство як засіб підвищення ефективності системи охорони здоров'я. *Державне будівництво* 2016. № 2. URL: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/db/2016-2/doc/5/03.pdf>.

4. Бедрик І.О., Буравльов Л.О. Державне регулювання приватної медичної діяльності: організаційно-правові засади // *Економіка та держава*. – 2008. - № 6. – С. 94 – 96.

5. Буравльов Л.О. Правове регулювання державного управління у сфері приватної медичної діяльності (теоретико-методологічні засади) // *Україна. Здоров'я нації*. – 2008. - № 1 (5). – С. 62 – 64.

6. Мартишин О.О. Медична реформа в Україні: роль приватної медицини. URL: <https://www.umj.com.ua/article/115224/medichna-reforma-v-ukrayini-rol-privatnoyi-meditini>

7. Оцінка медичної сфери. Соціологічна група «Рейтинг» URL: http://ratinggroup.ua/research/ukraine/ocenka_medicinskoj_sfery.html?fbclid=IwAR0m4bNlVvOWDHuHbeURYhi2PE3zO6nr2jpUlKtp-CacxdhzLH5xEti46M0

8. Рынок медицинских услуг в Украине. *Inventure* URL: <https://inventure.com.ua/analytics/investments/rynok-medicinskih-uslug-v-ukraine>.

УДК 35.082.22:316.342

Анастасія ІСАЄВА,

здобувачка вищої освіти 2 курсу ОС «Магістр»
ОП «Публічне управління та адміністрування»
«Маріупольський державний університет», Київ

Марина ЗЕЛІНСЬКА,

к.політ.н., доцент, доцент кафедри публічного управління та адміністрування
«Маріупольський державний університет», Київ

МОЛОДЬ У СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ: НОВІТНІ ПІДХОДИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Молодь в сучасному світі являє собою дуже яскравий та неоднозначний феномен. З одного боку вона є найбільш соціально активною частиною суспільства, здатною швидко пристосуватись до новітніх тенденцій в тій чи іншій сфері. Проте в умовах нестабільності в суспільно-політичному та економічному житті, на тлі фінансових криз молодь стає і найбільш уразливою частиною суспільства, що потребує соціального захисту та допомоги в соціалізації та адаптації [1; с. 48].

Свобода слова та мислення, відкритість ідей та інформації, відкриття кордонів і всебічний розвиток особистості – усе це стає можливим у сучасному світі, усе це є запорукою формування реального громадянського суспільства, основою якого має стати сучасна молодь, адже громадянське суспільство – це передусім різноманіття взаємин рівноправних і вільних індивідів в умовах ринку та демократичної правової державності [2; с. 42].

Сучасна молодь відіграє важливу роль у суспільному житті, але водночас вона є незахищеною частиною суспільства, і державі необхідно створити для неї правові та економічні умови для реалізації своїх інтересів. Вирішення цієї проблеми вимагає злагодженості та єдності суспільства, відкритості до різних думок та поглядів. Молодіжна політика – складна та багатогранна система взаємовідносин між молоддю та іншими учасниками соціально-політичного процесу розробки і впровадження молодіжної політики. У європейській практиці встановлено, що молодіжна політика передбачає активну участь молодого покоління у питаннях державного будівництва [3; с. 8].

Створення та реалізація молодіжної політики у суспільстві здійснюється у всіх сферах з урахуванням інтересів молоді та інтересів усіх суб'єктів, залучених до цієї політики. Через впровадження та створення молодіжної політики з'являється можливість активної участі молоді у формуванні держави та використанні її потенціалу для потреб суспільства. Молодіжна політика має здійснюватися з використанням кращих практик молодіжної роботи та інновацій, передбачати залучення та активну участь молоді у житті суспільства [3; с. 8].

Головну ідею реалізації державної молодіжної політики можна сформулювати таким чином: кожна молода людина повинна мати рівні умови для успішного життєвого старту: одержати якісну вищу освіту, отримати перше робоче місце, мати можливість забезпечити себе власним житлом та займатися самовдосконаленням протягом всього життя. Одними з найголовніших завдань державної молодіжної політики повинні стати: створення необхідних умов для зміцнення гарантій забезпечення прав і свобод молодих громадян, допомога молодим людям у реалізації і самореалізації їх творчих можливостей та ініціатив, залучення молоді до активної участі в економічному розвитку України, надання державою кожній людині соціальних послуг з навчання, духовного і фізичного виховання.

Держава має розробити плани та проєкти які допоможуть молодому поколінню підготуватися до складних умов життя, з якими зіштовхується майже вся українська молодь, адже молодь є не лише спадкоємцем різних матеріальних та духовних благ, а й творець нової, інноваційної та прогресивної політичної та демократичної системи.

Необхідно розширювати простір, що забезпечить можливість розвитку молодого покоління, розвивати молодіжну інфраструктуру як соціальну платформу для становлення молоді з метою формування комунікаційних навичок та інноваційного мислення, що дозволить повною мірою інтегрувати молодь у нові соціальні структури, адже ключовим ресурсом для формування сталого економічного розвитку є саме молоде покоління, яке має відповідну освіту, мислення та професійні навички. Рівень освіти молоді є вкрай важливим показником, оскільки визначає напрямок розвитку суспільства в цілому [3; с. 9].

Враховуючи стрімкі глобалізаційні процеси, держава повинна готувати молоде покоління до вирішення задач не лише національного, а й глобального характеру, адже всі молоді люди згодом нести будуть відповідальність за розбудову демократичного державного устрою та шукатимуть шляхи вдосконалення себе, суспільства та держави [3].

За умови втілення в життя цих прийомів стає можливим глобальне реформування молодіжної політики в Україні, що сприятиме подальшій інтенсифікації еволюції української держави, більш тісному наближенню напрямів державного управління до європейських стандартів, а також гармонійному розвитку української молоді, що є запорукою створення майбутньої сильної, незалежної, сучасної, демократичної, європейської країни [2; с. 46].

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА:

1. Краснопольська Т.М. «Механізм реалізації молодіжної політики ЄС». Вісник Донецького національного університету імені Василя Стуса, Сер.: Політичні науки. 2019. С. 47-52.
2. Жужа Л.О. «Молодіжна політика в Україні: сучасний стан і шляхи реформування». Регіональні студії. 2019. С. 41-46.
3. Драпушко Р.Г., Горінов П.В., Захаренко К.В., Міненко Є.С. «Державна молодіжна політика України в умовах Європейської інтеграції: виклики та можливості». Механізми публічного управління. 2022. С. 7-12.

УДК 331.5:339.97

Владислав КАЛІНІН,
аспірант

Маріупольський державний університет, м. Київ

ДО ПИТАННЯ ТРАНСНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ ТРУДОРЕСУРСНОГО ПРОСТОРУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ РИНКУ ПРАЦІ

Сучасний етап світогосподарського розвитку характеризується активізацією процесів глобалізації, які реалізуються через ряд каналів і знаходять втілення в принципових трансформаціях, що формують новітні глобальні механізми економічної взаємодії. Центральну роль у забезпеченні функціонування зазначених механізмів відіграє людський капітал – його наявність, кількісні і якісні параметри, – як передумова рівноправного включення країн до системи міжнародного поділу праці.

Швидке зростання обсягу прямих інвестицій, вихід технологічного поділу праці за межі фірм, галузей і національних кордонів супроводжується появою потужних міжнародних науково-виробничих комплексів з філіями у різних країнах і на різних континентах. На сьогоднішній день ТНК є не тільки базисом економіки розвинених країн, а й, перетворившись у найбільші розгалужені групи, що включають численні закордонні філії виробничого, науково-дослідного, постачальницького і збутового характеру, фактично виступають головною рушійною силою світової економіки [1, с. 28-29] Третина світової торгівлі відбувається в рамках транснаціональних компаній [1, с. 30], частка підприємств, контрольованих іноземним капіталом, у загальному обсязі виробництва обробної промисловості в Австралії, Бельгії, Ірландії, Канаді перевищує 33%; у провідних західноєвропейських країнах становить 21-28%; у США на підприємствах, контрольованих іноземним капіталом, виробляється понад 10% промислової продукції; у країнах, що розвиваються, на компанії з іноземною участю припадає близько 40% промислового виробництва. [1, с. 31] Загалом, за даними UNCTAD, додана вартість виробництва ТНК становила близько чверті глобального ВВП.

До міжнародних потоків капіталу та інформації, які традиційно циркулюють в рамках транснаціональних корпорацій, додаються міжнародні потоки робочої сили затребуваної кваліфікації, значення яких кардинально зростає в умовах глобального трудових ресурсного дефіциту на ринку праці, що запускає принципово нові механізми трудових ресурсного забезпечення міжнародних господарських структур.

Глобальна потреба у кваліфікованій робочій силі виводить на перший план в рамках міжнародних міграційних процесів потоки інтелектуальної і високоінтелектуальної міграції, щодо якої у світогосподарському просторі створюються преференційні режими, перш за все, на рівні розвинутих країн, де розташовані материнські структури транснаціональних компаній. Формування зазначених преференцій в системі міжнародного ринку праці є реакцією розвинутих країн на низхідні тенденції демографічної ситуації, масове небажання громадян даних країн отримувати більш високий освітній статус тощо, що відображає трудових ресурсну залежність розвинутих країн від менш економічно потужних держав.

В умовах бурхливого розвитку діяльності ТНК, поряд із поняттям «транснаціональний бізнес» виникає поняття «транснаціоналізація людського капіталу». В даному аспекті транснаціональна взаємодія розглядається як особлива організація всіх типів взаємодії між окремими індивідами і групами людей, у рамках якої вони створюють стійкі комунікаційні мережі, які

об'єднують представників двох і більше держав. Особливостями зазначеної взаємодії є такі: [3, с. 70]

- локалізація у соціальному просторі;
- детермінованість каналами (прямі і опосередковані) і формами (реальна та цифрова) комунікації;
- вплив на структурування соціального простору тощо.

Можна виділити три основні форми транснаціональної взаємодії людського капіталу: [3, с. 70-71]

- пряма – передбачає особисте знайомство і прямий контакт;
- віртуальна – не потребує особистого знайомства і реалізується тільки через інформаційно-комунікаційні технології);
- цифрова – передбачає особисте знайомство, яке в даний момент часу опосередковане інформаційно-комунікаційними технологіями.

Людський капітал ТНК є складовою інтелектуального капіталу компаній, носіями якого є, по перше, сукупний персонал філій та підрозділів корпорації; по-друге, працівники підприємств, які залучені в орбіту ТНК через різні моделі міжнародного співробітництва (міжнародна міграція власників людського капіталу; міжнародне виробниче, науково-технічне, інноваційне співробітництво; міжнародний рух прямих інвестицій; міжнародне співробітництво без участі в капіталу приймаючих країн). [2, с. 126]

В умовах економічної глобалізації контроль ТНК все більше поширюється на ресурси науково-технічної та інноваційної діяльності, серед яких провідним компонентом є знання. Відповідно людський капітал як запас знань, здібностей, навичок і вмінь людини набуває для ТНК значення пріоритетного фактору глобальної конкурентоспроможності, що обумовлює необхідність всебічної уваги щодо його відтворення на рівні корпорацій [2, с. 125]: однією з характерних рис діяльності ТНК є значні витрати на науково-дослідні та дослідно-конструкторські розробки (НДДКР). Так, витрати IBM, «Форд», «Дженерал Моторз» перевищують науково-дослідні бюджети багатьох країн. [1, с. 31]

Таким чином, процес транснаціоналізації в умовах глобальних економічних перетворень слід розглядати як багатоаспектне явище, що в своїй основі спирається на дієвість механізмів багаторівневого трудових ресурсного забезпечення, які через свою новітню природу актуалізують важливість наукового опрацювання проблематики транснаціоналізації трудових ресурсного простору з метою забезпечення рівноправного включення країн до системи міжнародного ринку праці.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Глобалізаційні процеси у світовій економіці: виклики та можливості для України. Колективна монографія За загальною редакцією д-ра екон. наук, професора О.О. Борзенко. НАН України: ДУ «Ін-т екон. та прогнозів. НАН України». К., 2022. 264 с. URL: <http://ief.org.ua/wp-content/uploads/2022/10/Globalizaciyni-procesy-u-svitoviy-economi.pdf>

2. Носик О.М. Транснаціоналізація людського капіталу: напрями та загрози. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Випуск 6, частина 2. 2016. С. 125-128. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/6_2_2016ua/32.pdf

3. Полоус О.В. Управління мобільністю людського капіталу в умовах транснаціонального бізнесу. Демографія, економіка праці, соціальна економіка і політика. Випуск №3(59), 2017. С.68-74. URL: http://psae-jrnl.nau.in.ua/journal/3_59_2017_ukr/10.pdf

УДК 35.082:338.24

Володимир КАЛІНІН,
випускник ОП «Адміністративний менеджмент»
«Маріупольський державний університет», Київ

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ НАДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ ЯК ІНСТРУМЕНТУ ПІДВИЩЕННЯ ІНІЦІАТИВНОСТІ ГРОМАДСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Одним із завдань демократії є розбудова громадського суспільства та залучення громадян до прийняття остаточних рішень з питань, що безпосередньо їх стосуються (реалізація прав, безпека тощо [1]).

Українське суспільство прагне вирішити проблему дефіциту соціального капіталу, пов'язаного із здатністю людей до самостійного об'єднання з метою участі у житті суспільства. Останні події, пов'язані з повномасштабною війною, активізували процеси самоорганізації громадян та значним чином пришвидшили процес подолання деформацій посткомуністичного розвитку суспільства, сприяючи підвищенню шансів побудови ефективного громадянського суспільства зі свідомим та ініціативним громадянином у центрі.

З урахуванням задекларованого Україною наміру наблизитися до європейських стандартів, у тому числі у сфері державного управління, великого значення набуває наукове осмислення та впорядкування системи надання адміністративних послуг. Удосконалення системи надання адміністративних послуг є одним із пріоритетних напрямів адміністративної реформи в Україні для виходу на новий етап державності.

Сучасні соціально-економічні умови ставлять перед центрами надання адміністративних послуг нові цілі й завдання. Тому вони вимушені не лише переглядати звичні, традиційні методи управління, але й постійно підвищувати ефективність своєї діяльності. На сучасному етапі державотворення зрозуміло, що успішна реалізація стратегії розвитку будь-якої країни неможлива без підвищення якості надання адміністративних послуг.

Відповідно до законодавства України адміністративні послуги надаються виключно державними органами влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, організаціями, установами, які знаходяться в їх управлінні [2]. Нажаль, більшість зазначених суб'єктів надання послуг лише декларують принципи справедливості на шляху до розбудови сервісної держави.

Адміністративна послуга — результат здійснення владних повноважень уповноваженим суб'єктом, що відповідно до закону забезпечує юридичне оформлення умов реалізації фізичними та юридичними особами прав, свобод і законних інтересів за їх заявою (видача дозволів (ліцензій), сертифікатів, посвідчень, проведення реєстрації тощо) [3].

Належність послуг до адміністративних визначається за такими критеріями:

- повноваження адміністративного органу щодо надання певного виду послуг визначається законом;
- послуги надаються адміністративними органами шляхом реалізації владних повноважень;
- послуги надаються за зверненням фізичних та юридичних осіб;
- результатом розгляду звернення є адміністративний акт, що має індивідуальний характер (паспорт, свідоцтво, ліцензія, дозвіл тощо);
- надання послуг пов'язане із забезпеченням створення умов для реалізації фізичними та юридичними особами прав, свобод і законних інтересів.

Розвиток системи надання адміністративних послуг повинен здійснюватися з урахуванням таких основних принципів:

- доступність послуг для всіх фізичних та юридичних осіб;
- дотримання стандартів надання послуг;
- відповідність розміру плати за послуги економічно обґрунтованим витратам, пов'язаним з їх наданням;
- відкритість.

Для забезпечення розвитку системи надання адміністративних послуг необхідно розв'язати такі проблеми:

- наявність не передбачених законами видів адміністративних послуг;
- поділ адміністративної послуги на кілька платних послуг;
- перекладення обов'язків адміністративних органів із збирання довідок або погодження документів на фізичних та юридичних осіб;
- вимагання від фізичних та юридичних осіб документів, не визначених законодавством або у не передбаченій законодавством формі;
- необґрунтоване справляння плати або необґрунтовано великі розміри плати за надання окремих видів адміністративних послуг;
- встановлення в адміністративному органі графіка приймання громадян у незручний для них час;
- необґрунтовано тривалий строк надання окремих послуг;
- обмеженість доступу до інформації, необхідної для отримання адміністративних послуг;
- неналежне законодавче регулювання процедурних питань надання послуг;
- фактичне зобов'язування фізичних та юридичних осіб отримувати супутні платні послуги;
- віднесення до повноважень одного органу здійснення контролю і надання відповідних послуг;
- відсутність стандартів надання послуг;
- ставлення до фізичних та юридичних осіб як до прохачів, орієнтація не на задоволення потреб особи, а на формальне дотримання процедури.

Основні шляхи удосконалення системи надання адміністративних послуг в Україні:

- по-перше, інституційна розбудова через запровадження Національного агентства України з питань надання адміністративних послуг та формування її регіональних підрозділів; формування комунікаційних зв'язків з центрами надання адміністративних послуг та інших органів публічної влади, які надають адміністративні послуги;

- по-друге, забезпечення якісного кадрового потенціалу системи надання адміністративних послуг через: формування відповідного потужного кадрового потенціалу з відповідною кваліфікацією; забезпечення участі громадськості в процесі оцінки якості послуг, що надаються, та прозорості їх надання; система організації навчання персоналу і підвищення кваліфікації на комунікативних заходах тощо;

- по-третє, удосконалення нормативно-правового механізму, у тому числі: прийняття Кодексу України щодо надання адміністративних послуг; регламентація та запровадження єдиної концепції забезпечення якісних потреб споживачів адміністративних послуг на основі використання концепції загального управління якістю; формування системи надання адміністративних послуг через Національне агентство України з питань надання адміністративних послуг;

- по-четверте, забезпечення фінансовою спроможністю механізми надання адміністративних послуг, у тому числі: передбачити кошти на започаткування та організацію Національного агентства України з питань надання адміністративних послуг та її регіональних відділень; передбачити кошти на навчання відповідних фахівців з питань надання адміністративних послуг; передбачити кошти на формування єдиного реєстру надання адміністративних послуг населенню [4].

Залучення громадян до підвищення якості надання адміністративних послуг – це комплекс засобів та технологій, який дозволяє залучити членів територіальної громади до прийняття рішень в межах компетенції громади та здійснення реального самоврядування, гарантованого законодавством. З іншого боку – це використання експертних, консалтингових та інших ресурсів територіальної громади для вирішення місцевих проблем.

Члени територіальної громади можуть ініціювати у порядку місцевої ініціативи розгляд у раді будь-якого питання, віднесеного до відання місцевого самоврядування.

Підвищення ефективності діяльності органів публічної влади, якість виконання ними функцій та надання адміністративних послуг є головними принципами реформи державного управління. Якість надання адміністративних послуг повинна бути рушійною силою, здатною значно поліпшити якість життя громадян.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Ірха К. О. Громадянські ініціативи як чинники розвитку громадянського суспільства України. Освіта регіону. Політологія, психологія, комунікації. 2013. № 4. С. 129-132.
2. Про схвалення Концепції розвитку системи надання адміністративних послуг органами виконавчої влади: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 15 лютого 2006 року №90-р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.
3. Прудіус Л. В. Оцінка якості надання адміністративних послуг: теоретико-методологічний підхід : наук. розробка; Нац. акад. держ. упр. при Президентові Україн. Київ : [НАДУ], 2010. 37 с.
4. Розмаріцина, Н. Шляхи удосконалення системи надання адміністративних послуг в Україні. *Публічне урядування*, 2020 (5 (25)), 196-209. URL: [https://doi.org/10.32689/2617-2224-2020-5\(25\)-196-209](https://doi.org/10.32689/2617-2224-2020-5(25)-196-209)

УДК 35.082:343.32

Олег МИГОРЕНКО,
директор департаменту
з питань безпеки та запобігання корупції
Маріупольської міської ради

АНТИКОРУПЦІЙНА РОБОТА В ОРГАНАХ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Впродовж довгого часу корупція залишається однією з найбільших проблем України та є темою для постійних дебатів як для української, так і для міжнародної спільноти. Протягом останніх років в Україні активізувалася багатопланова організаційна та законодавча діяльність щодо створення системної бази для боротьби з корупцією.

Цілком очевидно, що в умовах децентралізації та передачі значних матеріальних ресурсів на місця, вимоги щодо прозорості та підзвітності органів місцевого самоврядування, доброчесності відповідних посадових осіб виходять на більш високий рівень. Це своєю чергою вимагає якісно нового рівня організації антикорупційної роботи та системи доброчесності на регіональному рівні. Певні кроки у цьому напрямі було зроблено шляхом внесення змін до Закону України «Про запобігання корупції» восени 2019 року [1]. Відповідно до зазначених змін в органах місцевого самоврядування передбачається обов'язкове утворення підрозділів (уведення посад уповноважених осіб) з питань запобігання та виявлення корупції (далі – антикорупційні уповноважені), що раніше для органів місцевого самоврядування носило рекомендаційний характер. Таким чином, одразу ціла група напрямів антикорупційної роботи перемістилася із переліку рекомендованих до переліку обов'язкових вимог для органів місцевого самоврядування.

В основу розробки державної антикорупційної стратегії покладені 5 основних принципів:

1. оптимізація функцій держави та місцевого самоврядування;
2. зниження «людського фактору» та збільшення прозорості і ефективності у стосунках держави з громадянами та організаціями;
3. створення зручних та законних альтернатив корупційним практикам;
4. забезпечення дієвого державного контролю за дотриманням публічними службовцями правил етичної поведінки та вимог антикорупційного законодавства;
5. забезпечення невідворотності відповідальності за корупційні та пов'язані з корупцією правопорушення.

Що стосується антикорупційних програм органів місцевого самоврядування, то це питання врегульоване ст. 19 Закону України «Про запобігання корупції» [1].

Варто зазначити, що сутність будь-якої антикорупційної програми полягає в ідентифікації корупційних ризиків та визначенні заходів щодо усунення (мінімізації) виявлених корупційних ризиків. У зв'язку з цим може виникнути питання, що ж таке корупційний ризик?

Корупційний ризик — це ймовірність того, що відбудеться подія корупційного правопорушення чи правопорушення, пов'язаного з корупцією, яка негативно вплине на досягнення визначених цілей та завдань суб'єктом затвердження антикорупційної програми [2].

Представники громадськості можуть входити до складу комісії з оцінки корупційних ризиків у діяльності органу, надавати пропозиції до проекту антикорупційної програми, розміщеної на офіційному веб-сайті органу, брати участь в обговоренні антикорупційної програми під час конференції, відеоконференції, форуму, громадського слухання, засідання за круглим столом, зборів, зустрічі (наради) з громадськістю (у разі проведення органом відповідного публічного громадського обговорення) [3-4].

Грунтовна підготовка та виконання антикорупційної програми є гарантією створення ефективної системи запобігання і протидії корупції в усіх сферах діяльності органу, який прийняв таку програму, впровадження механізмів прозорості, відкритості, зниження корупційних ризиків у діяльності відповідного органу та доброчесності його представників.

Досвід таких країн, як Грузія та Польща, показує, що істотний прорив у протидії корупції можливий навіть за період у 3 – 5 років за умови проведення державою швидких та ефективних змін.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Закон України «Про запобігання корупції» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>
2. Harasymiw B. Civil society as an anti-corruption actor in post-Euromaidan Ukraine. Canadian Slavonic Papers. 2019. № 61:3. P. 288–320. URL:

<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/00085006.2019.1636630?scroll=top&needAccess=true>

3. Альтернативний звіт з оцінки ефективності впровадження державної антикорупційної політики / М.І. Хавронюк та ін. ; за заг. ред. М.І. Хавронюка. Київ, 2017. 445 с.

4. Бусол О.Ю., Костенко О.М. Концепція протидії корупційній злочинності в Україні потребує нових підходів: основні тези. Публічне право. 2016. № 2. С. 143–151. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pp_2016_2_21

УДК 614.2:338.24

Ганна РЯБОВА,
директор Комунального некомерційного підприємства
«Центр первинної медико-санітарної допомоги» м. Торецьк

РОЗВИТОК ІНСТРУМЕНТІВ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА В СФЕРІ НАДАННЯ МЕДИЧНИХ ПОСЛУГ ТА СЕРВІСІВ

Процес реформування системи охорони здоров'я, який передбачає вдосконалення діагностики та лікування, матеріально-технічного оснащення медичних установ, підвищення якості медичної допомоги сьогодні неможливе без залучення приватних інвестицій. Можливості державного бюджету не відповідають зростання потреб суспільства в медичних послугах, відповідальність за доступність яких несе держава. В результаті з'являються та розвиваються альтернативні форми медичних організацій, і разом з ними розширюються можливості надання платних медичних послуг.

Чим більше розвивається недержавний сектор системи охорони здоров'я та збільшується обсяг інвестицій у приватну медицину, тим актуальніша проблема взаємодії держави та приватних медичних організацій. Варіантом вирішення проблеми є державно-приватне партнерство.

Система охорони здоров'я практично всіх країн, в яких вони побудовані на принципах державно-приватне партнерства, за різними рейтингами входять до найбільш ефективних. Так, згідно з рейтингом Всесвітньої організації охорони здоров'я (World Health Organization's Ranking of the World's Health Systems) за системами охорони здоров'я з 190 країн, до першої десятки входять Франція, Італія, Сан Маріно, Мальта, Сінгапур, Іспанія, Оман, Австрія та Японія [1].

У міжнародній практиці, що склалася, близько 60% проектів у охороні здоров'я реалізуються у форматі державно-приватного партнерства, при цьому економиться близько 10% державних ресурсів. Переважно кошти, що залучаються, спрямовуються на будівництво та експлуатацію об'єктів охорони здоров'я, впровадження інформаційних технологій, розробку та виробництво інноваційного медичного обладнання [4; 5].

До моделей державно-приватного партнерства, що найчастіше використовуються, в охороні здоров'я (особливо при зведенні та експлуатації госпіталів) відносяться [1]:

- BTO (build, transfer, operate / побудуй, передай, керуй) - приватна сторона будує чи реконструює об'єкт, потім передає їх у власність публічного партнера, проте експлуатує об'єкт та отримує від цього дохід;

- DBFO (design, build, finance, operate / проектуй, побудуй, фінансуй, керуй)
- приватна сторона проектує, будує або реконструює об'єкт, який потім передається у власність громадської сторони за винагороду;

- BOO (build, own, operate / побудуй, володй, керуй) - приватна сторона проектує, будує або реконструює об'єкт, потім експлуатує об'єкт протягом обумовленого з громадським партнером часу та отримує від цього дохід;

- BOOT (build, own, operate, transfer / побудуй, володй, керуй, передай) - приватна сторона проектує, будує або реконструює об'єкт, потім експлуатує об'єкт протягом обумовленого з публічним партнером терміну та отримує від цього дохід, що передає об'єкт у власність держави після закінчення строку;

- BOLB (buy, own, lease back / купи, володй, передай у лізинг) – приватна сторона проектує, будує чи реконструює об'єкт, потім передає об'єкт у власність громадського партнера, який потім передає об'єкт управління інвестору.

Напрями розвитку та умови впровадження механізмів державно-приватного партнерства у системі охорони здоров'я [2]:

- забезпечення окупності проектів, у тому числі з державною підтримкою, за збереження соціальних зобов'язань держави щодо надання населенню медичної допомоги;

- створення умов доступу інвесторам до довгострокових позикових джерел фінансування проектів;

- підвищення ефективності використання державного майна, включаючи вдосконалення управління майном у охороні здоров'я.

Об'єкти охорони здоров'я, при використанні інструментів державно-приватного партнерства, мають своєрідну специфіку, оскільки мають соціально-значущий характер, де метою діяльності є якісне надання медичної допомоги населенню.

У сфері практичної охорони здоров'я та розвитку медичних інновацій, у рамках державно-приватного партнерства, держава «перекладає» частину фінансового навантаження на приватного інвестора, чим досягається мета вдосконалення та розвитку охорони здоров'я. При цьому, приватний партнер також зацікавлений у співпраці на ринку медицини та наданні фінансових та управлінських ресурсів, оскільки ця сфера належить до найбільш прибуткових. Однак слід врахувати, що початкові витрати на обладнання та будівництво медичних організацій можуть бути дуже значними, що визначає необхідність розподілу ризиків партнерів.

Принципи поєднання приватної медицини і бюджетних медичних установи:
– доступності медичної допомоги незалежно від територіальної, відомчої, віково-статевої та расової приналежності пацієнта; – висококваліфікованої медичної допомоги, що забезпечує відповідну якість на основі медико-економічних стандартів; – превентивної спрямованості лікувально-оздоровчих і реабілітаційних програм і дотримання технології диспансеризації окремих контингентів населення; – розроблення та використання високих медичних,

організаційних та інформаційних технологій; – здійснення стратегічного управління системою охорони здоров'я на основі пріоритетних цільових комплексних програм; – досягнення найвищого рівня здоров'я і якості життя популяції [3, с. 21].

Таким чином, співпраця державного суб'єкта та бізнес-структур дозволить забезпечити стабільне та якісне зростання сфери охорони здоров'я. Основною метою взаємодії має бути якісне надання медичної допомоги населенню із застосуванням механізмів контролю над наданням бізнес-послуг у сфері охорони здоров'я. Перевага залучення приватного партнера полягає в наявності у нього технологічного та управлінського потенціалу, який ефективніший при вирішенні завдань проектів державно-приватного партнерства, а не з погляду відкладеного навантаження на державний бюджет.

ЛІТЕРАТУРА:

1. World Health Organization's Ranking of the World's Health Systems. Thepatientfactor. com. URL: <http://thepatientfactor.com/canadian-health-careinformation/world-health-organizations-ranking-of-the-worlds-health-systems>
2. Шилепницький П.І. Державно-приватне партнерство: теорія і практика : монографія ; Ін-т регіональних досліджень НАН України. Чернівці, 2011. 455 с.
3. Разумовский А.В., Полина Н.А., Коптева Л.Н. Перспективы развития государственно-частного партнёрства в здравоохранении. Медицинский альманах. 2013. № 2(26). С. 19–23
4. Мартякова О.В. Державно-приватне партнерство у сфері охорони здоров'я. Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. 2011. № (13). С. 37–43.
5. Степанова О.В. Стратегічні орієнтири розвитку державно-приватного партнерства в системі охорони здоров'я України. Ефективна економіка. 2014. № 6. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua>

УДК 378.4.014:005.35

Анастасія ТРОФИМЕНКО,
кандидат політичних наук, доцент,
доцент кафедри політології та міжнародних відносин
Маріупольський державний університет
a.trofymenko@mu.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0002-9658-8974>

АСОЦІАЦІЇ ПРОГРОМАДСЬКИХ УНІВЕРСИТЕТІВ ЯК ІНСТРУМЕНТИ ПОСИЛЕННЯ ТРЕТЬОЇ МІСЦІ

Заклади вищої освіти в усіх країнах виступають важелями сталого розвитку, які здатні сприяти трансформації регіонів свого місцезнаходження та їх громад шляхом розвитку людського капіталу, передачі знань та технологій, що вимагає від університетів усвідомлення своєї соціальної відповідальності, власного

внеску в вирішення нагальних питань на локальному, регіональному та глобальному рівнях, вагомої ролі в соціалізації громадян, формуванні їх політичної та громадянської свідомості. Таке розуміння університету як центру розвитку громади знайшло втілення в концепції «civic university», яка в 90-х роках XX ст. була обґрунтована в освітніх установах Великобританії та Сполучених Штатів Америки, які активно розвивали відносини з державною владою, місцевим самоврядуванням, представниками бізнес спільноти та неурядового сектору задля продукування інноваційних моделей розвитку, спрямування освіти та досліджень на суспільне благо.

«Civic university» – це найвищий прояв соціальної ролі університету як третьої місії, поряд з освітнім та дослідницьким напрямком, це модель тісної кооперації між державою, регіоном, громадою та університетом, який поєднує викладання, дослідження та взаємодію із суспільством таким способом, щоб кожний напрямок посилював інші. Прогромадський університет не має чіткого кордону з суспільством, передбачає активну взаємодію із громадою, усвідомлення впливу місця розташування на свою унікальну ідентичність, розуміння своєї місії за межами університету, необхідності прозорості та підзвітності своєї діяльності, використання сучасних методів комунікації зі світом тощо (Goddard, Kempton, 2016, С.13).

Третя місія університету набуває нового сенсу в контексті викликів воєнного часу та повоєнного відновлення, яке вимагає не тільки інфраструктурної відбудови, а й реконструкції людського капіталу, створення нових сенсів, пошуку ефективних шляхів відповіді на нові виклики. Означені виклики об'єктивно актуалізують питання прогромадської місії сучасних українських закладів вищої освіти, посилюють їх роль як платформи для широких громадських дискусій з залученням всіх зацікавлених сторін. У цих умовах підвищується науковий інтерес до передового досвіду реалізації моделі «civic university», механізмів та інструментів її практичного втілення.

Останніми роками усе більше університетів, у тому числі і вітчизняних, позиціонують себе як «civic university». Таке позиціонування з орієнтацією на вирішення проблем і місцевої, і глобальної громади через навчання та дослідження обумовлює прагнення до створення відповідних асоціацій та мереж, спрямованих на встановлення та розвиток партнерств між прогромадськими університетами, обмін досвідом, проведення спільних проєктів тощо. Розглянемо їх діяльність на прикладах глобальної, регіональної та національної асоціації.

Однією з найбільш масштабних таких мереж, що діє на глобальному рівні, сьогодні виступає організація Talloires Network of Engaged Universities (Таллуарська мережа залучених університетів), у складі якої наразі 431 очільників університетів з 86 країн, що зобов'язалися зміцнювати прогромадську роль своїх закладів, серед членів мережі дев'ять закладів вищої освіти України. Діяльність цього об'єднання бере початок у 2005 році, коли 29 керівників університетів з 23 країн підписали в Європейському центрі Університету Тафтса в Таллуарі (Франція) декларацію про громадську роль та соціальну відповідальність вищої освіти, взявши на себе зобов'язання посилити

використання ресурсів університетів для вирішення проблем місцевої та глобальної громади. Основною метою цієї мережі сьогодні виступає сприяння громадській активності вищої освіти. З цією метою організація проводить конференції, публікує дослідження щодо громадської активності університетів, надає фінансову та технічну підтримку регіональним університетським мережам і присуджує щорічну премію Ma net Media за ініціативи громадської активності студентів університетів. Серед заходів, спрямованих на підвищення рівня та стандартів прогромадської діяльності у вищій освіті, що проводить мережа: студентські семінари та обміни, семінари з підвищення кваліфікації викладачів та персоналу, надання стипендій та грантів, проведення вебінарів та тренінгів, публікація наукових досліджень, популяризація третьої місії університетів у соціальних мережах, формування нових національних і регіональних мереж, організація міжнародних конференцій тощо (Talloires Network of Engaged Universities official website).

Прикладом об'єднання прогромадських університетів на регіональному рівні виступає European Civic University Alliance (CIVIS). Альянс створено за фінансової підтримки Європейської комісії в 2019 році в рамках проєкту із бюджетом у 5 млн. євро, у 2022 році фінансування було надано ще на чотири роки. Метою проєкту стало започаткування транснаціонального європейського кампусу, що пов'язує європейські регіони, а також налагоджує зв'язки в Європі та за її межами з увагою до Африки та Середземноморського регіону. Цей альянс наразі об'єднує 11 європейських університетів, які активно взаємодіють з громадою, сприяють соціальному, культурному та економічному розвитку своєї екосистеми, просувають європейські цінності, серед яких інклюзивність, гендерна рівність, недискримінація та соціальна рівність тощо. Університети-партнери спрямовані на вирішення як локальних, так і глобальних викликів, у фокусі їх уваги п'ять ключових сфер: навколишнє середовище та зміни клімату, охорона здоров'я, демократія та культурна спадщина, стала та інклюзивна мобільність, цифрові та технологічні трансформації. У рамках проєкту створено інноваційні модульні курси, що відповідають вищезазначеним п'яти сферам, проведено сотні курсів CIVIS в онлайн та офлайн форматах, відкрито відповідну лабораторію в кожному університеті-члені, що об'єднує вчених, студентів і місцеве громадянське суспільство, щоб забезпечити реальний соціальний вплив, створено цифровий кампус CIVIS для подолання кордонів, сприяння співпраці та полегшення міжкультурного досвіду, надано численні можливості для мобільності викладачів для підвищення викладацької майстерності тощо (CIVIS official website).

Серед національних асоціацій прогромадських університетів особливе місце належить британській асоціації Civic University Network (Мережа прогромадських університетів), започаткованій в березні 2020 року. Створенню асоціації передувало широкомасштабне дослідження, присвячене прогромадській ролі університетів Великобританії, проведене в 2018 – 2019 рр. благодійною організацією UPP Foundation, що надає гранти університетам, благодійним організаціям та іншим установам вищої освіти. Грант на створення мережі було віддано на конкурсній основі Sheffield Hallam University,

першочерговою метою організації стало заохочення ефективної реакції вищої освіти на поширення Covid-19. Загальна сума гранту склала 145 тисяч фунтів стерлінгів із спільним фінансуванням від UPP Foundation, Carnegie UK Trust, Arts Council та Міністерства освіти. Асоціація підтримує зростаючий прогромадський університетський рух у Великобританії, надає безкоштовні ресурси для зацікавлених установ не тільки в межах своєї країни. На веб-сайті мережі у вільному доступі розміщені керівництва та рекомендації для розбудови третьої місії, відповідної стратегії та розробки Civic University Agreement, різноманітні вебінари, звіти, кейс-стаді тощо (Civic University Network official website).

Таким чином, міжнародні та національні асоціації, що об'єднують заклади вищої освіти з подібною візією з прогромадським акцентом, забезпечують обмін досвідом в сфері втілення моделі «civic university», створюють можливості для розширення міжкультурного діалогу, проведення спільних досліджень для відповіді на сучасні локальні та глобальні виклики. При цьому, вони слугують дієвим інструментом для посилення соціальної відповідальності не тільки університетів, що входять до них, але й популяризують та стимулюють цю діяльність серед освітніх установ по всьому світу. Через проведення різноманітних комунікативних заходів (конференцій, вебінарів, тренінгів тощо), надання грантів та стипендій, такі асоціації сприяють формуванню нових мереж та партнерств, доводячи, що врахування місцевого виміру в своїх освітніх програмах та дослідницьких портфоліо є взаємовигідним, оскільки посилює як внесок університетів у суспільний розвиток, так і їх конкурентоспроможність та привабливість для всіх внутрішніх та зовнішніх стейкхолдерів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Калашнікова С., Литовченко О. Аналіз провідного вітчизняного досвіду реалізації соціальної відповідальності університету як інструмент розвитку місцевої громади у мирний час та в умовах війни. Аналіз провідного вітчизняного та зарубіжного досвіду щодо реалізації соціальної відповідальності університетів під час конфліктів, воєнних дій та повоєнного відновлення: препринт (аналітичні матеріали). 2022. 30–61. URL: <http://surl.li/mqutp> (дата звернення: 11.10.2023)
2. Трофименко М. Університети України в умовах повномасштабної військової агресії росії: загрози, виклики та нові перспективи. Міжнародний науковий журнал «Університети і лідерство». 2022. 14. 5-19. URL: <https://ul-journal.org/index.php/journal/article/download/195/175> (дата звернення: 11.10.2023)
3. Civic University Network official website. URL: <https://civicuniversitynetwork.co.uk/about-us/> (дата звернення: 14.10.2023)
4. CIVIS. European Civic University Alliance official website. <https://civis.eu/en> (дата звернення: 14.10.2023)

5. Goddard J., Kempton L. The Civic University Universities in leadership and management of place. Newcastle University. 2016. URL: <http://surl.li/mquti> (дата звернення: 10.10.2023)

6. Talloires Network of Engaged Universities official website. URL: <https://talloiresnetwork.tufts.edu/programs/> (дата звернення: 14.10.2023)

УДК 331.5.021:338.49

Павло ЦИБУЛЬСЬКИЙ,
випускник ОП «Муніципальний менеджмент»
«Маріупольський державний університет», Київ

ЕТАПИ ЕВОЛЮЦІЇ ТА РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ ЗАЙНЯТОСТІ В УКРАЇНІ

В Україні, в умовах нових викликів, у тому числі пов'язаних з військовою агресією росії, проблеми реалізації політики зайнятості населення та регулювання ринку праці задля збереження та розвитку економіки країни виступають на перший план. У цих питаннях Державна служба зайнятості виступає провідним інститутом стимулювання зайнятості населення, як на національному, так і на регіональному рівнях. Таким чином, від розбудови Державної служби зайнятості залежить не тільки якість надання послуг населенню, а й їх ефективність у сприянні зайнятості.

Багато науковців присвячують свої дослідження питанням розв'язання проблем функціонування Державної служби зайнятості: О. Баришнікова, Т. Вітряк, М. Зуб [5], Кожем'якіна, Ю. Маршавін [1], І. Рудченко [4], А. Токар, Д. Шуліка [5], Л. Яценко та інш. Однак, з виникненням нових викликів ці питання потребують подальших розробок. Аналіз публікацій провідних науковців вказує на значні напрацьовані теоретичні та практичні знання, які потрібно якнайшвидше реалізовувати, враховуючи різні аспекти особливостей регулювання зайнятості населення та сучасні реалії.

Розглянемо основні етапи еволюції та розвитку Державної служби зайнятості України. Можна стверджувати, що служба зайнятості за роки незалежності зазнала значних перетворень та пройшла декілька етапів: зародження, становлення та розвитку. Для визначення перспектив подальшого розвитку Служби необхідно розглянути особливості функціонування на кожному із зазначених етапів.

Першим етапом визначаємо період 1990-1993 рр. Цей етап можна вважати зародженням служби зайнятості. До 90-х років державні функції регулювання праці в Україні повністю реалізовувалися профспілками. Після того як ці функції передали до державних органів комплексна система контролю зазнала розпорошення.

У 1990 році Верховна Рада УРСР прийняла Закон України «Про зайнятість населення». Закон став правовим підґрунтям для формування інфраструктури ринку праці – державної служби зайнятості і Державного фонду сприяння зайнятості населення.

Таким чином, основи сучасної служби зайнятості було закладено у 1990 р. [3], служба зайнятості стала виконувати роль основного структурного елементу формування відповідної інфраструктури ринку праці як на національному так і на регіональному рівні. Головна мета створення служби – стабілізувати ринок праці та створити умови для реалізації прав громадян із зайнятості, а також забезпечити соціальний захист незайнятого населення. З отриманням незалежності країни, функціонування державної служби зайнятості здійснюється в форматі центрів зайнятості, які стали основним інструментом регулювання ринку праці на регіональному рівні.

Другий етап розвитку державної служби зайнятості пов'язаний з 1995-1999 рр. На цьому етапі створено державну інспекцію праці (ДІП) Міністерства праці. В цей період, державні інспектори праці реалізовували свої функціональні обов'язки, знаходячись у складі трьох окремих структур. А саме:

- структурний підрозділ Мінпраці - Головна Державна інспекція праці;
- структурні підрозділи управлінь праці та зайнятості населення обласних державних адміністрацій - Територіальні державні інспекції праці;
- центральний та місцеві органи Державної служби зайнятості - Інспекції по контролю за додержанням законодавства про зайнятість населення.

Однак, негативні процеси, що відбувалися в економіці країни в цей період (невідповідність попиту і пропозиції робочої сили; стрімке погіршення умов праці; зростання рівня бідності та безробіття українського населення; незадовільна інфраструктура; велика заборгованість заробітної плати, відбувалося стрімке розмежування різних верств населення за отриманням доходів, як та рівні територій так і у розрізі соціальних груп та верств населення) лише підтверджували той факт, що запроваджена модель Державної інспекції праці належним чином не працювала та не змогла ефективно виконати покладені на неї функції [4].

Стало ясно, що в країні необхідні соціальні реформи. У 1997 році був виданий Указ Президента України «Про основні напрями соціальної політики на 1997-2000 рр.». Цей документ визначав пріоритетні стратегічні цілі соціальної політики на рівні держави та в регіональному аспекті. Державна служба зайнятості була задіяна у розробці та впровадженні державних і територіальних програм зайнятості.

Таким чином, у період 1995-1999 рр., не зважаючи на складні економічні умови, сформована інституційна основа державної служби зайнятості. Накопичено великий теоретичний та практичний досвід щодо реалізації Державною служби зайнятості основних її функцій, а саме: ведення обліку безробітних та стимулювання зайнятості; виплати допомоги по безробіттю, перепідготовка та навчання незайнятого населення з урахуванням сучасних потреб ринку праці. Основна специфіка функціонування державної служби зайнятості в цей період – це перенесення фокусу уваги на створення умов сприяння зайнятості та кращого задоволення потреб громадян у праці в регіонах [1].

Третій етап розвитку Державної служби зайнятості визначає період 2000-2015 рр. На початку 2000-х років усі функціонуючі центри зайнятості почали

впроваджувати Єдину технологію обслуговування незайнятого населення при наданні послуг. Ця технологія отримала визнання практиків- працівників центрів зайнятості, а також зарубіжних спеціалістів та сприяла поліпшенню якості надання послуг та підвищенню іміджу служби в очах населення.

Якщо говорити про структуру Державної служби зайнятості, то вона мала вигляд піраміди. Основу цієї структури складав Державний центр зайнятості. Основні його функції полягали в розробці та реалізації державної політики зайнятості та розробці методичних рекомендацій щодо діяльності територіальних структур Служби. Наступний рівень був представлений обласними центрами зайнятості, які відповідали за організацію діяльності та контроль підпорядкованих їм структур на місцевому рівні.

Однак негативні фінансово-економічні та соціально-політичні процеси в країні мали значний вплив на ринок праці, а саме: прискорення міграційних процесів, зростання безробіття та скорочення попиту на робочу силу. Все це дало поштовх до пошуку та впровадженню нових підходів щодо підвищення ефективності діяльності служби зайнятості в регіонах України.

Однією з найважливіших та знакових подій для розвитку ринку праці в Україні стало прийняття в 2004 році Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття».

У 2014 році завдяки прагненню суспільства до євроінтеграції відбулася зміна влади в Україні. У цьому ж році підписано Угоду про асоціацію України з європейським союзом, яка передбачала політичну асоціацію та економічну інтеграцію України в сім'ю європейських країн. З метою оптимізації системи центральних органів виконавчої влади, а також підвищення ефективності державного управління у сфері зайнятості населення Кабінет Міністрів України у березні 2014 р. своєю постановою ліквідував Державну службу зайнятості.

Також згідно цієї постанови визначено центральний орган виконавчої влади, на який покладено функції регулювання діяльності нової державної служби зайнятості. Таким органом визначено Міністерство соціальної політики України. Основні його функції: регулювання ринку праці, забезпечуючи формування та реалізуючи державну політику у сфері праці та соціальної політики, зайнятості населення та трудової міграції, трудових відносин, загальнообов'язкового державного соціального та пенсійного страхування, соціального діалогу, соціального захисту.

Треба відзначити позитивні напрацювання Державної служби зайнятості за цей період це: впровадження сучасних інформаційних технологій з надання послуг; впровадження інноваційних форм співпраці з роботодавцями; робота з підвищення кваліфікації співробітників служби зайнятості; удосконалення матеріальної бази тощо. Однак, не зважаючи на перераховані досягнення основну свою задачу - підвищення ефективності політики зайнятості в регіонах України, служба зайнятості в цей період виконала не в повній мірі, оскільки на протязі 2000-2015 рр. працювала більше як соціально-економічна структура, вчасно виплачуючи соціальні виплати, а вже потім – займалась працевлаштуванням незайнятих громадян [2].

Крім того, центри зайнятості виявилися не готовими до більшості проблем, що проявилися в цей період в Україні, а саме: війна на Сході країни, велика кількість переселенців, припинення діяльності значної кількості підприємств та організацій, їх релокація в безпечні регіони, зростання рівня безробіття, заборгованості із заробітної плати та падіння загального рівня життя населення. Все це негативно позначилося на ринку праці та сприяло загостренню ситуації із зайнятістю населення в регіонах. В таких кризових умовах Державній службі зайнятості необхідно було переглядати стандартні підходи та принципи своєї роботи, щоб швидко реагувати на сучасні виклики та відповідати новим вимогам.

Четвертий етап розвитку Державної служби зайнятості України припадає на 2016-2022 рр. Він пов'язаний з використанням європейських підходів і практик, а також осучасненням української системи управління ринком праці згідно європейських стандартів.

Державна служба зайнятості у цей період складається із системи державних установ. Діяльність Служби спрямовується та координується Міністерством економіки України. Також відбувається зміна правил і умов функціонування Державної служби зайнятості, а саме: удосконалення стимулювання зайнятості задля створення умов реалізації потенціалу певних категорій безробітних на ринку праці; впровадження нових методів в роботі із зареєстрованими шукачами роботи; деякі зміни щодо принципів визначення підходящої роботи; впровадження нових механізмів розрахунку допомоги по безробіттю; визначення статусу Національного агентства зайнятості в системі державної служби зайнятості з розмежуванням його функцій та повноважень. Був реорганізований Центральний апарат державної служби зайнятості, у його структуру ввійшли регіональні центри зайнятості в усіх областях України, 583 базові центри зайнятості [4].

Реформа Державної служби зайнятості у цей період передбачала удосконалення діяльності базових центрів зайнятості. Суть оптимізації полягала в передачі більшості господарських функцій на регіональний рівень. Це дозволило скоротити витрати адміністративні витрати та зменшити робоче навантаження на малі базові центри зайнятості.

Реформування державної служби зайнятості відбулося у напрямі стимулювання службою зайнятості створення нових робочих місць та підвищення зайнятості населення в цілому в країні. Основну увагу приділено питанням дослідження ринку праці, аналізу та тенденціям розвитку, прогнозування на регіональному рівні. Досить жваво впроваджуються нові підходи в роботі з незайнятим населенням: дистанційне навчання безробітних, впроваджуються нові сервіси з надання послуг як роботодавцям так і безробітним [1].

П'ятий етап (2022 р.- по теперішній час) - ринок праці в Україні переживає занадто складні часи. Державній службі зайнятості доводиться враховувати нові реалії та виклики, пов'язані із російською агресією. Ситуація на ринку праці у 2022 році суттєво відрізнялася від минулих років, була дуже складною та невизначеною.

Ситуація у сфері зайнятості характеризувалася зменшенням кількості працюючих підприємств, значний відсоток підприємств було релоковано у зв'язку з воєнними діями у більш безпечні регіони, відбулося безпрецедентне скорочення попиту роботодавців на працівників через зниження економічної активності, зростання рівня безробіття, затримки у виплаті заробітної плати тощо. Усі ці процеси вимагають шукати нові підходи та методи стимулювання ринку праці та зайнятості населення задля збереження та розвитку економіки країни.

Реагуючі на нові умови, служба зайнятості з початку воєнних дій максимально спростила та автоматизувала ряд послуг, запровадила нові сервіси та підходи до надання послуг. Незважаючи на певні складнощі та враховуючи потужні виклики, у 2023 році Державна служба зайнятості продовжує змінюватися до вимог часу та удосконалювати активні програми зайнятості для підвищення конкурентоспроможності українців на ринку праці, розвиває співпрацю з учасниками ринку праці.

Отже, етапи еволюції та розвитку Державної служби зайнятості та їх коротка характеристика наведено у таблиці.

Таблиця

Еволюція Державної служби зайнятості в Україні

Етапи еволюції та розвитку Державної служби зайнятості	Характеристика
I – 1990-1993 рр.	Зародження служби зайнятості, як основного елементу інституційного наповнення інфраструктури вітчизняного ринку праці
II – 1994-1999 рр.	Формування інституційного облаштування державної служби зайнятості, в цілому, та в регіонах, зокрема, накопичення практичного досвіду виконання її основних функцій
III – 2000-2015 рр.	Функціонування ДСЗ на засадах розширення її інформаційно-технічних можливостей, підвищення рівня кадрового забезпечення, застосування нових форм і підходів у співпраці з роботодавцями та безробітними, підвищення її іміджу
IV – 2016-2021 рр.	Реформування Державної служби зайнятості в умовах євроінтеграції. Складність реформування ДСЗ полягає, перш за все, в невизначеності її правового статусу, що зумовлено, перш за все, недосконалістю інституціонального механізму, який має гарантувати додержання правопорядку на регіональному ринку праці
V – 2022-по теперішній час	Державній службі зайнятості доводиться враховувати нові реалії та виклики пов'язані з

	військовою агресією росії. ДСЗ змінюється, удосконалює активні програми зайнятості для підвищення конкурентоспроможності українців на ринку праці, запроваджує нові сервіси та підходи до надання послуг.
--	---

Необхідно зазначити, що подальша діяльність Державної служби зайнятості України потребує підняття її авторитету, зміни принципів її діяльності з урахуванням поточних викликів, подальшого удосконалення її функцій з метою забезпечення ефективного функціонування регіонального ринку праці, підвищення рівня його гнучкості і максимізації продуктивної зайнятості населення.

Зараз дуже складно робити будь-які прогнози щодо розвитку ринку праці в Україні, оскільки все залежить від тривалості бойових дій та їх наслідків для економіки країни.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Маршавін Ю. Етапи становлення та шляхи розвитку державної служби зайнятості України. – Режим доступу: <http://www.dcz.gov.ua/control/uk/publish/article>.
2. Про затвердження Положення про Міністерство соціальної політики України : постанова Кабінету Міністрів України від 17 червня 2015 р. № 423 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/423-2015-%D0%BF>.
3. Про створення державної служби зайнятості в Українській РСР [Електронний ресурс] : постанова Ради Міністрів Української РСР від 21 грудня 1990 р. № 381-90-п. – Режим доступу <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/381-90-%D0%BF>.
4. Рудченко І. В. Інститути функціонування ринку праці в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/apdu/2008-2/doc/2/13.pdf>.
5. Зуб М. Я., Шуліка Д. А. Етапи становлення державної служби зайнятості як основного елементу інституційного наповнення інфраструктури ринку праці. Вісник Хмельницького національного університету. - 2017, № 6. - Том 3. – С. 126-133.

V. ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ ТА СТАЛОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

UDC 33:330

Liubov ZHAROVA,

Dr. of Sci., University of Economics and Humanities (Poland)

SECURITY OF INTERNATIONAL RELATIONS FOR SUSTAINABLE POST-WAR RECOVERY OF UKRAINE

The large-scale invasion changed not only Ukraine but also the world. These changes are multi-level and multi-factorial. In today's world, it isn't easy to single out just one factor of influence because the consolidation of relationships leads to the synergy of results. At the same time, the interaction between Ukraine and the world in general, and Europe in particular, is changing. These changes are not caused by the fact that someone is tired of the war but by the fact that economic and social processes have not stopped, the development of the economy as well, and each country takes care of its interests and the well-being of the population. That also partially resulted in restrictions on the export of Ukrainian grain. It is worth analyzing the situation retrospectively to understand what is happening and why.

Ukraine was an essential player in the international grain market, one of the guarantors of food security in the world, with the potential to increase grain production and export. In the 2013-2014 marketing year, Ukraine sold 32.5 million tons of cereals and legumes. The general trend for the period 2013-2021 is the growth of export volumes. As of February 21, 2022, Ukraine exported 42.6 million tons of grain: 17.8 million tons of wheat, 5.6 million tons of barley, 160.1 thousand tons of rye, 18.7 million tons of corn, 66.3 thousand tons of flour [1]. Among grain crops, wheat ranks 2nd in the world. In 2021/22, wheat production set a new record — 779.3 million tons; world production practically corresponds to the harvest collected in 2020/21 — 775.7 million tons. As of February 21, 2022, Ukraine ranked 7th in world production.

In the four months since the beginning of the Russian attack, Ukraine managed to export only 5.2 million tons of agricultural products, while until February 24, the country exported 4-5 million tons of grain every month through seaports. The committee on the agricultural and land policy of the Verkhovna Rada [2] reported that the impossibility of exporting crops from Ukraine during 2022/2023 years, the reduction of areas under winter and summer grain crops will cause a further increase in world prices for food products, and the world will feel the consequences of the food crisis due to the actions of the aggressor yet one year. Moreover, the assessment of the Ministry of Agrarian Policy stated that, since the beginning of the full-scale war, Russia has illegally exported about 400,000 tons of grain from Ukraine [3].

According to the Ukrainian Grain Association, from July 1, 2022, to June 30, 2023, Ukraine exported more than \$20 billion of grain and oil crops [4]. The ministry noted that under normal conditions, Ukrainian farmers could expect more significant sums, in particular, 25-27 billion dollars; Ukrainian farmers lost more than 1 billion dollars just because of the downtime of grain ships. After Russia launched an invasion

of Ukraine and blockaded its Black Sea ports, there were fears that the traditional markets that received Ukrainian grain would not find a replacement. This problem affects the countries of Africa most acutely [5].

The world community supported Ukraine and provided an export opportunity. The agreement offers safe corridors in the Black Sea between Ukraine and the Bosphorus - ships in these corridors and their respective ports cannot be attacked. The export of grain is monitored in the coordination center in Istanbul under the leadership of the UN, in which representatives of Russia, Ukraine, and Turkey will work.

The European sanctions imposed on Russia by the European Union do not prohibit the import, export, purchase, or trade of food and fertilizers (except potash). Despite this, the Russian authorities demand the removal of a significant share of economic sanctions that somehow affect agricultural production. Ukraine was developing export opportunities because this is an opportunity for social and economic development. In particular, during a full-scale invasion, the pressures on railways, motor vehicles, and Danube ports increased significantly. The railway can transport more than 1 million tons of grain per month, cars - more than 600 thousand tons. Danube ports export more than 2 million tons per month and can reach 3 million tons. Also, according to the agreement reached in Turkey, 20-25 million tons of grain blocked in Ukraine will finally be able to be exported.

The export of agricultural products from Ukraine is vital for the Ukrainian and international markets - this was emphasized by the Deputy Minister of Agrarian Policy and Food of Ukraine, Markiyan Dmytrasevich [6], speaking during the European Parliament's agricultural committee meeting in Brussels.

It was challenging to move all the millions of tons of grain until February 24, sent across the sea in large bulkers to land. EU countries came to the rescue: they removed restrictions on trade with Ukraine within the "trade visa-free" framework and introduced "corridors of solidarity." [7] This allowed Ukraine to export grain further through Romanian, Polish, and Baltic EU ports. In 2022, Ukrainian farmers increased exports to EU countries by 65%. Export of grain to Poland for 2022, excluding transit, increased by 38 times, to Hungary by 54 times, Slovakia by 575 times, and Romania by 690 times.

According to the statement of the European Union, they allowed the export of almost 33 million tons of grain and food to 45 countries. Poland has become one of the overland transit corridors for Ukrainian grain. Time and volume were of decisive importance in the transportation of grain. But it turned out that Poland is not able to effectively receive and export Ukrainian agricultural products because its transit and port infrastructure are not designed for this.

Six EU countries asked the bloc to reduce the grain surplus on the market. They stated that Ukrainian grain competes with their producers and reduces the demand for local products [8]. "It's not that European farmers lack sympathy for their Ukrainian colleagues" - Daniela Dimitrova, regional leader of the Union of Bulgarian Grain Producers, told the AP news agency that "we stand in solidarity with Europe and its support for Ukraine," which was once the granary of the USSR. "But the European Commission," she said, "must look at each member state and make farmers competitive." [9] In July 2022, an alarming statement from the Polish Grain and Fodder

Chamber appeared - more than 16,000 wagons were waiting for customs clearance at the Polish-Ukrainian border, every fifth of them with grain. The Polish interpretation of the "corridor of solidarity," followed in Warsaw even now, is that Poland becomes a regional center for trade in agricultural raw materials for Ukraine, but exclusively in transit - to Africa, Asia and other EU countries.

However, part of the Ukrainian grain (on completely legal grounds) began to remain in Poland. According to the Poles, this affected the local market, which was already full of grain both for domestic consumption and ready for export. In April 2023, the Chamber of Grain and Fodder announced that it had been warning for a year about "necessary urgent government actions: infrastructural, administrative, diplomatic."

But the problem was that Polish farmers withheld grain. At that time, the current Deputy Prime Minister and Minister of Agriculture, Henryk Kowalczyk, publicly promised them a price increase, while the 2022 panic on the world grain market had already subsided, and prices were gradually returning to normal. This baton of protection of Polish farmers from Ukrainian agrarians was accepted by the new minister, Robert Telus, who described the danger to Poland's agricultural market, which comes from Ukrainian agriculture. In the process of the "grain scandal," several mythologized statements arose about Ukrainian grain and products in general, which the media officials repeatedly repeat:

- Simple peasants do not earn from selling Ukrainian grain; only foreign holdings and Ukrainian oligarchs take all the cream. Whereas grain from ordinary farmers is not exported.
- Ukrainian agricultural holdings have hundreds of thousands of hectares of land at their disposal, so the average Polish farmer whose holdings are 50-100 hectares cannot compete with them.
- Ukrainians do not comply with mandatory standards in Europe; the grain contains pesticides, is generally of poor quality (the term "technical grain" was invented), and can harm the consumers.

Given the limited transit possibilities, Ukrainian grain began to settle in Poland and entered the Polish market, which had never before been a priority for our producers. Ukraine had traditional consumers in Africa and Asia and already established transport corridors. The prices for Ukrainian grains were not dumping, but market prices. However, they were significantly different from the expectations of Polish farmers who believed Kowalczyk's promises. Despite this, Ukrainian activity in the Polish market was called "unfair competition."

To conclude, the Polish government's decisions contradict EU legislation, where the European Commission oversees trade policy, and national governments must follow it. The actions of Ukrainian officials in this situation can be evaluated differently - they behaved according to their own understanding of the issue and competence. Simultaneously, credit must be given to Ukrainian diplomats who, most likely, understood that the Polish authorities would not back down and participate in the events, relying on common sense and cold calculation. It is essential that it was without showing support for any side of the Polish election campaign and discrediting all efforts, as similar mistakes have happened in the past.

It is extremely important for Ukraine to win this grain dispute, which reached a climax when Kyiv filed a complaint with the World Trade Organization (WTO). It is about both the source of foreign currency and the replenishment of the budget, as well as the preservation of the reputation of the "granary of Europe" with its enormous potential as a guarantor of food security on the continent and in the world. At the same time, Poland remains almost the most important ally of Ukraine, and it is essential not to allow the deterioration of mutual relations, which will never be limited exclusively to the economic dimension. Both countries need to understand that currently, mutual relations must be built in the realities of the war, which, according to forecasts, will not end quickly and will directly affect the needs of Ukraine. The grain scandal should become the starting point for the next stage of Polish-Ukrainian relations, their strengthening, the formation of priorities, and the search for mutually beneficial partnership tools.

REFERENCE:

1. Dialogue within the 52nd Session of the International Grain Council (2021) Ministry of Economy of Ukraine, <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=7974771b-8832-4dcd-ac98-191a04bfb662&title=MinekonomikiDoluchilosDoMizhderzhavnogoDialoguVRamkakh52-iSesiiMizhnarodnoiRadiPoZernu>
2. Verkhovna Rada Committee on Agrarian and Land Policy (2023), Official webpage, <https://komagropolit.rada.gov.ua/>
3. Russia exported at least 400,000 tons of Ukrainian grain - Ministry of Agrarian Policy (26 June 2022), Radio Svoboda, <https://www.radiosvoboda.org/a/news-rf-zerno-ukrayina-minagropolityky/31915713.html>
4. Export of grain (2023), UkrInform, <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3738319-ukraina-u-202223-mr-eksportuvala-zernovih-ta-olijnih-na-ponad-20-milardiv-uza.html>
5. Poland and Hungary banned the import of Ukrainian grain (16 April 2023), BBC Ukraine, <https://www.bbc.com/ukrainian/news-65291408>
6. Ukrainian grain export (25 April 2023), Ministry of Agrarian Policy and Food of Ukraine <https://minagro.gov.ua/news/ukrayinskij-eksport-vazhlivij-dlya-svitu-markiyan-dmitrasevich>
7. Grain is banned (20 April 2023), EPravda Portal, <https://www.epravda.com.ua/weeklycharts/2023/04/18/699228/>
8. Eastern EU Nations Ask Bloc for Help as Ukrainian Grain Floods Nearby Markets (30 January 2023), Bloomberg, <https://www.bloomberg.com/news/articles/2023-01-30/eastern-eu-nations-seek-brussels-help-as-ukrainian-grain-floods-nearby-markets?srnd=premium-europe&leadSource=uverify%20wall>
9. Ukrainian Grain Lowers Prices, Triggers Protests in Poland, Bulgaria (29 March 2023), VOA news portal, <https://www.voanews.com/a/ukrainian-grain-lowers-prices-triggers-protests-in-poland-bulgaria-/7028266.html>

АПК УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Унаслідок повномасштабної війни росії проти України. Аграрний сектор зазнав суттєвих втрат. За оцінкою Мінагрополітики України, загальна сума втрат, завданих сільськогосподарській галузі внаслідок широкомасштабного російського вторгнення в Україну, станом на 15 вересня 2022 р. сягнула 6,6 млрд дол. США [1].

При цьому непрямі втрати у сільському господарстві України через зменшення виробництва, блокаду портів і збільшення виробничих витрат оцінюються у 34,25 млрд дол. США (зокрема у рослинництві через зниження виробництва – 11,2 млрд дол. США; у тваринництві – 348,7 млн дол. США; втрати через скорочення виробництва озимих культур оцінено у 3 млрд дол. США; багаторічних культур – у 322 млн дол. США; втрати внаслідок порушення логістики становлять 18,5 млрд дол. США) [2].

За визначенням представників Європейської бізнес асоціації на період війни визначено три пріоритети в аграрній сфері: 1) розвиток експортної логістики; 2) зберігання врожаю; 3) кредитування та доступ до фінансування для агросфери [4].

Аграрний сектор економіки, незважаючи на проведення повномасштабної війни в Україні, показав свою спроможність виконувати головну його роль у забезпеченні продовольчої безпеки населення України та світу.

Більш уразливими до ситуації опинилися великі сільськогосподарські підприємства, тоді як фермерські господарства та господарства населення показали свою стійкість у складній політико-економічній ситуації.

Необхідне впровадження бюджетних грантових програм для розвитку територіальних громад, впровадження підтримки малого та середнього підприємництва та сімейних ферм, які у своєму розвитку дозволять надати додаткові можливості для вирішення соціально значущої проблеми зайнятості населення таких громад, впровадження диверсифікації та спеціалізації виробництва, розроблення актуальних ніш за окремими видами рослинницької та тваринницької продукції.

Водночас приміські територіальні громади відчувають брак земельних ділянок, які перебувають у комунальній власності, для залучення нового та підтримку вже існуючого середнього та малого агробізнесу. Іншою проблемою для розвитку бізнесу в громадах поблизу обласних центрів є брак робочої сили. Громади, які віддалені від міст, мають значно більший земельний потенціал та незалучену робочу силу, однак є менш привабливими з огляду на територіальне розміщення.

Зважаючи на сільськогосподарську спеціалізацію багатьох територіальних громад, часто в громадах акцентується увага на розвитку підприємств із

переробки та зберігання сільськогосподарської сировини, не лише її вирощування.

Отже, в умовах війни пріоритетними напрямками розвитку аграрного сектору України та, особливо, його базової складової – сільського господарства, є такі:

- максимальне залучення прямих і непрямих фінансових заходів, спрямованих на стабілізацію та активізацію розвитку суб'єктів малого та середнього агробізнесу, становлення сімейного фермерства;

- податкове стимулювання через відновлення спеціального пільгового режиму оподаткування ПДВ для аграрних виробників продукції рослинництва і тваринництва з можливістю спрямування акумульованих сум ПДВ на розвиток сільськогосподарського товаровиробництва;

- забезпечення розвитку переробки сільськогосподарської продукції з метою зростання доданої вартості, сприяння розвитку переробки в аграрному секторі згідно з принципами Green Deal [3];

- збільшення експортного потенціалу не тільки за рахунок сировинних ресурсів, але й готової продукції з високою доданою вартістю.

Перспективи розвитку територіальних громад у процесі після воєнної відбудови держави визначає загальна мета розвитку населених пунктів, яка полягає в покращенні соціально-економічних та екологічних умов територій, умов проживання та праці всіх їх мешканців. Такі зміни повинні ґрунтуватися на залученні нових, додаткових фінансових ресурсів з різноманітних джерел, прискоренні передачі та застосування досвіду та технологій, децентралізації повноважень, зміцненні місцевого потенціалу та партнерства державного й приватного секторів, а також громад в інтересах вдосконалення інфраструктури і соціальних послуг та забезпечення екологічно-раціонального управління ними, широкій участі в процесі прийняття управлінських рішень громадських груп та організацій.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Огляд збитків від війни в сільському господарстві України. Непряма оцінка пошкоджень. Другий випуск, 10 листопада 2022. URL: <https://minagro.gov.ua/storage/app/sites/1/uploaded-files/damagesreport...>

2. Огляд збитків від війни в сільському господарстві України. Непряма оцінка пошкоджень. 8 червня 2022. URL: https://minagro.gov.ua/storage/app/sites/1/uploaded-files/Damages_report...; Звіт «Швидка оцінка завданої шкоди та потреб на відновлення – серпень 2022» спільно підготовлений Світовим банком, Урядом України та Європейською Комісією.

URL: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/099545009082226957/pdf/P178>

...

3. Добрунік, Т., & Кузнєцова, О. (2022). ПРОБЛЕМИ І НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ

НЕСТАБІЛЬНОСТІ. *Економіка та суспільство*, (42). URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-42-25>

4. Бізнес зустрівся з Нацрадою з відновлення України від наслідків війни. URL: <https://eba.com.ua/biznes-zustrivsyia-z-natsradoyu-z-vidnovlennya-ukrayiny-vid-naslidkiv-vijny/>

5. Проекти розділів плану заходів з післявоєнного відновлення та розвитку України: URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/nacionalna-rada-z-vidnovlennya-ukrayini-vid-naslidkiv-vijni/robochi-grupi>.

УДК 353.5

Тарас МАМЧУР,

здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня спеціальності «Публічне управління та адміністрування»,

науковий керівник:

Олена БРАЖКО,

д.н.держ.упр., проф. кафедри «Публічне управління та адміністрування»

Маріупольського державного університету

м. Київ

ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ТА РЕАЛІЯХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ

Адміністративно-територіальні реформи в Україні на сучасному етапі містять у собі нові завдання щодо ефективного використання потенціалу окремих регіонів для сталого розвитку на засадах єдності та цілісності державної території, поєднання централізації та децентралізації в реалізації державних інститутів. Ці питання загострюються у зв'язку з тим, що Україна нині перебуває у стані війни з росією. Водночас чітке розуміння децентралізації є важливим як у теоретичному, так і в прикладному плані, щоб правильно вивчити теоретичні засади цього процесу та відповідний практичний досвід, а також визначити напрями й перспективи реалізації положень децентралізації в контексті реалій військового стану та перспектив її розвитку після перемоги. Зокрема, актуальність формування та розвитку об'єднаних регіональних громад цілком обґрунтована тим, що, незважаючи на триваючі воєнні дії, процес трансформації на рівні інституційних засад триває, а економічні, політичні, соціальні та інші процеси не зупиняються. Іншими словами, очевидно, що децентралізація влади, регіональне управління в різних умовах функціонування регіону та необхідність знання про різні стани місцевої автономії залишаються актуальними.

Створення нових регіональних спільнот має ґрунтуватися на певних завданнях реформи децентралізації. Зокрема, створення адміністративно-регіональних структур на базовому рівні для формування ефективних регіональних органів влади на новій регіональній основі; визначення адміністративно-регіональних структур на субрегіональному рівні як регіональної основи діяльності органів влади; засади українських адміністративно-регіональних структур; встановлення процедур утворення,

ліквідації, визначення та зміни меж адміністративно-регіональних одиниць[1]. Однак поряд із цими завданнями слід виокремити й інші, найважливіші після славної перемоги нашої країни, а саме узгодженість і організаційна продуманість процесу адміністративної децентралізації; гармонійний розподіл можливостей і ресурсів; взаємна підтримка і допомога у відновленні та становленні об'єднаних територіальних громад; концентрація на досягненні економічних результатів і ефективності; пріоритет людського фактору і соціальних цінностей.

Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2027 року, один з головних документів для розвитку регіонів, стратегічною метою якого є розвиток та єдність, орієнтований на гідне життя людей у соборній, децентралізованій, конкурентоспроможній та демократичній Україні. Стратегічні цілі цього документу, на основі створення цілісної держави, можуть досягатися в наступних параметрах: соціально-економічному, гуманітарному, екологічному, просторовому і вимірі безпеки, підвищення конкурентоспроможності регіонів та побудові ефективного багаторівневого врядування[2].

На нинішньому етапі, коли війна координується в усіх територіальних одиницях, готуються та обговорюються нові українські нормативно-правові акти, частина з яких стосується місцевого самоврядування та територіальних громад, зокрема. Наприклад, було внесено зміни до низки законів, що регулюють комерційні податки, охорону довкілля користування надрами та ін. Україна створила чотири спеціальні фонди для відновлення, а саме: фонд відновлення зруйнованого майна та інфраструктури України, реконструкції та трансформації економіки, фонд погашення і ліквідації державного боргу та фонд підтримки малого та середнього підприємництва [3]. Водночас, не варто забувати про основні положення законів щодо розвитку територіальних громад, які були прийняті в мирні часи. Ми вважаємо, що ці закони є важливими, а отже, можуть прискорити фасилітацію певних процесів розвитку об'єднаних територіальних громад.

Реалізація державного регіонального розвитку в умовах воєнного стану потребує, насамперед, ширшого використання конвенцій або угод про спільні зобов'язання між центральними органами влади та місцевими органами влади щодо вирішення соціальних питань регіонального розвитку та створення механізмів їх реалізації; удосконалення функціональної реалізації агенцій регіонального розвитку; створення багаторівневих спільних груп для програмування соціального розвитку в регіоні.

Іншою важливою перспективою для розвитку територіальних громад є бюджетна децентралізація, яка матиме вирішальне значення після перемоги і залежатиме від ключових елементів: децентралізації доходів та видатків і процесуальної та організаційної незалежності. Після децентралізації, автономія місцевих бюджетів територіальних громад передбачає самостійне затвердження місцевих бюджетів, незалежно від того, коли приймається державний бюджет, а також самостійне складання та виконання місцевих бюджетів, що покладе край централізованому керівництву, яке здійснюється зараз. Патріотична єдність нашого народу у воєнний час повною мірою продемонструвала самостійність

адміністративно-територіальних одиниць, їхню готовність брати на себе відповідальність і дала впевненість у їхній ефективності.

Таким чином, успішна бюджетна децентралізація може підвищити фінансовий потенціал регіону, стимулювати інвестиційну активність та підприємницьку діяльність і надати можливість територіальним громадам самостійно вирішувати проблеми на місцевому рівні. Подальша реалізація та завершення реформи децентралізації залежить від ухвалення післявоєнних нормативно-правових актів, зокрема внесення змін до Конституції України щодо децентралізації та прийняття нової редакції Закону України «Про місцеве самоврядування»[4]. Метою є кодифікація основних засад адміністративно-територіального устрою України, а також порядку утворення, ліквідації, встановлення і зміни меж адміністративно-територіальних одиниць та населених пунктів.

Таким чином, приходимо до висновку, що створення та обґрунтування програми відновлення зруйнованих громад та гармонійного розвитку інших громад, які залишаються відносно недоторканими після завершення війни з російськими окупаційними військами, є актуальним для подальшого розвитку територіальних громад. Наступними кроками є передача повноважень та бюджетів від державних органів до органів місцевого самоврядування, створення ефективної системи регіональної влади в Україні та впровадження принципів субсидіарності та фінансової незалежності органів місцевого самоврядування. Досягнення цих цілей має бути забезпечене інституційною реорганізацією державного управління шляхом перерозподілу повноважень, ресурсів та відповідальності між державою та органами місцевого самоврядування. Іншими словами, місцеві органи влади, в тому числі територіальні громади, мають стати основними суб'єктами державного управління в цілому та місцевого соціального розвитку зокрема.

ЛІТЕРАТУРА:

1. В.С. Кравців, І. з. Сторянська. Територіальні громади в умовах децентралізації: ризики та механізми розвитку: монографія. Львів: ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України, 2020. 531
2. Порядок вирішення окремих питань адміністративно-територіального устрою. Децентралізація. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/1694>
3. Матеріали сайту Forbes. URL: <https://forbes.ua/news/zelenskiy-pidpisav-zakon-yakiy-polegshit-vidbudovu-pislya-viyni-21032023>
4. Про місцеве самоврядування: Закон України № 280/97-ВР, редакція від 03.08.2023, підстава - 3022-ІХ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-vr#Text>

Данило МЕТЕЛЬСЬКИЙ,
Директор ГО «Центр соціальних трансформацій»
Аспірант Маріупольського державного університету

ПРОБЛЕМИ ВСТАНОВЛЕННЯ КОМУНІКАЦІЇ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ З ОРГАНАМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ

Повномасштабна війна росії проти України створила надзвичайні виклики для суспільства, влади та громадських організацій. Як правило суспільство в умовах війни намагається не тільки мобілізуватися до різних громадських та волонтерських рухів, але і долучається до громадського життя та функціонування громад в нових умовах, воєнного стану.

У таких ситуаціях, ефективна комунікація між різними суб'єктами стає життєво важливою. Однак, під час повномасштабної війни, встановлення комунікації між громадськими організаціями та органами місцевого самоврядування стикається з рядом серйозних проблем, які викликані як різними обмеженнями безпекового характеру, так і в небажанні представників органів влади йти на зустріч з громадськістю.

Варто зазначити, що після початку повномасштабної війни в Україні відбулася міграція населення з регіонів, де відбуваються активні бойові дії до тилових, більш спокійних регіонів. Так згідно з результатами Міжнародної Організації з Міграції (МОМ), станом на березень 2023 року, найбільша кількість ВПО евакуювалась до Харківської (467 154 людини), Дніпропетровської (372 279 людей), Запорізької (166 078 людей), Львівської (243 877 людей), Івано-Франківської (134 452 людей) та Вінницької (167 988 людей), Київської (334 037 людей) та Закарпатської (145 825 людей) областей [3].

Масова міграція до нових регіонів стала причиною релокації багатьох неурядових громадських організацій з Донецької, Луганської та Харківської областей до центральних та західних регіонів країни.

Серед громадян, що евакуювалися до нових громад як правило є громадські активісти, які продовжують займатися громадською діяльністю вже в нових містах та намагаються не тільки інтегруватися до нових регіонів, але і розробляти нові проєкти, направлені на взаємодію з місцевою владою.

Сьогодні існують декілька аспектів, які можуть ускладнювати встановлення комунікації між громадськими організаціями та органами місцевого самоврядування під час повномасштабної війни:

Першим аспектом варто виділити психологічний аспект: умови війни викликають серйозний стрес та психологічний тиск на представників громадських організацій та місцевих влад. Це може призвести до порушення сприйняття інформації, а також до зниження продуктивності та здатності до співпраці.

Як правило це проявляється у нерозумінні громадськими активістами направлення та витрачення місцевих бюджетів. Так інфраструктурні проєкти направлені на розвиток громад можуть сприйматися місцевими активістами, як не доречними та тими, що мають корупційну складову. Через брак правильної комунікації органів місцевого самоврядування з громадськістю може призвести до формування суспільно-політичних рухів в регіоні, що хоч і мають більш ефективний вплив на місцеву владу, проте негативно впливають на формування іміджу місцевої влади.

Мітинги, що відбулися в Києві та ряді регіонів України показали, що місцева влада не дослухалася до думки громадських активістів, що призвело до формування суспільно-політичного руху – мирного мітингу.

Активісти зазначали, що їх мітинг зібрався для того, щоб наступного року ніхто не будував непотрібні розв'язки, реконструкції парків і нові паркінги. Треба зробити, щоб було суспільне, громадське обговорення бюджету Києва на 2024 рік із залученням активістів, волонтерів, ветеранів, активної громади. Щоб був системний підхід до того, як буде формуватися бюджет столиці України у військовий час. [1]

Варто зазначити, що такі дії в умовах війни можуть викликати збільшення рівня недовіри між різними сторонами, включаючи громадські організації та органи влади. Проблемою також може бути те, що це може бути спричинено інформаційною війною, дезінформацією або іншими факторами, основна ціль яких зменшити рівень довіри до місцевої влади та зробити розкол поглядів всередині самого суспільства. Встановлення довіри і чесної та відкритої комунікації є важливим завданням як для місцевих рад, так і для представників громадянського суспільства.

Другою проблемою у встановленні комунікації між громадськими організаціями та органами місцевого самоврядування є відсутність координації, адже умови війни можуть призвести до великої розпорошеності різних структур та груп, що намагаються надавати допомогу та керувати ситуацією. Відсутність чіткої системи координації та співпраці може призвести до дублювання зусиль та неоптимізованої витрати ресурсів.

Важливим фактом є те, що деякі представники місцевої влади можуть політизувати допомогу громадян, зазначавши, що ця підтримка йде саме завдяки партії, що по факту знецінює роботу органів місцевого самоврядування та громадських активістів.

Таким чином погана інформаційна компанія з боку органів місцевого самоврядування може не тільки зменшити кількість людей, що отримують допомогу від них, але і зменшить рівень довіри з боку громадських активістів, які зі свого боку будуть вважати цю нішу не закритою та акумулювати свої заходи та проєкти направлені на вирішення цієї проблеми.

Третьою проблемою у встановленні комунікації між громадськими організаціями та органами місцевого самоврядування є небажання представників місцевої влади отримувати критику їх діяльності з боку громадських активістів. Таким чином для того, щоб не відповідати на гострі запитання громадських

активістів, вони можуть посылатися на закриття доступу до інформації у зв'язку з запровадженням воєнного стану в країні.

Публічна негативна реакція на критику дій влади та використання образ у публічній комунікації представників влади з громадянами ще більше зменшують рівень довіри громадськості.

Народний депутат від «Слуги народу» Георгій Мазурашу зареєстрував на сайті Верховної Ради законопроект №9223, який передбачає ув'язнення українців на 5-7 років за критику влади. Посадовець заявив, що вже втомився поповнювати «чорний список» хейтерів у Facebook і обрані народом депутати не мусять читати «тонни сміття» від коментаторів [2]

Такі дії політика не тільки отримали негативну критику з боку інших представників влади та громадськості, але і призвели до зниження рівня довіри як до депутата, так і до інших представників партії.

Таким чином маючи наявні проблеми, що заважають встановленню комунікації між громадськими організаціями та органами місцевого самоврядування з'являється потреба розробити стратегію залучення громадськості до прийняття рішень, зокрема через:

- Створення громадських та молодіжних рад при різних департаментах, що будуть складатися з представників громадських організацій, що працюють в регіоні;

- Організація форумів, публічних зустрічей представників місцевої влади з громадськістю;

- Мати чіткі офіційні місця та відповідальних осіб, що мають змогу отримати відгук від громадян та надати консультаційну підтримку у виникненні проблем;

- Розробити систему комунікації органів місцевого самоврядування з громадськістю, зокрема через публікацію публічних звітів, закупівель, засідань та розглядів певних питань важливого характеру.

Таким чином відкрита взаємодія органів місцевого самоврядування з громадськістю допоможе не тільки збільшити рівень довіри до місцевої влади, але і ефективно аналізувати актуальні проблеми громади та оперативно вирішувати проблеми, що можуть виникати, адже основна мета співпраці між органами місцевого самоврядування та громадськістю полягає в покращенні якості життя та забезпеченні вищого рівня задоволеності потреб громадян у спільноті.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Підтримка армії і громадське обговорення бюджету: під стінами КМДА зібрався мітинг [Електронний ресурс] // Суспільне Новини. – 2023. – Режим доступу до ресурсу: <https://suspilne.media/588981-pidtrimka-armii-i-gromadske-obgovorennja-budzetu-pid-stinami-kmda-zibravsa-miting>

2. Сім років в'язниці за критику влади: скандальний законопроект нардепа набрав галасу [Електронний ресурс] // Видання "Главком". – 2023. – Режим

доступу до ресурсу: <https://glavcom.ua/country/politics/sim-rokiv-vjaznitsi-zakritiku-vladi-nardep-zarejestruvav-skandalnij-zakonoprojekt-922435.html>

3. Україна – БАЗОВА ОЦІНКА ТЕРИТОРІЇ ЗАРЕЄСТРОВАНИХ ВПО ПІДСУМКИ 21 ТУРУ [Електронний ресурс] // Global Data Institute isplacement Tracking Matrix and the Global Migration Data Analysis Center. – 2023. – Режим доступу до ресурсу: <https://dtm.iom.int/reports/ukraine-bazova-ocinka-teritorii-zareestrovanih-vpo-pidsumki-21-turu>

УДК 351

Вікторія НАБОКОВА,

перший заступник голови

Краматорської районної державної адміністрації

ВНУТРІШНЯ МІГРАЦІЯ НАСЕЛЕННЯ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ – ВИКЛИК ДЛЯ МІСЦЕВИХ ГРОМАД

Перед місцевими громадами України постали гігантські виклики після початку збройної агресії Росії. Внутрішня міграція, викликана війною, призвела до масового переміщення населення, створюючи напруження в гуманітарних та соціальних сферах для громад, які приймали переселенців. Крім того, місцеві громади, які вже були обтяжені рядом внутрішніх проблем, таких як демографічні зміни, відтік кадрів, фінансові обмеження та застаріла інфраструктура, знайшли себе перед лицем ще більшої кризи. Тому сьогоднішній досвід місцевого самоврядування в Україні є свідченням їхньої витривалості, гнучкості та здатності адаптуватися до швидко змінюваних обставин.

В період збройної агресії Росії проти України місцеві громади стикалися з безліччю викликів, зокрема у сфері децентралізації та розподілу владних повноважень між державними структурами і органами місцевого самоврядування. Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо функціонування державної служби та місцевого самоврядування у період дії воєнного стану» [1], прийнятий 12 травня 2022 року, спрямований на регулювання діяльності місцевих органів у період воєнного стану, розширив їхню компетенцію і надав їм додаткові повноваження. В той же час, цей закон ввів механізми контролю та здійснення заходів проти можливих зловживань. Однак деякі терміни та формулювання в законі можуть вимагати уточнень, щоб уникнути двозначних трактувань і забезпечити ефективне реагування на виклики воєнного стану.

Важливо враховувати, що умови воєнного стану, що триває в Україні, призвели до різноманітних сценаріїв для населених пунктів, в залежності від їхнього географічного розташування відносно активних бойових дій. Розрізняють п'ять типів таких населених пунктів: тиллові, ті, що відновлюються, на передовій, в облозі та тимчасово окуповані громади. Виклики та потреби цих населених пунктів значно різняться.

Тому, основну увагу слід зосередити на територіальних громадах, які приймають найбільшу кількість внутрішньо переміщених осіб та розташовані віддалено від активних бойових дій, оскільки, органи місцевого самоврядування

мають значний обсяг повноважень, включаючи управління бюджетом, житлово-комунальне господарство, освіту, охорону здоров'я, інфраструктуру та інші галузі. В умовах внутрішньої міграції ці повноваження можуть вимагати адаптації та реорганізації для вирішення нових викликів та завдань, пов'язаних із масштабним переміщенням населення.

Паралельно громадяни України, що переміщувалися до більш безпечних НП, мають певні очікування та можуть характеризуватися сукупністю проблем, факторів, які в цілому впливають на становище й інтеграцію не лише ВПО, а й на ефективність подолання викликів безпосередньо приймаючими громадами [2].

Однією з невідкладних проблем, що виникла перед приймаючими місцевими громадами внаслідок воєнних дій, було забезпечення притулку та необхідних ресурсів для внутрішньо переміщених осіб (ВПО). В умовах надзвичайної ситуації та нестабільності, громади західних регіонів України реагували оперативно, часто використовуючи доступний простір, такий як навчальні заклади, для розміщення ВПО. Волонтери і волонтерські організації стали ключовими у відгуку на цю кризу. Проте, прийом на короткостроковій основі призвів до затримки у пошуках довгострокових рішень: на необхідності інвентаризації доступного житла та забезпеченні сталого проживання для ВПО, співпрацюючи із міжнародними партнерами та використовуючи наявні ресурси.

Після початку воєнного вторгнення, місцеві громади стикнулися з проблемою зростання цін на оренду житла. Ця проблема, хоча й існувала раніше, стала більш виразною під час кризи. Реакції ОМС на цю проблему включали заклики до співчуття, інформування громадськості та запровадження контрольних заходів. Додаткові заохочення на державному та місцевому рівнях, такі як компенсації або пільги для орендодавців, дещо покращили ситуацію, але ціни на оренду житла досі залишаються високими у регіонах які найбільш віддалені від лінії фронту.

Інший критичний виклик для ВПО та громад - це забезпечення роботи. Багато переміщених осіб втратили роботу, тоді як місцеві громади стикаються з кадровим дефіцитом. Проте, не завжди кваліфікація ВПО та потреби громади співпадають, що ускладнює процес працевлаштування.

Після воєнного вторгнення і з урахуванням неможливості повернення на деякі українські території, проблема працевлаштування ВПО вимагає системних заходів, а не тимчасових рішень, які можуть призвести до ризиків для економіки та соціальної сфери. Держава активізувала програми для релокації підприємств з зони конфлікту, але треба також враховувати потреби і виклики робітників цих підприємств.

Крім того приймаючі громади стикаються з викликом адаптації ВПО та місцевого населення, де основна увага зосереджена на психологічній адаптації, особливостях спілкуванні, обміні життєвими досвідами та подоланні стереотипів. Просте уникання обговорення цих питань може лише поглибити проблеми. Але активний підхід, який включає психологічну підтримку, діалогові майданчики та роботу над конфліктами, може сприяти ефективній інтеграції

ВПО. В той же час початок війни спонукав всіх українців (без виключення) глибше пізнавати власну культуру та свою ідентичність.

У підсумку, можна підтвердити, що активна позиція та системний підхід до вирішення викликів, які виникають перед місцевими громадами під час масштабної внутрішньої міграції в період воєнного стану, суттєво сприяють як громаді в цілому, так і потребам внутрішньо переміщених осіб. Такий підхід сприяє створенню більш стійкого та інклюзивного соціального середовища та сприяє інтеграції всіх членів громади, сприяючи загальному добробуту та розвитку.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Про внесення змін до деяких законів України щодо функціонування державної служби та місцевого самоврядування у період дії воєнного стану: Закон України від 12 травня 2022 року № 2259-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2259-20#Text>

2. Місцеві громади та внутрішня міграція населення: виклики під час воєнного стану та пошуки шляхів їх подолання. URL: <https://jurfem.com.ua/mistsevi-hromady-vnutrishnya-mihratsia-naselennya/>.

УДК 330.15:502.33

Ірина ПЕТРИК,

доктор філософії в галузі соціальних та поведінкових наук,
старший викладач кафедри раціонального
природокористування та охорони навколишнього середовища
Маріупольський державний університет

i.petryk@mdu.in.ua

<https://orcid.org/0000-0002-8429-5859>

ОСОБЛИВОСТІ ТА ПРИНЦИПИ ЗЕЛЕНОЇ ПІСЛЯВОЄННОЇ ВІДБУДОВИ УКРАЇНИ

Відновлення, модернізація та відбудова України, після закінчення громадянської війни з російською федерацією, є однією із найважливіших стратегічних цілей нашої держави, що обумовлює необхідність пошуку, планування, розробки та впровадження найефективніших методів, підходів та механізмів вже зараз. В науковій літературі питання післявоєнної відбудови залишаються й досі не дослідженими, що обумовлює актуальність, необхідність та своєчасність обраної теми.

Ми вважаємо, що післявоєнна відбудова країни повинна ґрунтуватись на концептуальній моделі, інноваційних методах та зелених принципах, що дозволить не лише відновити нашу державу, а й пришвидшити процес імплементації України до ЄС. Безумовно, потреби громад щодо відбудови будуть різними, проте засади повинні бути однаковими та затверджуватись на загальнодержавному рівні. Беручи до уваги складність та довготривалість

післявоєнної відбудови, вважаємо, що весь процес доцільно розділити на цілі короткострокового, середньострокового та довгострокового періодів з використанням відповідних принципів, які дозволять сформулювати передумови загальної моделі. До таких принципів доречно віднести наступні.

По-перше, прийняття рішень системного характеру з урахуванням принципу сталого розвитку. Використання системного підходу є одним із найскладніших, проте й найефективнішим, що дозволяє досліджувати систему як сукупність взаємопов'язаних елементів, які мають загальну ціль, певні ресурси, зв'язок з навколишнім середовищем та зворотній зв'язок. Науково доведено, що даний підхід є дієвим для розвитку громад, а отже і країни, дозволяючи налагоджувати співпрацю та партнерство, бути гнучкою в динамічних умовах ринкового середовища, постійно підвищувати рівень конкурентоспроможності та впроваджувати дієві програми і заходи з розвитку. Слід акцентувати увагу, що всі прийняті рішення економічного характеру повинні узгоджуватись із безпекою довкілля та потребами суспільства, що є важливим для досягнення сталого розвитку.

По-друге, принцип інноваційності – використання найсучасніших практик, методів, підходів тощо з дотриманням усіх екологічних стандартів в виробничій та невиробничій сферах (наприклад, оновлення стандартів щодо нового капітального будівництва, впровадження ресурсоефективного виробництва, надання пріоритету природоорієнтованим рішенням для інфраструктури тощо). Ми вважаємо, що досягти сталого розвитку не можливо без впровадження інновацій, адже інновації – це рушійна сила соціального, економічного та екологічного розвитку. Саме тому використання зазначеного принципу є вкрай важливим. Щоб зазначений принцип привести в дію необхідно здійснити імплементацію законодавства ЄС та апроксимацію наближення державних стандартів до європейських, що дозволить Україні стати високотехнологічною країною з дотриманням усіх екологічних стандартів.

По-третє, використання принципу енергетичної незалежності та енергетичної безпеки. Сектор енергетики – це серце економіки, яке дає змогу розвивати всі галузі виробничої та невиробничої сфери, а також створює енергетичну безпеку держави. Наразі розвиток альтернативних джерел енергії є пріоритетним напрямком, який вплине на зменшення рівня вуглекислого газу, а отже забезпечить виконання взятих на себе зобов'язань щодо декарбонізації. Окрім цього впровадження даного принципу дозволить провести децентралізацію енергетичних систем, тобто в майбутньому виробництво енергії повинно бути максимально наближене до місць високого попиту і розвинутої логістики.

По-четверте, впровадження стійких та децентралізованих агропродовольчих систем – розвиток сільських територій, пріоритет локальним продовольчим системам, сталі рішення для агровиробництва, **виробництво та переробка за принципами циркулярної економіки**. По-п'яте, принцип забезпечення збереження екосистем та природного багатства України – **відновлення природних територій, які постраждали внаслідок військових дій; збереження екосистеми у зв'язку з інтенсифікацією видобутку ресурсів**

для відбудови; забезпечення реалізації Стратегії з екологічної безпеки та адаптації до змін клімату. По-шосте, сталий розвиток міст та регіонів – розвиток сталої мобільності, створення інклюзивних публічних просторів, дотримання компактності та багатофункціональності у містоплануванні, перехід на зелену енергетику у містах, вирішення проблем озеленення міст та пріоритетність природоорієнтованим рішенням; розбудова систем водопостачання та водовідведення у населених пунктах з урахуванням найкращих доступних технологій.

Отже, виконання масштабних та важливих задач щодо відбудови України повинно відбуватись з урахуванням зелених принципів, що дозволить не лише відновити всю критично важливу інфраструктуру, а й забезпечить енергетичну безпеку, дозволить стати високотехнологічною країною з дотриманням усіх екологічних стандартів та прискорить процес імплементації в ЕС.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Петрик І.В., Горобець К.О., Даценко М.Д. Особливості місцевого економічного розвитку об'єднаних територіальних громад. Держава та регіони. 2022. № 1(24). С. 41-45.
2. Дятлова В.В., Петрик І.В. Сучасні підходи до розвитку відновлювальної енергетики як складової інноваційної економіки України. Економіка і організація управління. 2019. № 2 (34) С. 20-27.
3. Diatlova V., Petryk I. Strategic approach to renewable energy development: EU experience. Центральнoукраїнський науковий вісник. Економічні науки. 2019. Вип. 2 (35). С. 9-19.
4. План відновлення України. URL: <https://recovery.gov.ua> (дата звернення: 12.09.2023).

УДК 351

Дмитро РУБАН,
аспірант кафедри парламентаризму
Навчально-наукового інституту
публічного управління та державної служби
Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ІННОВАЦІЙНІ ІНСТРУМЕНТИ РОЗВИТКУ МІСЦЕВОЇ ДЕМОКРАТІЇ ДЛЯ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ

В грудні 2022 року Комітетом міністрів Ради Європи у тісній консультації з українською владою було розроблено «План дій «Стійкість, відновлення та реконструкція» (2023-2026) [1]. Ключовими завданнями, які передбачаються є зміцнення демократичного урядування та верховенство права. Саме це дозволить державним інституціям України якнайкраще виконати свої функції у період повоєнного відновлення.

Посилення спроможності органів місцевого самоврядування у ефективному використанні ресурсів – це завдання залишається пріоритетним для Міжнародних організацій та громадянського суспільства.

Громади вже сьогодні формують зв'язки з громадами, а також урядами інших країн. Понад 50% громад під час війни вже отримали міжнародну гуманітарну допомогу. Зважаючи на те, що окремі регіони України потребуватимуть масштабної відбудови, в тому числі доходуутворюючої інфраструктури, гранти та кредити від міжнародних партнерів, будуть важливим джерелом фінансування. Основою мінімізації корупційної складової має стати залучення громадянської участі до управління такими проектами.

Проект Ради Європи «Зміцнення стійкості демократичних процесів через громадську участь під час війни та в післявоєнний період» [1].

Ефективними механізмами громадської участі є демократичні процедури, які забезпечують розвиток спроможної влади. Залучення громадян до участі у місцевому самоврядуванні передбачає використання широкого кола інструментів, які називають інструментами місцевої демократії.

Законодавство України виділяє такі інструменти місцевої демократії: загальні збори громадян, звернення (у тому числі петиції), громадські слухання, бюджети участі, робота в органах самоорганізації населення, громадських радах.

Громадськість в Україні і до війни характеризувалась досить низьким рівнем залученості до прийняття рішень на різних рівнях публічного управління. Останні півтора роки продемонстрували високий рівень самоорганізації українського суспільства, що свідчить про високий потенціал підвищення рівня залучення населення до місцевої демократії. В контексті розвитку місцевої демократії доцільно більш активно використовувати інноваційні інструменти, спрямовані на підвищення участі громадян у політичних процесах, що сприятиме подальшій демократизації України.

Підвищення рівня участі громадян у місцевій політиці дозволить:

по-перше, поступово долати недовіру до демократичних інститутів та до політики в цілому;

по-друге, забезпечити позитивний вплив на рішення широких кіл громадськості;

по-третє, підвищити рівень легітимності прийняття рішень з точки зору широкої громадськості.

Метою даного дослідження стало вивчення зарубіжного досвід застосування інноваційних механізмів активізації розвитку місцевої демократії.

Серед важливих механізмів, які в останні роки набули широкого поширення в країнах ЄС є місцеві дорадчі платформи, e-governance, міні-пабліки, інші [2].

Місцева група дій (Local Action Groups, LAG) – це місцева платформа, яка об'єднує представників муніципалітетів, неурядових організацій, підприємців та членів малого та середнього бізнесу, спільною метою яких є підтримка розвитку відповідного регіону чи території [3]. Основна функція LAG полягає у посиленні участі громадян та інших місцевих партнерів в процесах розробки місцевої стратегії. Важливою є також участь у таких платформах і мерів, які несуть політичну відповідальність за розвиток території.

Слід зазначити, що LAG не є інструментом державного управління, це більше форма добровільної співпраці, в тому числі між муніципалітетами.

LAG має досить потужний демократичний потенціал за рахунок забезпечення активної участі трьох груп учасників: органів місцевого самоврядування, різних місцевих зацікавлених сторін та громадян, які мають спільні інтереси щодо розвитку регіону.

Підготовка Стратегії в рамках дорадчої платформи передбачає проведення пілотних громадських слухань, круглих столів.

Інформаційні заходи в Чехії щодо створення LAG розпочались в 2001 році і це було через 10 років після започаткування даного механізму в країнах ЄС. З того часу кількість LAG в Чехії суттєво зросла.

Дорадчі міні-пабліки (Deliberative Mini-Public, DMP) – механізм залучення звичайних громадян, які обрані випадковим чином із широкої громадськості. Основними відмінностями даного механізму є: по-перше, залучення непрофесіоналів (на відміну від професійних політиків); по-друге, підхід до відбору – відповідно до певних критеріїв (випадковість, демографічний профіль, політична рівність, тощо) [4, 5].

Основна функція даного механізму – це дорадча допомога обраним представникам у вирішенні конкретних політичних проблем. Метою використання даного механізму мінімізація недоліків представницької демократії. Van Dijk L., Lefeverre J. [5] зазначають, що коли уряд нехтує думкою міні-суспільства, то невдоволення може бути суттєвим та поширюватись на політику в цілому. Саме тому, міні-пабліки розглядаються як механізм, який може посилити політичну підтримку певних рішень серед широкої громадськості.

Аргументом на користь створення міні-паблік є те, що громадяни цінують свій досвід участі, а також вони здатні брати участь у високоякісному обговоренні [4].

Інноваційним механізмом, який сформувався в Україні під час війни, можна вважати волонтерські ініціативи, які взяли на себе функції забезпечення збройних сил, адаптації внутрішньо-переміщених осіб тощо. Ряд волонтерських ініціатив переформатувались у громадські організації, а після залучення донорів – у благодійні фонди. В даний час ці громадські організації забезпечують розробку:

- нормативно-правових актів, які враховують наслідки війни в тих чи інших регіонах;
- проєктів соціальної інтеграції внутрішньо-переміщених осіб задля забезпечення системи узгодження інтересів місцевих мешканців, ВПО та влади;
- «дорожніх карт» повоєнного відновлення для голів громад.

Ряд громад вже сьогодні працюють над розробкою стратегій розвитку у повоєнному періоді. І вже на цьому етапі існує завдання залучення якомога більшої кількості мешканців громад та різних зацікавлених сторін для визначення ключових векторів повоєнного соціально-економічного розвитку.

Передбачається комплекс заходів, зокрема: удосконалення нормативно-правових актів в частині: впровадження Національної стратегії сприяння

розвитку громадянського суспільства, перезавантаження Всеукраїнського громадського бюджету; розробки статутів громад та локальних нормативно-правових актів; розробки місцевих програм сприяння розвитку громадянського суспільства та волонтерства.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Хвостова М., Кириченко Ю., Майєр-Резенде М. Огляд демократичних інститутів України під час війни. Democracy Reporting International, Коаліцією Реанімаційний Пакет Реформ та Центром політико-правових реформ. 2023. 18 с.
2. Saradin P., Meislova M., Zapletalova M. Implementation of democratic innovations in Prague (Czech Republic): an empirical exploration. Cities, 2022, vol. 122, 103527.
3. Šaradín, P., & Zapletalová, M. (2022). Innovative Democratic Potential of Local Action Groups: The Case of ‘Moravian Way’ LAG (Czech Republic). Journal of Deliberative Democracy, 18(1), pp. 1–5. DOI: <https://doi.org/10.16997/jdd.943>
4. Row J. Mini-Publics and the Wider Public: The Perceived Legitimacy of Randomly Selecting Citizen Representatives. Representation, 2021. 59 (20), pp. 1-20.
5. Van Dijk L., Lefevere J. Can the use of minipublics backfire? Examining how policy adoption shapes the effect of minipublics on political support among the general public. European Journal of Political Research, 2023. 62: 135–155.

УДК 331.5.024.5

Володимир РЯБОВ,
здобувач вищої освіти
І курсу ОС «Магістр»

ОП «Менеджмент міжнародних інфраструктурних проєктів»

РИНОК ПРАЦІ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ВІЙНИ ТА ЩО БУДЕ ПІСЛЯ

Війна суттєво вплинула на ринок праці в Україні. Багато підприємств було зруйновано чи припинило працювати. Також працівники виїхали в інші регіони України або за кордон. Мобілізація збільшила дефіцит висококваліфікованих кадрів. Окупація, постійні обстріли, блокування моря, відсутність світла – все це впливає на роботу бізнесу [1].

Ринок праці в Україні під час війни суттєво трансформувався та продовжує це робити.

Результати дослідження «Майбутнє української робочої сили», проведеного «Центром прикладних досліджень» у співпраці з «Економічною правдою» за підтримки «Центру міжнародного приватного підприємництва» (CIPE) [2], свідчать про ряд важливих тенденцій та проблем на ринку праці в Україні, які виникли внаслідок війни та змін в соціально-економічній ситуації країни:

1. Виїзд кваліфікованих працівників: Велика кількість кваліфікованих працівників, зокрема жінок, виїжджає за кордон, часто в якості біженців, що створює дефіцит кваліфікованих працівників на внутрішньому ринку праці,

навіть при високому рівні безробіття. За оцінками Інституту майбутнього, населення України зараз становить 29 млн. осіб. При цьому близько 8,6 млн. біженців поїхали за кордон від війни і не повернулися. З 29 млн решти в Україні працює лише 9,1-9,5 млн українців, а якщо відібрати бюджетників, залишається близько 6-7 млн осіб [3].

2. Мобілізація до Збройних сил: Мобілізація чоловіків до Збройних сил призводить до втрати працездатних робочих місць на ринку праці, що також впливає на доступність робочої сили для приватного бізнесу.

Ці фактори призводять до структурних диспропорцій на ринку праці, де попит на певні спеціальності перевищує пропозицію, тоді як інші сектори можуть зазнавати надлишку працівників. Сьогодні професійні та регіональні диспропорції, а також наслідки війни та міграційні процеси, спричинили значний дисбаланс між вакансіями та наявністю робочої сили.

Паралельно з цим посилюється тінізація ринку праці – зростає кількість працівників без офіційного оформлення і зарплатами «в конвертах». Як наслідок, такі особи не мають соціальних гарантій, їх робочий час не зараховується до трудового стажу. На збільшення розміру неформальної зайнятості вплинула вимога щодо реєстрації чоловіків у військкоматах для офіційного працевлаштування.

Перспективи розвитку ринку праці в Україні після війни можуть бути різноманітними і непередбачуваними, але вже зараз можна виділити кілька ключових аспектів:

1. Будівельний бум: Очікується підвищений попит на професію будівельника через необхідність відновлення руйнованих будівель і інфраструктури. Крім цього, створення робочих місць у будівництві може збільшити чисельність вакансій у супутніх галузях, таких як виробництво будівельних матеріалів, логістика, дизайн та архітектура.

2. Зростання аграрної та переробної промисловості: Працівники сільського господарства та переробної промисловості також будуть великим попитом. Україна історично є аграрною державою, і після війни землі потребуватимуть відновлення та новітніх технологій для ефективного ведення господарства.

3. Медична допомога та реабілітація: У зв'язку з численними травмами та психологічними наслідками війни зросте потреба в медичних спеціалістах. Реабілітологи, психотерапевти, лікарі та соціальні працівники будуть великим попитом для допомоги тим, хто постраждав внаслідок війни.

4. Адаптація та профорієнтація: Багато людей, які повертаються з фронту або тих, кого війна змусила змінити своє місце проживання, можуть мати потребу в зміні професії. Фахівці з профорієнтації можуть допомогти їм визначитися з новим напрямом у кар'єрі, враховуючи їх навички та обмеження.

5. Психологічна допомога: Психологічна травма, що є наслідком війни, може впливати на людей різними способами. Спеціалісти в галузі психології, соціальної роботи та консультування можуть допомогти постраждалим адаптуватися до пост-військового життя і долати свої психологічні труднощі.

6. Підтримка селф-мейд професій: Після війни багато людей можуть бажати почати власний бізнес чи навчитися новим спеціальностям. Ініціативи та

програми, спрямовані на підтримку підприємництва та освітні курси, можуть сприяти економічному відновленню.

Тому, важливо, щоб державні структури, бізнес та громадські організації активно співпрацювали, розробляючи і реалізуючи стратегії, спрямовані на відновлення та розвиток ринку праці в пост-військовому періоді.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Пошук роботи: як змінився ринок праці в Україні під час війни та що буде після.

2. Робоча сила в Україні: як війна впливає на її майбутнє? URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/06/8/700951/>

3. В Україні лютує безробіття. Війна загострила проблему нестачі кваліфікованих кадрів. URL: <https://enovosty.com/uk/service-ukr/topnews-ukr/full/2306-v-ukraini-lyutuye-bezrobittya-vijna-zagostrila-problemu-nestachi-kvalifikovanix-kadriv>

УДК 316.342:35.082.22

Валентина ТОКАРЕВА,

доктор наук з державного управління, професор
професор кафедри маркетингу та туризму
Маріупольського державного університету

ІНСТИТУАЛІЗАЦІЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УМОВАХ ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ ГРОМАД В УКРАЇНІ

«Відбудувати Україну – це відновити принципи життя, відновити простір життя, відновити те, що робить людей людьми. ...Звичайно, йдеться не лише про відновлення матерії життя, а й про інституційний розвиток».

В. Зеленський

Повномасштабна війна має руйнівний вплив на українську економіку: реальний ВВП впав приблизно на 39% у другому кварталі 2022 року. Очікується, що річне падіння ВВП становитиме від 30 до 40% залежно від того, як триватимуть військові дії.

Повномасштабне, віроломне та безглузде вторгнення росії в Україну, змусила майже весь світ переглянути свої життєві цінності та принципи.

Відбудова українських територій має ґрунтуватися на найкращих доступних технологіях та практиках, що дозволить нашій країні відійти від радянського минулого і перейти у світле й безпечне майбутнє. Як показує досвід країн, відновленню передують політичне рішення, що базується на геополітичній доцільності та національному патріотизмі щодо визначення моделі розвитку.

На сьогоднішній день одним із головних напрямів розвитку України є активна взаємодія органів державної влади з інститутами громадянського суспільства. В цьому процесі актуальним є контроль з боку громадян за

виконанням державними органами своїх обов'язків перед народом, виключення зловживань владою, захист прав та свобод людини та громадянина, узгодженість суспільних та державних інтересів.

Одним із головних критеріїв перспективності цього процесу в сучасній Україні вважаємо набуття державною політикою сприяння розвитку громадянського суспільства більш системного й послідовного характеру, що також характеризує діяльність українського законодавця, спрямовану на створення необхідних умов для вільної самореалізації громадян і самоврядних громадських об'єднань, встановлення відкритих, партнерських відносин між ними та органами влади, а саме: підвищення політичної культури населення; поширення знань про громадянське суспільство та організації, що його представляють; популяризація структур громадянського суспільства серед молоді, висвітлення позитивних сторін їх діяльності; створення нових можливостей участі громадян в управлінні державними і суспільними справами; активізація процесу роздержавлення усіх сфер суспільного життя, формування інститутів громадянського суспільства (благодійні фонди, споживчі товариства, клуби за інтересами, товариства, асоціації тощо); розвиток різних форм громадського самоврядування і самодіяльності; підвищення рівня фінансової життєздатності організацій третього сектора; розробку дієвих механізмів співпраці організацій громадянського суспільства і державних органів.

Держава і громадянське суспільство утворюють певну діалектичну єдність. В процесі державотворення вона виявляється в тому, що чим більш розвинуте громадянське суспільство, тим демократичніша держава, тим більше вона діє в інтересах громадянського суспільства і його інститутів. І навпаки, чим менш розвинуте громадянське суспільство, тим сильніша держава, тим більше вона обмежує самоврядні та саморегулюючі можливості суспільства. Водночас розвиток громадянського суспільства і характер його взаємовідносин з владою залежить від умов, перш за все політично-правових та економічних, які формує сама держава.

Вітчизняні нормативно-правові акти визначають значну кількість інституційних форм громадської участі у виробленні публічної політики, прийнятті політико-управлінських рішень та контролю за їх виконанням. Сьогодні взаємодія органів державної влади, органів місцевого самоврядування з громадськістю у формуванні й реалізації публічної політики залишається малоефективною через недостатню прозорість діяльності цих органів та бюрократизовані процедури такої взаємодії, низький рівень взаємної довіри.

Повоєнна відбудова України та подальший розвиток має максимально охопити організацію управління сталого територіального розвитку на коротко-, середньо- та довгострокову перспективу як на державному, регіональному, місцевому так і локальному рівні. В процесі визначення відповідних завдань та показників на довгострокову перспективу необхідно враховувати глобальні орієнтири розвитку, принципи сталого розвитку та суспільну думку щодо бачення майбутнього розвитку. Світовий досвід свідчить, що суспільний прогрес значною мірою залежить від підтримання балансу між цілями підтримки економічного зростання територій, конкурентоспроможності бізнесу,

забезпечення екологічної безпеки та зменшення соціальної нерівності. Для досягнення довгострокових цілей необхідно послідовно виконувати визначені коротко та середньострокові завдання. Передумовами досягнення всіх без винятку цілей розвитку є якісне планування та ефективне управління, викорінення корупції, суспільна підтримка, прозора влада, участь населення у прийнятті рішень та контролюванні їх виконання.

У післявоєнному відновленні України необхідно досягнути такого результату, щоб відбулося реальна конвертація нових можливостей для розвитку територіальних громад та регіонів у кращу якість життя людини незалежно від місця її проживання, для цього потрібно зміцнення партнерських відносин між регіонами, зменшення міжрегіональної та внутрішньорегіональної диспропорції за показниками економічного розвитку та якості життя людей.

ЛІТЕРАТУРА:

1. «Відбудова України буде найбільшим внеском у підтримку глобального миру – промова Президента на Міжнародній конференції з питань відновлення України в Лугано», 4 липня, 2022. <https://www.president.gov.ua/news/vidbudova-ukrayini-bude-najbilshim-vneskom-u-pidtrimku-globa-76261>
2. Проекти розділів плану заходів з післявоєнного відновлення та розвитку України: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/nacionalna-rada-z-vidnovlennya-ukrayini-vid-naslidkiv-vijni/robochi-grupi>.
3. Getzner, M. and S. Moroz (2022) «The economic development of regions in Ukraine: with tests on the territorial capital approach» *Empirica* 49, 225–251
4. Government of the Netherlands. Extra Dutch support for Ukrainian war effort and reconstruction. (2022, August 22). <https://www.government.nl/latest/news/2022/08/22/extra-dutch-support-for-ukrainian-war-effort-and-reconstruction>

УДК 502.3:504.062.4

Євген ХЛОБИСТОВ,

д.е.н., проф., Національний університет «Києво-Могилянська академія»,

Євгенія ШМІГЕЛЬСЬКА,

Київський економічний університет ім. Вадима Гетьмана

КРИМ: МОЖЛИВІ НАСЛІДКИ ДЛЯ ДОВКІЛЛЯ РУЙНАЦІЇ ОБ'ЄКТІВ КРИТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ

Держава-окупант сформувала економіку півострова, яка виключно орієнтована на задоволення (і то, часткове) внутрішніх потреб. Інша характерна частина економіки півострова – її орієнтація на обслуговування мілітарних та парамілітарних потреб. Адже нині ми спостерігаємо суцільну мілітаризацію Криму, яка посилювалася з початку повномасштабного вторгнення. Господарський комплекс анексовано Криму орієнтований на задоволення внутрішнього споживання, надання послуг для представників силових структур та членів їх

сімей, і відсутність інвестиційної активності в будь-які проекти, які не мають відношення до формування на півострові потужної військової бази. Однак, при сценаріях деокупації Криму наслідки процесів деокупації для мілітарно-орієнтованої структури господарства поки не знайшли ґрунтовного розгляду в науковій періодиці та аналітичних документах. Зазначимо, що при реалізації політики деокупації доцільно звернути увагу експертного середовища в Україні на наступні виклики, ризики та небезпеки, пов'язані з свідомою руйнацією силовими структурами окупаційної влади об'єктів критичної інфраструктури при виводі з Криму регулярних частин армії рф та інших силових підрозділів рф.

Наявність на території Криму низки об'єктів критичної інфраструктури життєдіяльності загрожує, в разі їх свідомого пошкодження або знищення, гуманітарною катастрофою, а саме: загроза водозабезпечення та водовідведення, загроза електро- та газопостачання, загроза поводження з твердими побутовими відходами (ТБО) в разі пошкодження полігонів ТБО та інших місць організованого видалення відходів. Нині маємо перелік об'єктів критичної інфраструктури, які уможливають реалізацію життєдіяльності відповідно до адміністративно-територіального устрою Криму на 01.01.2014 р.

Свідоме пошкодження ключових об'єктів з боку рф, а саме – станцій водоочищення, мереж водопостачання, розподільних станцій, трансформаторних станцій, об'єктів управління газопостачанням, місць виділення ТБО, промислових об'єктів з залишками екологічно-небезпечних речовин тощо може за декілька днів свідомого підризу або знищення в інший спосіб цих об'єктів привезти до катастрофи. Мається на увазі: неможливість постачання населенню води, енергії, газу, вивіз сміття, забруднення території. Без спеціальної політики реагування на цю ситуацію, підготовки резерву для ремонту та відновлення, допомоги наших партнерів у цих питаннях (бо Україна не має можливості сформувавши такий резерв самостійно) – ситуація може вийти з під контроль і створити ризики для розвитку епідемій, паніки, втрати урядування, чим можуть скористатися силові структури рф для перетворення Криму в зону екологічного та соціального лиха. Такий резерв може бути створений в результаті спільної домовленості з партнерами України у вигляді переліку можливостей (і зобов'язань) оперативне надати визначену кількість ремонтного обладнання та інші види рятувальної допомоги в короткі терміни.

УДК 35.082.22:351.82

Василь ЧИНЧИК,
начальник Торецької міської військової адміністрації
Бахмутського району Донецької області

**УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ОРГАНІВ УПРАВЛІННЯ
ТЕРИТОРІАЛЬНОЮ ГРОМАДОЮ В УМОВАХ ВПРОВАДЖЕННЯ
ВІЙСЬКОВИХ АДМІНІСТРАЦІЙ**

Територіальні громади на всій території України наразі організовують свою роботу відповідно до нових вимог, що викликано загарбницькою агресією росії. Реформа децентралізації зіграла вирішальну роль у протидії російській агресії, адже саме територіальні громади прифронтових областей взяли на себе основний удар. Вплив дії режиму воєнного стану на органи місцевого самоврядування та питання, що пов'язані зі здійсненням ними повноважень, є надзвичайно актуальними.

Наразі усі територіальні громади України можна поділити на три типи: - територіальні громади, де бойові дії не ведуться; - територіальні громади, які знаходилися під окупацією, та на яких велися бойові дії, але наразі такі громади є звільненими від окупації; - територіальні громади, де ведуться бойові дії та які знаходяться під окупацією.

Повномасштабне військове вторгнення на територію України, змінило звичний режим функціонування державних структур та систем місцевого самоврядування, згідно із Законом України «Про правовий режим воєнного стану» [1] введено воєнний стан, який визначається як особливий правовий режим, що вводиться у разі загрози національній безпеці.

Разом з тим, відповідно до статті 4 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» [1] на територіях, на яких введено воєнний стан, для забезпечення дії Конституції та законів України, забезпечення разом із військовим командуванням запровадження та здійснення заходів правового режиму воєнного стану, оборони, цивільного захисту, громадського порядку та безпеки, охорони прав, свобод і законних інтересів громадян можуть утворюватися тимчасові державні органи – військові адміністрації.

Рішення про утворення військових адміністрацій прийнято Президентом України за поданням обласних державних адміністрацій або військового командування. Указом Президента України від 24.02.2022 №68/2022 було утворено 24 обласних військових адміністрацій. У зв'язку з утворенням військових адміністрацій, обласні, Київська міська державні адміністрації та голови цих адміністрацій набули статусу відповідних військових адміністрацій та начальників цих військових адміністрацій. Відповідно, виникла ситуація у певних місцевостях, де не ведуться бойові дії, під час якої діють вже військові адміністрації та паралельно місцеве самоврядування. Варто наголосити, що створення військових адміністрацій не позбавляє органів місцевого самоврядування їх повноважень.

Закон визначає досить широкий перелік випадків, за яких військові адміністрації можуть утворюватися в одному чи декількох населених пунктах. Фактичне невиконання повноважень місцевими радами, у тому числі через причини, до яких належить, наприклад, окупація населеного пункту, також є підставою для створення військової адміністрації. Водночас, перший нормативно-правовий акт, що визначав перелік громад, що розташовані в районі проведення воєнних (бойових) дій або які перебувають в тимчасовій окупації, оточенні (блокуванні), був прийнятий лише 25 квітня 2022 року Міністерством реінтеграції тимчасово окупованих територій України.

Закон покликаний прискорити прийняття управлінських рішень в умовах війни, забезпечення безперервності функціонування органів публічної влади, в тому числі комунального сектору економіки на усіх рівнях [2].

Закон посилює повноваження голів місцевих рад територій, де не ведуться бойові дії. До основних змін, що пропонуються Законом [2], належать: 1) в умовах воєнного стану сільський, селищний, міський голова територіальної громади, на території якої не ведуться бойові дії та не прийнято рішення про утворення військової адміністрації населених пунктів, має право, з обов'язковим інформуванням керівника відповідної обласної військової адміністрації, приймати низку важливих рішень, зокрема, обстеження будівель і споруд, пошкоджених внаслідок бойових дій; 2) аналогічно в умовах воєнного стану сільський, селищний, міський голова може виключно для здійснення заходів правового режиму воєнного стану самостійно приймати рішення щодо, зокрема, передачі коштів з відповідного місцевого бюджету на потреби Збройних Сил України та/або для забезпечення заходів правового режиму воєнного стану; 3) у разі затвердження сільським, селищним, міським головою тимчасової структури органів місцевого самоврядування, щодо працівників, посади яких не входять до тимчасової структури, оголошується простій (або їх переводять, за згодою) на рівнозначну або нижчу посаду). Таким працівникам дозволяється займатись іншими видами діяльності, в тому числі підприємницької, протягом періоду дії тимчасової структури органів місцевого самоврядування, яка не може функціонувати більше 30 днів після припинення або скасування воєнного стану; 4) в умовах воєнного стану сільський, селищний, міський голова, керівник виконавчого органу місцевого самоврядування має право призначати осіб на посади в органах місцевого самоврядування, керівників комунальних підприємств, установ, організацій, що належать до сфери управління відповідного органу місцевого самоврядування на підставі поданої заяви, заповненої особової картки встановленого зразка та документів, що підтверджують наявність у таких осіб громадянства України, освіти та досвіду роботи згідно з вимогами законодавства, встановленими щодо відповідних посад; 5) протягом дії воєнного стану та 30 днів після його припинення або скасування повноваження обласних (у разі тимчасової окупації або оточення адміністративного центру області) та районних рад здійснюються відповідними обласними та районними військовими адміністраціями; 6) обласні військові адміністрації за погодженням з Генеральним штабом Збройних сил України визначають територіальну громаду, на території яких ведуться бойові дії, а також населені пункти, які є оточеними [2].

Полегшення процедури прийняття на посади в органах місцевого самоврядування без конкурсного відбору хоч і дозволяє швидше закривати потреби у кваліфікованому персоналі, одночасно, створює корупційні ризики щодо призначення та діяльності на конкретній посаді.

Дуже важливими є баланс повноважень між військовою адміністрацією та місцевою радою у разі звільнення відповідного населеного пункту від окупації.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII «Про правовий режим воєнного стану». Відомості Верховної Ради (ВВР). 2015. № 28. ст.250. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>

2. Закон України від 12.05.2022 № 2259-IX «Про внесення змін до деяких законів України щодо функціонування державної служби та місцевого самоврядування у період дії воєнного стану» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2259-20#Text>

VI. РОЛЬ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

УДК 351+614

Наталя БЕСЕДА,
здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня
спеціальності «Публічне управління та адміністрування»,
науковий керівник:
Олена БРАЖКО,
д.н.держ.упр., проф. кафедри «Публічне управління та адміністрування»
Маріупольського державного університету
м. Київ

ОСОБЛИВОСТІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ СИСТЕМОЮ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я В УКРАЇНІ

Однією з найважливіших тем публічного управління є сфера охорони здоров'я, яка відіграє важливу роль у забезпеченні належного рівня життя громадян України. З огляду на наявні та майбутні загрози національній безпеці та національним інтересам України, реформи системи охорони здоров'я проводилися практично безсистемно та були спрямовані здебільшого на фінансові елементи. Крім того, сучасна система органів публічного управління української держави не залишилася осторонь системних оновлень центральних органів управління. Суттєві зміни в управлінні охороною здоров'я на національному рівні, безсумнівно, призвели до значних позитивних змін у діяльності адміністративних органів у цій галузі. Такж проблеми, що існують нині в період воєнного часу, змушують державу виконувати завдання, пов'язані зі створенням умов для права громадян на доступ до недорогих і якісних медичних послуг.

Система органів управління у сфері охорони здоров'я визначена Законом України «Основи законодавства України про охорону здоров'я», згідно з яким до таких органів належать: Міністерство охорони здоров'я України, інші центральні органи управління, що реалізують державну політику у сфері охорони здоров'я, органи управління на місцевому рівні тощо[1].

Загалом процес реформування національної системи охорони здоров'я, що здійснюється в Україні на сьогоднішній день, потребує науково обґрунтованого підґрунтя. Особливої уваги потребує питання наукового обґрунтування вибору моделі управління охороною здоров'я яка б відповідала потребам населення в медичних послугах. Поняття медичної послуги, умови здійснення медичного страхування, в тому числі державного, створення та використання добровільних лікарняних фондів, а також порядок надання медичних послуг, що виходять за межі платних медичних послуг у державних і комунальних закладах охорони здоров'я, та перелік таких послуг мають бути встановлені на законодавчому рівні. З іншого боку, відповідно до статті 49 Конституції України, у державних і комунальних закладах охорони здоров'я медична допомога надається

безоплатно і існуюча мережа закладів охорони здоров'я не може бути скорочена, цей документ визначає людину, її життя, здоров'я і безпеку найвищою соціальною цінністю[2].

Іншими словами, кожна людина має невід'ємне і невідчужуване право на охорону здоров'я. Держава, неурядові та інші організації та органи влади зобов'язані забезпечити, щоб охорона здоров'я була пріоритетом у їхній діяльності. Система охорони здоров'я повинна бути раціоналізована за допомогою ефективної адміністративної політики, щоб суспільні пріоритети могли бути задоволені на доступному та якісному рівні.

Основним джерелом фінансування оновленої системи охорони здоров'я залишається державний бюджет, що формується за рахунок державних податків. Відбувається перехід від фінансування постатейних бюджетів закладів охорони здоров'я до закладів, перетворених на автономних надавачів цих послуг та аптек як надавачів ліків, призначених лікарями, Закупівля охоплює прозоро визначений спектр гарантованих державою пакетів медичних послуг, включно з первинною, вторинною (спеціалізованою) та третинною (високоспеціалізованою) медичною невідкладною допомогою та медикаментами, на які мають право всі громадяни України в міру необхідності. Вартість цих послуг повністю або частково повинна покриватися системою страхування. У разі часткового покриття пацієнти мають вносити співоплату за послуги та ліки, розмірів якої повинна бути чітко визначена та єдина для всієї країни[3].

Отже, ключовими пріоритетними напрямками розвитку ринку охорони здоров'я є державне фінансування медичних послуг для малозабезпечених груп населення шляхом координації державного та приватного фінансування, а також стимулювання доступу груп населення з більш високим рівнем доходів до медичних послуг у медичних закладах, що фінансуються приватними інвесторами. Ефективне державно-приватне співробітництво у сфері надання медичних послуг дає змогу збільшити кількість конкретних видів медичних послуг, які надають державні та приватні медичні організації, домогтися високої якості за рахунок конкуренції, збільшити частку приватного сектору в наданні медичних послуг, забезпечити стандарти якості та доступність під час розширення спектра медичних послуг, що надаються, і сприяти підвищенню якості медичного обслуговування за рахунок професійного розвитку персоналу. Така співпраця дасть змогу розширити доступ до охорони здоров'я для всіх верств населення і підвищити якість медичної допомоги.

Таким чином, сучасна система публічного управління в процесі свого розвитку і функціонування зазнає постійної трансформації як у цілому, так і в охороні здоров'я. Тому необхідно не тільки трансформувати її функції відповідно до економічних, соціальних і політичних умов, що змінюються, а й комплексно координувати компоненти органічної та функціональної системи, з огляду на вимоги сьогодення і забезпечуючи законодавчу та нормативну підтримку.

У період реформ ринковий підхід до формування пакетів медичних послуг може сприяти створенню скоординованого механізму державно-приватного

співробітництва для задоволення потреб усіх верств населення. Така співпраця дасть змогу забезпечити безоплатну екстрену допомогу для малозабезпечених і вразливих груп населення, а також можливість для людей із середнім і високим рівнем доходу отримувати медичну допомогу як у державних, так і в приватних медичних закладах за своїм бажанням. [4]. Об'єктну систему державного управління, систему медицини та охорони здоров'я складають численні органи державної влади та їх афілійовані суб'єкти. Вважаємо, що для цілей і завдань подальшого розвитку публічного управління охороною здоров'я доцільне визначення конкретних шляхів імплементація норм нормативно-правових актів чинного медичного законодавства; отримання, відповідно до впровадження методології оцінки медичних технологій, користі в інтересах пацієнтів; посилення електронного потоку даних у медичній діяльності; забезпечення доступу громадськості до національної охорони здоров'я, щоб покращити доступ українських пацієнтів до ефективних, безпечних і соціально доступних ліків.

Таким чином, для покращення публічного управління у цій сфері можна створити ефективну, прозору та результативну систему управління охороною здоров'я шляхом уточнення рівнів управління, принципів, методів, функцій, суб'єктів та комунікації між ними. Пріоритетом функціонування системи має бути задоволення запитів і потреб населення в якісних і доступних медичних послугах через реалізацію поетапних цілей і завдань медичної реформи.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 09.08.2023 № 3301-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text>
2. Конституція України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>
3. Концепція реформи фінансування системи охорони здоров'я, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 30 листопада 2016 р. № 1013. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1013-2016-p#Text>
4. Про підвищення доступності та якості медичного обслуговування у сільській місцевості: Закон України від від 14.11.2017 № 2206-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2206-19#Text>

УДК 352.075

Світлана ВЕРИТЕЛЬНИК,
доктор філософії публічного управління та адміністрування,
доцент кафедри публічного управління та адміністрування
Маріупольського державного університету,
м. Київ

РОЛЬ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЙ

В умовах сьогодення глибокого осмислення потребують сучасні зміни та

пов'язані з ними соціальні, економічні й екологічні проблеми. Проблеми сталого розвитку в Україні вказують на важливість їх розв'язання завдяки ефективному здійсненню публічного управління та адміністрування. Глобалізація соціально-економічних відносин зауважує на важливість удосконалення публічного управління та адміністрування, зокрема в забезпеченні сталого розвитку територій. Для задоволення потреб населення в різних сферах життєдіяльності, вирішення проблем особливого значення набуває реформування сучасної системи публічного управління та адміністрування в Україні.

Модернізація публічного управління та адміністрування в Україні можлива за умов забезпечення ефективного функціонування їх механізмів. Незважаючи на те, що органами публічної влади визначаються стратегічні цілі, пріоритети, завдання, ухвалюються важливі управлінські рішення, які спрямовані на задоволення потреб регіонів, територіальних громад, їх громадян, сучасні тенденції вказують на необхідність вирішення соціально-економічних і екологічних проблем завдяки удосконаленню публічного управління та адміністрування, зокрема в забезпеченні сталого розвитку територій. Сучасне публічне управління та адміністрування в Україні має здійснюватися з урахуванням новітніх тенденцій розвитку територій, їх потенціалу та бути стратегічно орієнтоване на сталий їх розвиток[1].

Щодо сутності сталого розвитку, то воно проявляється в якісних змінах територій, які розвиваються на принципах ефективного демократичного управління на місцевому рівні, що надає змогу переходити на новий, якісний рівень. Для того, щоб можна було вивести територіальну громаду на траєкторію сталого розвитку, слід визначити ресурсну забезпеченість території, а також збалансувати економічні, соціальні та екологічні інтереси суб'єктів політики місцевого розвитку, проаналізувати ситуацію, що склалася в різних секторах економіки тієї чи іншої території. Сталий розвиток визначається факторами економічного зростання, які його забезпечують, тобто факторами пропозиції, факторами попиту і розподілу, але при цьому такий розвиток охоплює значно ширше їх коло. В умовах розвитку сучасного державотворення в Україні зростає значимість публічного управління та адміністрування в забезпеченні сталого розвитку територій, актуалізуються питання підготовки, ухвалення та реалізації управлінських рішень. Управлінська практика свідчить про необхідність застосування нових підходів до публічного управління та адміністрування в контексті забезпечення сталого розвитку територій.

Наразі все більшого значення набуває концепція збалансованого (сталого) розвитку, яка спрямована на інтеграцію соціальної, економічної та екологічної складових розвитку. Поява цієї концепції пов'язана з необхідністю розв'язання екологічних проблем і врахування екологічних питань в процесах планування та ухвалення рішень щодо соціально-економічного розвитку територій [2].

До сучасних основних проблем публічного управління та адміністрування в Україні в забезпеченні сталого розвитку територій слід віднести: недосконалість наявної нормативно-правової бази, організаційного забезпечення, не системність у формуванні та реалізації прогнозно-програмних документів; недосконалість системи надання публічних послуг; несвоєчасне реагування органів публічної

влади та управління на соціально-економічні й екологічні проблеми; недосконалість проведення стратегічної екологічної оцінки документів державного планування.

В умовах глобальних викликів все більше уваги має приділятися забезпеченню сталого розвитку територій, своєчасному реагуванню органів публічної влади та управління на соціально-економічні й екологічні проблеми, забезпеченню взаємодії органів державної влади та органів місцевого самоврядування, громадянського суспільства. Має бути приділено особливу увагу й проведенню стратегічної екологічної оцінки документів державного планування.

Нині започатковані реформи, які стосуються усіх сфер життєдіяльності, висувають нові вимоги до здійснення публічного управління та адміністрування в Україні в забезпеченні сталого розвитку територій[3].

У Національній економічній стратегії на період до 2030 року визначені принципи, орієнтири, цінності в економічній політиці, до яких віднесено й інституційну спроможність. До викликів і бар'єрів на шляху досягнення стратегічної цілі «Підвищення інституційної спроможності місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування та агенцій регіонального розвитку для ефективного забезпечення розвитку регіонів і територіальних громад» віднесено: низький рівень прозорості, ефективності діяльності органів місцевого самоврядування; низький рівень компетенції керівників і спеціалістів органів місцевого самоврядування; низьку спроможність агенцій регіонального розвитку; незабезпеченість інструментами управління та моніторингу; не активність територіальних громад. Це пов'язано, у першу чергу, із низькою активністю членів територіальної громади у прийнятті рішень, відсутністю цільових показників ефективності діяльності, необізнаністю населення щодо структури місцевого самоврядування та планів розвитку територій, відсутністю інституційного досвіду щодо управління проектами розвитку, стратегічного планування, відсутністю якісної системи підготовки кадрів для територіального управління; низьким рівнем забезпеченості статистичними даними органів місцевого самоврядування[4].

Таким чином, приходимо до висновку, що одним із напрямів удосконалення публічного управління та адміністрування в забезпеченні сталого розвитку територій може стати розробка Стратегії публічного управління та адміністрування в забезпеченні сталого розвитку територій в Україні, спрямованої на формування ефективної системи публічного управління та адміністрування в забезпеченні сталого розвитку територій. Також має бути використано зарубіжний досвід публічного управління та адміністрування в контексті забезпечення сталого розвитку територій, наприклад створення відповідних органів публічної влади, діяльність яких сприятиме посиленню координації між органами публічної влади у забезпеченні сталого розвитку територій, запровадженню між секторальних підходів, що потребує подальших досліджень.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Теоретичні основи забезпечення якості прийняття управлінських рішень в умовах європейської інтеграції : монографія. Харків : Друкарня Мадрид, 2020. С. 124-134.
2. Лях Ю. І. Вплив процесів глобалізації на розвиток суб'єктів і об'єктів публічного адміністрування в Україні. *Проблеми управління*, 2018. № 2 (68). С. 150-156.
3. Бабаєв В.М. Практичні аспекти публічного управління в контексті сталого розвитку: монографія. Харків : Друкарня Мадрид, 2019. 238 с.
4. Про затвердження Національної економічної стратегії на період до 2030 року : постанова Кабінету Міністрів України від 3 березня 2021 р. № 179. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-nacionalnoyi-eko-a179>

УДК 351.82:332.12

Володимир ГОРНИК,

д.держ.упр., професор, директор навчально-наукового інституту управління, економіки та природокористування Таврійського національного університету імені В.І.Вернадського

Олександр ХАРЧЕНКО,

аспірант кафедри публічного управління та економіки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського

СТАЛИЙ РОЗВИТОК СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ: РЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ

Підвищення ефективності держави, перехід від втручання до її активної участі в економічних процесах не означає, що всі проблеми в економіці, в тому числі й у реальному секторі, мають вирішуватися на державному рівні.

Взаємодія держави й регіонів різноманітна й багатопланова. Однак якщо підходити до неї як до системного явища, то не слід розглядати будь-які дії щодо регіонів як складові регіональної політики, оскільки мотиви, пов'язані з конкретними регіонами і конкретними інтересами, можна відшукати в кожному акті економічної, національної, екологічної, внутрішньої та зовнішньої політики.

Регіональна політика держави як системне явище, цілісна й самодостатня ланка суспільної системи, представлена сукупністю дій держави, спрямованих на вирівнювання умов діяльності регіонів, підвищення їхньої економічної ефективності, оптимальне використання регіональних ресурсів. Кожна країна постійно проводить стабілізацію регіональної ситуації, розв'язує конфлікти, які виникають між центром і регіонами.

Регіональна політика має дві складові – тактику держави щодо розвитку регіонів і внутрішню політику регіонів. Дослідники регіональної політики стратегію регіональної політики визначають як макросоціоекономічне обґрунтування та розробку оптимальної перспективної територіальної структури життєдіяльності населення [3 с. 118], а тактичні завдання вбачають в

забезпеченні збалансованого комплексно-пропорційного розвитку окремих регіонів, створення сприятливих умов для успішного функціонування господарських об'єктів та проживання населення, для розвитку ринкових відносин [3, с. 117].

Загальна мета регіональної політики держави на сучасному етапі полягає в забезпеченні умов для проведення регіональної політики на місцях, раціонального територіального розподілу праці між регіонами та економічної кооперації.

Внутрішня політика регіонів спрямована на розвиток усіх елементів просторового локалізованого середовища на конкретній території,

Головним завданням регіональної політики виступає недопущення соціальних конфліктів.

Оскільки здатність підтримувати баланс різноманітного роду інтересів свідчить про ефективність будь-якої політики, то саме міра досягнення компромісу між регіональними інтересами держави та місцевими інтересами самих регіонів ілюструватиме результативність регіональної політики держави. Тобто, при різних інтересах, різних завданнях позитивний результат полягатиме у відшукуванні об'єднаного інтересу, спільної мети різноманітних суб'єктів.

На сьогодні в Україні не має стійкої економічної системи, стабільності відносин міжрегіонального і внутрішньорегіонального характеру.

Дослідники вказують, що на сьогодні регіональна політика в Україні за своїм змістом переважно екстериторіальна, носить здебільшого відомчий, галузевий характер [1, с.16].

Будь-які економічні процеси, в тому числі й реформаційного характеру, протікають у часі, який можна розглядати як конкретну епоху в цивілізаційному процесі та як термін, протягом якого доцільно завершити втілення в життя певних заходів. Не менш важливими видаються просторові характеристики економічних трансформацій. Ніяка соціально-економічна реформа не може протікати поза фізико-географічними, природно-кліматичними, суспільно-політичними, соціокультурними, соціально-психологічними параметрами.

Сучасне обґрунтування регіональної політики в значній мірі базується на Концепції сталого розвитку людства. Універсальність концепції сталого розвитку, її базування на комплексній міждисциплінарній системі знань та нерозривній єдності природних, технічних і соціально-політичних процесів дозволяє знайти точки дотику з нею практично будь-яким програмам, стратегіям політичних і соціально-економічних перемін як для окремих держав, так і для окремих територій. Саме на рівні регіону, територіальних громад формується інтерес до збереження навколишнього середовища, ресурсів території як основи добробуту майбутніх поколінь.

Слід констатувати, що теоретичної і практичної готовності сприймати активні процеси регіоналізації як норму Україна ще не набула. Справа навіть не в тому, що розв'язані не всі суперечності регіонального розвитку. Проблема у відсутності стійкого правового поля для взаємодії та чітких правил поведінки суб'єктів регіональної політики

Їх напроцювання – невідкладна проблема, оскільки регіоналізація господарського життя передбачає переведення економічних реформ у регіональну площину, а відтак - ускладнення завдання реформування взагалі. Якщо рамкові умови однакові для всіх, то специфічні, регіональні тенденції врахувати можна на основі аналізу особливостей розвитку, потенціалу, запасу трудових ресурсів тієї чи іншої території та розробки щодо неї спеціальних програм розвитку, як соціального характеру, так і, приміром, інвестиційного забезпечення.

Поєднання принципів організації ринкового господарства з принципами місцевого самоврядування належить до числа виключно складних і внутрішньо суперечливих проблем суспільно-політичного, соціально-економічного та організаційно-правового характеру. Виникнення й безперервне відтворення цієї проблеми пов'язане з її підпорядкуванням загальним ринковим законам, за дії яких економічні відносини реалізуються в умовах існування складної і багаторівневої структури територіальної організації суспільства.

Пошук схем ефективного й результативного процесу взаємодії держави й регіонів для України – це пошук власної моделі в рамках загального реформування економічної системи. “Україна повинна, поряд із здійсненням політики виходу з гострої економічної кризи, визначити нову, науково обґрунтовану, регіональну і структурну політику” [2, с. 20].

Стан і можливі варіанти розвитку взаємин держави і регіонів прямо торкаються множинних і різноспрямованих інтересів окремих осіб, їхніх територіальних, господарських, політичних та інших спілок, органів влади та управління різного рівня. Інтереси названих суб'єктів, що виникають з цього приводу, генетично пов'язані і в значній мірі реалізуються в структурі соціальних, екологічних, природоресурсних, суспільно-політичних та інших відносин.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Горленко І., Тарангул Л. Регіональна політика України: зміст і напрями реалізації // Український географічний журнал. – 1997. – № 3. – С. 10-16
2. Лукінов І. Регіоналізація України та економічна наука // Регіональна економіка. – 1998. – № 2. – С. 20-27.
3. Пістун М.Д. Основи теорії суспільної географії: Навч. посібник. – К.: Вища школа, 1996. – 231 с.

Марина ЗЕЛІНСЬКА,
к.політ.н., доцент,
доцент кафедри публічного управління та адміністрування
Маріупольського державного університету м. Київ,
Микита АНГЕЛІН,
аспірант освітньої програми
Публічне управління та адміністрування,
Маріупольського державного університету м. Київ.

ОСНОВНІ ЗАСАДИ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Проблема ефективного інформаційного забезпечення публічного управління зараз набуває особливої актуальності через низьку причин, а саме, в сучасному світі цифрові технології стрімко розвиваються та впливають на всі сфери суспільства, включаючи публічне управління. Ця динаміка вимагає постійного оновлення та адаптації інформаційного забезпечення державного апарату. Також, необхідно зауважити, що з кожним днем об'єми інформації, що обробляється у певних державних структурах, суттєво зростають, а отже ефективне зберігання, аналіз та використання цих даних стають ключовими аспектами публічного управління та, в той же час, потребують удосконалення через те, що ми живемо в досить мінливому світі, де інформація та її своєчасна обробка потребують додаткової уваги. До того ж, інформаційне забезпечення визначає якість послуг, які надає держава своїм громадянам. Цифрова трансформація відкриває нові можливості для поліпшення дії державних органів та забезпечення громадянських потреб.

В умовах цифрової трансформації зростає важливість забезпечення відкритості та доступності інформації про діяльність державних органів. Це сприяє підвищенню довіри громадян до урядових структур. Інформаційне забезпечення є важливою основою для впровадження інновацій та вдосконалення державного управління, що сприяє загальному розвитку країни.

У контексті глобалізації та міжнародного співробітництва ефективне інформаційне забезпечення стає важливою складовою для взаємодії з іншими країнами та міжнародними організаціями. До того ж, в умовах глобалізаційної кризи та міжнародних конфліктів, зростають і потенційні загрози для безпеки інформації. Дослідження інформаційного забезпечення також має важливе значення для забезпечення цифрової безпеки, в тому числі в секторі публічного управління та державної політики.

Оскільки публічне управління є своєрідним політичним процесом досягнення громадського консенсусу, примирення цінностей, котрі взаємно конфліктують, задля здобуття свободи й рівності, справедливості й ефективності. Тому спочатку на рівні держави з урахуванням національних інтересів та можливостей їх реалізації владою потрібно сформулювати політичні цілі, де далі визначаються завдання, виконання яких вимагає ухвалення

управлінських рішень керівниками державних установ і організацій або надання відповідних державних послуг громадянам, бізнесу, іншим державним організаціям та установам. Тому на етапі сучасних трансформаційних процесів і наявних можливостей ІКТ залишаються питання пошуку ефективних інструментів формування відкритої та прозорої влади. Прикладом таких інструментів являється електронне урядування, що асекує нові форми комунікації між громадянами, бізнесом і владою, безперешкодний доступ до публічної інформації та сприяє участі громадян у виробленні й упровадженні державної політики. Сучасна держава вже не має управляти суспільством з позицій командно-адміністративної системи, а має надавати йому послуги як звичайна бізнес-організація. Громадяни у відносинах з органами публічної влади являються споживачами державних інформаційних послуг та державних інформаційних ресурсів [1, с. 84].

Будь-яке управлінське рішення приймається не тільки на основі та залежно від характеру відповідної інформації про керовану систему, його вибір визначається також природою інформації, яка міститься у нормах, що регламентують діяльність органів публічного управління. Рішення про методи, засоби дії на керуючу систему приймаються на основі інформації про неї і згідно з управлінською інформацією нормативного характеру. У цій взаємозалежності закладені передумови та гарантії прийняття оптимальних рішень у рамках вимог законності. Аналіз інформаційних потреб — основа побудови раціональної системи інформаційного обслуговування [2].

У загальному вигляді перспектива поліпшення інформаційного забезпечення функціонування системи місцевого самоврядування в Україні пов'язана з вирішенням цілого комплексу питань правового, організаційного, методичного характеру [1, с. 85].

Для реалізації проектів цифровізації публічного управління та підвищення ефективності інформаційного забезпечення публічного управління через цифрову трансформацію його процесів необхідно враховувати обов'язкове запровадження наступних кроків:

1. Методики впровадження електронного документообігу в органи державної влади, яка вирізняється зберіганням, опрацюванням і передачею електронних документів. Це все сприяє поліпшенню ефективності роботи органів державної влади.

2. Моделей публічного управління шляхом інтеграції інструментів концепцій громадського вибору та інструменту референдуму на локальному рівні.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Клименко А. В., Гбур З. В. Інформаційне забезпечення органів публічної влади України. Інвестиції: практика та досвід. 2021. № 5. С. 80–87.
2. Голубєв В. О., Гавловський В. Д., Цимбалюк В. С. Інформаційна безпека: проблеми боротьби зі злочинами у сфері використання комп'ютерних технологій

/ За заг. Ред. Р.А. Калюжного, М.Я. Швеця . – Запоріжжя : Просвіта, 2001. – 252 с.

4. Naboka, L.V. and Nikitenko, O.E. (2019), "The essence of information support of public authorities in the development of the information society", *Rehionalne upravlinnia ta mistseve samovriaduvannia. Aktualni problemy derzhavnoho upravlinnia*, vol. 1 (55), 2019. - Pp. 118—125.

УДК 316.342:35.082.22

Тетяна КРАСЬКО,
здобувач ступеня доктора філософії
з публічного управління та адміністрування
Навчально-наукового інституту управління
Маріупольського державного університету, м. Київ, Україна

ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО В УМОВАХ ВОЄННОГО КОНФЛІКТУ

Повномасштабне вторгнення Росії в Україну 24 лютого 2022 року завдало удару по громадському сектору, відповідно новим трендом має стати виживання громадського руху. Активізація бойових дій в Київській, Чернігівській, Сумській, Полтавській, Харківській, Херсонській, Запорізькій, Донецькій та Луганській областях, руйнування критичної інфраструктури внаслідок російських авіаударів, артилерійських та ракетних обстрілів населених пунктів, масова загибель цивільних людей, гуманітарна криза призвели до масштабної міграції мешканців України.

За даними Аналітичного центру Cedos: «протягом першого місяця повномасштабної війни з України виїхали 3,6 млн людей. Ще близько 7,3 млн громадян за оцінками Міжнародної організації з міграції, покинули місце свого постійного проживання і переїхали в межах країни. Переміщення всередині країни відбувалося хвилями залежно від наявності бойових дій у регіоні чи населеному пункті.

Наразі немає точних даних про кількість примусово вивезених людей з тимчасово окупованих регіонів України після початку повномасштабного вторгнення до Росії [1]».

Міграційний рух призвів з однієї сторони до розриву зв'язків не тільки між членами команд громадських організацій, а й їх мережами в перші дні від початку війни. З іншої сторони, представники громадського сектору, які виїхали до інших регіонів, очолили волонтерський рух, переорієнтували свою діяльність на гуманітарний напрямок та почали створювати нові мережі. Прикладом цього є робота Коаліції 1325 “Жінки. Мир. Донеччина” у Львівському регіоні та інтеграція ГО Коаліція «На лінії зіткнення» в Івано-Франківську з місцевими ГО “Молода Просвіта Прикарпаття”, волонтерським штабом молодіжної ради Івано-Франківська та ГО “Дом 4824”.

В той же час, в аналітичному звіті «Насильницькі зникнення та свавільні затримання активних громадян України окупаційними силами Російської

Федерації в ході повномасштабного вторгнення з 24 лютого 2022 року (станом на 20 квітня 2022 року)», який було підготовано Центром права людини ZMINA у співпраці із Кримською правозахисною групою (КПГ), Медійною ініціативою за права людини (МІПЛ) та Всесвітньою організацією проти тортур (ОМСТ) в рамках роботи коаліції громадських організацій "Україна. П'ята ранку" містяться дані «про насильницькі зникнення та свавільні затримання активних громадян, включаючи громадських активістів, волонтерів, журналістів, посадових осіб та службовців місцевого самоврядування, освітян, релігійних діячів, діячів культури, а також родичів активних громадян, що відбулися на території 8 регіонів України, які були або залишаються окупованими Російською Федерацією після широкомасштабного вторгнення на територію України з 24 лютого 2022 року, включаючи випадки, коли особи були звільнені, знайдені мертвими або залишаються зниклими [2]».

«До активних громадян застосовуються насильницькі зникнення та свавільні затримання, які часом супроводжуються тортурами та позасудовими стратами. ZMINA, Кримська правозахисна група та Медійна ініціатива за права людини у співпраці з Міжнародною організацією проти тортур (ОМСТ) об'єдналися для документування цих фактів. Зокрема, за результатами цього документування діє кампанія "Викрадені" #TheTaken" для поширення інформації про історії затриманих або зниклих активних громадян. Станом на 20 квітня 2022 року задокументовано 139 випадків насильницьких зникнень (або таких, які мають ознаки насильницьких зникнень) активних громадян на територіях, які були або залишаються окупованими російською армією. Кількість зниклих / свавільно затриманих активних громадян склала 65 осіб. 67 осіб було звільнено. А 7 активних громадян були знайдені мертвими або померли після звільнення внаслідок перенесених тортур. Водночас слід зважати, що на території Донецької і Луганської областей в більшості населених пунктів тривають активні бойові дії і доступу до інтернету у людей немає, тому існують об'єктивні обмеження для отримання і перевірки інформації з цих регіонів. Однак, із урахуванням ситуації в Маріуполі, існує вірогідність, що кількість насильницьких зникнень там може бути більшою, ніж в інших областях [2]».

Також в аналітичному звіті зазначається, що у 2014-2015 роках і пізніше, в окупованому Криму та окремих районах Донецької та Луганської областей Російська Федерація притримувалася аналогічної практики [2].

Документування злочинів та привернення уваги міжнародної спільноти до порушення прав людини на території України з боку агресора свідчать про нові напрямки роботи громадських організацій та їх зрілість в галузі міжнародного права. 06 березня 2022 року 50 громадських організацій звернулись до ООН з вимогою створити спеціальний міжнародний трибунал над президентом Росії Володимиром Путіним та всіма посадовими особами РФ, які відповідають за розв'язання загарбницької війни з найтяжчими наслідками для народу України [3].

Висновки. Отже, незважаючи на швидке переорієнтування діяльності громадських організацій в умовах війни, створення нових зв'язків між регіонами, важливим завданням для громадянського суспільства є його виживання. Дії

окупаційних сил Російської федерації можуть призвести до непоправних людських втрат, у тому числі в громадському секторі, що матиме негативні наслідки для подальшого демократичного розвитку України.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Вимушена міграція і війна в Україні (24 лютого - 24 березня 2022)/ Ліліана Філіпчук, Наталія Ломоносова, Олена Сирбу, Юлія Кабанец.- URL: <https://cedos.org.ua/wp-content/uploads/vymushena-migracziya-ta-vijna-v-ukrai%CC%88ni.docx-1.pdf>

2. Насильницькі зникнення та свавільні затримання активних громадян України окупаційними силами Російської Федерації в ході повномасштабного вторгнення з 24 лютого 2022 року (станом на 20 квітня 2022 року): аналітичний звіт / Н. Добрянська; Центр прав людини ZMINA. – Київ, 2022. – 40 с.- URL:https://zmina.ua/wp-content/uploads/sites/2/2022/04/zmina-missingactivistsreport_web.pdf?fbclid=IwAR2hnygqwLyKQ8PKcH0KRviPGbOnysSijtBCZ4GeDjxsHB3oUN-tlHgc9_s

3. Звернення до ООН щодо створення міжнародного трибуналу над Путіним, 06 березня 2022.- URL: https://zmina.ua/statements/vymagayemo-vid-onn-stvorenniya-mizhnarodnogo-trybunalu-nad-putinyim-ta-vyshhym-kerivnyctvom-rosiyi/?fbclid=IwAR3GjqDZsTuvZ-2qS7NO-08H34ihVP6t5s8U8tsU16Rk3UyaF_-1Y5ciycc

УДК 35.077.2

Вікторія МОДНІКОВА,
начальник відділу цифрового розвитку,
цифрових трансформацій і цифровізації та організації діяльності
центрів надання адміністративних послуг
Краматорської райдержадміністрації

ЕЛЕКТРОННЕ УРЯДУВАННЯ В КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Електронне урядування виступає ключовим фактором для проведення реформ, таких як адміністративно-територіальна реформа, а також розширення місцевого самоврядування і децентралізація. Ця система повинна бути реалізована на всіх рівнях управління, але особливо важливою є її імплементація на місцевому рівні. Оскільки правильне функціонування місцевого управління визначає децентралізацію влади, розширення можливостей громадян у впливі на державні справи та вирішення питань місцевого значення.

Успішне впровадження електронного урядування передбачає використання програмно-апаратних рішень і систем локальних інформаційних мереж для забезпечення прозорості та відкритості діяльності місцевих органів влади. І також надання громадянам можливості отримувати повний доступ до інформації

про роботу органів місцевого самоврядування та легке щоденне спілкування з місцевими владними органами.

Теоретичні основи, проблеми впровадження та моніторинг ефективності електронного врядування в різних контекстах розглядали такі вчені: Р. Катц [1] досліджував соціальні та культурні аспекти електронного урядування, акцентуючи на взаємодії влади і громадян; Й. Масуд [2] аналізував технологічні основи систем е-урядування і їх вплив на суспільну структуру; творець концепції мережевого товариства М. Кастельс [3] в своїх дослідженнях приділяє велику увагу взаємозв'язкам між комунікацією та відносинами влади у новому технологічному контексті; І. Агамірзян і О. Данильян [4] вивчали організаційні аспекти впровадження е-урядування в пострадянських країнах; Д. Дубов [5] зосереджував увагу на правових аспектах електронного врядування; В. Шеверда [6] і Г. Почепцов [7] вивчали комунікаційні стратегії для популяризації е-сервісів серед громадян; П. Клімушин та А. Серенок [8] звертали увагу на інтеграцію електронного врядування з іншими сферами державного управління; С. Чукут та В. Полярна [9] досліджували кращі європейські практики впровадження електронного урядування.

Всі ці вчені зі своїх позицій вносили важливий вклад у розуміння та розвиток концепції електронного урядування, допомагаючи формувати комплексний підхід до цього сучасного напрямку державного управління.

В той же час цікавим є дослідження впровадження електронного врядування для сталого розвитку суспільства. Тут важливе місце займає взаємодія технологій і соціально-економічних аспектів розвитку. Вчені, такі як В. Вороненко, О. Кубатко, Б. Ковальов, П. Гриценко, В. Омеляненко [10] вивчали зв'язок між цифровою трансформацією та сталим розвитком, акцентуючи на тому, як технології можуть стати інструментом для досягнення цілей сталого розвитку.

Тим не менше, впровадження електронного урядування в контексті сталого розвитку вимагає специфічних підходів. Це включає в себе не лише використання новітніх технологій, але й зміну у підходах до управлінської культури, формування цілісної візії розвитку, а також активне залучення громадян в процес прийняття рішень.

В дослідженнях О. Декалюка [11], М. Болдуєва О. Болдуєвої та С. Ісікова [12] розглядається вплив електронного урядування на економічне зростання та соціальну інтеграцію. Автори підкреслюють, що доступ до електронних сервісів може значною мірою сприяти зниженню соціальних бар'єрів, рівноправному доступу до ресурсів та можливостей для всіх груп населення.

Таким чином, вивчення електронного урядування через призму сталого розвитку відкриває нові горизонти для дослідження та практичного застосування цієї концепції у різних контекстах суспільного розвитку.

Впровадження електронного урядування в контексті сталого розвитку може стати катализатором позитивних змін на багатьох рівнях суспільства. По-перше, це сприяє підвищенню прозорості та ефективності урядових служб, роблячи їх більш відкритими та відповідальними перед громадянами. Така прозорість може

підвищити довіру до уряду та підсилити громадське участь у процесах прийняття рішень.

По-друге, електронне урядування може підтримувати сталий розвиток, використовуючи дані для моніторингу та впровадження сталих політик і практик. Це може охоплювати все – від моніторингу викидів вуглецю до стеження за соціальними індикаторами, такими як освіта та здоров'я.

По-третє, за допомогою електронного урядування можливе швидке виявлення та реагування на екологічні, соціальні та економічні виклики, що постають перед суспільством. Така адаптивна модель управління може зробити суспільства стійкішими до зовнішніх шоків.

Також важливо відзначити, що застосування технологій у сфері урядування може сприяти розширенню доступу до якісних послуг для всіх громадян, незалежно від їх соціального статусу або географічного розташування.

Отже, поєднання принципів електронного урядування та сталого розвитку може слугувати потужним інструментом для досягнення гармонійного суспільного розвитку, що бере до уваги потреби сучасних громадян і зберігає ресурси для майбутніх поколінь.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Hiranya K. Nath. The Information Society
URL:https://www.shsu.edu/eco_hkn/The%20Information%20Society.pdf
2. Masuda Y. The Information Society as Post-Industrial Society, Washington, D.C., USA: World Future Society, 1981, P. 6.
3. CASTELLS M. Communication, power and counter-power in the network society // International j. of communication. Los Angeles (CA), 2007. Vol. 1. P. 238–266.
4. Зарубіжний досвід упровадження електронного урядування / авт. кол.: Т. Камінська, А. Камінський, М. Пасічник та ін.; за заг. ред. д-ра наук з держ. упр., проф. С. А. Чукут. К., 2008. 200 с.
5. Дубов Д.В., Дубова С.В. Основи електронного урядування: навчальний посібник. Київ : Центр навчальної літератури, 2012. 176 с.
6. Шеверда В.А. Електронне урядування як спосіб підвищення ефективності системи державного управління. *Менеджмент за умов трансформаційних інновацій: виклики, реформи, досягнення: матеріали міжнар. наук. конф. (м. Суми, 10-12 травня 2007 р.)* Суми: СОІППО, 2007. Ч2. С.168-174.
7. Почепцов Г.Г. Інформаційна політика: навч. посіб. К.: Знання, 2008. 665 с.
8. Клімушин П.С., Серенок А.О. Електронне урядування в інформаційному суспільстві: монографія. Харків: Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2010. 312 с.
9. Чукут С.А., Полярна В.Л. Кращі європейські практики впровадження електронного урядування: досвід Данії. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 24. С. 140-145.

10. Вороненко В.І., Кубатко О.В., Ковальов Б.Л., Гриценко П.В., Омеляненко В.А. Динаміка цифрової трансформації соціально-економічних та екологічних систем. Агросвіт. Дніпро: ДДАЕУ. 2022. №15-16. С. 15-22.

11. Декалюк О.В. Концепція електронного урядування в практиці зарубіжних країн. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*. 2020 р. № 4 (115). С. 43-47.

12. Болдуєв М.В., Болдуєва О.В., Ісіков С.М. Стан та перспективи розвитку електронного урядування в публічному управлінні України. *Економічний вісник*, 2020. № 3 С. 118-125.

УДК 336.763.2

Олена ПАВЛЕНКО,

д-р екон. наук, професор,
завідувачка кафедри публічного управління
та менеджменту природоохоронної діяльності

Андрій МАШИН,

аспірант, Одеський державний екологічний університет

ЕФЕКТИВНІСТЬ ОПЦІОННИХ ПРОГРАМ ДЛЯ ПРАЦІВНИКІВ ЯК ІНСТРУМЕНТУ РЕТЕНЦІЇ ПЕРСОНАЛУ

Актуальність теми. Тема ефективності опціонних програм для працівників, в ролі інструменту ретенції персоналу, залишається дуже актуальною в контексті сучасного ринку праці. Україна, подібно до багатьох інших країн, стикається зі зростаючою конкуренцією за талановитими фахівцями, що ставить підвищену вагомість на питання збереження та приваблення персоналу. Окрім того, у світі, де технології та інновації відіграють вирішальну роль у бізнес-процесах, мотивація та утримання висококваліфікованих фахівців є критично важливою. Зростання альтернативних форм компенсації, які зробили ринок праці більш прозорим, робить опціони для працівників більш привабливими, і компанії повинні розглядати їх як можливий інструмент ретенції. Дослідження ефективності опціонних програм в цьому контексті може допомогти компаніям розуміти, як цей інструмент може бути оптимально використаний для збереження та мотивації персоналу в Україні та інших країнах.

Метою статті є дослідження ефективності опціонів для працівників, як інструмент для збереження висококваліфікованих працівників в умовах українського ринку праці.

Результати. Результати дослідження свідчать про те, що більшість компаній в Україні не застосовують опціони, як інструмент ретенції персоналу, проте опціони для працівників були би серйозним аргументом для спеціалістів, на користь роботодавця, який робить такі пропозиції та сприяли би підвищенню кваліфікованих спеціалістів на ринку праці в Україні.

Опціон - це фінансовий договір, що надає право (але не зобов'язання) купити чи продати певний актив (наприклад, акції, товари, валюту) за попередньо

визначеною ціною (ціною виконання) протягом визначеного періоду. Цей інструмент використовується для різних цілей, включаючи захист від коливань цін, спекуляцію на фінансових ринках та створення компенсаційних програм для працівників. Коли опціон надає право купити актив, він називається "кол-опціоном," а коли право продати - "пут-опціоном." Опціони є важливим інструментом у фінансовому управлінні та ризик-менеджменті.

Західний досвід використання опціонів для працівників свідчить про успішний підхід у багатьох корпоративних структурах. Опціони стали не лише інструментом мотивації та винагороди, але й засобом залучення та ретенції талановитого персоналу. Вони сприяють створенню спільної цілі між компанією та працівниками, підвищуючи відданість та замученість персоналу в досягненні успіху компанії.

Опціонами користуються корпорації, для залучення та збереження персоналу. На практиці це відбувається наступним чином: працівник, який працює в певній компанії, яка використовує опціони, має право придбати цінні папери вказаної компанії по ціні, нижчій, аніж ринкова – пільговий, при цьому перепродавати такий опціон працівники не мають права. [1]

Як зазначає Щеглаков І.Е. у своїй роботі, на сьогоднішній день, використання опціонів стрімко поширюється, зокрема в індустрії інформаційних технологій, і це стає дуже привабливим як для працівників, так і для роботодавців. Опціони дозволяють працівникам активно брати участь в поділі прибутку та отримувати вигоди від росту компанії. З роботодавцями, з іншого боку, це робить працівників більш зацікавленими в успіху компанії на ринку. Наразі в Україні деякі компанії, такі як Ajax, Vimeo, EPAM, Genesis, OpenVPN та інші, впроваджують опціонні програми для свого персоналу. [2]

Однак, у той же час опціони, як інструмент збереження персоналу не використовуються в Україні більшістю роботодавців. На думку, Адаменко М. В., Кашубіної Ю. Б., Колосовського Д. В., опціони для працівників не набули популярності через те, що, як працівники так і роботодавці не мають досвіду у їх використанні, вторинний ринок цінних паперів в Україні не розвинутий та для більшості громадян готівкові кошти, в короткостроковій перспективі більш важливі ніж потенційно отриманий дохід від погашення опціону протягом певного часу.

Навіть враховуючи те, що вказана праця була написана в 2014 році, ситуація з опціонами для працівників з того часу кардинально не змінилася. Варто зазначити, що також, причинами непопулярності опціонів для працівників в Україні є відносно невеликий дохід, низька заробітна плата, а також інфляція. Купуючи акцію з дисконтом, він буде погашений протягом трьох – п'яти років, що може призвести до його знецінення через високий рівень інфляції.

Низька заробітна плата, призводить до того, що працівник фізично не зможе виділити певну кількість коштів на придбання цінних паперів, що також є досить серйозним чинником, оскільки навіть у разі, якщо працівник вирішує купити таку акцію з дисконтом, то він може вкласти дуже невелику суму коштів, а її погашення не призведе до змін його фінансового стану.

Також, серйозним чинником, що ставить під питання ефективність опціону, як спосіб збереження персоналу – це оподаткування доходів від опціону, який придбав працівник: ПДФО 18% та військовий збір 1,5%. Наразі немає чіткого врегулювання цього питання законодавством, тому доходи від таких цінних паперів оподатковуються, як і будь-які інші доходи. [3]

Недоліки опціонів для працівників включають значні податкові обов'язки, які можуть зменшити їхню фінансову вигоду, обмеження та строки виконання, що ускладнюють планування та можуть не враховувати особисті обставини працівників, а також можливий ризик втрати вартості опціонів, якщо акції компанії не ростуть, що може робити цей інструмент менш привабливим для працівників.

Для роботодавців, цей інструмент є привабливим, оскільки таким чином роботодавець залучає інвестиції у свої проекти, проте ефективність такого інструменту буде високою тільки у разі достатньої капіталізації такого бізнесу.

Таким чином, для вирішення проблеми, яка полягає в відсутності механізмів ретенції висококваліфікованих працівників в Україні, доцільним би було оптимізувати українське законодавство, для можливості зручного використання опціонів працівниками та власниками бізнесу, а також провести відповідну кампанію по впровадженню таких інструментів в державно-приватному секторі, а також у великому бізнесі.

Це б дозволило роботодавцям отримати додаткові інвестиції, а працівникам отримати дохід від компанії, в якій він працює та робити висококваліфіковану працю в Україні протягом великого відрізка часу, оскільки б він був пов'язаний з таким роботодавцем юридично та практично, а також жадав би підвищення доходів компанії, так як це б реально впливало би на його особистий дохід.

Висновок: опціони для працівників, хоча і дієвий інструмент для мотивації та ретенції персоналу, стикаються з рядом викликів, зокрема податковими та обмежувальними аспектами. Для успішного впровадження опціонних програм важливо бути свідомими про ці складності та надавати належну правову підтримку працівникам. Зрозуміла комунікація та планування можуть допомогти подолати ці труднощі та зробити опціони ефективним інструментом для стимулювання та утримання талановитого персоналу в організації.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Адаменко М. В., Кашубіна Ю. Б., Колосовський Д. В. Сутнісно-функціональна характеристика опціону та його застосування для мотивації працівників корпорації. *Економіка та держава*. 2014. № 9. С. 44–47
2. Стратічук Н.В. Оцінка сталого використання земель сільськогосподарського призначення на території Херсонської області. *Таврійський науковий вісник*. 2018. № 100. Т. 2. С. 316-325.
3. Товкун, І. М., Щеглаков, І. Е. Проблемні питання правового регулювання обігу окремих видів опціонів в Україні. 2021. *Право та інноваційне суспільство*, (1 (16)), 18-23.
3. Войцеховська Л. Опціони як мотивація працівників в Україні. Як

отримати виплати та які податки заплатити? New Voice.Business. URL: <https://biz.nv.ua/ukr/experts/viplati-pracivnikam-za-opcioni-yak-pracyuye-sya-motivaciya-v-ukrajini-50216782.html> (дата звернення: 25.10.2023).

УДК 352.08(477)

Богдан СВИСТУН,
здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня
спеціальності «Публічне управління та адміністрування»,
науковий керівник:
Олена БРАЖКО,
д.н.держ.упр., проф. кафедри «Публічне управління та адміністрування»
Маріупольського державного університету
м. Київ

ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ ОРГАНІВ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ

Зміцнення правової основи держави в Україні призводить до підвищення вимог до професіоналізму та відповідальності державних службовців, особливо службовців органів виконавчої влади, відповідальних за прийняття управлінських рішень, розробку програм та реалізацію різноманітних політичних заходів. Питання, пов'язані з набором, відбором, навчанням та мотивацією працівників органів державного управління, зазвичай охоплюються поняттям «управління персоналом». Управління персоналом органів виконавчої влади та державної служби в цілому перебуває на стадії реформування і потребує розробки науково-методичних засад створення сучасної системи кадрового забезпечення в органах виконавчої влади України.

Вислів «кадри вирішують все» залишається актуальним, тому що персонал як найважливіший ресурс державного управління, репрезентований особами з певним набором характеристик, склад яких визначається поєднанням сильних і слабких сторін конкретної особи. Розробка методик відбору персоналу займає центральне місце в управлінні людськими ресурсами та підвищенні якості людських ресурсів в цілому. Питання управління персоналом в державних установах стало настільки важливим, що НАДС за допомогою аналітичних матеріалів міжнародних організацій розробило «Методику визначення адекватності завдань управління персоналом в державних установах»[1] з метою вдосконалення завдань до кадрових служб. Що стосується адміністративних органів, то слід звернути увагу на проблеми управління персоналом у системі державної служби, де необхідно розрізняти державних службовців[2], які виконують державні обов'язки та отримують заробітну плату з бюджету, та службовців[3], які можуть працювати як в органах державної влади, так і в органах місцевого самоврядування. Останніми роками велика увага приділяється підготовці та відбору державних службовців, що саме по собі є проблемою, оскільки перебуває у стані постійного реформування та гармонізації зі стандартами державної служби європейських країн.

Доцільно відзначити, що перед Україною, в сучасних умовах, стоїть низка проблем, пов'язаних з управлінням персоналом в органах виконавчої влади, для вирішення яких необхідно:

- збільшити самостійність кадрового забезпечення органів виконавчої влади;
- виділити пріоритет досвіду роботи над формальними вимогами;
- переглянути систему преміювання з тим, щоб преміальні фонди не перевищували 30% фондів оплати праці;
- пов'язати винагороду за роботу з ключовими показниками ефективності (KPI);
- формувати розмір посадових окладів у відомствах за принципом гармонізації;
- перетворити фахівців відділу кадрів на фахівців з управління персоналом;
- запровадити систему гнучкого робочого часу;
- формувати кадровий резерв для швидкого набору кандидатів на посади.

Загалом, незважаючи на помітні зусилля науковців і практиків у сфері державної служби щодо покращення ситуації у сфері адміністративного персоналу, сформульовані рекомендації не є беззаперечними або такими, що здатні спричинити зміни. Наприклад, рекомендації щодо перевірки рекомендацій та результатів діяльності претендентів на державну службу [4, с. 125] майже завжди зустрічаються з попередніми роботодавцями, які не бажають вказувати об'єктивні характеристики особи, оскільки хочуть уникнути конфліктів з ними. Використання тестів, анкет та кейсів під час конкурсів на посади також часто формалізоване, а іноді включає відверту фальсифікацію результатів. На відміну від кампаній, де менеджери та керівники в першу чергу зацікавлені в комерційній кваліфікації претендентів, в державних організаціях вступають в дію інші фактори, де відповідальність не є чітко визначеною. До них належать емоційний інтелект, емпатія, уміння працювати в команді, українська ідентичність і здатність тримати удар. Сформовані на цій основі, цінності важливі, але, на жаль, недостатні для повноцінного виконання виконавської функції. Важливим може виявитися здатність претендентів до навчання, опанування цифрових технологій та творчого мислення, що потребує алгоритму критеріїв добору персоналу та залучення до цього процесу сторонніх організацій.

Таким чином, найважливішим ресурсом, що визначає ефективність державного управління, є людські ресурси. У системі виконавчої влади управлінські функції виконують як державні службовці, так і чиновники, вимоги до яких різні. Останніми роками велика увага приділяється підготовці та добору державних службовців, яка перебуває у стані постійного реформування та приведення у відповідність до стандартів державної служби європейських країн, що саме по собі є проблематичним, тому що в різних європейських країнах існують різні моделі управління персоналом, за винятком спільного підходу.

Реорганізація державної служби як висококваліфікованої та професійної діяльності осіб, уповноважених на виконання функцій держави, принесе значні зміни в систему державної служби. Основними компонентами реорганізації, які забезпечують вищезазначене, є визначення статусу державних службовців, відповідальних за реалізацію важливих національних реформ, на яких поширюються особливі умови оплати праці в рамках загальної системи оплати праці на державній службі; впровадження адміністративних принципів у систему державної служби через ефективну імплементацію Закону України «Про державну службу»; фінансова стабільність реформи системи оплати праці державних службовців з урахуванням макроекономічних показників; оптимізація чисельності персоналу в системі державного управління; утворення структурних підрозділів з управління персоналом або введення посади спеціаліста з питань персоналу в міністерствах та інших центральних органах виконавчої влади для скоординованого розвитку сучасного управління персоналом на державній службі; створення інтегрованої інформаційної системи управління персоналом на державній службі; реформування системи професійного навчання державних службовців, включаючи володіння однією з офіційних мов Ради Європи; посилення інституційної спроможності державних службовців.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Методологія визначення спроможності служб управління персоналом державних органів. Київ. 2019. URL: <https://nads.gov.ua/storage/app/sites/5/DIYALNIST/UPRAVLINJA%20PERSONALOM/Analitika%20ta%20doslidgenja/metodilogia-viznach-spromog-sup.pdf>
2. Про державну службу: Закон України від 10.12.2015 № 889-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/889-19>
3. Конституція України: Конституція, Закон 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
4. Гришук А. Б. Державна служба в Україні: адміністративно-правовий вимір : монографія. Львів, 2018. 232 с.

УДК 331.108:005.33

Антон СОРОКІН,
провідний інженер-технолог,
«ІНТЕРПАЙП НІКО ТЬЮБ»,
м. Дніпро

ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОФЕСІЙНИХ ТА ДІЛОВИХ ЯКОСТЕЙ СУЧАСНОГО КЕРІВНИКА ТА ЇХ ВІДПОВІДНОСТІ ЗМІНАМ У ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ

Актуальність теми розвитку особистості сучасного керівника пов'язана з тим, що зміни у діяльності організації є каталізатором як розвитку менеджера так

і є важливим фактором ефективного управління підприємством. Зміни у діяльності організації потребують вирішення ряду завдань, які щодня постають перед керівником, правильність та оригінальність прийнятих ним рішень, а також його авторитет, імідж професіонала, майстра своєї справи.

Сучасний розвиток особистості керівника, його механізми та методи розглядали вітчизняні вчені як Т. Гриценко, С. Гриценко, Т. Іщенко, Т. Мельничук, Н. Чуприк, Л. Анохіна. Досліджувані ними професійні та ділові якості сучасного керівника, стилі управління, морально-етичні норми, широко висвітлені в сучасній науковій літературі [1].

Особистісні та ділові якості керівника впливають не тільки на поведінку персоналу, ефективність праці, а й на привабливість організації в зовнішньому середовищі. Тому виділяють обов'язкові якості, без яких не може бути ефективного управління, тобто повинні поєднуватися особисті, ділові та професійні якості. При цьому потрібне їх постійне вдосконалення, так як постійно змінюється економічна ситуація, що відбивається на стані підприємства.

Доцільно визначити професійні якості роботи керівника [4]:

- рівень освіти;
- компетентність;
- виробничий досвід;
- здатність опановувати нові методи і форми управління;
- адекватне сприйняття дійсності.

Слід зазначити, що професійні характеристики потрібно використовувати в комплексі з діловими якостями.

Таким чином, ділові якості керівника це [4]:

- уміння забезпечувати діяльність організації і функціонування;
- прагнення до інновацій;
- відповідальність за колектив;
- швидке вирішення складних задач.

Професійні та ділові якості сучасного керівника характеризуються його впливом на підлеглих, адже сутність його ефективного впливу полягає і в переконанні підлеглих додержуватися його розпоряджень, і в знанні психологічних особливостей людини, і в наявності зворотного зв'язку, необхідних управлінських якостей [2].

За ситуації, коли керівник недостатньо впливовий, особливо в умовах мінливого середовища, можемо мати справу з чинниками, які не сприяють ефективному керівництву. Крім того, певні дії керівника приводять до швидких результатів, вплив інших управлінських дій проявляється тільки з часом. Як видно, проблема полягає у тому, що впливовість в управлінській діяльності – це важлива категорія, яка визначає взагалі ефективність роботи в умовах змін [3].

Чинниками неефективного впливу керівника є: неприйняття або відхилення керівником пропозицій та ініціативи з боку підлеглих. Стосовно інтересів організації це небезпечно, оскільки руйнує морально-психологічний дух колективу. Наявність у колективі таких ситуацій свідчить про неефективність управління в умовах змін з боку керівника.

Щоденно керівникові доводиться виконувати різні ролі і, відповідно, функції. Дії керівника визначаються тим, як він розуміє зміни, що відбуваються.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гриценко Т. В. Етика ділового спілкування: навч. посібник / Т. В. Гриценко, С. П. Гриценко, Т. Д. Іщенко та ін.; за ред. Т. Б. Гриценко, Т. Д. Іщенко, Т. Ф. Мельничук. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 344 с.
2. Нестерук Ю.Л. Авторитет керівника//Ю.Л. Нестерук. – Вінницький національний технічний університет. URL: file:///C:/Users/admin/Downloads/2291-8041-1-PB.pdf
3. Колінко Н.О. Методи впливу як ефективний інструмент керівництва інноваційною діяльністю / Н.О. Колінко, О.Є. Кузьмін // Вісник Тернопільського національного економічного університету. 2013. Випуск 2. С. 71–80.
4. Серьогін С. М. Формування якостей керівника в державному управлінні/ С. М. Серьогін, Н. Т. Гончарук // Вісн. НАДУ. – 2003. – Вип. 3. – С. 137–147.

УДК 331.2

Мар'яна ТАРАСЕНКО,
студентка 2 курсу магістратури
Кафедри публічного управління та адміністрування
Навчально-наукового інституту управління
Маріупольського державного університету

МОТИВАЦІЯ МОЛОДІ В СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Анотація – розглянуто та проаналізовано сучасні підходи до мотивації молоді в системі публічного управління, на основі основних існуючих теорій. Визначені та запропоновані методи стимулювання персоналу на основі досвіду органів публічного управління в світі та авторського погляду на проблему.

Ключові слова – мотивація, матеріальне стимулювання, нематеріальне стимулювання, публічне управління, молодь в системі публічного управління, персонал.

В сучасні часи **актуальність** минулих науково-практичних підходів до мотивації персоналу втрачає свою значимість та показники ефективності. На даний час, в умовах війни, для молоді яка працює або вступає на посаду в органи публічного управління вперше, проблема важливості мотивації та правильності прийняття рішення щодо вступу на обрану посаду, стає основною.

Метою дослідження є розробка практичних рекомендацій до удосконалення системи мотивації молоді, як частини персоналу в системі публічного управління, для підвищення продуктивності праці в кризових умовах.

Виклад основного матеріалу дослідження. На даний час персонал є найбільш цінним ресурсом – адже саме людський персонал має здібність постійно удосконалюватися. В теперішніх умовах мотивація персоналу є одним

з найважливіших факторів, що впливають на розвиток системи публічного управління в цілому.

Мотивація персоналу до діяльності – це сукупність зовнішніх і внутрішніх сил, що спонукають людину до активної діяльності, визначають поведінку, форми діяльності, надають цій діяльності спрямованості, орієнтованої на досягнення особистих цілей і цілей органів публічного управління.

На даний час нам відомі основні види матеріального стимулювання - це заробітна плата яка складається із посадового окладу, надбавки за вислугу років, надбавки за ранг посадових осіб, виплати за додаткове навантаження у зв'язку з виконанням обов'язків тимчасово відсутнього працівника, виплати за додаткове навантаження у зв'язку з виконанням обов'язків за вакантною посадою за рахунок економії фонду та премії (у разі встановлення). Але, в цілому молодь в системі публічного управління не виходить на заробітну плату, яку пропонують в середньому, на ринку праці з аналогічними посадами крупні сучасні підприємства України. Це обумовлюється низьким окладом, відсутністю надбавки за вислугу років або малий відсоток, не вдосконаленою на державному рівні премією, та у деяких органах публічного управління взагалі не практикується оплата за додаткове навантаження у зв'язку з виконанням обов'язків тимчасово відсутнього працівника, виплати за додаткове навантаження у зв'язку з виконанням обов'язків за вакантною посадою, тому існує постійна потреба в кваліфікаційних кадрах. Основну частину працівників складає молодь та пенсіонери, перші вступають на посаду для здобуття практичних навичок, другі за рахунок надбавок за вислугу років, високих досягнень у праці, та вже отримуючи пенсію значно підвищують свій дохід в цілому.

Нематеріальні види стимулювання на даний час покладаються у оголошенні подяки, нагородження грамотою, почесною грамотою, іншими відомчими відзнаками державного органу, достроковим присвоєнням рангу, представленням до нагородження урядовими відзнаками та відзначення урядовою нагородою (вітальний лист, подяка, почесна грамота), представлення до відзначення державними нагородами. Але, цього не достатньо для підвищення зацікавленості для роботи в системі публічного управління, та для залучення високо кваліфікаційних кадрів із молодих спеціалістів. Саме тому потрібно вдосконалювати систему матеріальної та нематеріальної мотивації працівників, тим паче в умовах війни коли значно зменшився штат працівників та збільшилося навантаження на працівників які залишилися працювати у даних умовах. Постанова Кабінету Міністрів України про «Деякі питання оплати праці працівників державних органів та органів місцевого самоврядування» під час воєнного стану не зобов'язує усі органи публічного управління на територіях активних або можливих бойових дій визначати оклади з урахуванням коефіцієнта 1,5 а лише рекомендує, що дає можливість не підіймати працівникам заробітну плату, посилаючись на недостатність грошових коштів, або якщо платити заробітну плату з коефіцієнтом 1,5 то зменшиться процент премії, і в загальному працівники на цих територіях будуть отримувати те, що і отримували до цієї постанови працюючи у небезпечних для життя умовах. Також зараз в

умовах воєнного стану створюється резерв працівників державних органів для роботи на деокупованих територіях України, який дуже важливий після звільнення територій. Саме молоді спеціалісти повинні та мають забезпечити прискорену реінтеграцію, але Урядові законопроекти на даний час не побудовані зрозуміло та справедливо в системі нарахування заробітної плати в публічному секторі, та інформація щодо заробітної плати окремо для резервістів які будуть працювати на небезпечній території відсутня, тобто застосовується Закон України «Про державну службу», де на загальних умовах працівники будуть отримувати заробітну плату, що не справедливо для людей які на деокупованих територіях будуть будувати нове майбутнє для всієї країни.

Загалом саме безпосередні керівники повинні створювати такі умови, які б дозволяли працівникам задовольняти прагнення і потреби. Тим самим вони будуть працювати на досягнення цілей системи публічного управління зокрема, і держави загалом. Заробітна плата в системі публічно управління повинна бути конкурентоспроможною та на рівень вище крупних приватних підприємств.

На нашу думку, перше, що потрібно впровадити, це підвищення та зрівняння заробітної плати працівників які вступають на посаду вперше, та працівників які працюють на посаді понад 20 років. В опитуваннях та чисельних дослідженнях щодо настроїв працівників в системі публічного управління панує думка, що працівники які вступають на посаду вперше - більш мотивовані, та значно більше прагнуть досягнути та впровадити ніж ті працівники які працюють понад 20 років. Також на сучасних підприємствах немає такого розподілу для працівників. Тому це мотивує для досягнення та покращення результатів праці у будь-якому віці та при будь-якому стажу роботи. Потрібно запроваджувати додаткові нематеріальні стимули, наприклад бонус за досягнення високих результатів праці за підсумками роботи наприкінці року (13 заробітна плата). В ці бонуси можливо включити тур на сімейний відпочинок для оздоровлення всередині країни, навчання та розвиток сучасним програмам, можливість вивчення іноземних мов, абонемент у спорт зал, медичне страхування та обслуговування у сучасних лікарнях.

Маємо зазначити, що окрім матеріальної та нематеріальної мотивації, є ще кілька важливих стимулів, що впливають на ефективність працівників та можуть бути широко використані у вітчизняній системі мотивації молоді:

1. Соціальна мотивація. Працівник розуміє, що він — частина колективу, команди, і якщо він буде виконувати завдання неякісно, то підведе всіх інших;

2. Психологічна мотивація. Якщо всередині колективу панує привітна і доброзичлива атмосфера, то людина буде з великим бажанням приходити на роботу і виконувати свої обов'язки;

3. Кар'єрна мотивація. Перспектива кар'єрного росту для багатьох співробітників є мало не головним стимулом, тому потрібно створити оптимальні умови для здорової конкуренції;

4. Освітня мотивація. Деякі люди працюють не тільки для того, щоб заробляти гроші, а й для того, щоб розвиватися в певній сфері і отримувати нові знання.

Висновки. На підставі вивчення теоретичних основ та сучасних тенденцій мотивації праці слід відзначити той факт, що геніальні ідеї, новітні технології, сприятливі зовнішньо-економічні умови, не відіграють важливої ролі якщо в системі публічного управління не сформована адекватна та ефективна система мотивації персоналу, то високоефективної роботи домогтися майже неможливо. Стабільний розвиток значною мірою залежить від зацікавленості персоналу в ефективній діяльності. Таким чином, чим краще узгоджена система мотивації персоналу, тим активніше працівники досягатимуть результатів, направлених на реалізацію потреб системи публічного управління. Потрібні нові механізми і інструменти, які б створили могутні стимули для продуктивної, якісної праці і максимальної реалізації потенційних здібностей людини.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Колот А.М., Мотивація стимулювання й оцінка персоналу: Навч. посібник - Київ, - 1998р. С.224.
2. Плужніков В.О., Вплив мотивації праці на підвищення ефективності виробництва, Економіка АПК. - №4. – 2008. С.137.
3. Мацокін Андрій, Перерва Аліна., Мотивація & заохочення державних службовців URL: <https://hrliga.com/index.php?module=profession&op=view-&id=1872>
4. Закон України «Про місцеве самоврядування» документ 280/97-ВР від 10.10.2022р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр#Text>
5. Постанова Кабінету Міністрів України №268 «Про упорядкування структури та умов оплати праці працівників апарату органів виконавчої влади, органів прокуратури, судів та інших органів» від 26.08.2021р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/268-2006-%D0%BF#Text>
5. Метінвест. Управління та розвиток персоналу. Звіт зі сталого розвитку. 2019р. С.67-83. URL: https://metinvestholding.com/ua/upload/sr-2019/assets/pdf/УПРАВЛІННЯ_Metinvest_SR_2019_UKR_WEB_s7A.pdf
6. Національне агентство України з питань державної служби. «Резерв працівників державних органів для роботи на деокупованих територіях України» від 03.07.2023. URL: <https://nads.gov.ua/news/rezerv-pratsivnykiv-derzhavnykh-organiv-dlia-roboty-na-deokupovanykh-terytoriiakh-ukrainy>
7. Михайлов Дмитро. «Кабмін схвалив механізм резерву працівників на деокупованих територіях. У пріоритеті ветерани та ВПО» від 23.05.2023. URL: <https://suspilne.media/484774-kabmin-shvaliv-mehanizm-rezervu-praci-vnikiv-na-deokupovanih-teritoriah-u-prioriteti-veterani-ta-vpo/>
8. Міністерство з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України. «Кадровий резерв для деокупованих територій найбільше потребує державних службовців та фахівців органів місцевого самоврядування» від 21.07.2023. URL: <https://minre.gov.ua/2023/07/21/kad-rovyj-rezerv-dlya-deokupovanyh-terytorij-najbilshe-potrebuye-derzhavnyh-sluzhbovcziv-ta-fahivcziv-organiv-misczevogo-samovryaduvannya/>

9. Кабінет Міністрів України. Постанова про «Деякі питання оплати праці працівників державних органів та органів місцевого самоврядування під час воєнного стану». від 25.04.2023 №391-2023-п. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/391-2023-%D0%BF#Text>

10. Верховна Рада України. Закон України «Про державну службу» від 28.05.2023 №889-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text>

УДК 338.2:005.33

Євген ХМАРУК,
завідувач Слов'янського відділення КЗОЗ
«Донецьке обласне бюро судово-медичної експертизи»

ВИЯВЛЕННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ РЕЗЕРВІВ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ І ЯКОСТІ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Однією з найважливіших складових успішної діяльності організації підвищення ефективності управління.

Дослідженням теоретичних і практичних аспектів підвищення ефективності і якості управлінської діяльності займались: Б.М. Андрушків, М. П. Бутка, І. Б. Гевко, І.С. Грозний, В. М. Приймак, Ю. І. Релнер, О.С. Русінова, С.В. Коверга, О. А. Кондрашов, І. В. Сіменко, Г.О. Тарасова та ін.

Нині прийнято виділяти кілька основних способів, які використовуються підвищення його ефективності. Такі методи спрямовані зазвичай безпосередньо на керівника, з його професійні та особисті якості, чи окремий елемент управлінської діяльності.

На думку О. А. Кондрашова та В. Сіменко, що процес підготовки, прийняття і реалізації управлінських рішень передбачає послідовність виконання певних етапів і процедур. У результаті чого отримуємо управлінське рішення, спрямоване на внутрішнє (об'єкти: місія і стратегія компанії, мета і задачі керованої системи, структурні елементи системи управління, бізнес-процеси, ресурси та їх потенціал) або зовнішнє середовище (керовані об'єкти впливу) для досягнення певного наслідку [1, 2].

Робота в галузі підвищення ефективності управлінської діяльності може бути розпочата з будь-якого її елемента, тобто з найбільш актуального для підприємства. Необхідно лише враховувати взаємозв'язок елементів системи управління один з одним. Шляхи підвищення ефективності управління підприємства умовно поділяють на вісім груп:

1) удосконалення структури управління підприємства спрямоване на її максимальне спрощення, децентралізацію, розподіл та визначення повноважень співробітників управління з урахуванням вимог до кваліфікації та особистих якостей;

2) розробка стратегії розвитку підприємства на основі аналізу її діяльності, оцінки сильних і слабких сторін, вироблення філософії, концепції, місії та політики підприємства;

3) розробка та впровадження інформаційної системи компанії, яка повинна забезпечувати ефективний комунікаційний зв'язок між співробітниками та підрозділами;

4) впровадження системи прийняття та розробки управлінських рішень, правил та процедур управління, систем стимулювання та мотивації;

5) розробка та впровадження системи безперервного підвищення кваліфікації співробітників з урахуванням навчання, перепідготовки, розвитку ініціативи, творчості;

6) розробка алгоритму, регламенту чи систем підбору, навчання, атестації або оцінки керівного персоналу компанії, планування кар'єри керівників, застосування стилю керівництва, адекватного внутрішнім та зовнішнім факторам, що впливає на організацію;

7) застосування найефективніших методів підбору персоналу, його оцінки, формування працездатного, сумісного складу працівників, створення максимально сприятливого соціально-психологічного клімату;

8) робота зі створення культури організації, вироблення спільних цінностей, визнаних та схвалюваних співробітниками [3].

Зростанню ефективності управлінської діяльності сприяє система підвищення кваліфікації. Стимулююча роль підвищення ефективності праці керівних працівників виконує їхня періодична атестація.

Одним із найважливіших шляхів підвищення ефективності управління вважається активна підтримка інноваційної діяльності. Створення та підтримка атмосфери творчого пошуку – пряме завдання керівників підприємства [4].

Чинниками, які підтримують новаторство, вважають: надання необхідної свободи при розробці нововведення, забезпечення новаторів необхідними ресурсами та обладнання, підтримка з боку вищого керівництва; ведення дискусій щодо обміну ідеями; підтримка ефективних комунікацій з колегами, іншими підрозділами, поглиблення взаєморозуміння між працівниками.

Одним із найбільш дієвих шляхів підвищення ефективності управління є мотивація – стимулювання до діяльності, процес спонукання себе та інших до роботи, вплив на поведінку людини для досягнення особистих, колективних та суспільних цілей.

Важливу роль у забезпеченні ефективного управління відіграє делегування, яке означає доручення виконання певних завдань підлеглим.

Ефективність чи неефективність управління значною мірою визначається організаційною структурою менеджменту для підприємства. Від правильного вибору організаційної структури залежать швидкість та економічність прийняття рішень, результативність виконання поставлених керівництвом завдань, а відтак і загальна ефективність та якість менеджменту для підприємства.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Кондрашов О.А. Організація контролю процесу прийняття управлінських рішень на підприємстві : автореф. дис. канд. екон. наук : 08.00.04. Київ, 2016. 20 с.

2. Сіменко І.В. Якість системи управління підприємствами: методологія, організація, практика: монографія. М-во освіти і науки України, Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського. Донецьк : [ДонНУЕТ]. 2009. 394 с.

3. Грозний І. Методи та підходи до управління якістю розвитку промислових підприємств. Вісник Одеського національного університету. Серія «Економіка». Одеса: ОНУ ім. І.І. Мечникова, Т.20. В.3. 2015. С. 75-79.

4. Тарасова Г.О. Визначення загального обсягу фінансування проекту інноваційного розвитку. Проблеми формування та розвитку інноваційної інфраструктури: європейський вектор – нові виклики та можливості: матеріали III Міжнар. наук.-практ. конфер. 14-16 травня 2018 р. Тези доповідей. Львів: Львівської політехніки, 2018.

УДК 35.082.22:005.33

Юлія ХОЛОДНА,
головний спеціаліст з питань персоналу,
Державна служба з лікарських засобів
та контролю за наркотиками у Донецькій області

СУЧАСНІ МЕХАНІЗМИ ФОРМУВАННЯ ІМІДЖУ ТА ЙОГО ЗНАЧЕННЯ В РОБОТІ ПУБЛІЧНИХ СЛУЖБОВЦІВ

Механізми формування позитивного іміджу публічних службовців мають характер фрагментарності та несистемності.

Нинішній стан іміджу публічних службовців в Україні є результатом тривалої взаємодії багатьох чинників, які впливають на службовців, а також безпосередньо залежать від них самих. Зокрема, найбільший вплив на формування їх іміджу вносять негативні явища та тенденції: непрозорість та корупція, які категорично перекреслюють сучасну негативну сутність публічності служби. Це знижує рівень престижності професії публічного службовця. Окрім того, відносно невисокий рівень моральності та етичної культури службовців значно зменшує ефективність їх взаємодії з населенням [1].

Проблемами формування іміджу та його значення в роботі публічних службовців займалися багато науковців, зокрема дослідження С. Адамчука, Г. Атаманчука, Н. Богданової, Н. Васюка, Т. Василевської, К. Ващенко, С. Серьогін, Г. Попова, М. Коновалова, С. Колоска, І. Хожило, В. Чепель та інших. Вони намагалися обґрунтувати переваги та недоліки існуючого методологічного інструментарію вивчення іміджу публічної служби.

Публічна служба являє собою соціальний інститут, котрий володіє певними нормами та правилами поведінки людей в сфері публічного управління та особливим інституційним потенціалом, котрий, в свою чергу, є відображенням нереалізованих можливостей підвищення легітимності даного інституту. Крім того, особливостями інституційного потенціалу є наявність ряду показників:

напруженості (ступінь легітимності інституту в даному суспільстві), спрямованість (ступінь здійснення впливу інституту на суспільство) та силового впливу (ступінь важливості існуючих норм, цінностей та ролей, що становлять інституту, для людей, котрі є його членами). Все разом – є соціальним полем інституту, котре може перетинатися з полями інших інститутів, навіть поглинати їх чи поглинатися ними [2].

Суспільство вкрай незадоволене поведінкою публічної служби і низькою якістю послуг, які вони надають. Адже зволікання та повільність в процесах отримання адміністративних послуг тощо створюють основу для формування негативного іміджу державних органів [3].

Дослідження та проведення аналізу робіт та статей сучасних науковців [3, 4, 5] щодо формування іміджу публічних службовців в Україні дозволяють виділити такі базові проблеми у цій сфері:

- відсутність єдиної програми чи концепції створення іміджу;
- наявність інформаційних пробілів у висвітленні результатів діяльності органів державної влади;
- наявність недовіри населення до владних інститутів.
- відсутність універсальної програми для органів державної влади щодо створення партнерських стосунків з громадськістю;
- низька якість співпраці зі ЗМІ. ЗМІ [6; 7].

Для прозорості та зручності, а також для формування позитивного іміджу публічного службовця було створено Міністерство цифрової трансформації, на яке поклали функцію формування державної політики у сфері цифровізації, тому, відповідно, саме воно і стало відповідальним за додаток «Дія», у якому:

- доступність 100% публічних послуг для громадськості в режимі онлайн;
- забезпечення доступу до швидкісного інтернету для 95% населення, соціальних об'єктів та головних доріг;
- залучення та допомога в опановуванні цифрових вмінь та навичок для 6 млн українців;
- досягнення ІТ-сферою 10% частки у ВВП держави [8] .

Механізм формування іміджу публічних службовців — це сукупність стимулів, засобів, важелів, регуляторних впливів, практичних заходів, за допомогою яких здійснюється процес формування іміджу. Водночас, механізми формування іміджу публічних службовців можна охарактеризувати як сукупність різних за своєю природою конкретних організаційних елементів у механізмах, що повинні організовувати формування позитивного іміджу публічних службовців. Формування позитивного іміджу публічних службовців має відбуватися на засадах довгострокової, науково обґрунтованої стратегії, адекватної вимогам часу [9].

Слід визначити основні ознаки іміджу:

- повинен бути синтетичним, плануватися для створення певного враження;
- повинен бути правдоподібним, вірогідним.
- пасивним;
- яскравим і конкретним;

— спрощеним [10, с. 231—232].

До механізмів формування позитивного іміджу публічних службовців відносяться: правовий, організаційно-інституційний, кадровий, фінансово-економічний, науковий, інформаційно-технологічний, моніторинговий, контролюючий механізми.

Комплексний механізм формування позитивного іміджу публічних службовців має складатися з таких видів механізмів: економічного (механізми публічного управління банківською, грошовою валютною, інвестиційною, інноваційною, кредитною, податковою, страховою діяльністю тощо); мотиваційного (сукупність командно-адміністративних та соціально-економічних стимулів); організаційного (структурні одиниці, що реалізують завдання стосовно формування іміджу центральних органів виконавчої влади); політичного (формування державної політики у сферах життєдіяльності суспільства); правового (нормативно-правове забезпечення).

ЛІТЕРАТУРА:

1. Мельничук Я. Імідж державних службовців / упоряд. Я. Мельничук. Буковин. вісн. держ. служби та місц. самоврядування. 2011. №1. С. 40 – 41.
2. Ботвінов Р. Г. Розвиток публічної служби особливого призначення в Україні : дис. док. наук з держ. упр.: 25.00.03. Дніпро, 2018. 502 с.
3. Могильний С. А. Інноваційні технології формування позитивного іміджу посадових осіб органів місцевого самоврядування. URL: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/apdu/2011-2/doc/5/02.pdf> (дата звернення 19.11.2022).
4. Федорів Т. В. Співвідношення понять «імідж» та «репутація» у державному управлінні. URL: <http://www.academy.gov.ua/ej/ej13/txts/Fedoriv.pdf> (дата звернення 05.11.2022).
5. Сурай І. Г. Еволюційність парадигмальних змін у публічному управлінні – публічній службі – управлінні персоналом. Реформування процесів публічного управління в сфері освіти та науки України у глобалізаційному та інформаційному суспільстві : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Переяслав, 30 жовтня 2020 р. С. 178–185.
6. Публічна служба : навч. посіб. / С. М. Серьогін, Н. А. Липовська, С. І. Бородін [та ін.]; за заг. ред. С. М. Серьогіна. Дніпро : ГРАНІ, 2018. 384 с.
7. Щербак Н. В. Формування позитивного іміджу органів державної влади та органів місцевого самоврядування в умовах модернізації публічного управління в Україні. Право та державне управління. 2016. № 1. С. 94-99.
8. Офіційний веб-сайт Міністерства та Комітету цифрової трансформації України. URL: <https://thedigital.gov.ua/> (дата звернення 26.11.2022).
9. Чечель О. Імідж органу влади: проблеми формування / О. Чечель // Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. — 2008. — № 2. — С. 78—86.
10. Королько В.Г. Паблик рілейшнз. Наукові основи, методика, практика / В. Г. Королько. — К.: Видавництво "Скарби", 2001. — 400 с.

VII. СОЦІАЛЬНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО ТА ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ В КОНТЕКСТІ МОДЕРНІЗАЦІЇ РЕГІОНАЛЬНИХ ЕКОНОМІК

УДК 331.108:005.33

Дар'я БОГДАНОВА,
випускниця ОП «Адміністративний менеджмент»
«Маріупольський державний університет», Київ

РОЗВИТОК АДМІНІСТРАТИВНИХ ІНСТРУМЕНТІВ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Інструментарій, на якому базується система управління персоналом, потребує постійного оновлення та уточнення, оскільки середовище функціонування вітчизняних підприємств постійно змінюється. Тому виникає необхідність у підвищенні ефективності системи управління персоналом з урахуванням сучасних вимог адміністрування.

За допомогою методів управління суб'єкт управління надсилає об'єкт управління на досягнення цілей виробничої системи. Розвиток адміністративних інструментів управління персоналом залежить від впливу зовнішнього середовища функціонування підприємства, принципів управління, організаційно-правової форми управління, рівня техніки і технології, розвитку соціальних, правових та психологічних відносин.

Багато досліджень присвячено управлінню персоналом підприємства, а саме адміністративним методам, це роботи Армстронга М., Беляцького М., Весніна В., Вітке М., Врума В., Завіновської Г., Кіндрацької Г., Колота А., Крушельницької О., Лук'янихіна В., Данюка В., Мурашко М., Самигіна С., Хміля Ф. та інші.

Головні функції адміністративних методів — це забезпечення стабільного юридичного середовища для діяльності організації, захисту конкретного середовища, гарантування прав і свобод.

Адміністративні методи орієнтовані на мотиви, пов'язані з необхідністю дисципліни праці, відчуття обов'язку, бажанням людини працювати у визначній організації тощо. Ці методи мають прямий характер дії: кожний регламентуючий та адміністративний акт підлягає обов'язковому виконанню. Для адміністративних методів характерно їх відповідність правовим нормам, діючим на певному рівні управління, а також актам і розпорядженням вищестоящих органів управління. Головні функції адміністративних методів - це забезпечення стабільного юридичного середовища для діяльності організації, захисту конкретного середовища, гарантування прав і свобод [1].

Адміністративні методи базуються на владі, дисципліні та стягнень і відомі в історії як «методи батога». Адміністративні методи мають прямий вплив на керований об'єкт, тобто будь-який акт або наказ підлягає обов'язковому виконанню, а в разі невиконання застосовуються заходи адміністративного стягнення [3].

Таким чином, організаційно-розпорядчі методи впливають на такі мотиви людини, як почуття відповідальності, почуття обов'язку, усвідомлена необхідність дисципліни праці, потреба працювати в одній певній організації [2]. Основне завдання цієї групи методів - підтримання дисципліни праці і забезпечення організаційної чіткості, необхідної для ефективної роботи персоналу та організації в цілому.

Адміністративні методи управління персоналом базуються на наступних системах [4, с.115]:

- система законодавства України (державні закони, постанови, – інструкції);
- система нормативних документів, прийнятих у вищих структурах – управління (стандарти, методи, інструкції, положення);
- системи планів, програм, завдань, які розробляються в самих – організаціях (дана система спрямована на поліпшення діяльності компанії);
- система оперативного управління (розпорядження, санкції, – заохочення).

У адміністративних методів є ряд переваг [4]:

- 1) єдність волі управлінців в досягненні мети;
- 2) не потрібна велика кількість матеріальних витрат;
- 3) оперативне досягнення цілей і швидке реагування на зміни у зовнішньому середовищі.

Проте, адміністративні методи можуть пригнічувати ініціативу співробітників, що є недостатнім стимулом для ефективної роботи, вимагають обов'язкового оформлення всіх рішень, що уповільнює їх реалізацію, часто негативно сприймаються співробітниками.

Таким чином, ефективність досягається за рахунок комплексного використання методів, інструментів та завдяки соціально-спрямованим системам мотивації. Слід також особливу увагу звернути на підвищення освіти та кваліфікації працівників.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Крушельницька О.В., Мельничук Д.П. Управління персоналом: навч. посіб. 2 вид., перероблене і доповнене. К., «Кондор», 2006. 308 с.
2. Опанасюк Ю.А., Рудь А.В. Удосконалення системи оцінки персоналу на підприємстві. Вісник Сумського державного університету. Сер. Економіка. 2012. №1. С. 134-140
3. Платонов Ю.П. Актуальні проблеми управління персоналом. Делком, Львів, 2017. 384 с.
4. Балабанова Л. В. Сардак О. В. Управління персоналом. К.: Центр учб. л-ри, 2011. 468 с.

СОЦІАЛЬНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО І ТУРИСТИЧНІ ПІДПРИЄМСТВА УКРАЇНИ

Соціальне підприємництво являє собою діяльність, чітко спрямовану на постійні зміни у структурі суспільства. Підприємці і підприємства соціального напрямку мають розвиток у самих різних галузях, наприклад туризм, охорона довкілля, освіта та багатьох інших. В туристичному бізнесі крупні туристичні фірми, мережі можуть вдало поєднувати у своїй діяльності дві мети: отримання прибутку, та збільшення соціального капіталу. [1, с. 90]. Не так давно вважалось неможливим поєднати альтруїстичний та практичний напрями. Суспільство знайшло рішення проблеми у соціальному підприємництві. Саме мета створення бізнесу є основною відмінністю класичного підприємства від соціального. У першому випадку підприємство створюється з метою збагачення, у другому - для вирішення соціальних завдань і потреб. Для бізнесу соціальна сторона питання є побічною, для соціального ж підприємництва це не побічна діяльність, а основна. Якщо бізнес систематично віддає 10 % доходу на соціальні потреби, це не означає, що він є соціальним. Соціальна складова підприємницької діяльності, хоча і врегульована нормами чинного законодавства, але не є формалізованою, науково обґрунтованою, та є такою, що потребує впровадження в діяльність усіх учасників ринку. Сучасний бізнес сконцентрований на отриманні прибутку, оптимізації роботи фірми, виборі найкращої стратегії розвитку, виборі найліпшого варіанту розвитку економічних подій. Однак, на теперішній час у світовій економіці з'являються нові гравці – соціальні підприємці, що збільшують своєю діяльністю соціальний капітал. Бо сучасне суспільство потребує зараз як ніколи розвитку саме соціального підприємництва. Науці відома велика кількість визначень поняття підприємництва, але соціальна складова, як інструмент соціального захисту населення вивчені недостатньо. Соціальні інститути функціонуючи, забезпечують задоволення нагальних потреб суспільства, його соціальних меншин, а також незахищених слоїв населення. Соціальні підприємці у туризмі прагнуть не тільки отримати прибуток, а й вирішити соціальні проблеми, такі як бідність, безробіття, екологічні проблеми та інші. Вони розробляють інноваційні та стійкі бізнес-моделі, які враховують інтереси місцевих спільнот та навколишнього середовища. Соціальне підприємництво в туризмі може включати різні види діяльності, такі як створення екотуристичних проєктів, розвиток соціальних підприємств, підтримка місцевих ремісників і виробників, організація освітніх програм і багато іншого. Основні принципи та цінності соціального підприємництва у туризмі включають: Соціальна відповідальність: соціальні підприємці в туризмі прагнуть вирішення соціальних проблем та поліпшення добробуту місцевих спільнот; Стійкість: соціальні підприємці у туризмі розробляють бізнес-моделі,

які враховують екологічні, соціальні та економічні аспекти; Співпраця: соціальні підприємці у туризмі активно взаємодіють із місцевими спільнотами, державними органами, неурядовими організаціями та іншими зацікавленими сторонами; Інновації: соціальні підприємці в туризмі розробляють нові ідеї, продукти та послуги, які сприяють вирішенню соціальних проблем та покращенню якості життя.

Реалізація розвитку соціального підприємництва на базі туристичних підприємств України є наразі дуже важливою і актуальною. Не зважаючи на виклики сьогодення, пов'язані з воєнними діями, туристична галузь в Україні розвивається. Туризм є перспективним джерелом наповнення бюджету країни. Якщо на державному рівні будуть переглянуті: правовий статус соціальних підприємств, програма розвитку внутрішнього державного туризму, програма захисту пам'яток природи, податковий статус підприємств із соціальним капіталом, туристична галузь, а отже, і туристичні підприємства, отримають можливість якісного розвитку. Розвиваючи туристичну галузь, надаючи їй всебічну підтримку, держава зможе значно підвищити свій соціально-економічний статус. [2, с. 36]. На зараз в Україні практично відсутні нормативні вимоги до соціальних підприємців. Тому що відсутнє як таке поняття «соціальне підприємництво» у нормативних документах, але, є стандартні вимоги для тих, хто планує бути визнаний соціальним бізнесом, наприклад, європейськими інвесторами. По-перше, потрібно бути підприємцем (виняток - можна нести соціальну місію в межах громадської або некомерційної організації). По-друге, необхідно дійсно мати соціальну мету, яка має бути зазначена в статуті або в інших організаційних документах. Щоб соціальний бізнес був успішним, підприємець повинен однаково гарно вміти вести як бізнес складову, так і вміти орієнтуватися у соціальній складовій і соціальному маркетингу. В останні роки попит на зовнішній та внутрішній види туризму з боку українського споживача знизився але сталий розвиток соціального підприємництва на базі туристичних підприємств України, надав би можливість знизити собівартість продукту, залучити додаткову рекламу, тим самим збільшивши увагу громадськості до цієї перспективної галузі. На теперішній час, наукові дослідження мало торкаються питання соціального розвитку туристичних підприємств країни, науковці обґрунтовують соціальну функцію зазначених підприємств, вважають її однією з найбільш вагоміших, але розділяють туристичну та соціальну галузі.[4, с. 66]. Подальший розвиток соціального підприємництва на базі туристичних підприємств країни дозволив би не тільки об'єднати приватний та громадський сектори, але й комбінувати, більш ефективно використовувати наявні ресурси. Державна підтримка громадської ініціативи може суттєво вплинути на вирішення цієї проблеми.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бондаренко М. П. Проблеми розвитку туристичних ринків. Інвестиції: практика та досвід. 2017. № 2. С. 87 – 91.
2. Гессен А. Є. Формування соціальних програм підприємств на основі оцінки рівня корпоративної соціальної відповідальності. Стратегія і тактика державного управління. 2019. № 1 – 2. С. 35 – 39.
3. Звонар В. П. Соціальне підприємництво в контексті викликів довготривалого безробіття в Україні. Економіка та суспільство. 2016. № 5. С. 294–298.
4. Іванова З. О. Стратегічне управління підприємствами туристичної галузі. Вісник КНУТД. 2015. № 6 (93). С. 65-68.
5. Мальська М. П. Впровадження зарубіжного досвіду стратегічного управління розвитком туризму: можливості та перспективи для України. Економічний часопис-XXI. 2015. № 155. С. 78-81.
6. Сіренко Н. М. Соціальне підприємництво в Україні: основні аспекти. Сталий розвиток економіки. №1. 2016. С. 5-10
7. Sardak, S. Korneyev, M. Dzhyndzhoian, V. Fedotona, T. Tryfonova, O. (2018), “Current trends in global demographic processes”. Problems and Perspectives in Management, LLC “Consulting Publishing Company “Business Perspectives”, vol. 16, Is. 1, pp. 48–57.

УДК 334.72:332.145.22

Анна ГУЗЕВА,
випускниця ОП «Публічне управління та адміністрування»
«Маріупольський державний університет», Київ

РИЗИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ

Соціальна відповідальність в умовах зовнішніх і внутрішніх викликів, які постали перед Україною останнім часом, набуває великої актуальності. Особливо актуальним є питання пошуку та впровадження концептуальної бази організації взаємодії різних суб'єктів соціального розвитку, яка б сприяла уникненню внутрішніх конфліктів та консолідації ресурсів суспільства у подоланні системної кризи. Реформа децентралізації, яка повільно набирає обертів у різних куточках нашої країни, – тільки стартова платформа для глибоких змін в українському суспільстві. Основне, більш складне завдання – навчитися взаємодіяти з владою на засадах соціальної відповідальності.

Соціальні ресурси українського суспільства мають знакову місію в сучасних перетвореннях у країні. За рахунок їх високої спроможності відтворюватись, адаптуватись, інтегруватись, якісно та кількісно зростати, удосконалюватись, розвиватись їх позитивний вплив при задіянні та використанні позначається на економічній та екологічній сферах у системі сталого розвитку, а також є

наслідком прогресивних перетворень у системі управління за умов його децентралізації та демократизації.

Соціальне підприємництво — підприємницька діяльність, націлена на пом'якшення або вирішення соціальних проблем [1]. Існує два види соціальних підприємств, перші ставили на меті не отримання прибутку, а саме моральну satисфакцію від провадження соціально важливих заходів, а другі організовували ефективну економічну діяльність власного підприємства, при цьому увесь обсяг прибутку спрямовувався на досягнення соціальної мети. Ознаками такої діяльності є:

- соціальні дії
- інноваційність
- самоокуповування і фінансова стійкість
- масштабність і тиражність
- підхід, а саме: здатність соціального підприємця бачити недоліки ринку, знаходити можливості, акумулювати ресурси, розробляти нові рішення, що будуть мати довгостроковий позитивний вплив на суспільство в цілому [1].

Основне, що відділяє соціальне підприємництво від будь-якого іншого виду підприємництва є те, що воно має соціальну місію. Отримання прибутку є не самоціллю, а засобом для досягнення певної соціальної мети.

З огляду на соціально-економічне становище в нашій країні, соціальне підприємництво стає надзвичайно актуальним саме тому, що:

- все частіше обговорюється на різних рівнях, в тому числі державному, в різних колах громадян, серед підприємців і вчених і привертає на себе увагу представників громадських організацій;
- використання підприємницьких підходів до вирішення соціальних проблем дозволяє менше розраховувати на бюджетне фінансування, у зв'язку з постійним дефіцитом останнього;
- привертає до себе увагу грантодавців, особливо зовнішніх;
- дозволяє брати участь в пільгових кредитних програмах і забезпечувати більш сталий розвиток саме соціального підприємництва [2]

Практично кожне соціальне підприємство стикається з такими ризиками:

- відсутність спеціалізованих послуг із його розвитку.
- соціальні підприємства не можуть ефективно конкурувати у сфері державних закупівель через великі розміри контрактів, вимоги до попередньої кваліфікації, затримки платежів тощо.
- обмеженість доступу до інвестиційних фінансових ресурсів через недостатнє розуміння інвесторами і кредиторами сутності та гібридних бізнес-моделей соціальних підприємств.
- відсутність стартового капіталу. Водночас, незважаючи на складність пошуку початкових інвестицій, більшість соціальних підприємців визнає, що ще гостріше фінансові проблеми постають на етапі зростання чи на стадії зрілості розвитку соціального підприємства.
- труднощі в доступі до зростання капіталу.

- відсутність інформації про соціальний вплив та значення соціальних підприємств перешкоджає виникненню зацікавленості в їх розвитку з боку як приватних інвесторів, так і широкої громадськості [3].

Розвиток соціального підприємництва в Україні - тривалий процес, масштаб і темпи якого неможливо прогнозувати, але цей процес можна прискорити шляхом проведення активної соціально-економічної політики, розгляду формування соціального підприємництва як важливого самостійного напрямку політики соціально-економічних реформ. Розвиток соціального підприємництва в Україні є незворотним процесом за будь-якого сценарію і зростання попиту на такий бізнес протягом останніх 10 років лише підтверджує прагнення українського суспільства підвищувати якість свого життя, незалежно від приналежності до певної соціальної групи.

Перспективою розвитку соціального підприємництва в умовах децентралізації в Україні є співпраця соціальних підприємств з представниками місцевої влади та державні замовлення їхніх товарів та послуг, підтримка з боку влади у наданні пільгових умов для оренди приміщення чи вирішення інших питань. Допомогти розвитку соціального підприємництва може і вкладення матеріальних коштів з боку благодійників, і купівля їхньої продукції чи користування їхніми послугами населенням. Все це призведе до подальшого розвитку економіки України.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Соціальне підприємництво. Вікіпедія. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Соціальне_підприємництво
2. Вольвач В. Социальное предпринимательство: как в Украине создают бизнес со смыслом. URL: <http://www.uamarket.info>.
3. Смаль В., Кокоть В. Що слід знати про соціальне підприємництво. Посібник. ПРОМІС-2017. URL: <http://pleddg.org.ua/ua/2017/shho-slid-znati-pro-socialne-pidpriiem/>

УДК 334.72:614.25

Михайло ДРАГОМЕРЕЦЬКИЙ,
медичний директор,
Комунальне некомерційне підприємство «Центральна міська лікарня»,
м. Торецьк

РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УМОВАХ ВПРОВАДЖЕННЯ РЕФОРМИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Актуальність розвитку соціального підприємництва в Україні посилюється в контексті впровадження як адміністративно-територіальної так і реформи в галузі охорони здоров'я, оскільки воно може виступати інструментом вирішення соціально-економічних проблем громади та суспільства в цілому. Визначити

популярність соціального підприємництва дозволяє розуміння того, що державний і приватний сектор не можуть впоратися з проблемами суспільства.

Під час виникнення соціальної підприємницької діяльності у всьому світі було виявлено три вирішальні макродинаміки:

- уповільнення публічного пропонування соціальних послуг;
- існуюча нерівновага у розподілі рівня доходів збільшила потребу в нових бізнес-стратегіях;
- посилення конкуренції в некомерційному секторі за отримання грантів [1].

Війна може надати додаткового стимулу для повного впровадження реформ системи охорони здоров'я, тому що відновлення системи охорони здоров'я відіграє вирішальну роль у процесі національного відновлення шляхом забезпечення відновлення базових послуг та реагування на нові, та щораз більші потреби серед населення, зокрема психічне здоров'я, реабілітація, контроль у сфері громадського здоров'я. Здоров'я є як невід'ємною частиною добробуту людини, так і інвестицією для довгострокового відновлення та зростання країни. Наявність високоякісних медичних послуг та медикаментів створює відчуття безпеки та нормального життя для усіх, надає людям впевненість у можливості повернутись додому та сприяє примиренню та довірі до місцевих та національних органів влади.

Однією з основних обговорюваних проблем у галузі охорони здоров'я, в українському суспільстві залишається низька якість медичних послуг, що створює соціальну напруженість. Суспільство незадоволено високою смертністю, частотою захворюваності на соціально-значущі хвороби, відсутністю профілактичних заходів і т.д. Крім того, у суспільства є потреба в системі оцінки якості наданих медичних послуг можливості її порівняння з системами інших країн. невідповідності випадку лікування стандартам і протоколам ведення хворих: «якість медичної допомоги визначається сукупністю ознак медичних технологій, правильністю їх виконання та результатами їх проведення, неякісне надання медичної допомоги - це надання медичної допомоги з порушенням медичних технологій і правильності їх проведення» [4]. За такого підходу якість медичної допомоги є, найчастіше, об'єктом зовнішнього контролю з боку органів державного регулювання сфери охорони здоров'я. При цьому неможливо оцінити справжні причини недостатнього рівня якості медичних послуг у кожному конкретному випадку та впровадити безперервну систему підвищення якості в кожному окремому медичному закладі та в галузі в цілому.

Підвищення економічності, мінімізація витрат на виробництво медичних послуг при підвищенні їхньої якості призводять до значної оптимізації процесів. При формуванні моделей процесів надання якісних медичних послуг, які б дозволили зняти існуючі проблеми обмежених ресурсів, можна використовувати досвід передових країн. До такого досвіду можна віднести самостійне професійне регулювання діяльності медичних працівників через лікарське самоврядування, у якому за державою закріплюється обов'язок створення оптимальних умов його здійснення. У розвинених країнах сертифікація, визначення ступеня кваліфікації фахівців, ліцензування та акредитація

приватних практик належать до напрямів роботи професійних медичних співтовариств. Лікарські асоціації у своїй діяльності не лише спираються на чинні нормативні акти, а й постійно покращують їх. Це постійний процес, який пов'язаний з розвитком науково-технічного прогресу в медицині, винаходом нових ліків та форм їх введення [2].

Сьогодні ринку послуг охорони здоров'я можна назвати основні моделі соціального підприємництва:

1. Некомерційна модель використовує традиційні доступні ресурси (кредити, гранти, пожертвування) для того, щоб реагувати на соціальні потреби [5]. Цю модель характеризує низька мотивація збільшення доходу. Некомерційна організація може отримувати прибуток, але вона використовується для досягнення передбачених статутом організації цілей, крім того, грантодавці або жертводавці самі визначають об'єкти та терміни фінансування, що виділяється. Підприємницька складова за цієї моделі зводиться до розумного використання виділених коштів. Власники соціальних підприємств мають мінімальний контроль над своєю діяльністю, а також за новими надходженнями коштів [3]. Дана модель у охороні здоров'я використовується для вирішення конкретної разової соціальної проблеми (будівництва лікарні, закупівлі обладнання, лікування орфанного (рідко зустрічається) захворювання тощо).

Комерційна соціальна модель передбачає вирішення соціальної проблеми комерційною організацією з допомогою власні кошти. У США створено експериментальний тип корпорацій - корпорації із забезпечення громадських інтересів (benefit corporation або В-корпорація). Такі підприємства проходять спеціальну сертифікацію і мають слідувати ясно вираженій соціальній місії, виконання якої відстежується незалежними спостерігачами, за податкові послаблення для всієї корпорації [3]. На 2016 рік закон про В-корпорації прийнято у 30 штатах США. Даний тип соціального підприємництва малоефективний у економічній ситуації, що склалася. Гібридна некомерційна модель може набувати безліч форм, суть яких полягає у виділенні в єдиній бізнес-структурі підрозділів, які відповідають за соціальний сектор, причому за рахунок використання прибутку самої корпорації [6]. У рамках цієї моделі соціального підприємництва некомерційні підрозділи корпорацій по суті стають дослідницькими та дозволяють підприємству через соціально спрямовану діяльність вивчати та тестувати нові ринки. Гібридна модель підприємства, на наш погляд, ідеально підходить до системи охорони здоров'я, включаючи фармацію, де некомерційні підрозділи ведуть наукову, дослідницьку, волонтерську діяльність, надаючи головному комерційному підприємству результати.

В умовах кризи, коли відбувається згортання соціальних програм, уповільнення розвитку медичної науки, державі було б раціонально перекласти частину відповідальності за якість медичних послуг на професійні організації через делегування частини прав щодо регулювання та сертифікації професійної діяльності. Впровадження нових методик лікування та розвиток медичної техніки можливо реалізувати через соціальне підприємництво з використанням податкового стимулювання.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Смаль В., Кокоть В. Що слід знати про соціальне підприємництво. URL: <http://docplayer.net/80494249-V-smal-v-kokot-shcho-slid-znati-pro-socialne-pidpriemnictvo-posibnik.html> Дата звернення (14.11.2022)
2. Суханова, А. ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА ТА ЗАСТОСУВАННЯ ЙОГО ДЛЯ УКРАЇНИ. *Матеріали конференцій МЦНД*, 2020. 38-40.
3. Alvord Sarah H., Brown David L., Letts Christine W. Social Entrepreneurship and Societal Transformation: An Exploratory Study // The Journal of Applied Behavioral Science. 2004. № 3. с. 260-282.
4. Drayton William The Citizen Sector: Becoming as entrepreneurial and competitive as Business // California management review 44. 2002. № 3.
5. Seelos Christian, Mair Johanna Social entrepreneurship: Creating new business models to serve the poor // Business Horizons. — 2005. — № 3. — с. 241-246.
6. Джилл Кикал, Томас Лайонс Соціальне підприємництво: місія — зробити світ краще. — К.: Центр учбової літератури, 2014. — 304 с.

УДК 334.72:674.02

Ярослав ЄМЧИЦЬКИЙ,
випускник ОП «Адміністративний менеджмент»
«Маріупольський державний університет», Київ

ПЕРСПЕКТИВИ СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА У ДЕРЕВООБРОБНІЙ ГАЛУЗІ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ

Деревообробна галузь залишається однією з небагатьох галузей вітчизняної промисловості, яка змогла пройти крізь усі кризи та рецесії останніх років, значно наростивши обсяги виробництва. Активний розвиток деревообробної галузі в умовах тривалої стагнації всього промислового сектору України аж ніяк не випадковий. Модернізація та розвиток галузі зумовлені виключно своєчасними заходами державної політики, основою якої стало запровадження 2015 року мораторію на експорт лісу-кругляку [1].

На сьогодні на території України, де ведуться бойові дії, крім тортур та грабежу мирного населення, орди окупантів на своєму шляху цілеспрямовано руйнують підприємства, інфраструктуру та логістику різних ланок економіки.

Деревообробні підприємства Київської, Сумської, Чернігівської, Харківської, Миколаївської, Житомирської, Луганської областей частково або повністю призупинили свою діяльність, а в деяких випадках — знищені чи розграбовані окупантами. Для відновлення деревообробної галузі потрібно чимало часу та ресурсів, що створює ризик для їх остаточного занепаду. Адже без своєчасних заходів деревообробна промисловість не може справитися з задаваною війною шкодою [4]. Звичайно ж, соціальне підприємництво розглядається як одне з напрямів підвищення громадянської активності

населення, як засіб вирішення соціальних проблем, що накопичилися у регіонах з деревообробною промисловістю.

Більшість сформованих проблем у розвитку соціального підприємництва сьогодні складається через неопрацьованість законодавчих основ його функціонування та підтримки [2; 3].

Серед основних причин низької популярності в Україні соціального підприємництва варто відзначити [5]:

- все ще слабку опрацьованість законодавчої бази функціонування соціального підприємництва;

- відсутність сформованого класу соціальних підприємців, прояв найчастіше окремих ініціатив;

- відсутність соціальних ініціатив які мають бути народжені активними громадянськими позиціями та бізнесом;

- наявність «грантова голка» для некомерційних організацій, коли в організації з'являються з отриманням державного гранту та припиняють свою діяльність із його завершенням;

- більшість соціальних підприємств існує завдяки лише активності та харизмі їхніх засновників, без яких перестають вони існувати, або стають звичайним бізнес-проектом;

- необхідність отримання пільг з оподаткування та пошук можливості брати участь у грантових конкурсах;

- штат співробітників соціального підприємця щонайменше ніж 50,0% має складатися з громадян «соціально вразливих» категорій, тобто інвалідів, багатодітних сімей, випускників інтернатів, дитячих будинків та реабілітаційних центрів, пенсіонерів, людей передпенсійного віку тощо). А це вимагає додаткових витрат, пов'язаних із навчанням (перенавчанням) даних громадян, із забезпеченням належних умов праці та особливих умов зайнятості, створенням доступного середовища, що часто відлякує потенційних роботодавців, змушених функціонувати на ринку на загальних умовах із іншими суб'єктами підприємництва.

Таким чином визначимо напрями подальшого вдосконалення системи підтримки сфери соціального підприємництва у деревообробній галузі промисловості:

1. Подальший розвиток та вдосконалення законодавчої та нормативної бази для створення умов щодо усунення адміністративного втручання та забезпечення свободи соціального підприємництва у деревообробній галузі;

2. Встановлення оптимальних й у соціальних підприємців й у бюджету країни податкових ставок, що дозволить стимулювати зростання діяльності лісгоспів, які мають бути рівноцінними учасниками ринку.

3. Збільшення кількості інфраструктурної підтримки сфери соціального підприємництва (особливо у регіонах з деревообробкою).

4. Розширення можливостей участі соціальних підприємців у виконанні державних замовлень та замовлень державних корпорацій, що передбачає першочергове та максимальне забезпечення сировиною діючих деревообробних підприємств за прямими довгостроковими договорами.

5. Своєчасним стає забезпечення вбудовування соціального бізнесу у виробничі ланцюжки великих державних деревообробних підприємств, координація діяльності організацій інфраструктури підтримки бізнесу, реалізація проектів з популяризації соціального підприємництва.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гужва І. "Дерев'яні" реформи та їх наслідки URL: https://zn.ua/ukr/promyshliennost/derev-yani-reformi-ta-yih-naslidki-337333_.html
2. Суханова А. Зарубіжний досвід соціального підприємництва та застосування його для України. *Матеріали конференцій МЦНД*, 2020. 38-40.
3. Смаль В., Кокоть В. Що слід знати про соціальне підприємництво. URL: <http://docplayer.net/80494249-V-smal-v-kokot-shcho-slid-znati-pro-socialne-pidpriemnictvo-posibnik.html> Дата звернення (06.12.2022).
4. Гайда Ю. І., Кузик І. В. Лісопромисловий комплекс України: сучасний стан та домінанти розвитку // *Ефективна економіка*. 2021. № 3. С. 1–8.
5. Джилл Кикал, Томас Лайонс Соціальне підприємництво: місія — зробити світ краще. К.: Центр учбової літератури, 2014. 304 с.

УДК 338.244

Марина ЗЕЛІНСЬКА,

к.політ.н., доцент,

доцент кафедри публічного управління та адміністрування
Маріупольського державного університету м. Київ,

Денис ГРЯЗНОВ,

аспірант освітньої програми

Публічне управління та адміністрування,
Маріупольського державного університету м. Київ.

СОЦІАЛЬНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО: ДОСВІД ПІДТРИМКИ НА ДЕРЖАВНОМУ РІВНІ В КРАЇНАХ ЄС ТА ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ

Тема соціального підприємництва дедалі частіше виноситься на порядок денний у різних регіонах України. Засновуються нові якісні соціальні підприємства, що сприяє не лише розвитку нових ідей та обміну, а й створює певну нову культуру, стандарти та ідеологію підприємництва, народжує нові прозори, креативні та інновативні приклади для молодих поколінь.

Справа в тому, що ринковий механізм в чистому вигляді, який здебільшого панує, не в змозі вирішити серйозні соціально значущі проблеми які постають перед Україною, особливо у період післявоєнної відбудови країни. Зростання нерівності в якості життя різних груп населення, безробіття, недостатнє виробництво соціально значущих товарів і послуг, зростаюча кількість українців зі статусом ВПО, труднощі інтеграції соціально незахищених категорій громадян в економічне та соціальне життя мають місце незалежно від того, наскільки

ефективно розвивається економічна система в мирний час. А після того, що доведеться подолати Україні в ході російської агресії, ці проблеми набувають особливо гострого значення та потребують ефективного вирішення. При цьому держава, виконуючи корекційну функцію щодо забезпечення соціальної справедливості для всіх категорій громадян, будучи гарантом забезпечення суспільних благ, часто виявляє неефективність у питаннях соціальної політики.

Одним із таких окремих інститутів, які можуть ефективно вирішувати багато соціальних проблем, отримувати додаткові кошти в соціальній сфері, сприяти їхній оптимізації та поширенню в національній економіці, є соціальне підприємництво. Розвиток та підтримка соціального підприємництва як моделі позитивного соціального впливу для сталого розвитку спільнот через взаємодію бізнесу та громадськості є важливим завданням публічних інституцій та органів місцевого самоврядування на шляху відбудови та відновлення зруйнованих територій в промислових регіонах України після війни.

Тому, вважаємо за доцільне дослідити механізми підтримки соціального підприємництва з боку держави в країнах ЄС та Великій Британії.

За даними Європейської комісії, на сьогодні у ЄС функціонує близько двох мільйонів соціальних підприємств (10 % від усього європейського бізнесу), на яких працюють понад 11 мільйонів співробітників (6 % працюючих осіб у регіоні). Основними організаційно-правовими формами соціальних підприємств у європейських країнах є кооперативи (зокрема, у Португалії – «кооперативи соціальної солідарності», у Франції – «соціальні кооперативи колективної власності», в Італії – «соціальні кооперативи», в Іспанії – «кооперативи соціальних ініціатив» тощо) або компанії (наприклад, у Великобританії – «компанії, що працюють в інтересах громади», у Бельгії – «компанії соціальної мети») [1].

Ми розуміємо, що у випадках, коли ми кажемо про механізми підтримки соціального підприємництва з боку держави, в першу чергу мова буде йти про законодавче врегулювання такої підтримки, встановлення регулятивної політики з боку держави, створення мотивації для подібних підприємств. Окреме нормативне регулювання соціального бізнесу є основою для створення механізмів стимулювання та підтримки соціальної складової бізнесу, формування соціального замовлення та мобілізації потенціалу бізнесу на вирішення соціальних проблем.

Більшість соціально орієнтованих нормативно-правових актів країн ЄС прийнято в рамках проекту, що стартував у жовтні 1998 р. з метою розробки рекомендацій щодо сприяння розвитку соціальних підприємств (переважно за італійською кооперативною моделлю).

Саме в Італії виникли перші організації взаємодопомоги для надання соціальних послуг – соціальні кооперативи, які й склали основу італійських соціальних підприємств. У 1991 р. було прийнято Закон № 381, що регулював механізми створення і діяльності соціальних кооперативів, які поділялися на дві групи: «А» – що надають соціальні, освітні, медичні послуги нужденним категоріям; «В» – що створюють можливості для працевлаштування та соціальної інтеграції вразливих верств (на виробництві в них повинно працювати

не менш ніж 30% їх представників). Умовами для надання статусу соціального кооперативу є, зокрема, обмежений розподіл прибутку, розвиток власних активів. В розрізі позитивного досвіду для України важливо, що італійська правова система гарантує високий рівень державного контролю, певний рівень стандартизації якості, діалог між виробниками і споживачами.

В подальшому італійське законодавство стало прикладом для розробки схожих законопроектів в інших європейських країнах. Це ілюструють португальський Закон про кооперативи суспільної солідарності (1998), грецький Закон про соціальні кооперативи з обмеженою відповідальністю (1999), законодавче визначення поняття «кооперативного товариства з колективними інтересами» у Франції (2001), фінський Закон про соціальні підприємства, що визнаються ринково-орієнтованими кооперативами (2003).

Говорячи про британську правову базу соціального підприємництва, зауважимо, що британське право має виражений казуальний характер і характеризується домінуванням прецедентного права. Тому єдиної правової моделі діяльності соціального підприємництва у Великобританії не існує, статус соціального підприємства може надаватися різним фірмам і компаніям. У 2005 р. було прийнято Закон № 1788 «Про регулювання діяльності компаній суспільного інтересу» (Community Interest Company): вони належать до некомерційних організацій і повинні працювати в інтересах конкретної місцевої спільноти. У травні 2006 р. при Кабінеті Міністрів створено «Департамент третього сектору» (The Office of the Third Sector – OTS) зі статусом міністерства. В його структурі працює відділ соціального підприємництва і фінансування. Починає реалізовуватися довгострокова програма «Соціальні підприємства: стратегія успіху» [2].

Отже, ми з вами бачимо, що розкриття проблематики соціального підприємства через призму дослідження механізмів підтримки на державному рівні цього типу ведення бізнесу в державі та дослідження позитивного досвіду країн ЄС та Великої Британії, буде актуальним для неприбуткових організацій як суб'єктів здійснення соціального підприємництва (для розвитку їх потенціалу), органів публічного управління та місцевого самоврядування (щоб спрямувати їх діяльність на покращення умов реалізації соціального підприємництва на регіональному рівні) та в окремих сферах державної політики (для удосконалення методів роботи органів державної влади задля сталого розвитку).

ЛІТЕРАТУРА:

1. Смаглій К. Чи потрібен Україні закон про соціальне підприємництво? / К.Смаглій- [Електронний ресурс]. – Режим доступу: – <http://socialbusiness.in.ua/index.php/novyny/v-ukraini/135-chy-potriben-ukraini-zakon-pro-sotsialne-pidpriemnytstvo>.

2. Аналітичний звіт, підготовлений групою експертів у галузі права, економіки та соціально-політичних наук для проекту «EU4Youth - Розкриття потенціалу молодих соціальних підприємців в Молдові та Україні ». Редактор:

Каменко І. С., юрист, політолог, доктор філософії у галузі політичних наук університету Сорбона І (Париж) https://euneighbourseast.eu/wp-content/uploads/2021/07/legal-report-in-ukraine_ukrainian_1.pdf

3. Ричка М.А., Шваюк Ю.Е. РЕГУЛЮВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ: ДОСВІД ЄС. - Науковий вісник Херсонського державного університету. Випуск 11. Частина 4. 2015. - С. 52-55.

4. Dees, J.G. The meaning of social entrepreneurship. Center for the Advancement of Social Entrepreneurship, Duke University's Fuqua School of Business, 2001 (revised vers.). [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://www.caseatduke.org/documents/dees_sedef.pdf

УДК 334.72:338.2

Дмитро КОБЗАР,
начальник відділу житлово-комунального господарства
Волноваської міської військово-цивільної адміністрації
Волноваського району Донецької області

СОЦІАЛЬНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО ЯК СФЕРА ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА В РЕАЛІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ

За період взаємодії держави та приватного власника у різних сферах діяльності, змінювалися і форми державно-приватного партнерства (ДПП). Сутність змін основ ДПП зумовлена зміною відповідних відносин, а характер партнерства – взаємовигідною економічною основою за рахунок використання державних ресурсів та можливостей приватних партнерів, результатом чого були взаємні вигоди та винагороди.

В процесі реалізації проєктів державно-приватного партнерства держава передає приватному сектору право на реалізацію важливих суспільних послуг, а соціальне підприємство стає сферою державно-приватного партнерства.

Ретроспективний аналіз розвитку функціоналу ДПП демонструє його рух від вузько цільового спрямування до багато цільового [1].

Державно-приватне партнерство формується та імплементується в систему інституціонального середовища під впливом інтересів державного та соціально-орієнтованих секторів і, відповідно, мотиваційних чинників агентів ринку, які зможуть оновлюватися, не знижуючи стабільності відносин суб'єктів господарювання з державою [2].

У свою чергу законодавчі механізми створюють розширений інструментарій, який забезпечує можливість суб'єктам владних повноважень здійснювати державне регулювання розвитком державно-приватного партнерства та сфер, які безпосередньо впливають на ефективну реалізацію проєктів ДПП. На жаль, розвиток ДПП в Україні обмежують не в повній мірі розвинуте інституційне та нормативно-законодавче забезпечення, відсутність висококваліфікованих фахівців у сфері ДПП, недостатня динамічність

механізмів державного регулювання економічних процесів у країні, низька конкурентоспроможність територій, недостатня захищеність інвестора, корупційна складова в процесі реалізації проектів ДПП.

Державна політика розвитку ДПП як механізму децентралізації владних повноважень у системі управління має зосереджувати увагу на поглибленні можливостей соціальної відповідальності, інклюзивного розвитку, безпеки, покращенні якості життя та розв'язанні значної кількості суспільно важливих завдань [3-4].

Соціальне підприємство як сфера державно-приватного партнерства є дієвим засобом реалізації соціально-економічних проектів бізнесом, місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування та територіальними громадами.

Співпраця та партнерство між приватними підприємствами та урядовими органами у сфері соціального підприємництва є ключовим елементом для досягнення успіху та максимального соціального впливу. Продовжуючи цю думку, основні аспекти співпраці та партнерства варто розглянути детальніше:

- приватні компанії можуть поділитися своїм досвідом у сфері бізнесу та управління проектами з урядовими органами, що опікуються питаннями соціальної політики. Це дозволяє підвищити ефективність стратегій та програм, спрямованих на соціальні цілі;

- приватні підприємства можуть надати фінансову підтримку або інші ресурси для соціальних проектів, що є спільними для обох сторін. Це може включати фінансування важливих програм, надання технологічних розробок, або сприяння розвитку соціальної інфраструктури;

- шляхом спільної розробки та впровадження соціальних проектів можна створити стійкі та тривалі моделі розвитку, які мають позитивний вплив на економіку, екологію та соціальний розвиток;

- спільна робота над проектами сприяє створенню та зміцненню відчуття відповідальності перед громадськістю. Приватні підприємства та урядові органи спільно беруть на себе зобов'язання щодо реалізації соціальних цілей та досягнення позитивних змін у суспільстві. Співпраця дозволяє об'єднувати ресурси та компетенції для розширення масштабу та впливу соціальних проектів. Це дозволяє досягати більш значущих результатів для громад та суспільства в цілому.

Загалом, співпраця між приватними підприємствами та урядовими органами є важливим інструментом для реалізації соціальних цілей та вирішення нагальних проблем суспільства. Це дозволяє об'єднувати сили та досягати позитивних змін, забезпечуючи більш стійке та збалансоване соціально-економічне розвиток.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Малін О. Л. Становлення державно-приватного партнерства як системи організаційно-економічних відносин. Ефективна економіка. 2019. № 8. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8588>

2. Круглов В. Розвиток системи державно-приватного партнерства в сучасних умовах Науковий вісник: Державне управління № 3(9) 2021 С. 50-66.

3. Chen C., Yu Y., Osei-Kyei R., Chan A. P. C., Xu J. Developing a project sustainability index for sustainable development in transnational public-private partnership projects. Sustainable Development. 2019. No 27(6). P. 1034–1048.

4. Cheng Z., Wang H., Xiong W., Zhu D., Cheng L. Public-private partnership as a driver of sustainable development : toward a conceptual framework of sustainability-oriented PPP. Environment, Development and Sustainability. 2020. P. 1–21.

УДК 334.722:364.4

Віктор КОНОПКІН,

аспірант кафедри менеджменту та поведінкової економіки
Донецького національного університету імені Василя Стуса

ВПЛИВ РОЗВИТКУ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА НА МЕХАНІЗМИ УПРАВЛІННЯ ОРГАНІЗАЦІЯМИ СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Ключовим фактором для розвитку демократичних аспектів в країні є стан громадянського суспільства, що ґрунтується на принципах автономності та особистої свободи громадян. Цей розвиток призводить до наступного: взаємодії між громадянами на добровільній основі, а не за настановами держави, якими формуються економічні, культурні, правові та політичні зв'язки [1]; створення організацій громадянського суспільства, метою яких є узгодження громадських інтересів, захист прав людини, вирішення соціальних проблем та контроль над діяльністю органів влади.

Сучасні громадські об'єднання є законодавчо визначеними структурами, які мають чіткі права та обов'язки. Ці об'єднання, згідно з встановленими законами, мають можливість захищати свої законні інтереси, сприяти розвитку громадянського суспільства в Україні та активно брати участь у процесах державного управління [2].

У контексті зростаючої глобалізації, громадські об'єднання все більше включаються в розв'язання глобальних викликів, таких як міжнародні конфлікти, екологічні проблеми, а також питання гендерної рівності та соціальної інклюзії. Розширення структурної мережі громадських організацій [3] сприятиме зміцненню ролі громадянського суспільства як активного учасника у суспільному процесі.

При залученні підприємництва до міжсекторальної взаємодії між «громадянським суспільством» і «державою», можемо говорити про створення тріади «влада-бізнес-громадянське суспільство». Ця нова модель взаємодії між секторами створює основу для свідомого і відповідального суспільства в Україні [4]. Такі тристоронні відносини часто називають моделлю публічного управління, яка спрямована на управління соціально-економічними та суспільно-політичними процесами [5].

Для розкриття однієї з передумов, яка призведе до розвитку соціального підприємництва в Україні, розглянемо процеси трансформації, що відбулися в українському суспільстві за останні кілька років. Сучасною рисою України є активний розвиток громадянського суспільства. За даними Державної служби статистики, на 1 січня 2023 року в Україні було зареєстровано 99 556 громадських організацій, 2 212 громадських спілок та 26 884 благодійні фонди [6]. Динаміка створення громадських об'єднань з 2011 по 2023 рік свідчить про те, що сплеск їх створення почався з 2013 року. Кількість саме громадських організацій стала різко зростати з 2015 року. Це можна пояснити реакцією суспільства на події, які відбулися в Україні в 2014-2015 роках. І до сьогоднішнього дня спостерігається активний приріст громадських організацій. Цей інтенсивний розвиток громадянського суспільства призвів до збільшення активності громадян і їх бажання брати участь у вирішенні соціальних проблем та питань громадського життя.

Сьогодні соціальне підприємництво можна назвати революцією для неприбуткової сфери, а саме в діяльності громадських організацій. Ця революція полягає в тому, що вона відкриває для неприбуткових організацій можливість не тільки залежати від благодійності, але і самостійно створювати ресурси для своєї діяльності. За допомогою ефективних бізнес-моделей, соціальні підприємства можуть досягати сталого розвитку та впроваджувати позитивні зміни у суспільстві, вирішуючи соціальні проблеми та створюючи значущий вплив [7].

Право громадських організацій на підприємницьку діяльність в Україні закріплене в Законі «Про громадські об'єднання» (ст. 21). Згідно з цим правом, громадські організації можуть провадити підприємницьку діяльність безпосередньо, якщо це визначено в їх статуті, або через створення відповідних юридичних осіб (товариств, підприємств) відповідно до закону. Проте така діяльність повинна відповідати меті і цілям громадської організації та сприяти досягненню її завдань. Ця можливість також підтверджується Статтею 86 Цивільного кодексу України, де вказано, що непідприємницькі товариства та установи можуть займатися підприємницькою діяльністю поряд з основною, якщо ця діяльність не суперечить закону і сприяє досягненню мети, для якої вони були створені. Це право надає громадським організаціям додаткові можливості для забезпечення фінансової стійкості та розвитку, при цьому дозволяючи їм виконувати свої соціальні та благодійні місії.

Таким чином, соціальне підприємництво відіграє важливу роль у діяльності громадських організацій та є ефективним інструментом, призначеним для вирішення соціальних проблем у тих сферах, які можуть бути ігноровані державою або залишаються поза увагою традиційного підприємництва через відсутність прибутковості.

Сьогодні соціальне підприємництво виступає як ключовий фактор у спонуканні соціальних змін. Проте, роль і потенціал соціального підприємництва в суспільно-економічному розвитку ще не повністю усвідомлені. Соціальне підприємництво не обмежується лише роллю бізнесу, який розв'язує соціальні проблеми і одночасно забезпечує фінансову стійкість. Воно також виступає

інструментом дизайн-мислення та співпраці, який допомагає будувати довіру та сприяє позитивному та гуманному розвитку суспільства.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Колодій А.Ф. Розвиток громадянського суспільства. URL: <https://political-studies.com/?p=166> (дата звернення: 10.10.2023).
2. Інститути громадянського суспільства та інститут громадських організацій в Україні: теоретико-методологічні та нормопроєктні аспекти. *Міністерство юстиції*. URL: https://minjust.gov.ua/m/str_20126 (дата звернення: 10.10.2023).
3. Ключові виклики для розвитку громадянського суспільства, 2020. *Стан розвитку громадянського суспільства в Україні у 2020 році: матеріали щоріч. доп.* / [Корнієвський О., Сидоренко Д., Пеліванова Н. та ін.]; за заг. ред. Ю. Тищенко, Ю. Каплан. Київ: НІСД, 2021. 116 с.
4. Слюсаренко В. Є. Моделі тристороннього партнерства держави, бізнесу та громадянського суспільства. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2016. Вип. 1. С. 97-100.
5. Міжсекторальні взаємодії як основа публічного управління: навч. посіб. / авт. кол. : С. О. Телешун, С. В. Ситник, І. В. Рейтерович та ін.; за заг. ред. С. О. Телешуна, д-ра політ. наук, проф. Київ: НАДУ, 2018. 224 с.
6. Кількість юридичних осіб за організаційно-правовими формами господарювання. Архів 2021. *Державна служба статистики України*. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення 10.10.2023).
7. Соціальне підприємництво: від ідеї до суспільних змін. Посібник / Свинчук А.А., Корнецький А.О., Гончарова М.А., Назарук В.Я., Гусак Н.Є., Туманова А.А. К: ТОВ «ПІДПРИЄМСТВО «ВІ ЕН ЕЙ», 2017. 188 с.

УДК 334.72:351.821

Наталія СІЧКАР,

студентка 1 курсу магістратури, Маріупольський державний університет
головний спеціаліст відділу права на працю Департаменту моніторингу
додержання соціальних та економічних прав
Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України
з прав людини

СОЦІАЛЬНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО ТА ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ В КОНТЕКСТІ МОДЕРНІЗАЦІЇ РЕГІОНАЛЬНИХ ЕКОНОМІК

Актуальність проблеми нашого дослідження полягає в тому, що Україна належить до тих держав, які взяли на себе дуже великі соціальні зобов'язання по підтримці соціально незахищених верств населення. Однак, на сьогоднішній день наша країна не може впоратися з таким великим соціальним навантаженням. І, звісно ж, своєрідною відповіддю суспільства на соціальні потреби став стрімкий розвиток соціального підприємництва.

Звертаючись до теоретичних основ досліджуваної проблеми, зазначимо що соціальне підприємництво – це реалізація соціально інноваційної підприємницької діяльності, частина прибутків від якої спрямовується на вирішення соціальних проблем.

І якщо звертатися до практичної реалізації соціального підприємництва в Україні, то в нашій державі вже є багато прикладів вдалого соціального бізнесу: Львівська свічкова мануфактура, піцерія Veterano Pizza, громадський ресторан Urban Space тощо.

Це – успішні соціальні підприємства. І кожне з них має свою місію.

Наприклад, засновниці Львівського бренду Lady Di Atelier обрали місією свого соціального підприємства – донесення теми інклюзії та толерантності до широкої аудиторії за допомогою моди. Авторки бренду Ярина Янчак та Ірина Ляховенко працюють над створенням своїх виробів з дітьми з синдромом Дауна та людьми з інвалідністю. Завдяки проєкту вони надають своїм працівникам можливість розвиватись та отримувати за працю кошти [1].

Відтак за допомоги соціального підприємництва задовольняються ті потреби членів громади, які не можуть задовольнити держава та бізнес. Тому розвиток соціального підприємництва є значним ресурсом для підтримки соціально вразливих груп населення на рівні регіонів, міст та громад. І в цьому контексті постає питання підтримки такої діяльності місцевою владою.

В Україні вже є позитивні приклади взаємодії соціальних підприємців та місцевого самоврядування. Наприклад, у Львівській області розроблена концепція розвитку соціального підприємництва. **Щороку департамент соціального захисту населення оголошує конкурс із визначення інститутів громадянського суспільства, які отримають фінансову підтримку за рахунок коштів обласного бюджету для створення чи розширення соціальних підприємств [2].**

Також розвитку соціального підприємництва в Україні сприяє фонд Western NIS Enterprise Fund (WNISEF), яким здійснюється кредитування соціального підприємництва під низькі відсотки (4-8% річних).

Нещодавно створене соціальне підприємство ТОВ “Смачні Справи”, що розташоване у Київській області, отримало черговий кредит. За умовами угоди, ТОВ “Смачні Справи” отримало кредит під 4% річних, Збільшення обсягів виробництва дозволить працевлаштувати більше представників вразливих категорій населення, адже персонал підприємства щонайменше 50% складається з внутрішньо переміщених осіб, людей з інвалідністю тощо. ТОВ “Смачні Справи” активно сприяє адаптації внутрішньо переміщених осіб, надаючи безкоштовне проживання та харчування своїм співробітникам, а також шукає нові можливості для компенсації втраченого житла. Підприємством «Смачні Справи» також зберігається баланс між необхідністю отримання прибутку і виконанням соціальної місії, яка є головною ознакою і завданням соціального підприємництва. Підприємство вкладає 10% від свого прибутку в розвиток громади та ще 10% витрачає на соціальні проєкти [3].

При цьому, маємо зауважити, що одночасно в Україні збільшується попит і на освітні програми щодо започаткування соціального підприємництва, що

допомагають учасникам не просто знайти ідею свого підприємства, а й правильно її монетизувати для забезпечення життєздатності підприємства. Експерти курсів допомагають знайти бізнес-ідею, проаналізувати ринок, створити свій продукт та реалізувати ідею.

Поряд з цим слід зазначити, що наразі соціальне підприємництво все ж залишається недостатньо розвинутим, оскільки така діяльність юридично не визнана у правовому полі. Не існує законодавчо затвердженого поняття «соціальне підприємництво». Як результат, соціальне підприємництво працює в «тіні» та регулюється чинними законами, що стосуються існуючих організаційних форм діяльності підприємств чи організацій.

Наприклад, проект закону «Про соціальне підприємництво» неодноразово був предметом розгляду народних депутатів України. Проте Закон не було прийнято. Однією з причин відхилення було визнання законопроекту потенційно небезпечним з точки зору корупційних ризиків.

Ураховуючи зазначені проблеми та виклики, вважаємо за доцільне повернутися до реформування нормативно-правового поля з метою визначення, зокрема:

- поняття «соціальне підприємництво»;
- організаційно-правової форми соціальних підприємств;
- порядку реєстрації;
- нормативних вимог до майбутніх соціальних підприємців;
- відсотку осіб від тих, що працюють на підприємстві, які повинні бути з вразливих верств населення;
- співвідношення розподілу прибутку підприємства між власними інтересами та благодійністю;
- механізм та ставки оподаткування соціального підприємництва;
- умов та ставок кредитування;
- засобів контролю;
- можливих механізмів взаємодії соціальних підприємств з громадськими організаціями, бізнесом та владними структурами.

Отже, доходимо висновку, що ключовим чинником успіху соціального підприємництва в Україні може також стати розробка на загальнодержавному та місцевих рівнях стратегій розвитку соціального підприємництва, яка дозволила б скоординувати зусилля всіх зацікавлених сторін: підприємців, громадських організацій, донорських структур, держави та територіальних громад.

Враховуючи, що потенціал соціального підприємництва стати рушійною силою розвитку регіонів України, державі доцільно підтримати його розвиток для забезпечення гідного рівня життя як окремої особи, так і регіону та країни в цілому.

ДЖЕРЕЛА:

1. Інтернет ресурс <https://ladydiatelier.com/about>;
2. Інтернет ресурс <https://old.loda.gov.ua/news?id=61900>;

3. Інтернет ресурс фонд Western NIS Enterprise Fund (WNISEF)
<https://wnisef.org/uk/media/impact-investing-uk/>;

4. Інтернет ресурс Верховної Ради України
https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=54903.

УДК 331.108:005.33

Вікторія ТИЩЕНКО,

випускниця ОП «Адміністративний менеджмент»
«Маріупольський державний університет», Київ

ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У КАДРОВОМУ МЕНЕДЖМЕНТІ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

Сьогодні особливо гостро стоїть завдання щодо внесення новітніх змін у організацію системи управління персоналом промислового підприємства. У сфері кадрового менеджменту процес створення інноваційних підходів не менш важливий для соціального та економічного прогресу, ніж технологічні інновації. У контексті інноваційної складової в управлінні людським капіталом важливим є об'єкт інноваційного HR-менеджменту.

Цілеспрямоване формування й розвиток людського капіталу збагачує механізм управління й тим самим дозволяє успішно вирішувати багато проблем науково-технічного прогресу, підвищення конкурентоспроможності підприємства, використання нових сучасних технологій, підвищення ефективності й продуктивності [1].

Людський капітал – це інноваційно-орієнтована та найбільш продуктивно реалізує себе у діяльності організації частина її кадрового складу, представники якої володіють знаннями, досвідом та комунікативними навичками, які забезпечують даної організації конкурентні переваги. Цей актив компанії складніше оцінюється, ніж активи матеріальні, такі як земля, споруди або товарно-матеріальні цінності [2].

Проте, кваліфікований фахівець як носій згаданого активу практично завжди може визначити собі ціну, яка знайде своє вираження у середній заробітній платі, виплачуваної за працю працівника такого профілю інших організацій регіону.

Можна, можливо встановити таку тенденцію: ціна на некваліфікована праця на регіональному HR ринку прагнучиме рівноваги. При цьому, з підвищенням унікальності співробітника, буде розширюватися та діапазон запропонованих за його працю платень. Ця обставина обумовлена тим, що некваліфікована праця є засобом виробництва – ресурсом, що додається до іншим факторам виробництва та утворюючим у купе з ними нову цінність: товар чи послугу [3].

Тому і ціна такого ресурсу на конкретно взятому ринку праці загалом не відрізняється, оскільки врівноважується силами конкуренції, що утворюється його носіями – некваліфікованими робітниками.

Людський капітал організації не можна ототожнювати з людськими ресурсами, що їй належать. Співробітник, який не володіє корисними для своєї

трудової діяльності знаннями або має їх, але не використовує для такої діяльності, що в даному випадку рівнозначно, є лише людський ресурс, штатну одиницю для виконання суворо поставлених завдань та слідування типової посадової інструкції.

Носій інтелектуального капіталу, навпаки, здатний самостійно ставити вектор своєї інноваційної діяльності. Отже, як і матеріальний, людський капітал потребує грамотного застосування та потребує відповідному управлінні – інноваційному менеджменті[3].

Інноваційні технології (у тому числі управління персоналом) – це, насамперед, комплекс методів, спрямованих на підтримку етапів впровадження та реалізації конкретного нововведення (інновації). У вузькому сенсі інноваційної можна назвати будь-яку технологію мінімізації витрат і підвищення продуктивності системи, що не отримала масового поширення. Існують такі види інноваційних технологій: тренінг (підготовка кадрів та інкубація малих підприємств), впровадження, консалтинг, інжиніринг та трансферт. З розвитком нових технологій та в результаті інноваційної діяльності компаній створюється інноваційна продукція у конкретній речовій чи іншій формі.

Трансформації, що відбуваються, вимагають своєчасного виявлення можливих інноваційних проблемних ситуацій у поєднанні з проблемами управління персоналом. Серед проблем, що виникають у зв'язку, можна виділити такі протиріччя:

- між науково-технічним рівнем нового виробництва та рівнем кваліфікації кадрів, що склався;
- між здатністю навчальних закладів з підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації та необхідною кваліфікацією персоналу;
- між якісно новими завданнями розвитку працівників та недостатнім рівнем підготовки служби управління кадрами до цієї роботи;
- між рівнем мотивації та кваліфікації працівників;
- між елітними кадрами та основною масою персоналу промислового підприємства;
- між існуючою організаційною структурою та реалізованою кадровою стратегією та ін. [4].

Дозвіл вищезгаданих невідповідностей створить сприятливі умови для постійного та ефективного оновлення систем управління персоналом, які будуть здатні враховувати складність зовнішнього конкурентного середовища, передбачати і реалізовувати можливості результативного використання інноваційного потенціалу кадрового складу підприємства, а також удосконалювати роботу зі співробітниками на кожному етапі життєвого циклу промислового підприємства.

З подальшим розвитком системи управління персоналом відбуватиметься подальший розвиток інноваційних персонал-технологій.

Інноваційна діяльність на сьогоднішній день стала загальною змінною, величина якої у виробництві, бізнесі чи науці визначає у довгостроковому періоді конкурентоспроможність виробленого продукту, успіх бізнес-процесу чи долю наукового відкриття. Не є винятком і кадровий менеджмент, покликаний

здійснювати управління таким важливим ресурсом промислового підприємства, як його кадри.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Жуков С.А. Методологічний аналіз системи управління людським капіталом в умовах активізації інноваційної діяльності. Економічний вісник Донбасу. 2017. № 3 (49). С. 173-177.
2. Лели Ю.Г. Сучасні системи управління персоналом та їх вплив на ефективність роботи підприємства. Електронний інституціональний депозитарій Приазовського державного технічного університету. URL: <http://eir.pstu.edu/>
3. Кичко І., Горбаченко М. Інновації в управлінні персоналом та сучасний ринок праці: аспекти взаємодії. Проблеми і перспективи економіки та управління. 2017. № 1. С. 7–14.
4. Bazaliyska N. Ensuring effective personnel management on the principles of labour behavior monitoring. Norwegian Journal of development of the International Science. 2017. Vol. 2. Iss. 4. P. 26–31.

УДК 334.72:614.25

Сергій ХАЛАІМОВ,

директор Комунального некомерційного підприємства
«Центральна міська лікарня» м. Торецьк

СОЦІАЛЬНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО ЯК ШЛЯХ РОЗВИТКУ ЗАКЛАДІВ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Система охорони здоров'я негайно потребує трансформації, але ні для кого не є секретом, що потреба нагальних реформ у галузі охорони здоров'я ускладнюється не лише небажанням деяких чиновників знищувати корупцію в медицині, а також і тим, що фінансові можливості держави обмежені і більшість перетворень гальмуються через війну та економічну кризу.

Проблеми управління, зокрема, в сфері охорони здоров'я досліджують вчені В.Б. Дейч, Г.В. Атаманчук, А.Ф. Мельник, Н.Н. Нижник, М.М. Білінська. Але аналіз науково-теоретичних праць згаданих вище вчених дав змогу дійти висновку, що існують проблемні питання, які потребують уточнення.

Серед вітчизняних науковців, що досліджували проблеми в сфері соціального підприємництва, слід відзначити Л. Долуду, Ю. Кірсанова, А. Корнецького, В. Назарука, А. Свинчука, В. Смалю та ін.

Через введення воєнного стану та бойові дії на значній території України спостерігається стрімке зростання безробіття, збільшення чисельності вразливих категорій населення та послаблення їх соціального захисту. Доведено, що в цих умовах соціальне підприємництво здатне згладити ряд гострих питань в суспільстві, а також прискорити їх вирішення. Діяльність соціальних підприємств сприяє вирішенню проблем соціально незахищених людей, їх працевлаштуванню та громадської адаптації.

У 2020 році за провідним показником якості соціальної діяльності соціального бізнесу – працевлаштування – орієнтовні річні показники у середньому досягли 250 працевлаштованих осіб на одне профільне соціальне підприємство. Звідси орієнтовні річні показники всіх соціальних підприємств – 87500 працевлаштованих осіб. Це 21% від всіх працевлаштованих осіб за рік по всій країні. Соціальні підприємства у переважній більшості випадків займаються працевлаштуванням осіб із соціально незахищених категорій населення. Виходячи з цього, соціальні підприємства орієнтовно за рік працевлаштовують у середньому 2% таких осіб (осіб з інвалідністю, внутрішньо переміщених осіб, ветеранів АТО) [1].

Виділяють чотири ознаки соціального підприємництва:

- діяльність підприємства має бути спрямована на пом'якшення гострих соціальних проблем;
- має постійно розвиватися, використовуючи найбільш ефективні, нові, унікальні методи роботи та організації;
- має бути фінансово стійким, тобто має здійснюватися засобами підприємництва та приносити дохід;
- умови існування соціального підприємництва не повинні бути унікальними [2; 5].

Сьогодні на ринку послуг охорони здоров'я можна виділити три основні моделі соціального підприємництва:

1. Некомерційна модель використовує традиційні доступні ресурси (кредити, гранти, пожертвування) у тому, щоб реагувати на соціальні потреби [3].

2. Комерційна соціальна модель передбачає вирішення соціальної проблеми комерційною організацією з допомогою власні кошти.

3. Гібридна некомерційна модель може набувати безліч форм, суть яких полягає у виділенні в єдиній бізнес-структурі підрозділів, які відповідають за соціальний сектор, причому за рахунок використання прибутку самої корпорації [4].

Гібридна модель підприємства, підходить до системи охорони здоров'я, включаючи фармацію, де некомерційні підрозділи ведуть наукову, дослідницьку, волонтерську діяльність, надаючи головному комерційному підприємству результати.

Вітчизняне соціальне підприємництво в охороні здоров'я носить поки що характер одиничних прикладів. Змінивши підхід до регулювання у системі охорони здоров'я та створивши стимулюючі інструменти для соціальних підприємців, держава може отримати рентабельну галузь економіки, швидко розвивається.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Ачкасова, О. Розвиток соціального підприємництва в Україні в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*, 2022. (37).

2. Долуда Л., Назарук В., Кірсанова Ю. Соціальне підприємництво. Бізнес-модель. Реєстрація. Оподаткування. Київ, ТОВ «Агентство «Україна», 2017. 92 с.

3. Seelos Christian, Mair Johanna Social entrepreneurship: Creating new business models to serve the poor. Business Horizons. 2005. № 3. с. 241-246.

4. Джилл Кикал, Томас Лайонс Соціальне підприємництво: місія — зробити світ краще. К.: Центр учбової літератури, 2014. 304 с.

5. Свинчук А.А. Соціальне підприємництво: від ідеї до суспільних змін: посібник. Київ : ТОВ «Підприємство «Віней», 2017. 188с.

УДК 334.72

Анастасія ХЛИСТОВА,
здобувачка вищої освіти 2 курсу ОС «Магістр»
ОП «Публічне управління та адміністрування»
«Маріупольський державний університет», Київ

СОЦІАЛЬНІ ПІДПРИЄМСТВА: ПРИНЦИПИ ВИЗНАЧЕННЯ І НАЙПОШИРЕНІШІ МОДЕЛІ В УКРАЇНІ

Вже декілька десятиліть соціальне підприємництво вважається важливим і поширюваним феноменом, особливо в зв'язку з неспроможністю державних та інших сервісів зменшити такі соціальні виклики, як бідність, соціальне виключення чи забруднення довкілля. Багатовимірність цього концепту полягає у тому, що найчастіше це креативна діяльність, спрямована на підтримку тих, хто потребує допомоги, людей із вразливих категорій, і ця діяльність засновується на новаторському підході до вирішення соціальних проблем [1].

Таке розуміння є можливим, якщо узагальнити та проаналізувати ряд наукових визначень фахівців, що досліджують це явище в різних країнах та умовах. Приміром, Mair & Marti (2006) вважають, що в різних культурних контекстах соціальне підприємництво розуміється неоднаково і наводять приклади, що в одному випадку соціальне підприємство має на меті здобути соціальний вплив і замінити державу і бізнес в певних питаннях соціального забезпечення (обслуговування); в іншому – це торговельне підприємство, яке свій прибуток (або велику його частину) спрямовує на фінансування соціальних потреб; в третьому випадку соціально підприємницькою вважається компанія, створена для вирішення соціальної проблеми (має соціальну місію), яка не несе збитків та не створює дивідендів [2].

У будь-якому разі всі ці визначення вказують, що підприємницькі моделі, застосовувані такими організаціями, дозволяють створити певну соціальну цінність для груп, що зазнають соціального виключення.

Важливо також відрізняти соціальне підприємство від соціально відповідальної бізнес-діяльності. Самер Абу-Сайфан говорить в цьому випадку про наявність певної місії у соціального підприємства. Тоді як соціально відповідальний бізнес такої місії не передбачає, а просто вдається до соціальних

заходів в залежності від контекстів і умов своєї діяльності. При цьому місія соціального підприємства може бути притаманна як неприбутковим організаціям, які використовують певні стратегії отримання доходу, щоб і забезпечувати себе, і виконувати свою соціальну місію, постійно розширюючи її або за рахунок нових видів соціальної допомоги, або охоплюючи все більші кола соціально вразливих груп. Прибуткові організації так само можуть бути соціальними підприємцями в тому випадку, коли вони повністю фінансово незалежні і розпоряджаються своїм прибутком задля виконання заявленої соціальної місії [3].

Так само важливо указати відмінність між соціальним і комерційним підприємством. Домінантність соціальної місії завжди спостерігається у соціального підприємства і навіть провал ринку, який може бути катастрофічним для підприємства комерційного, соціальне підприємство використовуватиме як перспективну можливість. Оперування ресурсами у комерційного та соціального підприємства теж різне: у соціального зазвичай менше ресурсів і тому воно не може конкурувати із комерційним. За таким важливим критерієм як продуктивність соціальне підприємство теж поступається комерційному, оскільки індикатори його продуктивності складно визначити, так само як неможливо визначити чіткий часовий дедлайн створення його продукту чи послуги і дуже індивідуальними у кожного соціального підприємства є фактори соціального впливу.

В Україні, зважаючи і на культурний (як указують Mair & Marti [2]) і на сучасний воєнний контекст, до соціальних підприємств будемо відносити ті, які дотримуються певних моделей соціального бізнесу. Ці моделі виділені, наприклад, у [4] і включають як основну задачу:

- Підтримку підприємців. Послугуючись цією моделлю підприємства, наприклад, можуть надавати фінансові послуги особам вразливих категорій для відкриття власного бізнесу. Розвинувшись, ці підприємці можуть вести потім і соціально-комерційну, і просто комерційну діяльність.

- Працевлаштування осіб із вразливих категорій. Люди з таких категорій (люди з фізичними вадами чи військовими пораненнями, бездомні, соціально незахищена молодь, колишні засуджені) не можуть конкурувати на традиційному ринку праці і тому потребують підтримки та особливого ставлення з боку роботодавця.

- Фінансування соціальних програм. Підприємства використовують для фінансування соціальних програм дохід від проданих товарів чи послуг (такою моделлю часто послуговуються громадські організації). У їх

- Брокерська або посередницька діяльність між клієнтами такого підприємства та зовнішнім ринком. Обов'язковою характеристикою клієнта є його приналежність до вразливих категорій.

Відповідно до цих моделей укладено український Каталог соціальних підприємств виданий у 2017 році в рамках проекту «Соціальні підприємства в Україні», що реалізовувався громадською організацією «Молодіжний центр з проблем трансформації соціальної сфери “СОЦІУМ-XXI”», за фінансової підтримки Western NIS Enterprise Fund.

Аналіз підприємств за типом показав, що 150 підприємств, підтверджених як соціальні підприємства (незалежно від організаційно-правової форми) працевлаштовують вразливі групи населення (ветерани АТО, ВПО, з інвалідністю, тощо), частину або весь прибуток виділяють на фінансування благодійних організацій чи фондів, або на підтримку вразливих груп населення, проведення соціальних, культурних заходів чи проектів, які вирішують соціальні та/або екологічні проблеми [5, с. 4].

З усіх представлених в Каталогі підприємств найпоширеніша модель - працевлаштування людей із вразливих чи соціально незахищених категорій – 34% підприємств зі списку; реінвестування прибутків на вирішення певних соціальних проблем - 29% підприємств зі списку; поєднання працевлаштування та реінвестування за - 24% проаналізованих бізнесів; виготовлення продукту чи сервісу, який сам по собі вирішує певну соціальну проблему, за такою моделлю працює 11% підприємств (серед таких «Україна без сміття»). Та ще 2% всіх соціальних підприємств займають різні кооперативи, серед яких переважно сільськогосподарські.

Таким чином, узагальнивши принципи і критерії, за якими підприємства слід відносити до соціальних, найбільш характерною їх ознакою виділяємо наявність місії допомоги соціально вразливим групам суспільства або групам, які зазнають соціального виключення. Способи цієї допомоги диверсифікуються відповідно до різних моделей, які пов'язані або з працевлаштуванням осіб із названих суспільних груп, або фінансуванням соціальних програм, спрямованих на допомогу цим групам. Робота з даними з Каталогу соціальних підприємств т в Україні дозволила зібрати інформацію про кількість таких бізнесів, про те, в яких сферах вони найчастіше працюють та за якими моделями.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Комарницький, І. Ф., Галушка, З. І. (2010). Соціальна відповідальність бізнесу як інструмент управління сучасним підприємством. URL: http://zbirnik.bukuniver.edu.ua/issue_articles/7_1.pdf
2. Mair, J., & Marti, I. (2006). Social entrepreneurship research: A source of explanation, prediction, and delight. *Journal of World Business*, 41, 36-44
3. Abu-Saifan, S. (2012). Social entrepreneurship: Definition and boundaries. *Technology Innovation Management Review*, 2(2), 22-27. https://timreview.ca/sites/default/files/article_PDF/Saifan_TIMReview_February2012_2.pdf
4. Чубук М.О. (2017). Соціальне підприємництво як вирішення соціальних проблем. Матеріали конференції «Розвиток європейського простору очима молоді: економічні, соціальні та правові аспекти» 28.04. 2017 <http://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/16350/45/549.pdf>
5. Каталог соціальних підприємств України 2016-2017 рр. (2017). [довідник]. К.: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія. https://socialbusiness.in.ua/knowledge_base/kataloh-sotsial-nykh-pidpriemstv-ukrainy-2016-2017-rr/

Анна ЧЕЧЕЛЬ,
д.е.н., професор,
професор кафедри публічного управління та адміністрування
Маріупольського державного університету

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА В СТРАТЕГІЧНОМУ ПЛАНУВАННІ ПІСЛЯВОЄННОЇ ВІДБУДОВИ В УКРАЇНІ

В умовах післявоєнної відбудови в Україні та змін у структурі споживання і розвитку суспільства, які викликані об'єктивними факторами обмеженості ресурсів, перехід до нових форм ведення бізнесу з фокусом на вирішення різних соціальних питань є необхідним, але в той же самий час довгим і складним процесом.

У 2011 році Європейська комісія схвалила довгострокову програму «Ініціатива соціального підприємництва» (Social Entrepreneurship Initiative). Мета програми – стимулювати країни європейського регіону до підтримки та розвитку сектору соціального підприємництва. Програма має три основні фокуси: дружнє до соціальних підприємців законодавче середовище, популяризацію діяльності соціальних підприємств, створення умов для отримання фінансування на їх розвиток.

Основними завданнями впровадження концепційних основ соціалізації підприємств є: сприяння розвитку соціально відповідального бізнесу як чинника модернізації економіки та підвищення її конкурентоспроможності; запровадження єдиних підходів до розуміння соціальної відповідальності бізнесу в Україні всіма учасниками суспільних процесів; сприяння розвитку системи не фінансового звітування з метою більшої поінформованості суспільства щодо реалізації суб'єктами господарювання заходів із соціальної відповідальності бізнесу; удосконалення існуючих і розвиток нових форм державно-приватного партнерства для економічного, соціального й екологічного розвитку громад та територій та інші [1, с. 40–44].

Саме соціальні підприємства грають основну роль у розв'язанні низки соціальних, економічних, екологічних проблем, посилюють інклюзію та соціальну згуртованість місцевих громад, сприяють розвитку локального соціального капіталу, посилюють демократичну участь, сприяють розширенню прав та можливостей жінок та надають якісні послуги [2].

«Соціальні» проекти у порівнянні з традиційними більше впливають на розвиток суспільних відносин. Однак чітку межу між «класичним» і «соціальним» бізнесом провести складно, оскільки багато підприємців не ідентифікують свої проекти як «соціальні». За приблизними підрахунками експертів, в Україні до війни налічувалося близько 700 соціальних підприємств, але до каталогу соціальних підприємств було подано інформацію трохи більше 50 [3].

Аналіз довоєнного соціального підприємництва в Україні дозволив виявити основну проблему його недостатнього розвитку у вигляді відсутності законодавчої бази [4]:

1. Брак державної підтримки на етапі становлення або розширення соціальної організації. Етап становлення соціальної організації, як і будь-який інший, несе в собі найбільшу кількість ризиків. Саме на початковому етапі відбувається банкрутство більшості соціальних організацій, отже, потрібна державна підтримка для розвитку подібних організацій на початковому етапі.

2. В даний час соціальне підприємництво не має привілеїв у порівнянні з традиційними комерційними та некомерційними організаціями, що призводить до неможливості визначення кількості соціальних підприємців в Україні в цілому або в будь-якому регіоні. А також, при однакових умовах соціальні підприємці програють традиційним в зв'язку з меншою рентабельністю і соціальними цілями.

Стратегічне планування розвитку соціального підприємництва у період повоєнної відбудови має враховувати зниження бар'єрів і стимулювання прогресу даного інституту, що в подальшому дозволить йому стати одним із пріоритетів державної політики.

Крім того, необхідно глибоке залучення учасників на всіх етапах життєвого циклу планування регіонального та місцевого розвитку. Крім того, необхідно відновити роботу національних координаційних органів України для забезпечення кращої узгодженості політики та виконання ними функції каналу національного/місцевого обміну, який, у свою чергу, сприятиме успішній реалізації державної регіональної політики. Що стосується децентралізації, необхідні дії щодо усунення напруженості між різними рівнями влади, що виникають через дублювання повноважень, а також зміцнення потенціалу муніципалітетів долати адміністративні, фінансові та інвестиційні проблеми.

Організації громадянського суспільства, соціально-орієнтований бізнес і наукові кола можуть відігравати важливу роль у впровадженні, моніторингу та оцінці стратегій та їх програмуванні, пропонуючи місцеве розуміння потреб розвитку, пріоритетів і результатів. Враховуючи досвід, який набувають усі рівні влади, працюючи з неурядовими групами для підтримки військових зусиль, було б цінно перенести ці знання і застосувати їх також у діяльності з післявоєнного відновлення.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гриник О.І., Сисоєва І.М. Соціалізація підприємства як важіль інноваційного розвитку. Держава та регіони. 2020. № 5. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.econom.stateandregions.zp.ua/archive?id=123>

2. Гулевська-Черниш А. Соціальне підприємництво: європейський зліт vs український реалізм. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zn.ua/ukr/SOCIUM/socialne-pidpriyemnictvo-yevropeyskiy-zlitvs-ukrayinskiy-realizm-272250_.html

3. Яке майбутнє у соціального підприємництва в Україні? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://platformamsb.org/yake-majbutnye-u-sotsialnogopidpryyemnytstva-v-ukrayini/>.

4. Chechel A. THE ORGANIZATIONAL AND LEGAL FORM OF SOCIAL ENTERPRISES IN UKRAINE. Education and science of today: intersectoral issues and development of sciences: Collection of scientific papers «ΛΟΓΟΣ» with Proceedings of the IV International Scientific and Practical Conference, Cambridge, December 9, 2022. Cambridge-Vinnytsia: P.C. Publishing House & European Scientific Platform, 2022. - P. 39-41

УДК 334.72:338.2

Ольга ЯКОВЕНКО,

завідуюча першим загальнопсихіатричним чоловічим відділенням
КНП «Обласної клінічної психіатричної лікарні м. Слов'янськ»

ПЕРЕДУМОВИ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ НА ШЛЯХУ ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ КРАЇНИ

За умов повномасштабної війни та воєнного стану держава демонструє обмежені можливості на фоні необмеженої кількості невирішених проблем соціальної сфери.

План відновлення України закладає основи для майбутньої відбудови національної економіки та покликаний створити механізми само-підтримуючого економічного розвитку. Він складається з 15 національних програм. Ці програми значною мірою відповідають основним потребам країни як у воєнний, так і післявоєнний період.

Позитивним аспектом Плану відновлення України є те, що він представляє собою потенційну синергію на шляху до інтеграції в ЄС. У Плані належним чином висвітлені завдання щодо інтеграції в ЄС, синхронізації українського законодавства із Копенгагенськими критеріями та забезпечення взаємного доступу до ринків. Післявоєнна відбудова розглядається як інструмент досягнення відповідності України правилам та стандартам ЄС.

За даними соціологічної групи «Рейтинг» [1], станом на початок квітня 2022 року близько половини (53%) українців втратили роботу через війну, 22% працюють у звичному режимі, 21% – віддалено або частково, лише 2% – знайшли собі нову роботу. Найбільша кількість людей, що втратили роботу – мешканці східних областей України.

Такі високі показники свідчать, що більше половини українців втратили джерело постійного доходу, який би покривав базові потреби людини, давав відчуття безпеки та знижував тривогу перед невизначеним майбутнім.

Можливості провадження та розвитку соціального підприємництва в Україні в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення є одним з дієвих інструментів вирішення гострих соціальних проблем.

Соціальне підприємництво є квінтесенцією цілей сталого розвитку, адже спрямоване на вирішення глобальних проблем через локальні виміри і, одночасно, є інструментом досягнення цілей сталого розвитку.

В українському діловому середовищі соціальне підприємництво розвивається доволі низькими темпами через те, що на законодавчо-нормативному рівні воно досі не пройшло процедур легалізації, незважаючи на те, що вже існує на практиці. Окремі аспекти діяльності соціального підприємництва розкривають певні нормативні та законодавчі акти України, проте повного закріплення основ їх діяльності в законодавчому полі країни на цей момент не відбулося.

Міняйленко, В. Биба та А. Кулябка становлення розвитку соціального підприємництва визначили як «симбіоз поняття підприємництво та якісних ознак благодійної організації, що поєднує в собі одночасно отримання прибутку та реальне вирішення соціальних проблем суспільства» [2]. А. Комісаренко розглядає соціальне підприємництво як соціальну технологію інноваційного характеру та конкретизує основні бар'єри, які можуть виникнути при її поширенні територією України [3]. Автор наголошує на тому, що провідну роль у процесі поширення соціального підприємництва в країні має відіграти держава.

Завдяки фінансовій та організаційно-інформаційній підтримці з боку держави та організацій і установ, соціальні підприємці отримують практичну можливість реалізувати свої креативні ідеї та лідерські навички, активізувати громадську діяльність та зробити свій внесок у вирішення багатьох соціальних проблем, які загострилися в умовах воєнного стану в Україні та залишаться на післявоєнний час, особливо з питань соціального забезпечення вразливих категорій населення, безробіття та працевлаштування внутрішньо переміщених осіб, співпраці з волонтерськими та благодійними організаціями для збору та розповсюдження гуманітарної допомоги, виробництва необхідних товарів та надання послуг вразливим категоріям населення тощо [4]. Все це може зробити суттєвий внесок у покращення життя суспільства у післявоєнний час.

В умовах складного економічного становища та воєнного стану в Україні соціальне підприємництво здатне згладити ряд гострих питань в суспільстві, а також прискорити їх вирішення. Діяльність соціальних підприємств сприяє вирішенню проблем соціально незахищених людей, їх працевлаштування та громадської адаптації і саме тому ця діяльність є вигідною для відновлення та економічного розвитку нашої держави [4].

Соціальне підприємство здатне вирішувати ті завдання, які не можуть вирішити інші сектори економіки. Не дивлячись на складні умови функціонування більшості установ та організацій в Україні під час воєнного стану, наразі здійснюються певні заходи з фінансової та організаційно-інформаційної підтримки вітчизняного соціального підприємництва з боку держави, вітчизняних та міжнародних організацій.

Це створює можливості для розвитку соціального підприємництва в Україні і, відповідно, покращення життя суспільства, виходу з соціально-економічної кризи та подальшого розвитку та післявоєнного відновлення країни в цілому.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Аналітична та статистична інформація Державної служби зайнятості URL: <https://www.dcz.gov.ua/analitics> (дата звернення: 23.11.2022).
2. Міняйленко І. В., Биба В. В., Кулябка А. А. Зарубіжні моделі розвитку соціального підприємництва. *Ефективна економіка*. 2020. № 11. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2020_11_76.
3. Комісаренко А. О. Соціальне підприємництво як ефективний механізм сталого розвитку в Україні. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України*. Серія: Державне управління. 2021. № 1. С. 140–147.
4. Ачкасова О. Розвиток соціального підприємництва в Україні в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*, 2022. (37) URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-37-40>

VIII. СОЦІАЛЬНІ ТА ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ГРОМАД

UDC: 338.48

Milita VIENAŽINDIENĖ

Doctor of Social Science, Assoc. Prof.,

Head of Department of Business and Rural Development Management

Faculty of Bioeconomy Development

Vytautas Magnus University Agriculture Academy

Kateryna HORIUNOVA

Senior lecturer of the Department of Marketing and Tourism

Mariupol State University

KEY PRINCIPLES OF TOURISM SUSTAINABLE DEVELOPMENT MANAGEMENT

Management of the tourism sphere is a well-researched topic with an extensive conceptual and categorical scientific apparatus. But in the light of sustainable development and management of such development, this area takes on new features. Thus, N. Korzh and I. Basyuk believe that the key principles of managing the sustainable development of the tourism sector, along with the classic principles of project management (systematicity, complexity, purposefulness, prioritization and security), are specific, new principles, namely:

- coordination of the strategic goal of the tourist destination with the goals of the produced tourist product;

- equal and open interaction between producers of goods and services that make up the «tourist destination» complex;

- analysis and control of the volume and nature of tourist activities in order to preserve tourist resources;

- monitoring and control of financial activities for the use of tourist resources;

- analysis of the resource base of the destination and gradation in the implementation of financial mechanisms of tourist activity;

- interaction between state and non-state organizations in order to effectively regulate the sustainable development of the tourist destination;

- use of tools of civil society for the purpose of social region development [2, p. 78-79].

The analyzed principles of sustainable development management of the tourism industry encourage their systematization and the creation of an own system of management principles of the tourism industry sustainable development (Fig. 1).

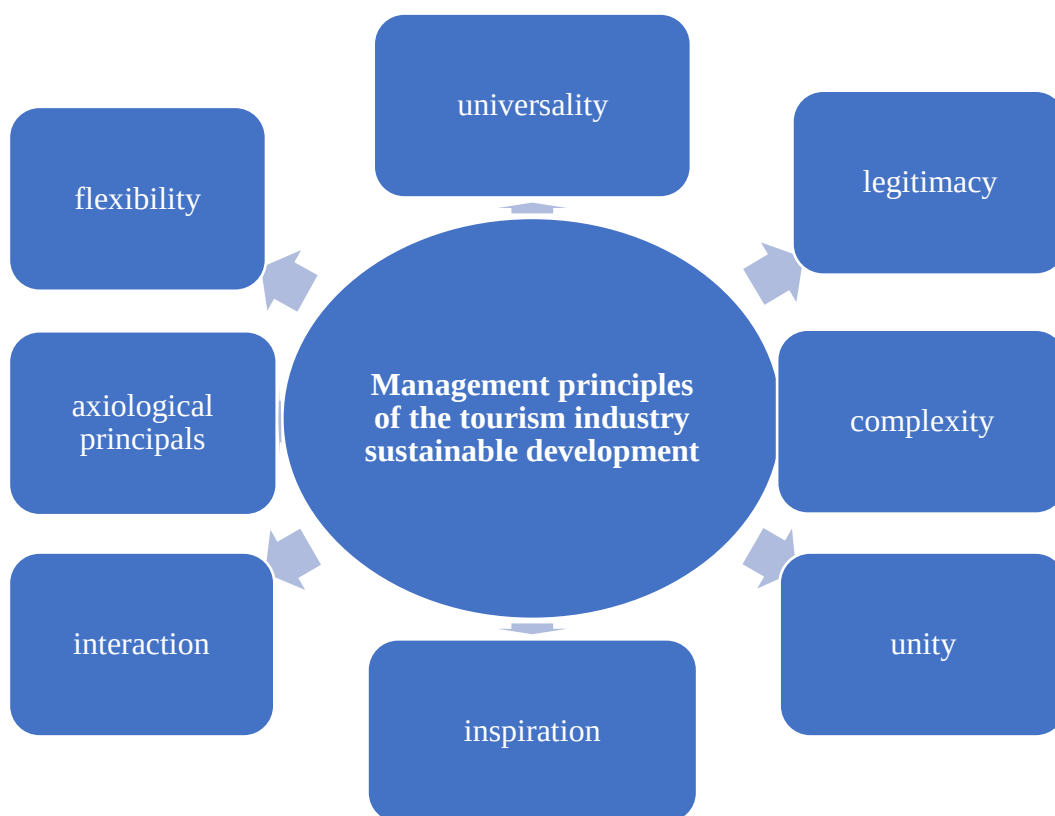

Fig. 1. System of management principles for the sustainable development of the tourism industry (created by the author).

So, let's detail the principles of managing the sustainable development of the tourism industry:

The principle of universality. Management of tourism activity, aiming at its sustainable development, covers all aspects of tourism activity - material, organizational, strategic, and is characterized by multidimensionality, multiplicity of ways to apply the principles of classical management theory, multidimensionality of decisions in their external and internal relationships.

The principle of legitimacy. Since tourism activity is regulated by legal norms, accordingly, the management of such activity must comply with the established legal norms and be carried out exclusively within the legal field. The legal bases of such activity are regulated by the Constitution, defining the protection of the right to rest, the Law of Ukraine and other normative documents. National legislation of Ukraine is consistent with international legislation, implementing international conventions on the protection of human and citizen rights. In addition, the legislative development of the tourism industry does not stop, it is in constant interaction with the participants of the tourism market in order to meet new tourist needs.

The principle of complexity. Such a phenomenon as management in general and management of the sustainable development of tourism is a single complex system that is influenced by external and internal factors that stimulate each link of the system to update. A complex management system is able to operate in the «tourist resource-tourist product» system, which satisfies the demand of visitors [1, p.480].

The principle of unity. The unity of the management system for the sustainable development of tourism means the interaction and mutual influence of each individual link of the system.

Principle of stimulation or inspiration. This principle is one of the most important principles in working with human potential. Management of incentives, creation of conditions for the implementation of tourist projects, opening of tourist destinations, improvement of existing tourist destinations, rebranding and other measures are carried out under the condition of constant development of human capital, professionalization of employees and opportunities to reveal creative potential [3, p.119].

Principle of interaction. Cooperation in the management of the tourism industry at different levels ensures the sustainability of its development, directing all interested parties to a consensus in solving various issues.

Axiological principles. Penetration of hospitality ideas into the Ukrainian business requires the implementation of the highest standards of service, which contribute to a deep conviction in the value of the offered services. The quality of a tourist service is measured, in addition to its material equivalent, by emotional satisfaction or disappointment. Therefore, the ideological significance of such a tourist service comes to the fore, and its implementation requires moral and spiritual efforts.

The principle of flexibility (conducting a flexible policy). A flexible response to external and internal stimuli obtains a sustainable development management system and provides opportunities for an adequate response to economic challenges, ensuring its stable development. The sustainable development of the system builds the confidence of the consumer of the tourist product regarding the observance of the terms of service provision, its quality, reliability and safety.

Thus, each of the analyzed principles is interconnected with others, influences others, and at the same time is influenced by other principles. Therefore, a system of principles actually emerges, on the basis of which the management of the sustainable development of tourism is implemented.

In today's globalized world, irreversible processes of interpenetration and mutual influence of various fields of knowledge are taking place, especially this process is felt in management systems. Existing differences in the management of various spheres are minimized, pushing for the invention of a complex system capable of functioning in different spheres and different conditions, including crisis situations, therefore, the value of the system of principles is undeniable, because the unity of the system ensures effective management of sustainable development, and in our case, effective management of sustainable tourism development.

REFERENCES:

1. Hardy A., Beeton R., Pearson L. Sustainable Tourism: An Overview of the Concept and Its Position in Relation to Conceptualisations of Tourism. *Journal of Sustainable Tourism*. 2002. Vol 10 (6). P. 475-494.
2. Корж Н.В., Басюк Д.І. Управління туристичними DESTINATIONAMI: підручник. Вінниця: «ПП«ТД Едельвейс і К», 2017. 322 с.
3. Кривенкова Р.Ю. Формування туристичного потенціалу України як чинника консолідації українського суспільства: державно-управлінський аспект: дис... канд. наук держ. упр.: 25.00.01, Дніпропетр. регіон. ін-т держ. упр. Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. Дніпро, 2021. 274 с.

МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ ТА РЕФОРМИ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ У КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В УМОВАХ ВІЙНИ

Якщо місцеве самоврядування України, яка сьогодні діє в умовах воєнного стану, буде укріплене, то воно стане якісною моделлю для майбутнього місцевого самоврядування в Європі. Згуртована і єдина громада, яка завдяки реформам децентралізації у контексті забезпечення сталого розвитку має більше повноважень і ресурсів, захищає свою громаду і всю Україну з першого дня нападу російських окупаційних військ на нашу країну. Вони гідно протистоять окупаційним силам, і така єдність усієї країни, безумовно, забезпечить нам перемогу, а в майбутньому - реконструкцію та відновлення нашої території. Важливо, що міжнародні партнери України також визнають децентралізацію в Україні однією з найбільш ефективних та успішних реформ, про що свідчить Висновок Європейської Комісії щодо заявки України на членство в Європейському Союзі. Комісія вважає, що Україна в цілому перебуває на шляху інституційної стабілізації, яка гарантує демократію, верховенство закону, права людини, повагу та захист меншин, хоча масштабні економічні структурні реформи повинні продовжуватися, вона продемонструвала значну стійкість щодо макроекономічної та фінансової стабільності і поступово наближаючись до ключових елементів *acquis* ЄС у багатьох сферах[1].

Тому, на наш погляд, Україна має продовжити децентралізацію та забезпечити її логічне завершення. З огляду на успіхи децентралізації, основним завданням уряду у 2022-2025 роках стала реалізація проєктів розвитку, спрямованих на забезпечення сталого розвитку регіонів і територіальних громад. Однак після початку вторгнення Росії в Україну місцева влада та вся Україна зіштовхнулися з новими викликами, які потребують оперативного ухвалення рішень. З цієї причини деякий час тому набули чинності такі законодавчі акти, зокрема Закон України №2390 «Про внесення змін до розділу VI «Прикінцеві та перехідні положення» Бюджетного кодексу України щодо посилення гнучкості місцевих бюджетів та підвищення оперативності прийняття рішень»[2]. Місцева влада має швидко реагувати на складні ситуації, щоб захистити безпеку та засоби до існування людей. Рішення, ухвалені на державному рівні для забезпечення нормального функціонування місцевого самоврядування, спільно підготовлені. Центральна влада перебуває в постійному контакті як з місцевими громадами, так і з організаціями місцевого самоврядування, і потенціал місцевого самоврядування в Україні зміцнюється, незважаючи на надзвичайно складну ситуацію, в якій живе вся Україна і в якій сьогодні перебувають місцеві громади.

Слід також зазначити, що нині місцеві бюджети в системі публічних фінансів відіграють дуже важливу роль у забезпеченні надання якісних публічних послуг населенню, оскільки практично всі доходи державного бюджету спрямовують у сектор безпеки й оборони. Тут місцеві бюджети є не тільки стабільним джерелом надходження коштів на Єдиний казначейський рахунок, а й забезпечують нормальне функціонування ключових галузей, що мають соціальне значення. Ситуацію з місцевими бюджетами у 2023 році можна охарактеризувати як загалом позитивну. Однак це тільки «загалом», оскільки дисбаланс місцевих бюджетів наразі перебуває на найвищому рівні. Крім того, необхідно істотно поліпшити бюджетну політику країни. Наприклад, якщо податок на доходи фізичних осіб (ПДФО) обчислюватиметься за місцем проживання, то зникне чимало проблем, як сплата ПДФО відокремленими підрозділами (унеможливіюється ухиляння від сплати податку за місцезнаходженням юридичної особи, а не за місцезнаходженням виробничого об'єкту), усунення диспропорцій через ПДФО для військовослужбовців та унеможливлення здирництва за рахунок реєстрації військових частин та великих платників податків. Необхідно також переглянути політику державних трансфертів: доволі часто держава виділяє значне додаткове фінансування (окрім базового гранту) бюджетам, у яких доходи 2023 року більш як удвічі перевищують доходи 2021 року (без воєнного стану), тоді як деякі регіони не отримують коштів через від'ємне зростання. Це питання потребує негайного розв'язання та внесення відповідної пропозиції до ЦОВВ.

У I кварталі 2023 року місцеві бюджети показали значне зростання доходів порівняно з попередніми роками. Доходи місцевих бюджетів поступово повертаються до колишніх темпів зростання. Так, різниця в доходах між березнем 2023 року та березнем 2022 року становить майже 12 млрд. грн. Найбільший приріст від ПДФО з військовослужбовців (+18,9 млрд. грн., +329,3%) було зафіксовано в період січень-березень 2023 року. Якщо торік у січні-березні було сплачено 5,7 млрд. грн. цього податку, то в I кварталі 2023 року - 24,6 млрд. грн. Водночас податок на доходи фізичних осіб із заробітної плати знизився більш ніж на 5 млрд. грн. із 45,2 млрд. грн. до 40 млрд. грн. Наступним за величиною був єдиний податок з підприємств, який зріс на 1,7 млрд. грн. (з 1,8 млрд. грн. у січні-березні 2022 року до 6 млрд. грн. у I кварталі 2023 року). Натомість єдиний податок із фізичних осіб знизився на 1,5 млрд. грн. (-14,3%) (із 10,3 млрд. грн. у 1-3 кварталах 2022 року до 8,8 млрд. грн. у I кварталі 2023 року)[3].

Таким чином, приходимо до висновку, що війна виявилась для органів місцевого самоврядування справжнім випробовуванням, яке вони пройшли та показали, що здатні гідно протистояти будь-яким загрозам та перешкодам. Децентралізація продемонструвала міцність фінансової основи територіальних громад та їхню здатність швидко адаптуватися до ситуації.

Населені пункти, в яких не велися бойові дії, змогли адекватно прийняти ВПО, забезпечити їм належну інфраструктуру і надати достатній рівень соціальних послуг. Крім цього, надходження до місцевих бюджетів в громадах, які не постраждали від війни, дозволили наповнювати єдиний казначейський

рахунок в тяжких умовах сьогодення. Також, незважаючи на значні податкові пільги, громадам вдалося виконати свої бюджети на рівні попереднього року і відновити зростання. Тобто громади, які взяли на себе відповідальність на районному рівні, продемонстрували, що вони можуть ефективно управляти та примножувати фінансові ресурси, які вони отримують. Зрештою, повноваження місцевих бюджетів лежать на плечах місцевих громад. У кількісному вираженні бюджети місцевого самоврядування є основою стійкості місцевих фінансових ресурсів. Це знаходить своє відображення у щомісячних показниках надходжень: у першому кварталі поточного року на частку місцевих громад припало 68,3% усіх доходів місцевих бюджетів, що в 4,4 раза перевищує надходження до обласних бюджетів загалом[3]. Ці цифри свідчать про те, що децентралізація продемонструвала міцність фінансових основ місцевих громад та їхню здатність швидко адаптуватися до обставин. Це вкрай важливо для місцевих громад, оскільки місцеві бюджети формують основу стійкості місцевих фінансових ресурсів: щомісячні дані про доходи з початку 2023 року свідчать, що доходи місцевих бюджетів зростають з травня. Це дає змогу підтримувати економіку країни загалом. Крім того, у майбутньому громади зможуть швидше та ефективніше використовувати кошти зі Спеціального фонду для вирішення своїх пріоритетних завдань. Втім, вважаємо за потрібне зазначити, що через трансформацію демократії в реальну демократію завдяки місцевому самоврядуванню та легалізації і зростанню прав територіальних громад політичні та соціально-економічні права громадян стануть більш відчутними, а сама держава - більш стабільною та життєздатною.

ЛІТЕРАТУРА:

1. The European Commission recommends to Council confirming Ukraine, Moldova and Georgia's perspective to become members of the EU and provides its opinion on granting them candidate status. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_22_3790
2. Про внесення змін до розділу VI «Прикінцеві та перехідні положення» Бюджетного кодексу України щодо посилення гнучкості місцевих бюджетів та підвищення оперативності прийняття рішень: Закон України від 09.07.2022 № 2390. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2390-20#Text>
3. Аналіз виконання місцевих бюджетів за I квартал 2023 року: децентралізація. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/16638>

Наталія ВОРОБКО,
головний спеціаліст відділу
організаційної та кадрової роботи
районної адміністрації Запорізької міської ради
по Заводському району,
студентка 1 курсу магістратури
Публічне управління і адміністрування
Маріупольський державний університет

СОЦІАЛЬНІ ТА ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ГРОМАД УКРАЇНИ

Сучасний соціально-економічний розвиток є однією з найважливіших проблем людства. Економічно це означає не лише зростання національної економіки та збільшення доходу на душу населення, а й скорочення всіх елементів соціального забезпечення. Ці події можуть супроводжуватися необхідними структурними змінами в економічній та соціальній сферах [4].

Вагомою складовою феномена сталого розвитку України є забезпечення найвищого рівня життя населення, тобто соціальної сфери. Задоволення потреб людини виступає метою економічного розвитку, яке у поєднанні з екологічною безпекою суспільства створює можливості сталого розвитку. Соціалізація економіки передбачає певний вид економічних трансформацій, заснованих на поєднанні особистісних та суспільних інтересів. В свою чергу соціалізація економіки пов'язана із соціальною спрямованістю процесу виробництва, гуманізацією праці та життя людей, зменшенням соціальної диференціації та превалюванням значення соціальної сфери у масових суспільних явищах та процесах і має пронизувати всі сфери економічної діяльності. Результатом соціалізації економіки є якісні зрушення в сукупності потреб, структурі попиту та споживання, способі та якості життя, умовах розвитку людини. Головною ознакою сприятливого спрямування політики держави є сукупне зростання доходів та національного благоустрою.

Війна російської федерації проти України вимагає від влади динамічного перегляду підходів до розробки та практичного застосування силової стратегії поточного соціально-економічного розвитку.

Російська агресія проти України створила багато прямих і непрямих перешкод для її розвитку, але не зупинила рух в напрямку євроінтеграції та розвитку. Наприклад, зросла потреба в чітких і актуальних даних, необхідних для прийняття рішень. Однак сьогодні існують серйозні труднощі в процесі збору та обробки економічної та фінансової статистики, включно з Порядком 2030 [1] та оцінкою прогресу в досягненні Корпоративної соціальної відповідальності (КСВ). Значний опосередкований ефект пов'язаний з тим, що військові дії суттєво збільшують організаційні ресурси та зміщують координацію дій між Порядком 2030 року. Україна після отримання статусу кандидата на членство в ЄС 23 червня 2022 року вже почала перші кроки на у

цьому напрямку. Крім того, вже було оцінено рішення, прийняте Офісом щодо реалізації цілей розвитку, яким є постійна організація розробки та просування механізму включення КСВ у національну та регіональну політику, стратегії та процеси планування[1] .

Війна в Україні призвела до руйнування стабільності економічної системи, особливо до втрати ВВП, тобто реальний ВВП за результатами підсумків 2022 року [2] скоротився на 29,1% (про це свідчать детальні дані про ВВП за 2022 рік, опубліковані Державною службою статистики України [3]). На даний момент повної картини ситуації з ВВП немає, але, вивчаючи інтернет-ресурси Національного банку України[2], Мінфіну та Державної служби статистики України, ситуація суттєво не зміниться до кінця 2023 року, тобто ВВП не стабілізується. Причинами цього є наслідки дефіциту окремих товарів, порушення правил обміну, погіршення інвестиційного клімату, значне зниження доходів населення та втрата роботи, внутрішня та зовнішня міграція населення, значне зменшення податкових надходжень і зборів, що призвело до значного дефіциту бюджету, та руйнування ланцюгів поставок в національній економіці, розвиток інфляційних процесів та спекулятивного ціноутворення, руйнування державної власності тощо. У повоєнний період в Україні основні цілі сталого розвитку є

- Мир, справедливість та сильні інститути;
- Подолання бідності (ключова);
- Гідна праця та економічне зростання;
- Чиста вода та належні санітарні умови»;
- Промисловість, інновації та інфраструктура» тощо.

Для порівняння у мирний час основними цілями сталого розвитку в Україні в порядку пріоритетності були такі:

- відповідальне споживання і виробництво;
- якісна освіта;
- захист і відновлення екосистем суші;
- доступна і чиста енергія;
- скорочення нерівності;
- промисловість,
- інновації та інфраструктура.

Війна в Україні унеможливила повагу до традиційних соціальних норм і реалізацію звичних політичних планів, і її можна використати для здійснення рішучих кроків, які допоможуть країні повернутися на шлях досягнення Цілей сталого розвитку. Цілі сталого розвитку мають життєво важливе значення для реалізації програм відновлення, які сприяють розвитку темної, ніж зеленої економіки, стійкої до проблем соціального розвитку. Пріоритет має надаватися адаптації економічної структури до створення більш енергоефективних і менш забруднюючих «зелених» [1] галузей промисловості та транспортних систем. Реконструкція закладів соціальної сфери також має підвищити їх енергоефективність та використати низьковуглецеві матеріали.

Оцінки міжнародних організацій та експертів сходяться на тому, що війна та пов'язані з нею економічні проблеми негативно вплинули на показники

сталого розвитку в усьому переліку Цілей сталого розвитку України. Однією з центральних тем дискусії експертів є визначення зв'язку між різними цілями, завданнями та показниками в рамках Порядку денного до 2030 [4]. Без миру жодна країна не зможе досягти сталого розвитку. Так, про зниження показників України в елементі «Мир, справедливість і сильні інституції» свідчить значення Global Peace Index, який у 2022 році падає на 16% до 153 місця в рейтингу (у 2021 році він посідає 143 місце) і демонструє найгіршу динаміку серед 163 досліджених країн [4].

Висновки

У результаті дослідження економічної та соціальної складових сталого розвитку можна побачити важливість цих явищ для України.

Сталий розвиток України – це соціально орієнтований процес економічного розвитку, забезпечення економічної та соціальної безпеки та ефективного відтворення природних ресурсів.

Економічний розвиток, соціальне зростання та науково-технічний прогрес повинні бути пов'язані з процесом відтворення природних ресурсів і стійкістю екосистеми. Досягнення миру, що гарантує досягнення інших цілей, є системною метою сталого розвитку України.

У контексті євроінтеграції сталий розвиток є безумовним стратегічним завданням для уряду України та українських науковців, вирішення якого, з одного боку, дозволить розробити та впровадити нову модель екосоціальної економіки, з одного боку, спрямована на загальне покращення якості життя людей. З іншого боку, це стане основою для євроінтеграційного процесу України, оскільки критерії сталого розвитку та екологічної безпеки будуть першочерговими. Саме євроінтеграція дозволить Україні змінити пріоритети державної політики, переглянувши пріоритетність цілей сталого розвитку України та шляхів їх досягнення.

Можливими напрямками подальших досліджень є встановлення ключових індикаторів та оперативних планів їх досягнення в контексті зміни пріоритетності цілей сталого розвитку України. Але перш за все археглобальний компонент — це МИР.

ДЖЕРЕЛА:

1. Інтернет ресурс United Nations Development Programme <https://www.undp.org/uk/ukraine/publications> ;
2. Інтернет ресурс Національного банку України <https://bank.gov.ua/ua/news>
3. Інтернет ресурс Державної служби статистики України <https://www.ukrstat.gov.ua/>
4. Наукові записки Львівського університету бізнесу та права 2022 рік.

ЛІДЕРСТВО В МУНІЦИПАЛЬНОМУ МЕНЕДЖМЕНТІ

Лідерство в муніципальному менеджменті – це ключовий фактор успіху розвитку міст та громад. Муніципальний менеджмент вимагає від лідера вмінь та знань у різних напрямках: управління бюджетом, планування розвитку міста, взаємодії з іншими органами влади та громадськістю, командування колективом тощо.

Успішний лідер в муніципальному менеджменті повинен бути здатним до знаходження рішень при перешкодженнях та змінах. Для цього він повинен мати достатній досвід у вирішенні різних питань, що стосуються розвитку міста, та бути проактивним та ініціативним. Здатність до комунікації та співпраці є ще однією важливою складовою лідерства в муніципальному менеджменті. Лідер повинен бути здатним взаємодіяти з громадою, місцевими органами влади та іншими зацікавленими сторонами для розв'язання питань, що стосуються розвитку міста.

Для досягнення успіху в муніципальному менеджменті, лідер повинен бути готовим до створення планів і стратегій розвитку міста, а також бути здатним до визначення пріоритетів та вирішення конфліктних ситуацій.

Окрім того, лідер в муніципальному менеджменті повинен бути відповідальним та етичним. Він має дотримуватись етичних норм та проявляти відповідальність перед громадою та органами влади.

Сильні сторони:

1. Підвищення рівня освіченості, знання та досвід громадських діячів, що дозволяє досягати кращих результатів у розвитку місцевого самоврядування.
2. Поширення ідеї взаємодії влади та громади, зокрема, залучення до процесів прийняття рішень.
3. Власні ініціативи та здатність до самостійного прийняття рішень.

Слабкі сторони:

1. Недостатній розвиток громадських ініціатив, відсутність культури активності та зацікавленості у розвитку місцевого самоврядування.
2. Недостатній розвиток комунікації та прозорість прийняття рішень, що призводить до виникнення незадоволеності та конфліктів.
3. Низький рівень технічної оснащеності та доступності інформації про діяльність органів самоврядування.

Загрози:

1. Недостатньо реалістичні цілі та завищені очікування щодо здійснення реформи муніципального менеджменту, що може призвести до розчарування і відсутності довіри до владних органів.
2. Втручання у політику певних груп та дискримінація при прийнятті рішень, що призводить до збитку для місцевого населення.

3. Брак фінансування для реалізації програм та проектів, а також підвищення якості послуг, що віддаляє досягнення затверджених цілей.

Можливості:

1. Розвиток інноваційного підходу до розв'язання проблем та ефективного впровадження нових технологій у муніципальний менеджмент.

2. Розвиток партнерства та співпраці між громадою та владою для забезпечення взаємодії та ефективних результатів.

3. Здатність до адаптації до нових викликів та змін у світі, що сприятиме зміцненню лідерства та його розвитку.

Оскільки муніципальний менеджмент розвивається в Україні з кожним роком, ми бачимо багато можливостей для покращення процесів, взаємодії влади та громади, створення нових проектів, а також розвитку більш ефективних механізмів розв'язання проблем. Однак, необхідно бути уважнішими щодо загроз та сильних сторін муніципального менеджменту, щоб досягти кращих результатів та покращення життя у містах та селах по всій країні.

У висновку можна сказати, що лідерство в муніципальному менеджменті є ключовим фактором управління містом та розвитку громади. Успішний лідер повинен мати вміння вирішувати проблемні питання в різних сферах, бути здатним до комунікації та співпраці, мати відповідальність та етичність у роботі. Країна активно розвиває муніципальний менеджмент, що не може бути ефективним без наявності сталих лідерів, здатних створювати стратегії, координувати команду та реалізовувати цілі з максимальною ефективністю.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Таранюк К.В., Кобушко Я.В. Лідерство та команда в публічному управлінні: конспект лекцій. Суми: Сумський державний університет, 2020. 175 с.

2. Євтушенко О. Н., Ємельянов В.М., Андріяш В.І.. Муніципальний менеджмент: [підручник]: Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2016. 404 с.

3. Сергеева Л. М., Кондратьєва В. П., Хромей М. Я. Лідерство: навч. посібник. ІваноФранківськ. «ЛілеяНВ». 2015. 296 с.

УДК 332:339

Олександр ДЕМИДОВ,
головний державний інспектор
ГУ ДПС у м. Києві

ЧИННИКИ ВПЛИВУ НА СИСТЕМУ УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИМ РОЗВИТКОМ РЕГІОНІВ

Система управління соціально-економічним розвитком регіону є ключовим компонентом в сфері регіональної політики. Це комплекс організаційних, методологічних та інструментальних засобів, спрямованих на ефективне планування, координацію, контроль та регулювання процесів розвитку регіону.

Проблеми соціально-економічного розвитку на регіональному рівні є одними з найактуальніших в контексті розбудови національної економіки. М. Гейць [1], З. Варналій, А. Мокій, О. Новікова [2], М. Долішній [3], Я. Жаліло, Д. Покришка, Я. Белінська [4], Г. Підгрушний [5] та О. Головченко [6] - це лише деякі вчені, які зосередили свої дослідження на аналізі та вирішенні цих важливих питань на регіональному рівні.

Поширення процесів євроінтеграції та глобалізації, а також наростаюча конкуренція як між державами, так і між регіонами всередині країни, призводять до загострення проблем економічного, екологічного і соціального характеру. Це підкреслює необхідність переорієнтації регіонів України на сталий розвиток. Ключовим моментом в цьому процесі є оптимізація системи управління регіонами, спрямована на відповідь на сучасні виклики та поліпшення якості життя громадян, враховуючи місцеві умови та специфіку.

Актуальна проблематика соціально-економічного розвитку на регіональному рівні в Україні вимагає глибокого вивчення ключових чинників, які впливають на управління розвитком окремих регіонів, а саме:

1. Політична стабільність. Політична стабільність в регіоні стає головним стовпом для підтримки інвестиційної довіри та довгострокового економічного росту. Коли політичне середовище є передбачуваним і позбавленим великих коливань, це стимулює інвесторів до діяльності, адже вони можуть планувати свої дії на довгий термін без страху перед раптовими змінами у правилах гри. Додатково, стабільний політичний клімат дозволяє місцевим органам управління більш точно і послідовно реалізовувати свої стратегії розвитку, взаємодіяти із центральною владою для отримання підтримки або координації дій. Також, політична стабільність забезпечує спокій та порядок у суспільстві, підтримуючи соціальну гармонію, зміцнюючи довіру громадян до установ влади та демократичних процесів. У підсумку, висока політична стабільність стає запорукою стабільного і плідного розвитку регіону в усіх напрямках.

2. Економічний потенціал. Економічний потенціал регіону є ключовим фактором, що визначає його конкурентоспроможність та перспективи на майбутнє. Ресурсна база, зокрема наявність природних ресурсів, стає основою для промисловості, землеробства та інших секторів економіки. Водночас, сучасна інфраструктура - така як транспорт, комунікації та логістика - сприяє ефективному доступу до ринків, забезпечуючи швидке та ефективне з'єднання з іншими регіонами та країнами. Рівень освіти населення впливає на продуктивність праці та інноваційні можливості: високоосвічені співробітники здатні генерувати нові ідеї, адаптуватися до змін і працювати в командах. Зростання інноваційної активності, в свою чергу, відкриває двері до новітніх технологій та бізнес-моделей, сприяючи розвитку високотехнологічних галузей та створенню конкурентних переваг. Таким чином, співвідношення цих факторів визначає не лише поточний стан економіки регіону, але і його здатність адаптуватися до глобальних викликів та користуватися новими можливостями.

3. Соціокультурний контекст. Соціокультурний контекст регіону відіграє невід'ємну роль у формуванні його унікальної ідентичності та стратегічних пріоритетів. Традиції та цінності формують основу, на якій базується свідомість

громадян та їхнє ставлення до зовнішнього світу. Вони впливають на мотивацію громадян, їхнє сприйняття інновацій та змін, а також на стійкість спільнот у випадку викликів. Соціальна когезія, зокрема, взаємна довіра та солідарність між громадянами, сприяє успішному впровадженню реформ та нововведень, в той час як висока ідентичність допомагає зміцнити почуття належності та відповідальності за майбутнє регіону. В цілому, розуміння та врахування соціокультурного контексту є важливим для розробки ефективних регіональних стратегій, які відображають реальні потреби та аспірації місцевої спільноти. Це, в свою чергу, сприяє залученню громадян до процесу прийняття рішень та підвищенню їхньої взаємодії із органами влади.

4. Екологічні обмеження. Сталість екосистеми та здоров'я людей безпосередньо залежать від того, наскільки ефективно регіон враховує екологічні обмеження. В контексті глобальних кліматичних змін та зростаючого екологічного тиску, збереження природних ресурсів стає ключовим фактором сталого розвитку. Наявність чистої води, продуктивних ґрунтів та чистого повітря стає вирішальною не лише для економічного зростання, але й для якості життя населення. Водночас, екологічна рівновага є основою для розвитку туризму, рекреації та інших галузей, які базуються на природних ресурсах. Таким чином, врахування екологічних обмежень під час формулювання та реалізації регіональних стратегій є не лише моральним обов'язком, але і стратегічною необхідністю для забезпечення довгострокового процвітання регіону.

5. Інституційна структура. Інституційна структура регіону відіграє важливу роль у формуванні його стратегічного курсу та забезпеченні динамічного розвитку. Органи регіонального управління, які працюють ефективно, володіючи необхідними ресурсами та компетенціями, можуть швидко реагувати на соціально-економічні зміни, визначати пріоритети розвитку та забезпечувати їх реалізацію. Тоді як наявність активних громадських організацій стимулює громадське обговорення, залучення громадян до прийняття рішень і контроль за їх виконанням. Партнерство між державним і приватним секторами відкриває нові можливості для інвестування, інновацій та реалізації суспільно-значущих проектів. Зміцнення інституційної структури, розвиток мережі партнерських взаємин та стимулювання громадської участі сприяють створенню стійкої основи для довгострокового благополуччя регіону.

Таким чином, регіональний розвиток України є багатогранним процесом, що залежить від інтеграції численних чинників — від політичної стабільності до освітнього та науково-технічного потенціалу. Успішне управління розвитком регіону передбачає комплексний підхід, що враховує всі ці аспекти, дозволяючи адаптуватися до зовнішніх та внутрішніх викликів. Центральна роль у цьому процесі належить співпраці між державними структурами, приватним сектором, громадськими організаціями та населенням. Тільки зорієнтованість на синергію всіх цих елементів зможе гарантувати сталий і гармонійний розвиток регіонів України.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Соціально-економічний стан України: наслідки для народу та держави: національна доповідь / за заг. ред. В.М. Гейця. К.: НВЦ НБУВ, 2009. 687 с.
2. Регіони України: проблеми та пріоритети соціально-економічного розвитку: монографія / З.С. Варналій, А.І. Мокій, О.Ф. Новікова, С.А. Романюк, В.І. Чужиков та ін.; за ред. З.С. Варналія. К.: Знання України, 2005. 498 с.
3. Долішній М.І. Регіональна політика на рубежі ХХ-ХХІ століть: нові пріоритети. К.: Наукова думка, 2006. 511 с.
4. Економіка України на шляху від депресії до зростання: джерела, важелі, інструменти. / Я. А. Жаліло, Д. С. Покришка, Я. В. Белінська [та ін.]. К.: НІСД, 2010. 96 с.
5. Підгрушній Г. П. Промисловість і регіональний розвиток України. Монографія. Київ. Інститут географії НАН України. 2009. 300 с.
6. Головченко О. М. Формування механізмів стабільного розвитку регіону : монографія. Одеса: Фенікс, 2009. 424 с.

УДК 351.821:322.1

Владислав КОВБАСЮК,
студент I курсу магістратури
спеціальність 281 публічне управління та адміністрування
Маріупольського державного університету

ВЗАЄМОДІЯ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ З ОРГАНАМИ САМООРГАНІЗАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ СЬОГОДНІ ТА ПІСЛЯ ВІЙНИ

В Україні розпочато процес децентралізації 2014 року після прийняття Концепції реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади (01.04.2014). Саме реформа децентралізації зумовила початок формування дієвого та найбільш близького до пересічного громадянина інституту влади – місцевого самоврядування. Формування ефективного місцевого самоврядування та територіальної організації влади для створення і підтримки повноцінного життєвого середовища для громадян, надання високоякісних та доступних публічних послуг, становлення інститутів прямого народовладдя, узгодження інтересів держави та територіальних громад і є метою реформи. Так як сама реформа передбачає відповідальність органів місцевого самоврядування перед жителями – за ефективність своєї роботи, а перед державою – за її законність. [1]

Але реформи місцевого самоврядування не можливо провести без проведення одночасних змін та реформ в інших взаємопов'язаних сферах управління держави.

В будь-якому випадку успіх реформи органів місцевого самоврядування неможливий без проведення вдосконалень, покликаних покращити та збільшити ефективність співпраці з органами самоорганізації населення. Однією із важливих та сильних організацій, через яку громадяни можуть приймати участь

у житті громади та суттєво впливати на рішення, що приймаються органами місцевого самоврядування, є об'єднання співвласників багатоквартирного будинку (ОСББ). Саме тому з боку держави та органів місцевого управління повинна виходити ініціатива зі стимулювання створення, зміцнення та розвитку ОСББ.

Колись, самим першим кроком нашої держави в цьому напрямку стало затвердження «Положення про порядок організації та діяльності об'єднань, що створюються власниками для управління, утримання і використання майна житлових будинків, яке перебуває у загальному користуванні» [2]. Згідно нього для управління, утримання та використання майна житлових будинків, яке перебуває у загальному користуванні (допоміжне господарство, технічне оснащення, елементи зовнішнього благоустрою на прибудинкових територіях тощо) при існуванні різних форм власності обов'язково повинні утворюватися об'єднання власників. Слід зазначити, що з початку свого розвитку законодавство про ОСББ заснованого на самоорганізації мешканців, неодноразово та часто змінювалося.

Так у 2001 році в Україні був прийнятий закон «Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку» [3]. Цей закон поклав початок для юридичного захисту прав та інтересів власників квартир у багатоквартирних будинках.

Далі у 2015 році з прийняттям Закону України «Про особливості здійснення права власності у багатоквартирному будинку» [4] були суттєво доопрацьовані, всі попередні законодавчі ініціативи.

Також у 2019 році введено в дію в повному обсязі Закон України «Про житлово-комунальні послуги» [5]. Цей закон істотно змінює принципи відносин, що виникають у процесі надання та споживання житлово-комунальних послуг, що невід'ємно пов'язано з ОСББ.

Ці основні закони окремо та разом регулювали та контролювали діяльність ОСББ. До 2022 року всі законотворчі ініціативи стосовно розвитку ОСББ, стосовно реформи місцевого самоврядування постійно допрацьовувались, удосконалювались та покращувались.

Але повномасштабна війна суттєво знизила подальший розвиток всіх напрацювань.

І саме зараз, в умовах воєнного стану, коли проводяться активні військові дії на території України, коли війська агресора знищують будинки, цілі квартали та навіть міста, першочергово після війни постане питання про відбудову житлового фонду, ремонт та відновлення пошкоджених будинків та всієї інфраструктури.

Самим відомим прикладом успішної післявоєнної відбудови, про який з надією згадують у контексті підготовки до повоєнного відновлення України, є план Маршалла для Європи, що втілювався у 1948-1952 роках, трохи згодом після завершення другої світової війни.

Згідно плану, запропонованим до реалізації державним секретарем США Джорджем Маршаллом, понад 80% допомоги було надано європейським країнам, які зазнали руйнувань під час війни, безоплатно, а решта у якості

кредитів. Однак кошти не надавались бюджетам цих держав. Передбачалося виключно цільове надання на придбання необхідних промислових товарів та продовольства. В той же час для контролю за використанням наданої грошової допомоги, створювалися спеціальні фонди, якими керували як представники США так і представники самих європейських країн.

Загалом основна увага приділялась відновленню промисловості. По плану Маршалла 17 країн Європи змогли отримати допомогу на 13 мільярдів доларів. Саме такий підхід з 1948 до 1952 року підняв промисловість регіону на 35%, а разом і з ним суттєво зріс рівень доходів населення.

Біля 12% наданих коштів було направлено на відбудову житлового фонду Західної Німеччини. Та успіх відновлення зруйнованою війною економіки полягав не тільки у фінансовій допомозі, але й у провадженні урядом ФРН комплексних реформ у сферах сільського господарства, земельного законодавства та реформуванні фінансової системи в цілому. Одночасно в країні підтримували бізнес, зокрема запровадженням податкових пільг, що стало стимулом для збільшення експорту.

Проте основним рішенням уряду ФРН, що привело до успіху, була організація роботи державних органів управління таким чином, що унеможливила появу монополізації окремих галузей економіки та виробництв, в тому числі і самою державою.

Саме ці успіхи в управлінні державою та фінансова допомога країн-партнерів створили передумови для створення Європейського Союзу та дозволили Німеччині бути серед лідерів країн, що його заснували.

Тому, маючи реальний досвід повоєнного відновлення країн Євросоюзу, потрібно вже сьогодні складати план послідовних та аргументованих дій для відновлення, відбудови та продовження всіх реформ, у тому числі шляхом внесення змін в законодавство для адаптації до нинішніх реалій. Для кожної окремо взятої галузі економіки необхідно визначити та залучити спеціалістів-експертів, що зможуть скласти перспективний план повоєнного розвитку та відновлення цієї галузі, з урахуванням впливу на інші та наслідків на економіку в цілому.

Такого ж підходу вимагає адаптація реформи місцевого самоврядування в частині реалізації своїх повноважень та обов'язків для організації ефективного управління громадою згідно Конституції України[6]. Особливої уваги заслуговує співпраця органів місцевого самоврядування та органів самоорганізації населення, в тому числі ОСББ.

Так, наприклад, 24 лютого 2023 року Верховна Рада України прийняла Закон України «Про внесення змін до розділу VI «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про житлово-комунальні послуги»» (законопроект № 6103 від 27.09.2021)[7]. Вказаним Законом врегульовано одиничну проблему сфери житлово-комунального господарства, в частині надання послуг управління багатоквартирними будинками. Тобто це закон про обов'язкове призначення управителів багатоквартирних будинків у шестимісячний термін після завершення дії воєнного стану шляхом проведення конкурсу, якщо в таких будинках досі не створене ОСББ.

Отже органам місцевого самоврядування доведеться для впровадження вимог цього закону провести аналіз діяльності провідних та взірцевих ОСББ для того, щоб професійно підійти до вибору управителів багатоквартирних будинків та створити команду фахівців, що будуть займатися виключно сферою діяльності ОСББ, житлового фонду.

Саме головне, що після повоєнної відбудови Україна повинна модернізуватись, в плані зміни економічного життя, тому що всі спроби відновити економіку до рівня довоєнної, призведуть до відставання України від сучасних технологічних економік розвинутих країн. А для цього необхідно продовжувати покращувати ефективність місцевого самоврядування та впроваджувати всі успіхи проведених реформ, в тому числі децентралізації, в програму та перебіг процесів відновлення для подальшої реконструкції України.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Урядовий портал. Реформа децентралізації. Режим доступу до ресурсу: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/reformi/efektivne-vryaduvannya/reforma-decentralizaciyi>. (дата звернення: 15.10.2023).
2. Портал Верховної ради України. Постанова КМУ №588 від 31.07.1995р. Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/588-95-%D0%BF#Text>. (дата звернення: 15.10.2023).
3. Портал Верховної ради України. Закон України «Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку» Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-14>. (дата звернення: 15.10.2023).
4. Портал Верховної ради України. Закон України «Про особливості здійснення права власності у багатоквартирному будинку» Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/417-19>. (дата звернення: 15.10.2023).
5. Портал Верховної ради України. Закон України «Про житлово-комунальні послуги» Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2189-19>. (дата звернення: 15.10.2023).
6. Конституція України - Розділ XI
7. Портал Верховної ради України. Закон України «Про внесення зміни до пункту 6 розділу VI "Прикінцеві та перехідні положення" Закону України "Про житлово-комунальні послуги"» Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2954-20>. (дата звернення: 15.10.2023).

Василь КОЗАК,
фахівець з митного декларування управління
логістичними процесами приватного підприємства
«ЛЕОНІ Ваєрінг Системс УА ГмбХ, Стрий»

ЕЛЕМЕНТИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЛОГІСТИЧНИХ ПОТОКІВ В УМОВАХ РОЗВИТКУ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

Підприємство в процесі своєї виробничо-господарської діяльності постійно вступає в прямі й непрямі взаємини з постачальниками, споживачами й конкурентами. Останні, виходячи з основної мети діяльності будь-якого підприємства – максимізувати прибуток, намагаються зміцнитися на ринку, послабляючи тим самим положення інших підприємств. У цьому сенсі, питання збереження стійкого положення підприємства на ринку стає надзвичайно актуальним. На перший план висувуються фактори, що мають безпосереднє відношення до спроб підприємства зберегти ринкові позиції, мінімізувати негативний вплив зовнішніх ризиків у ситуації різкого коливання ринкової кон'юнктури.

Тенденції логістичної галузі залежать від значних змін, які зумовлені державним регулюванням умов функціонування галузі та впровадженням технологічних інновацій у бізнес-процеси. Рішення з управління логістикою нового покоління рухаються до того, щоб зробити ланцюги поставок більш клієнто-орієнтованими та стійкішими до непередбачуваних ситуацій, що забезпечують інституціональні умови на рівні держави.

Вимагає удосконалення система управління логістичною діяльністю, яку з боку органів державної влади доцільно було б проводити за такими напрямками: — контроль дотримання чинного законодавства; — сприяння залученню вітчизняних та іноземних інвестицій у логістичні комплекси, фінансування логістичних послуг, що надаються соціально незахищеним категоріям населення, а також забезпечення спеціальних потреб державних організацій у логістичному обслуговуванні; — удосконалення державного регулювання, уникаючи здійснення дискримінаційних заходів; - регулювання діяльності організацій монополістів.

Автоматизація логістичних процесів дає змогу підвищити продуктивність та ефективність робочого процесу. Можливість відстеження та прозорість ланцюга поставок є важливою складовою для забезпечення стабільних відносин між замовником та виконавцем договору поставки.

Попередній аналіз дослідження даної проблеми у вітчизняній економічній літературі дозволив зробити висновок про недостатній розгляд логістичного підходу в умовах розвитку штучного інтелекту, як одного з напрямків підвищення ефективності виробництва, забезпечення виживаності підприємства в нових умовах господарювання.

Запровадження штучного інтелекту залишається у 2023 році одним із головних світових трендів. За прогнозом аналітиків, до 2030 року ринок штучного інтелекту в логістиці оцінюватиметься у 36 млрд доларів США. Рішення на основі штучного інтелекту (ШІ) відіграють важливу роль у такому середовищі, що дає можливість розкривати нюанси та зміни в купівельній поведінці. Це дає змогу роздрібним торговцям поліпшувати увесь ланцюг постачання. Звісно, це далеко не всі сфери застосування ШІ, відзначають експерти.

Особливу увагу пропонується приділяти теоретичним аспектам управління логістичними потоками промислового підприємства, які є всіма матеріальними, інформаційними, фінансовими і сервісними потоками, що виникають на підприємстві. Основоположними потоками є матеріальні, які можуть знаходитися в двох протилежних станах: динамічному і статичному (у формі запасів). Дане твердження дозволяє зробити висновок, що товарні запаси – одна з форм прояву матеріальних потоків промислового підприємства.

Вивчення особливостей моделювання логістичних потоків дало можливість з'ясувати, що із-за складності імовірнісних завдань управління запасами і їх практичної значущості в даній області широкого поширення набуло імітаційне моделювання, яке полягає в проведенні чисельних експериментів з математичною моделлю, що описує поведінку складної системи протягом періодів часу заданої тривалості. Імітаційне моделювання використовується як для аналізу, так і для оптимізації функціонування логістичних систем.

Для логістики це, додаткові виклики – адже заради розвитку та збереження конкурентоздатності гравцям ринку доведеться стрімко віднайти експертизу в цих технологіях та впроваджувати засоби ШІ. Але з іншого боку штучний інтелект зробить ланцюжки постачання набагато ефективнішими, що дозволить підприємствам скоротити видатки та використовувати робочий час свого персоналу набагато ефективніше.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Logist FM Перспективи застосування штучного інтелекту в логістиці - 04.01.2023 URL: <https://logist.fm/news/perspektivi-zastosuvannya-shtuchnogo-intelektu-v-logistici>
2. Hroznyi Ihor. Artificial Intelligence. Wydawnictwo Naukowe TYGIEL sp. z o.o. ul. Głowackiego 35/341, 20-060 Lublin: 2021, p.122. ISBN 978-83-66489-58-5
3. Top 10 Logistics Industry Trends & Innovations in 2022. URL: <https://www.startus-insights.com/innovators-guide/top-10-logistics-industry-trendsinnovations-in-2021/#trend-three>

Аліна НАДЕЖДЕНКО,
кандидат наук з державного управління,
доцент кафедри публічного управління та адміністрування,
Маріупольський державний університет

СТІЙКІСТЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ЗА УМОВ ВІЙНИ

Війна з Росією призвела до глибоких змін в колективній свідомості. Українці трансформують своє бачення себе, опираючись не лише на здатність чинити опір, але й на переосмислення своєї колективної ідентичності, яка базується на історичному досвіді. Сьогодні національна ідентичність формується завдяки соціальній взаємодії, враховуючи минуле, теперішнє та майбутнє української нації, що народжує нові спільні норми, цінності та символи в сучасних реаліях.

Багато років існували розбіжності у сприйнятті населенням України свого історичного минулого та національних інтересів через регіональні, мовні та вікові відмінності. Колективна ідентичність була роздробленою, через що формування однорідної національної свідомості ускладнювалось. Історія України часто подавалася як низка невдач та періодів бездержавності, що породжувало в колективній ідентичності комплекс меншовартості. Однак, агресія Росії у 2014 та 2022 роках стала каталізатором для консолідації та формування чіткої колективної ідентичності українців. Попри труднощі, українці продемонстрували зростаючу громадянську зрілість та єдність, акцентуючи свою унікальність та відмінність від агресора.

Війна прискорила соціальні та національні зміни в Україні. Солідарність серед українців досягла історичного максимуму: до 85% людей ідентифікують себе як громадяни України. Ця ідентифікація має декілька етапів: після Помаранчевої революції показник перевищив 50%, а під час Революції гідності і початку війни з Росією у 2014 році — 60%, широкомасштабне вторгнення Росії підвищило цю цифру до 70%. Європейська ідентичність українців зросла (з 3,6 до 6,4 балів на шкалі від 0 до 10), тоді як ідентифікація з «радянськими людьми» зменшилась (з 2,9 до 1,1 бала за аналогічною шкалою) [1].

Гібридна та повномасштабна війни Росії проти України дискредитували міфологему «братерства» російського та українського народів. Як свідчать результати соціологічного дослідження, проведеного Центром Разумкова: з судженням (українці і росіяни завжди були і залишаються братніми народами) у 2017 році погодилися близько чверті (27%) опитаних, у 2023 році її поділяли лише 4%; частка тих, хто вважає, що українці і росіяни раніше були братніми народами, але вже такими не є, з 2017 року статистично значуще не змінилася (відповідно 50% і 48%), тоді як істотно зросла частка тих, хто дотримується думки, що українці і росіяни ніколи не були братніми народами (з 16% до 43%) [2].

В умовах війни формування української ідентичності стає справжньою патріотичною місією, яка вимагає готовності захищати Україну навіть ціною

власного життя. І вирішальним фактом уособлення незламності для українців та всього світу стало перебування в у напівоточеному Києві президента В.Зеленського та його адміністрації, уряду та парламенту. Тоді попри суттєві територіальні втрати владі вдалося ефективно стабілізувати державний апарат та налаштувати суспільство на рішучий спротив. А рівень довіра до Президента України, уряду і Верховної Ради подвоївся порівняно з аналогічними показниками до війни. Доречи цей тренд продовжився і в 2023 році (табл.1).

Таблиця 1

Довіра українців до політичних інститутів до і під час війни

	<i>липень–серпень 2021</i>			<i>грудень 2022</i>			<i>травень 2023</i>		
	Не довіряють	Довіряють	Важко відповісти	Не довіряють	Довіряють	Важко відповісти	Не довіряють	Довіряють	Важко відповісти
Президент України	57,6	36,2	6,2	15,0	77,0	8,0	11,3	83,3	5,4
Уряд України	72,0	21,5	6,6	46,6	46,6	10,7	48,8	39,4	11,9
Верховна Рада України	75,1	18,7	18,7	51,0	38,5	10,5	55,2	34,9	10,0
Суди (судова система в цілому)	74,2	15,5	10,4	56,2	23,3	20,5	69,6	16,8	13,7
Політичні партії	71,7	16,1	12,2	65,8	17,1	17,1	68,8	14,8	16,5

Джерело: [3,4]

Саме ця спроможність згуртуватись органів публічної влади у найтяжчий час стало каталізатором відродження та зміцнення незламної української нації, коли національність і мова вже не мають такого значення, як ставлення до незалежності, суверенітету та українських цінностей.

Повномасштабна агресія російської федерації проти України наприкінці лютого 2022 року запустила революційні зміни у ставленні до громадянської ідентичності та розпочала так звану «громадянську мобілізацію», за якої інші варіанти територіальної або етнічної ідентичності отримали маргінальне або допоміжне місце. Сучасний «українець» визначається не стільки національною або етнічною приналежністю, скільки ціннісним підґрунтям. Саме тому сьогодні «українець» – це вже не національно-етнічна категорія, а ціннісна [5, с.183].

Саме сьогодні ми боремося, перш за все, проти домінування держави над особистістю, проти системи, де головним є інтереси держави, начальства, авторитетів. Наш бій - це бій за власну внутрішню вільність, за можливість самому вирішувати, як нам жити, як особистостям і в соціумі. Ми захищаємо наше право на вільний вибір, вільне висловлення думок, творчість, свободу руху і всі інші людські права. В сутності, ми боремося за свободу особистості, за право колективу на власне бачення свого майбутнього, та за національну сутність, яка, за прикладом нашої многовікової історії, є ключем до справжньої вільності.

Отже, національна ідентичність - це не просто сукупність культурних, історичних та традиційних аспектів, які визначають наш народ. Це джерело нашої сили, спадщина, яка вчить нас розуміти світ навколо. Кожна нація має своє особливе бачення світу, свої цінності та переконання, які витокі мають у її історії, мові та традиціях. І саме ця унікальна спадщина є ключем до глибокої особистісної та колективної свободи. Тому наша боротьба за національну ідентичність - це не лише боротьба за збереження наших традицій та спадщини. Це боротьба за те, щоб кожен член нашого народу міг пишатися своєю історією, культурою та спадщиною.

Ми не можемо дозволити, щоб зовнішні сили або внутрішні еліти ігнорували або перекручували нашу національну ідентичність заради своїх короткострокових інтересів. Наша національна ідентичність - це фундамент, на якому побудована наша свобода. І ми мусимо захищати цей фундамент від будь-яких спроб його знищення. Це ключ до того, щоб жити в свободі, розуміючи своє місце в історії та світі, і будувати майбутнє, в якому буде місце для кожної особистості.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Судин Д. Як війна вплинула на нашу ідентичність, пам'ять та цінності. URL: <https://tyzhden.ua/iak-vijna-vplynula-na-nashu-identychnist-pam-iat-ta-tsinnosti/>
2. Шевчук А. Українці дали оцінку відносинам з росіянами. URL: <https://ua.korrespondent.net/ukraine/4616941-ukraintsi-daly-otsinku-vidnosynam-z-rosiiianamy>
3. Центр Разумкова (2022). Політичні підсумки 2022 року: оцінка громадянами ситуації в країні та дій влади, довіра до соціальних інститутів (грудень 2022 р.). URL: <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/politychni-pidsumky-2022-roku-otsinka-gromadianamy-sytuatsii-v-kraini-ta-dii-vlady-dovira-do-sotsialnykh-instytutiv-gruden-2022r>
4. Центр Разумкова (2023b). Оцінка громадянами ситуації в країні, довіра до соціальних інститутів, політиків, посадовців та громадських діячів (травень 2023 р.). URL: <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/otsinka-gromadianamy-sytuatsii-v-kraini-dovira-do-sotsialnykh-instytutiv-politykiv-posadovtsiv-ta-gromadskykh-diiachiv-traven-2023r>
5. Степико М.Т., Черненко Т.В. Українська ідентичність як визначальна засада протидії російській агресії. *Стратегічні пріоритети*. 2017. № 3(44). С. 178-183.

Олена ПАВЛЕНКО,
д-р екон. наук, професор,
завідувачка кафедри публічного управління
та менеджменту природоохоронної діяльності
Хоу БО, аспірант,
Одеський державний екологічний університет,

СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ СТІЙКОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ СИСТЕМИ

Актуальність теми. У сучасних умовах найактуальнішим дослідницьким питанням для кожної національної економічної системи є зміцнення екологічної стійкості. Як показує досвід, в умовах війни росії проти України екологічна стійкість тих територій, де ведуться запеклі бої різко знижується. Екологічні катастрофи пов'язані з підривом Каховської ГЕС, аваріями на Запорізькій АЕС, постійні обстріли об'єктів енергетичної, промислової інфраструктури та відсутність контролю з боку міжнародних організацій визивають серйозну стурбованість світової спільноти. Погіршення екологічної стабільності національної економічної системи, потребує термінового вирішення додаткових проблем, визваних наслідками військових дій. Саме тому дослідження екологічної стійкості національної економічної системи в сучасних умовах є досить актуальним.

Метою статті є дослідження екологічної стійкості національної економічної системи в сучасних умовах.

Питання екологічної стійкості національної економічної системи попередньо досліджували відомі учені, зокрема: Артамонов В.В. [1], Загорский В.С. [2], Іртищева І.О. [3], Крамаренко І.С., Міхно П.Б., Стегней М.І., Стратічук Н.В. [4], Стройко Т.В. та ін. Однак сучасні умови та особливості функціонування національної економічної системи визначають нові підходи до забезпечення екологічної стійкості.

Результати. Визначаючи напрями удосконалення публічного управління, було з'ясовано, що такі процеси, як глобалізація, європейська інтеграція, геополітичні зміни формують національну політику. Однак, від стану фізичного, психологічного здоров'я нації буде залежати успіх реалізації національної політики. Екологія є важливим чинником, що впливає на стан здоров'я суспільства. Тому обов'язковим компонентом національних стратегій розвитку повинні бути розроблені механізми щодо забезпечення та збереження природних ресурсів, створення належної екосистеми територій. Одним із важливих сьогодні напрямів публічного управління є екологізація, вона забезпечить стійкий розвиток окремої території та країни в цілому.

Запропонована Н. Обушною «нова модель публічного управління, у якій переважно економічне та соціальне спрямування» [5]. Погоджуємося з авторкою, сьогодні в Україні визначені стратегічні вектори розвитку - економічний, соціальний, екологічний та безпека. В свою чергу Ю. Бикова стверджує, що

«публічне адміністрування тісно переплітається з екологічним наповненням у контексті сталого збалансованого розвитку України. Незважаючи на те, що влада в Україні сьогодні приділяє недостатньо уваги екологізації, вважаємо, що пріоритетним напрямом усе-таки повинен стати екологічний складник» [6, с. 83]. Однак поряд з визначеним екологічним складником встановлено причини недостатнього управління: дублювання повноважень, подвійне підпорядкування деяких органів; брак кваліфікованих кадрів; недосконалість системи фінансування природоохоронної діяльності; розпорошеність контрольних функцій між органами, що належить до різних структур; відсутність механізму притягнення до відповідальності за прийняття екологічно небезпечних управлінських рішень; відсутність ефективних механізмів планування екополітики із залученням усіх зацікавлених сторін; часте реформування системи органів управління, в тому числі його центрального органу; невідповідне матеріально-технічне забезпечення органів, що безпосередньо здійснюють управління або залучені для його здійснення. На модернізацію матеріально-технічної бази необхідні значні фінансові ресурси, що також є однією з причин низької екологічної ефективності управління в Україні.

На основі проведеного аналізу та узагальнення наукових праць щодо зміцнення екологічної стійкості національних економічних систем визначено стратегічні пріоритети, а саме:

1) У сфері раціонального використання водних ресурсів першочерговими завданнями в національних економічних системах є: відновлення систем водовідведення; реконструкція очисних споруд та каналізаційних мереж; розбудова інфраструктури водопостачання; забезпечення населення якісною питною водою.

2) У сфері поліпшення стану атмосферного повітря найбільш актуальними завданнями є: розроблення регіональних стандартів та квот на шкідливі викиди від стаціонарних джерел у відповідності з Європейськими стандартами; перехід на використання альтернативних джерел енергії; пільгове кредитування підприємств з виробництва природоохоронного устаткування.

3) У сфері підвищення енергоефективності важливим є: продовження термомодернізації житлового фонду та об'єктів адміністративної і соціальної інфраструктури; реконструкція та будівництво теплоенергосистем з використанням альтернативних джерел енергії.

4) У сфері поводження з відходами серед найбільш важливих завдань слід виділити: будівництво сміттєпереробних та сміттєспалювальних заводів; підвищення освіченості та відповідальності населення у цій сфері.

Проведені дослідження показали, що серед основних напрямів підвищення екологічної стійкості визначають: виконання норм міжнародного гуманітарного права на території України в частині екологічної безпеки, створення регіональних систем мало-відходності, використання речовин і енергії, що були вже використанні; використання інноваційної техніки та технологій, що зменшать кількість забруднення; організація екологічного та органічного виробництва; використання інструментів енергоефективності та енергозбереження.

Наголошено на важливості розробки дієвих інституційних, адміністративних, фінансових та організаційних механізмів, спрямованих на формування синергетичних моделей зміцнення екологічної стійкості національних економічних систем відповідно до умов функціонування.

Висновки. Обґрунтовано, що для посилення екологічної стійкості національної економічної системи визначено стратегічні пріоритети, які мають бути імplementовані у відповідні стратегії на всіх рівнях державного управління, зокрема у сфері раціонального використання водних та земельних ресурсів; покращення стану атмосферного повітря; підвищення енергоефективності є важливим для продовження поступової тепло модернізації житлового фонду та об'єктів адміністративно-соціальної інфраструктури; активізація співпраці між ОСББ та органами управління ОТС у напрямку створення коштів та прозорого використання коштів на реалізацію проєктів термомодернізації; реконструкція та будівництво нових котелень та інших теплоенергетичних систем у напрямку переходу на використання альтернативних джерел енергії; поводження з відходами. Формування синергетичних моделей посилення екологічної стійкості національних економічних систем відповідно до умов функціонування потребує розробки ефективних інституційних, адміністративних, фінансових та організаційних механізмів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Артамонов В. В., Міхно П. Б., Василенко М. Г. Методичні засади оцінки стійкості агроландшафтів. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2019. № 3. С. 30-33
2. Стратічук Н.В. Оцінка сталого використання земель сільськогосподарського призначення на території Херсонської області. *Таврійський науковий вісник*. 2018. № 100. Т. 2. С. 316-325.
3. Загорский В.С., Борщук Є.М. Стійкий розвиток еколого-економічних систем. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/214863428.pdf>
4. Irtysheva, I. et al. The economy of war and postwar economic development: world and Ukrainian realities. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2022. Vol. 8, pp. 78-82.
5. Обушна Н. І. Новий публічний менеджмент як сучасна модель регулювання суспільних відносин. *Публічне адміністрування: теорія та практика*. 2015. Вип. 2 (14). URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Patr_2015_2_5
6. Бикова Ю. Д. Екологізація публічного адміністрування в Україні як умова формування екологічної свідомості. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2018. Вип. 4(39). С. 82-88. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/dums_2018_4_14

Альбіна РОЗМАРИНА,

канд. екон. наук, доц.

Андрій ПАВЛЕНКО,

Аспірант Одеський державний екологічний університет

Кафедра публічного управління та
менеджменту природоохоронної діяльності

ПІДВИЩЕННЯ ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНОЇ СТІЙКОСТІ ОДЕСЬКОГО РЕГІОНУ В УМОВАХ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

Актуальність теми. В сучасних умовах воєнного стану в Україні сталий розвиток регіонів є одним з пріоритетних завдань державної соціально-економічної політики. Тому тема підвищення екологічної безпеки та конкурентоспроможності регіонів є вельми актуальною.

Метою роботи є дослідження теоретичних і прикладних питань щодо забезпечення сталого розвитку Одеського регіону в повоєнний час, а також розроблення практичних рекомендацій для органів влади та громадськості, які допоможуть підвищити конкурентоспроможність та зменшити екологічні ризики регіону. У відповідності до встановленої мети основними завданнями дослідження були:

1. Вивчення основних факторів, що впливають на збільшення економіко-екологічних ризиків в Причорноморському регіоні, таких як нестабільність економічної ситуації та соціально-політична ситуація, рівень забруднення довкілля тощо.
2. Визначення наслідків воєнних дій та їх вплив на економіку, соціальну сферу та довкілля регіону.
3. Вивчення та аналіз досвіду інших регіонів з аналогічною проблематикою.
4. Розроблення рекомендацій для політиків, урядових органів, дослідників та громадськості з питань запобігання та зменшення еколого-економічних ризиків в Одеському регіоні в умовах нестабільності.

Предметом дослідження даної роботи є економічні та екологічні чинники, які пов'язані з нестабільністю сучасного становища в Причорноморському регіоні, а *об'єктом дослідження* є економіко-екологічна система Одеської області. Дослідження цього питання може допомогти розробити ефективні стратегії для зменшення економіко-екологічних ризиків та підвищення стійкості Причорноморського регіону.

Матеріали і методи дослідження. Матеріалами для дослідження послужили праці вітчизняних і зарубіжних науковців, статистичні дані з досліджуваної проблеми, ресурси мережі Інтернет. Застосовувалися такі методи дослідження як системний та порівняльний аналіз, метод узагальнення, вибірки, статистичний аналіз тощо.

Дослідженню питань сталого розвитку присвятили свої праці такі науковці, як К. Бистряков, В. Голян, С. Дорогунцов, Л. Мельник, О. Павленко, М. Хвесик

та ін. Нині потребують удосконалення методологічні та прикладні питання щодо дослідження підвищення стійкості регіональних економіко-екологічних систем в умовах нестабільності та повоєнного відновлення.

Результати дослідження та їх аналіз. Одеська область є найбільшою за територією областю України, що розташована на південному заході країни. Одеський регіон один з найбільш розвинутих областей країни в транспортному, економічному, сільськогосподарському, туристично-рекреаційному, науково-технічному, культурному напрямках. Крім того, регіон виконує важливі функції щодо розвитку зовнішньоекономічних зв'язків країни, спільного підприємництва, формування морегосподарського комплексу.

В регіоні вже досить тривалий час впроваджується концепція кластеризації. На території Одеської області утворено 2 кластери: агро-еколого-рекреаційний кластер в Тарутинському районі «Фрумушка Нова» та «Агропромисловий кластер з питань розвитку бджільництва».

Одеський регіон займає 4 місце в Україні за кількістю генерувальних потужностей сонячної енергетики. За період 2014-2018 рр. потужність сонячних електростанцій в регіоні зросла в 1.2 рази, а кількість виробників сонячних електростанцій збільшилася більш, ніж в 2 рази [1, 2].

Зростання «зеленої» енергетики в Одеській області буде сприяти зменшенню імпорту електроенергії та скороченню енергодефіциту регіону, що особливо важливо у повоєнний час.

Причорноморський регіон має високий рівень забруднення повітря та води, що призводить до погіршення якості життя людей та впливає на екосистеми регіону. Така ситуація переважно пов'язана з великим навантаженням на довкілля в результаті значної кількості викидів забруднюючих речовин транспортними засобами, нерівномірною територіальною концентрацією виробництва та його високою енергомісткістю, а починаючи з лютого 2022 р. шкідливим впливом воєнного стану. Також, згідно з дослідженнями, рівень забруднення довкілля в регіоні погіршується через несистематичність контролю за забрудненням. Тому еколого-економічна стійкість Одеського регіону повинна розглядатися як першочергова задача соціально-економічної політики місцевих органів управління з метою створення необхідних умов для забезпечення економічного розвитку регіону при збереженні природних ресурсів та відновленні екосистеми як безпечного середовища для життєдіяльності населення.

Для забезпечення стійкості соціально-економічного розвитку регіону важливо забезпечити державну та муніципальну фінансову підтримку досліджень з питань екологічних ризиків та виконання екологічних стандартів, а також підтримувати баланс між економічним розвитком та охороною довкілля.

Дослідження зв'язків між турбулентністю соціальних подій та екологічними ризиками в Причорноморському регіоні є вельми нагальним питанням, оскільки турбулентність соціальних подій може впливати на стан довкілля та збільшувати екологічні ризики. Наприклад, нестабільна економічна ситуація може призвести до зменшення інвестицій у сферу охорони навколишнього середовища, що збільшує ризик забруднення довкілля. Також, соціально-політична

турбулентність може призвести до недбалості владних структур у вирішенні екологічних проблем та до несанкціонованих викидів шкідливих речовин.

З іншого боку, екологічні ризики можуть викликати соціальні події, особливо ті, що пов'язані зі здоров'ям населення, економічною шкодою та порушенням прав людини на здорове довкілля.

Отже, вивчення зв'язку між турбулентністю соціальних подій та екологічними ризиками допоможе зрозуміти більше про динаміку змін у регіоні та знайти шляхи зменшення екологічних ризиків.

Досить важливий документ щодо регіонального розвитку був прийнятий 18.07.2023 р. Кабінетом Міністрів України, а саме Постанова «Про затвердження порядків з питань відновлення та розвитку регіонів і територіальних громад» № 731, у якій визначено порядки розроблення, реалізації та моніторингу плану відновлення та розвитку регіонів [3]. Прийняття Постанови дасть імпульс щодо прискорення регіонального відновлення, зокрема, об'єктів транспортної та комунальної інфраструктури, які постраждали внаслідок збройної агресії.

У відповідності до Постанови місцеві органи самоврядування протягом двох місяців після оприлюднення інформації про розробку плану відновлення та розвитку регіонів подають на погодження проєкт плану відновлення та розвитку територіальної громади, що включає: заходи з відновлення та розвитку; прогнозовану потребу та можливі джерела фінансування; індикатори та прогнозні значення виконання завдань, здійснення заходів з відновлення та розвитку; перелік проєктів регіонального розвитку.

Висновки.

На основі проведеного дослідження для підвищення стійкості еколого-економічної системи Одеського регіону в сучасних умовах невизначеності, можна запропонувати декілька рекомендацій для урядових органів, дослідників та громадськості:

1. Розробити та впровадити стратегію зменшення впливу політичної та економічної нестабільності на життєдіяльність регіону. Для цього необхідно розробити механізми контролю за діяльністю об'єктів, що використовують небезпечні для довкілля технології, та встановити строгі екологічні стандарти.

2. Розвивати систему моніторингу екологічних ризиків в регіоні. Для цього необхідно створити спеціальну комісію, що відповідатиме за збір та аналіз інформації про забруднення довкілля, екологічні катастрофи та їх наслідки. Важливо впроваджувати систему екологічних показників, які допоможуть визначати ступінь ризику для екології регіону.

3. Розробити та впровадити механізми швидкого реагування на екологічні кризи, зокрема на екологічні катастрофи, що спричиняються воєнними діями. Необхідно підготувати плани евакуації населення та заходи щодо мінімізації шкідливого впливу на здоров'я людей та довкілля.

4. Підвищити рівень свідомості громадськості щодо екологічних проблем регіону. Необхідно проводити інформаційно-освітню роботу серед населення, щоб збільшити інтерес до екології та формувати здорові екологічні звички. Крім того, важливо проводити консультації з екологічних питань та активно залучати громадськість до прийняття рішень, що стосуються екології.

5. Підтримувати міжнародне співробітництво та обмін досвідом з іншими Причорноморськими регіонами з питань підтримки сталого розвитку, що особливо актуально на шляху до євроінтеграції України.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Стратегія розвитку Одеського регіону на період 2021-2027 роки. Додаток до рішення обласної ради від 03.2020 р № 1228-VII. URL: <http://surl.li/cxlje>
2. Головне управління статистики в Одеській області. Офіційний сайт. URL: <http://www.od.ukrstat.gov.ua/>
3. Постанова КМУ «Про затвердження порядків з питань відновлення та розвитку регіонів і територіальних громад» № 731 від 18.07.2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/731-2023-%D0%BF#Text>

УДК 364.05:338.2

Катерина СИНИЦЯ,
фахівець відділу профорієнтаційної роботи,
Донецький державний університет внутрішніх справ

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕСУ РОЗВИТКУ СТРАТЕГІЧНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ

Децентралізацію соціальних послуг можна реалізувати за рахунок розукрупнення великих закладів і центрів, що сприяє зменшенню нерівності громадян у доступі до соціальних, медичних, освітніх та інших служб, їх територіальне наближення до місця проживання людини. Характерною рисою є диверсифікація постачальників послуг усіх форм власності. Для чого необхідна відкритість інформації щодо переліку соціальних послуг та державних і недержавних установ, які їх надають у конкретній місцевості. Надавачі соціальних послуг комунального сектору чинять супротив застосування системи соціального замовлення, користуючись своїм наближенням до частини бюджетного фінансування.

Проблемами надання соціальних послуг займалися багато науковців, серед яких: Гафарова К.Е., Ільчук Л. І., Казанчан А.А., Лисяк Л. В., Макарова О.В., Новікова О. Ф., Логачова Л. М., Денисова Ю. В., Санчич О. С., Марильова А. В., Шубна О. В. Зазначені у їх роботах підходи до надання соціальних послуг можна реалізувати за рахунок використання недержавних організацій, які мають підготовлені людські ресурси та інноваційні технології соціальної роботи.

На думку Гафарової К.Е. більшість центрів соціальних служб неефективно залучають ресурси недержавного сектора на місцях або не співпрацюють [1].

Нагальна потреба у модернізації вітчизняних соціальних служб викликана необхідністю повного соціального охоплення послугами найуразливіших категорій населення та своєчасному наданню їм адресної та якісної підтримки.

Л. Лисяк, визначає відсутність реально гарантованих зобов'язань держави щодо фінансового забезпечення соціальної сфери на місцевому рівні; неефективність механізмів витрачання коштів місцевих бюджетів; розпорошеність бюджетних ресурсів та неможливість концентрації фінансових ресурсів на пріоритетних напрямках соціального розвитку територіальних громад; відсутність реальних механізмів для пошуку та залучення додаткових джерел фінансових ресурсів розвитку соціальної інфраструктури на рівні місцевих органів влади [2].

Макарова О.В. пропонує звернути увагу на альтернативні джерела фінансування соціальних послуг (самоокупність або фінансування за рахунок благодійних коштів) [3].

Соціальна інтеграція через розвиток системи нестационарних закладів, де соціальне обслуговування осіб відбувається за місцем їхнього проживання. До системи нестационарних закладів Казанчан А.А. відносить: центри (денних послуг, тимчасового догляду, підтримки родин та опікунів, кризові, раннього втручання тощо); притулки (відкритого типу); моделі самостійного проживання у громаді (будинки групового проживання, міні-гуртожитки, соціальний супровід проживання у власній квартирі тощо); профілактичні програми (попередження насильства в сім'ї, дитячої бездоглядності, соціального сирітства, інституалізації); програми фостерінгу (перебування, догляду, виховання в прийомних сім'ях); програми розвитку волонтерського руху у наданні соціальних послуг; інноваційні послуги на базі інтернатних установ тощо [4].

Державні органи необхідно залишити як замовника і контролера за якістю соціальних послуг, шляхом виконання функцій із їх ліцензування та стандартизації. Контроль з боку держави необхідний за наданням соціальних послуг, за рівнем кваліфікації працівників та якістю надання соціальних послуг тощо.

Для недержавних організацій, отримання замовлення від місцевих органів влади є визначенням високого рівня послуг, що вони пропонують. Така система є додатковим стимулом і для державних структур, оскільки їх неефективна робота може привести до втрати бюджетного фінансування.

Держава значно виграс від децентралізації сфери соціальних послуг, оскільки її обмежені бюджетні ресурси використовуватимуться ефективніше, а населення буде краще забезпечено соціальними послугами, яких воно потребує.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гафарова К.Е. Глобальна трансформація системи соціальних послуг: автореф. дис. ... канд. екон. наук: [спец.] 08.00.02 / К.Н. Гафарова. – К.: ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана», 2011. – 20 с.
2. Макарова О.В. Соціальна політика в Україні: Монографія / О.В. Макарова ; Ін-т демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи НАН України. – К., 2015. – 244 с.

3. Лисяк Л. В. Фінансове забезпечення соціального захисту населення в Україні: проблеми та перспективи. Вісник Дніпропетровського університету. Серія : Економіка. 2017. Т. 25. Вип. 11(1). С. 23–30.

4. Казанчан А.А. Соціальне обслуговування громадян в Україні: проблеми теорії та практики / А.А. Казанчан // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2015. – No 4. Том. 2. – С. 14–18.

УДК 364+352

Євген ТАТАРЧУК,

керівник секретаріату Донецької територіальної організації
політичної партії «Європейська солідарність»

науковий керівник:

Олена БРАЖКО,

д.н.держ.упр., проф. кафедри «Публічне управління та адміністрування»
Маріупольського державного університету
м. Київ

ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ГРОМАД

На сьогоднішній день низка важливих питань, пов'язаних з інноваціями в державній соціальній політиці, починаючи від законодавчого рівня і закінчуючи практичною реалізацією завдань соціальної політики та наданням соціальних послуг для сталого розвитку громад. Найсерйознішими проблемами є розвиток ринку соціальних послуг, авторизація та стандарти надання соціальних послуг, запровадження нових моделей соціальних послуг, співпраця між державою та неурядовими організаціями, запровадження механізмів соціального замовлення та «прогалини» законодавства у соціальному секторі.

Інноваційний підхід до соціальної політики - це інтегрований підхід до надання соціальних послуг, ефективність якого може бути значно підвищена за рахунок покращення координації соціальних послуг. У цьому контексті заслуговує на увагу реалізація нових проєктів з інноваційними підходами, таких як реформування системи охорони дитинства та робота з вразливими групами населення. Розвиток комплексного підходу до надання соціальних послуг вразливим категоріям сімей та дітей спрямований насамперед на забезпечення прав дітей, які перебувають в сімейних формах виховання. Цей підхід передбачає надання інтегрованих соціальних послуг на основі оцінки потреб дітей та сімей, активну участь клієнтів у плануванні та моніторингу соціальних послуг, використання місцевих ресурсів у вирішенні проблем дітей та сімей і подоланні складних життєвих обставин. Успіх інтегрованого підходу ґрунтується на принципі тісної співпраці між державними установами, органами опіки та піклування і громадськими організаціями [1, с. 45]. Перспективним є використання інноваційних методів у реалізації соціальної політики, таких як запровадження соціальних послуг. Соціальні послуги - це комплекс правових,

економічних, психологічних, освітніх, медичних, реабілітаційних та інших заходів, спрямованих на певні соціальні групи та окремих осіб, які перебувають у складних життєвих обставинах і потребують сторонньої допомоги для поліпшення їх життєдіяльності, оздоровлення, соціальної адаптації та повернення до повноцінного життя. Параметри обсягу та якості соціальних послуг є основними критеріями для визначення замовлення.

Система соціальних послуг в Україні базується на законодавстві, що регулює особливості соціального захисту та надання соціальних послуг різним категоріям громадян. На регіональному рівні функціонування системи надання соціальних послуг забезпечують основні державні інституції, відповідальні за організацію надання соціальних послуг: місцеві державні адміністрації та виконавчі органи місцевого самоврядування. Закон України «Про місцеве самоврядування» регулює повноваження органів місцевого самоврядування у сфері соціального забезпечення та соціального захисту населення. [2]

Нова редакція Закону «Про соціальні послуги» визначає перелік базових соціальних послуг, які мають надаватися на рівні громад на основі результатів оцінки потреб. Відповідальність за планування, фінансування та організацію надання базових соціальних послуг покладається на місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування[3]. Тобто з новою редакцією змінився і розподіл повноважень центральних та місцевих органів влади, а також встановлена система соціальних послуг та її учасників, етапи визначення потреб, планування, організації та фінансування соціальних послуг.

Повноваження у сфері соціальних послуг передаються місцевим громадам, максимально наближеним до отримувачів послуг. Такі повноваження визначені в новому законі як повноваження, що належать до компетенції громади, для виконання яких громади зобов'язані створити відповідні структурні підрозділи і надавати базові соціальні послуги. При цьому кожна соціальна послуга надається згідно з відповідними соціальними стандартами, затвердженими Міністерством соціальної політики, головним завданням якого є надання своєчасної, доступної та якісної підтримки громадянам та створення системи соціальних послуг і соціальної роботи, наближеної до європейських практик [4]. Однак процес передачі відповідальності за надання соціальних послуг на місцевий рівень не є простим і швидким процесом, і у громад виникає багато запитань та викликів.

Таким чином, впровадження соціального замовлення як інноваційного способу вдосконалення системи надання соціальних послуг для сталого розвитку місцевих громад ґрунтується на таких положеннях: по-перше, високому усвідомленні необхідності взаємодії держави, бізнесу та громадянського суспільства в процесі модернізації існуючої системи надання соціальних послуг з боку організацій соціального посередництва; по-друге, соціальне замовлення в системі надання соціальних послуг повинно використовуватися шляхом забезпечення соціального моніторингу якості соціальних послуг та визначення потреб громади; по-третє - забезпечення реалізації принципів відкритості та доступності в конкурсній системі замовлення соціальних послуг, розвиток місцевих інститутів громадянського суспільства. Інноваційним підходом до соціальної політики є інтегрований підхід до надання соціальних послуг. Цей

підхід значно підвищує ефективність соціальних послуг завдяки покращенню координації та успішно реалізується на основі тісної співпраці між органами державного управління, закладами опіки та піклування і неурядовими організаціями.

Основними проблемами, що перешкоджають практичному впровадженню механізмів соціального замовлення як інноваційного способу покращення надання соціальних послуг у громадах, були визначені недостатнє нормативно-правове забезпечення, протидія з боку державних суб'єктів, що надають соціальні послуги, нівелювання ролей у наданні соціальних послуг та невизнання органами влади організацій «третього сектору» як партнерів, відсутність відповідного досвіду спільної реалізації завдань, пов'язаних з наданням соціальних послуг.

Основними напрямками вдосконалення механізмів фінансового забезпечення соціальної сфери є посилення відповідальності за нецільове використання коштів, оптимальний розподіл видаткових повноважень між органами влади всіх рівнів, залучення до надання соціальних послуг недержавних організацій з метою підвищення якості соціальних послуг. Лише комплексна реалізація вищезазначених заходів дозволить підвищити ефективність фінансування соціальної сфери та покращити якість життя населення, що є головною метою державної соціально-економічної політики.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бражко О.В. Функціонування інтегрованих соціальних послуг на державному та місцевому рівні. Журнал «Наукові інновації та передові технології» Серія «Управління та адміністрування». Випуск № 11(25) 2023. С. 44-57.
2. Про місцеве самоврядування: Закон України від 1997 р. зі змінами та доповненнями № 3137-IX від 30.05.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр#Text> (дата звернення 13.08.2023).
3. Про соціальні послуги: Закон України від 2019 року, редакція від 27.04.2022, підстава № 2193-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text> (дата звернення 13.08.23).
4. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо впровадження інтегрованої системи соціального захисту: Наказ Мінсоцполітики від 25.02.2019 № 282 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0092739-21#Text> (дата звернення 15.08.2023).

Лідія УШУЛУ,
лікар акушер-гінеколог,
КНП «Пологовий будинок 9» ЗМР

УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ СТРУКТУРИ ЛІКУВАЛЬНО-ПРОФІЛАКТИЧНОЇ УСТАНОВИ

Ефективність діяльності лікувально-профілактичної установи на ринку залежить від того, як ця діяльність організована, тобто від організаційної структури управління. Вивчення процесів надання медичної допомоги пацієнтам неможливе без аналізу організаційної структури медичних установ та послуг.

Лікувально-профілактичний заклад – підприємство з виробництва медичних, а також інших супутніх послуг. Необхідно розглядати медичні послуги як заходи чи комплекс заходів, що проводяться при захворюваннях або за безпосередньої загрози їх розвитку, спрямовані на попередження захворювання та відновлення здоров'я, що мають самостійне закінчене значення та певну вартість [1].

Лікувально-профілактичні установи можна систематизувати за характерними ознаками:

1) ставлення до власності: - власником є вищестояща організація; – власником є міністерство чи відомство (відомчі лікувально-профілактичні установи); - власником є лікувально-профілактичний заклад (некомерційні організації, комерційні організації);

2) юридична самостійність:

- самостійні юридичні особи;
- структурні підрозділи юридичних осіб;

3) джерела фінансування: – одне джерело фінансування (бюджет, комерційна діяльність); – кілька джерел фінансування (від двох і більше джерел, що мають поєднання у різних варіантах, включаючи види бюджетного фінансування - із державного або муніципального бюджету; види цільового фінансування – гранти, держзамовлення, фінансування окремих програм; види підприємницької діяльності – добровільне медичне страхування, договори з юридичними особами; платні послуги населенню; дослідницька діяльність у медичній та немедичній областях);

4) сфера діяльності:

- амбулаторно-поліклінічні;
- стаціонарні;
- діагностичні (у тому числі спеціальні);
- санаторії та профілакторії;

5) профіль:

- профільні медичні заклади (стоматологічні, гінекологічні, інфекційні тощо);
- багатопрофільні лікувально-профілактичні заклади;

б) інтеграція з іншими видами діяльності:

- інтегровані з освітньою діяльністю;
- інтегровані з науковою діяльністю;
- інтегровані з немедичними видами діяльності;
- інтегровані за всіма видами діяльності.

Кожен із представлених типів лікувально-профілактичних закладів має свою вузькоспеціалізовану характеристику та свій набір установ [2].

Ефективність діяльності лікувально-профілактичної установи залежить від грамотного керівництва та структури управління, що відповідає вимогам лікувально-профілактичного закладу, його цілі на ринку та організаційно-правової форми.

Якщо лікувально-профілактичний заклад можна віднести до лінійно-функціональної структури управління, механістичного типу [3; 4], то такі структури застосовуються у великих спеціалізованих, багатoproфільних чи комплексних лікувально-профілактичних установ, що мають розгалужену мережу підрозділів з великим обсягом медичної допомоги, що надається. Керівники підрозділів у таких установах за ступенями управління здійснюють свою діяльність на засадах єдиначальності, але для забезпечення необхідної компетентності управлінські рішення при керівництві створюють функціональні управління, відділи, бюро, групи, тобто залучаються фахівці, які виступають як помічники керівника з окремих функцій управління, готують рішення, але приймає його керівник-єдиначальник.

За такої організаційної структури управління функціональні органи позбавлені права надавати розпорядження іншим підрозділам управлінського апарату. У зазначених структурах управління синтезуються властивості лінійної та функціональної організаційної структури управління.

Організаційна структура лікувально-профілактичного закладу управлінських рішень та розпоряджень та дотримання надзвичайно важливого принципу єдиначальності.

Лінійно-функціональна організаційна структури управління набула широкого поширення в управлінні лікувально-профілактичного закладами різних типів [3]. Проте менеджери установи мають прагнути до того, щоб сформована організаційної структури управління відповідала низці умов (критеріїв) ефективності функціонування. При виявленні ознак неефективності або невідповідності розв'язуваних завдань лікувально-профілактичного закладу його організаційної структури управління необхідно здійснити проектування нової чи раціоналізацію діючої структури.

До таких умов слід зарахувати:

- відповідність ланок управління функцій управління;
- мінімізацію рівнів управління в ієрархії організаційної структури управління;
- зосередження на кожному рівні і в кожній ланці управління всіх необхідних функцій керування;
- концентрацію функціональних підрозділів у відповідних функціональних блоках;

- реальну можливість участі кожної функціональної ланки у єдиному процесі управління, чітке виділення цієї участі;
- виключення дублювання функцій управління;
- найменша кількість джерел «прийому» і «виходу» команд у кожній ланці керування;
- найкоротші шляхи проходження управлінської інформації;
- відповідність поділу та кооперації праці апараті управління, тобто. відповідність функцій управління структурою цілей організації.

Таким чином, аналіз вищевикладених критеріїв ефективності функціонування організаційної структури управління дозволяє зробити висновок про необхідність розширення повноважень консультативно-діагностичної поліклініки у складі розглянутого лікувально-профілактичного закладу та перепідпорядкування лабораторії радіоізотопної діагностики, відділень функціональної, ультразвукової, променевої діагностики, відділення ендоскопії та клініко-діагностичної лабораторії керівнику поліклініки. Така реструктуризація дозволить сконцентрувати функції діагностики в одній ланці управління, створить передумови для організації єдиного центру відповідальності за якість діагностичного процесу та зацікавленість інших підрозділів лікувально-профілактичного закладу у тісному співробітництві між відділеннями, забезпечуючи зростання горизонтальних зв'язків у лінійно-функціональній організаційній структурі управління та самостійності підрозділів у прийнятті управлінських рішень.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Радиш Я.Ф. Державне управління охороною здоров'я в Україні: генезис, пробле-ми та шляхи реформування: Монографія / Передм. і заг. ред. проф. Н.Р.Нижник. — К.: Вид-во УАДУ, 2001.-360с.
2. Результати діяльності галузі охорони здоров'я України у 2003 — 2004 рр. — К., 2005.-157 с.
3. Дмитрук О.В. Управління адаптацією персоналу закладів охорони здоров'я в нових умовах господарювання. Режим доступу: http://rev.kpu.zp.ua/journals/2018/5_10_uk/33.pdf
4. Юринець З.В., Петрух О.А. Напрями державного регулювання інноваційного розвитку сфери охорони здоров'я України. Інвестиції: практика та досвід. 2018. № 22. С. 116-121.

УДК 330.341

Володимир ЮСИП,
здобувач вищої освіти 2 курсу ОС «Магістр»
ОП «Публічне управління та адміністрування»
«Маріупольський державний університет», Київ

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ «ЗЕЛЕНОЇ» ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ

У сучасному світі «зелена» економіка стає невід'ємною частиною глобальних зусиль зі збереження довкілля та боротьби зі зміною клімату. Україна, як країна з великим економічним та природним потенціалом, також активізує свої зусилля у цьому напрямку. Розвиток «зеленої» економіки в Україні спрямований на створення екологічно сталого, ресурсоефективного та конкурентного господарства, що бере до уваги потреби майбутніх поколінь і забезпечує збалансований розвиток країни в умовах глобальних викликів.

Вивчення теорії та практики концепту «зеленої економіки» привертало увагу вчених з усього світу, зокрема таких як Є. Барбієр, А. Камерон, А. Марканді, К. Стюарт та Д. Піарс [1]. Зі своєї сторони, українські дослідники, такі як Б. Буркинський, Т. Галушкіна, Л. Мусіна, В. Потапенко, В. Реутов, Н. Хумарова [2-5] та Т. Сухорукова [6], також зробили вагомий вклад у розуміння цієї теми. Окрім того, аспекти екологічності виробництва були досліджені у роботах В. Диканя, В. Зубенко та І. Токмакової [7, 8].

В умовах загострення глобальних екологічних проблем, таких як зміна клімату, втрата біорізноманіття та забруднення навколишнього середовища, важливість переходу до «зеленої» економіки стає нагальною не лише для України, але й для всього світу. Український ринок має великий потенціал для впровадження «зелених» технологій, відновлюваних джерел енергії, ефективного використання ресурсів та циркулярної економіки.

Завдяки сприятливому географічному розташуванню та природним ресурсам, Україна має можливість стати лідером у регіоні у сфері «зеленої» енергетики. Вітрова, сонячна та гідроенергетика можуть стати драйверами економічного росту, сприяючи створенню нових робочих місць та привабливості для іноземних інвестицій.

На державному рівні потрібно зосередитися на розробці стратегій та програм, які сприятимуть «зеленому» переходу: податкові заохочення, дотації для досліджень та розвитку, підготовка кадрів, які зможуть працювати в новій економіці, та створення сприятливого регулятивного середовища для «зелених» стартапів і підприємств.

Також необхідно підкреслити роль громадськості в «зеленому» руху. Освіта та просвітництво у сфері екології, активізм та партнерства між державним, приватним секторами та громадськими організаціями можуть стати каталізаторами реальних змін на шляху до сталого майбутнього України.

Окрім цього, роль місцевого самоврядування в «зеленому» переході є критичною. Місцеві органи влади мають безпосередній вплив на реалізацію регіональних екологічних ініціатив, а також на формування екологічної свідомості громадян. Їхня підтримка у впровадженні «зелених» проектів, створення інфраструктури для збору та переробки відходів, підвищення енергоефективності в громадських будівлях та сприяння «зеленому» транспорту може стати реальним кроком до поліпшення якості життя на місцевому рівні.

Додатково, приватний сектор має велику роль у формуванні «зеленої» економіки. Корпорації, особливо ті, що мають значний екологічний відбиток, мають прагнути до корпоративної соціальної відповідальності, впроваджуючи

практики сталого розвитку. Це не тільки покращує їхній корпоративний образ, але і сприяє збереженню природних ресурсів і редукції викидів парникових газів.

Технологічний розвиток та інновації також стають ключовими елементами в «зеленому» переході. Впровадження нових технологій, таких як «розумні» мережі, автоматизація систем водопостачання та енергоспоживання, може допомогти оптимізувати ресурси та зменшити відбиток на довкілля.

На завершення, активна участь громадян в «зелених» ініціативах, як то деревопосадки, збір вторсировини або участь в екологічних акціях, може створити почуття спільноти та взаємодопомоги, яке є важливим для успіху будь-якої національної стратегії сталого розвитку.

До підтримки «зеленого» руху можна залучити і молодь, яка часто є найбільш активною та змінюваною частиною суспільства. Шкільні та університетські програми можуть включати курси з екології, сталого розвитку, а також стимулювати науково-дослідницькі проєкти у цій сфері. Молодіжні екологічні клуби, групи та ініціативи можуть сприяти розповсюдженню свідомості про важливість дбайливого ставлення до навколишнього середовища та активної участі у «зелених» проєктах.

Ще одним ключовим аспектом є співпраця з міжнародними партнерами. Міжнародний досвід, зокрема від країн, які вже успішно реалізують «зелені» стратегії, може стати корисним джерелом знань і ресурсів для України. Міжнародні гранти, інвестиційні програми та партнерства можуть сприяти швидкому та ефективному впровадженню «зелених» інновацій на національному рівні.

Крім того, не можна знехтувати значенням змін в споживчому поведінці населення. Споживачі стають дедалі більш освіченими в екологічних питаннях, вимагаючи еко-дружніх товарів та послуг. Відповідь на ці вимоги від підприємств та організацій може привести до створення нових ринків, робочих місць та додаткового економічного росту.

Взагалі, розвиток «зеленої» економіки в Україні є не тільки можливим, але і необхідним, враховуючи глобальні тенденції та потребу забезпечення сталого майбутнього для наступних поколінь громадян країни.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Грибова Е.В. «Зеленая экономика»: реалии и перспективы. *Вестник РГГУ. Серия: Экономика. Управление. Право*. 2014. № 21 (144). С. 82-92.
2. Буркинський Б.В., Галушкіна Т.П., Реутов В.Є. Зелена економіка крізь призму трансформаційних зрушень в Україні: монографія. Одеса: Підприємство Фенікс, 2011. 348 с.
3. Галушкіна Т.П., Мусіна Л.О., Хумарова Н.І. Національна політика —зеленого зростання в Україні. Одеса, 2012. 271 с.
4. Потапенко В. Г. Стратегічні пріоритети безпечного розвитку України на засадах —зеленої економіки: монографія. Київ: НІСД, 2012. 359 с.

5. Потапенко В. Г. Трансформація використання природно-ресурсної сфери України на засадах —зеленої економіки: монографія. Суми: Папірус, 2013. 383 с.

6. Сухорукова Т.Г., Янченко Н.В., Жижкевич Н. Перспективы развития зеленой экономики в Украине. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2019. № 67. С. 115-123.

7. Дикань В.Л., Токмакова І.В. Розвиток еколого-економічного управління на підприємствах України в умовах євроінтеграції: монографія. Х.: УкрДАЗТ, 2008. 150 с.

8. Токмакова І.В., Зубенко В.О. Інтеграція екологічних показників в систему економічного аналізу підприємства. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2008. №24. С. 137-139.

ІХ. СТАЛИЙ ТЕРИТОРІАЛЬНИЙ РОЗВИТОК НА ШЛЯХУ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ТА ЄВРОАТЛАНТИЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

УДК 332.62(477.7):339.9

Оксана БОРОДІНА,

к.н. з держ. управління, доцент,
ст.н.с. Інституту економіки промисловості НАНУ,
докторантка Університету Варшавського

МОДЕЛЮВАННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПРОСТОРОВИХ УТВОРЕНЬ УКРАЇНИ НА ОСНОВІ ПОЛЬСЬКОГО ДОСВІДУ БЮДЖЕТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Ефективність та стійкість місцевих бюджетів - важлива проблема регіонального соціально-економічного розвитку. Місцевий бюджет є формою утворення та витрачання коштів, призначених для забезпечення завдань та функцій місцевого самоврядування. Найчастіше існує розрив між витратною частиною та прибутковими можливостями щодо реалізації повноважень влади. В результаті формується вертикальний дисбаланс, що покривається за рахунок фінансової допомоги державного бюджету і робить місцеві територіальні утворення штучно дотаційними, «вимиваючи» кошти з державного бюджету [1]. У багатьох країнах стійкість місцевого бюджету забезпечується з допомогою бюджетного вирівнювання (горизонтального або вертикального). Необхідним є використання в умовах повоєнного відновлення економіки України досвіду фіскальної децентралізації європейських країн. Саме децентралізація передбачає не розділення країни, а створення можливостей для згуртованості всього державного простору на основі повноважень територіальних громад як джерел місцевої влади, незалежної від державної.

Досвід бюджетного регулювання Польщі для України вкрай важливий як з точки зору географічної близькості та ідентичності адміністративно-територіальної устрою (далі – АТУ), так і з точки зору макроекономічних показників. На момент розпаду СРСР український ВВП перевищував польський. Зараз його можна порівняти з ВВП Мазовецького воєводства. Щоб досягти нинішнього розвитку економіки Польщі, ВВП України має щороку зростати по 6%, протягом 20 років (Рис.1).

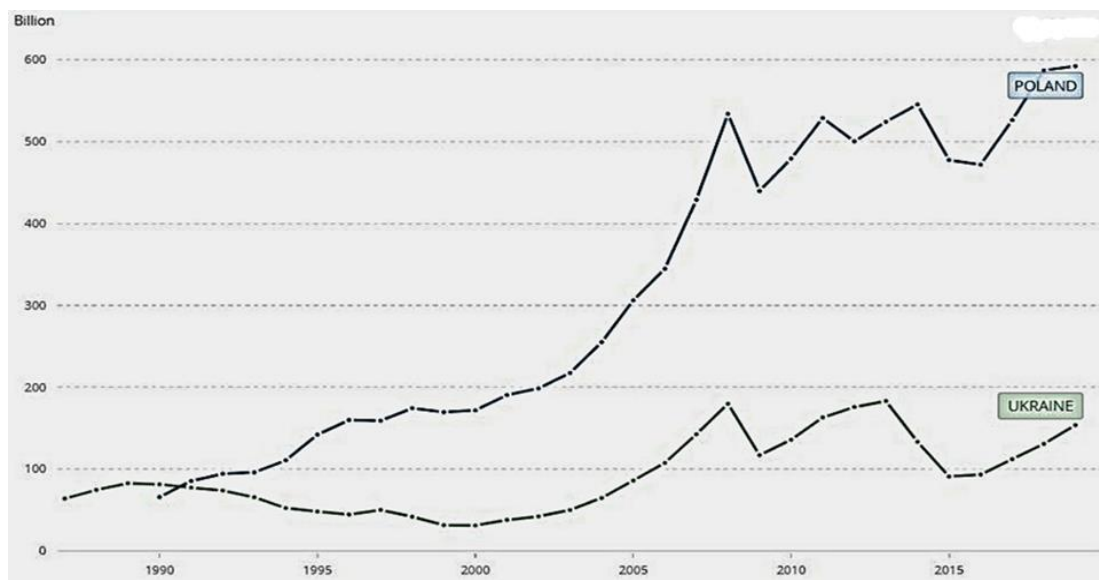

Рис.1. ВВП Польщі та України з 1990 до 2019 року
за даними Світового банку, млрд. \$

Джерело: [2]

Місцеве самоврядування в Польщі базується на трирівневій структурі, органи місцевого самоврядування відповідають за третину всіх державних витрат. При цьому децентралізаційні процеси в Польщі дозволили постійно підвищувати питому вагу власних доходів у регіональних та місцевих бюджетах [3]. Проведено аналітичне порівняння бюджетної забезпеченості громад в Польщі та Україні, на рівні гміна/громада, місто-повят/місто, повят/район та воєводство/область по тим одиницям АТУ України та Польщі, які мають тотожні площу та населення. Результати дослідження наведені у табл. 1,2

Таблиця 1 - Бюджетна забезпеченість по рівнях АТУ в Польщі

Одиниця АТУ	На се- лення, осіб	П лоща, км ²	Доходи бюджету, €	Доходи бюджету на 1 особу, €
Гміна Sońsk	79 70	1 54	3157540	396,18
Місто-повят Szczucin	41 66	6 ,85	6431985	1543,92
Повят Opolski	63 360	8 10	40 066 931	632,37
Воєводство Lubuskie	10 10177	1 3 988	1504331 53	148,92

Джерело: [4]

Таблиця 2 - Бюджетна забезпеченість по рівнях АТУ в Україні

Одиниця АТУ	На селенн я, осіб	Пл оща, км ²	Доходи бюджету, €	Доходи бюджету на 1 особу, €
-------------	-------------------------	-------------------------------	----------------------	------------------------------------

Сільська громада Баштєчківська (Уманський р-н, Черкаська обл)	41 47	18 5	101984 2	245,92
Місто Рудки (Львівська обл)	54 18	4	202909 8	374,51
Район Апостолівський (Діпропетровська обл)	57 673	13 80	481550 8	83,50
Область Рівненська	11 41784	20 047	598043 34	52,38

Джерело: [5]

Результати проведеного дослідження дозволяють зробити наступні висновки:

-на усіх рівнях АТУ доходи бюджету на одного мешканця у Польщі значно (в рази) перевищують аналогічні показники в Україні,

-співвідношення абсолютної величини доходу бюджету на одного мешканця по рівнях АТУ в Україні та Польщі збігаються – найбільшими є доходи у містах районного значення (містах-повятах), друге місце – у громад, третє - райони (субрегіональний рівень),

- для України наступними кроками у децентралізаційних перетвореннях повинно стати розширення функціоналу місцевого самоврядування щодо переходу до самоокупного стану, що дозволяє забезпечити виконання національних соціальних стандартів та, у перспективі, вихід на рівень сталого розвитку із критеріальними показниками – рівнем бюджету на одного мешканця громади та доведенням цих показників до рівнів європейських соціальних стандартів (Рис. 2). При цьому критеріями досягнення можуть бути показники бюджету громади на душу населення та орієнтирами – аналогічні показники для територіальних рівнів адміністративної децентралізації у Польщі.

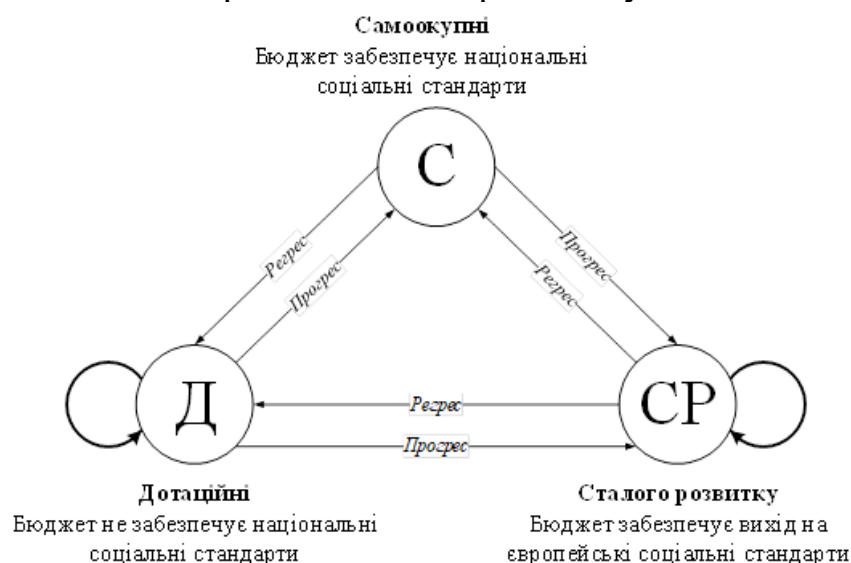

Рис. 2. Моделі динаміки розвитку просторових утворень на прикладі територіальних громад
Джерело: складено автором

Україна у повоєнному відновленні отримала реальний шанс не для поновлення минулого, а для відбудови якісно нової інфраструктури. Територіальним адміністративно-господарчим базисом нової економіки стануть домогосподарства та малі спільноти, територіальні громади, що продукують нову філософію розвитку, от чому місцеве самоврядування та фіскальна децентралізація мають вкрай важливе значення для повоєнної відбудови держави. Економіка має бути ощадливою до ресурсів та довкілля; слід розвиватися в напрямі зменшення розорюваності земель і збільшення лісних насаджень. Значних змін зазнає й система освіти. Шкільна освіта має формувати компетенції для стійкості та опору; університетів має бути не багато, але вони повинні мати потужну дослідницьку базу, орієнтовану на технологічний прорив. Актуальний стан економічного розвитку вимагає новий етап децентралізації, характерними ознаками якого повинні бути:

- нові фіскальні механізми адміністрування місцевих податків,
- надання місцевому самоврядуванню додаткових повноважень, які дозволять йому покращувати фінансове становище громад до самоокупного рівня та, у перспективі, до сталого розвитку (доведення їх до європейських соціальних стандартів),
- регуляторні новації для джерел розвитку місцевого, субрегіонального та регіонального рівня,
- заходи низки адміністративна-бюджетна-енергетична децентралізація,
- регуляторне стимулюванні сталого розвитку просторових утворень усіх рівнів тощо.

Окрім того, принцип «Build Back Better» (BBB) - відбудувати краще, чим було, - має стати одним із керівних принципів відновлення країни.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Андрущенко В. Л. Міжбюджетні відносини в Україні і міжнародний досвід / В. Л. Андрущенко // Збірник наукових праць Ірпінської фінансово-юридичної академії (економіка, право). – 2013. – № 2. – С. 5–10
2. World Bank. URL: <https://data.worldbank.org/country/ukraine?locale=uk>
3. Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej URL: <https://www.gov.pl/web/fundusze-regiony>
4. Національна служба статистики Польщі. URL: <https://stat.gov.pl/>
5. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>

Лідія ГОРОШКОВА,
Національний університет «Києво-Могилянська академія»
Олександр МЕНЬШОВ,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ЛОГІСТИЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ В УПРАВЛІННІ ІНФРАСТРУКТУРНИМ РОЗВИТКОМ ТЕРИТОРІЙ

Наслідками бойових дій на території України є руйнування інфраструктури. Станом на середину 2022 року збитки вражаючі: втрачено більше 6,3 тис. км колій залізниці, пошкодження 23,5 тис. км автодоріг, 289 автомобільних та 41 залізничного мостів; зруйновано чи пошкоджено 35,2 млн квадратних метрів житла, майже 1 тис. закладів, пошкоджено та знищено більше 30 нафтобаз, завдані руйнування великим підприємствам Донецької, Запорізької, Дніпропетровської області; пошкоджена енергетична інфра-структура країни.

Найактуальнішим завданням сьогодення є відновлення України, подолання наслідків бойових дій на її території та вирішення питань національної безпеки та обороноздатності. Саме на цьому зацентровано увагу у розробленому Плані відновлення України, презентованому у ЄС. У цьому документі, визначені три найважливіші напрямки, від яких залежить майбутнє країн та її національна безпека: логістика, відбудова інфраструктури та енергетики. Отже вирішити логістичні та інфраструктурні завдання можливо саме шляхом модернізації внутрішнього водного транспорту та його інфраструктури, розширення мережі річкових портів та підвищення ефективності наявних потужностей в них, створення умов для залучення приватних інвестицій та стимулювання розвитку внутрішнього водного транспорту України.

В роботі було досліджено потенціал розвитку внутрішніх водних шляхів та річкового транспорту. Доведено, що в умовах війни у 2022 році суттєво покращились показники діяльності Дунайських портів, завдяки діяльності яких вдалось забезпечити вантажні перевезення після унеможливлення використання низки українських портів. Було проведено моделювання показників діяльності Дунайських портів України. При прогнозуванні були враховані позитивні показники, отримані портами у 2022 році та подальше покращення ситуації з початком 2023 року. Отже це дало підстави серед моделей обирати ті, що забезпечують оптимістичний сценарій подальшого розвитку портів.

Такий підхід до моделювання обґрунтований тим, що ДП АМПУ і надалі планує днопоглиблювальні роботи у гирлі Бистре, що дасть можливість ще ефективніше працювати портам Рені, Ізмаїл та Усть-Дунайськ. Зазначені заходи створять можливості для отримання економічних переваг для вітчизняних портів, оскільки, по-перше, зникне необхідність користуватись румунським каналом Суліна (що знизить собівартості перевезень); по-друге, за рахунок збільшення глибин до проектних у гирлі, розширяться можливості щодо суден з більшою вантажомісткістю.

В контексті наявності піску, як результату днопоглиблювальних робіт, з метою його використання для відновлення зруйнованої інфраструктури України.

Доведено, що в умовах війни внаслідок руйнування інфраструктури країни існує необхідність внесення коректив у модель для збалансованого видобутку та використання нерудних корисних копалин для будівництва з урахуванням утворених будівельних відходів та потреб повоєнного відновлення країни та її інфраструктури. Проведене моделювання з урахуванням нових умов розвитку галузі і країни, сформований прогноз на п'ятирічний період щодо видобутку та використання піску будівельного, каміння будівельного та сировини керамзитової. Обґрунтована доцільність зменшення видобутку сировини керамзитової та каміння будівельного з одночасним збільшенням обсягів видобутку піску будівельного та визначені додаткові джерела забезпечення зростаючих потреб у піску з урахуванням ресурсозбереження та мінімізації екологічних наслідків видобування. Доведено, що після використання у будівництві будівельного сміття, доцільно буде повернутись до моделі збалансованого видобутку корисних копалин для будівництва.

УДК 351(477)

Наталія ОРЛОВА,

д. держ. упр., професор,
професор кафедри публічного управління та адміністрування, Університет
Григорія Сковороди в Переяславі, Україна

ЄВРОПЕЙСЬКА ІНТЕГРАЦІЯ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ МЕХАНІЗМІВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

В умовах реалізації в Україні «Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки», «Національної економічної стратегії 2030», «Стратегії сталого розвитку України 2030», «Стратегії реформування державного управління на 2022-2025 рік», актуальним залишаються забезпечення євроінтеграційних процесів на державному і регіональному рівнях у досягненні цілей сталого розвитку [1]. Для подальшого розвитку механізмів публічного управління для досягнень цілей сталого розвитку у майбутньому в Україні потрібно буде створити надійну систему управління державними фінансами, включаючи державні закупівлі та зовнішній аудит, а також засоби ефективного управління інфраструктурою.

В умовах реалізації публічних механізмів та розвитку європейських процесів стратегічне планування визначено як інструмент забезпечення сталого розвитку держави. Стратегічне планування в умовах сталого розвитку регіонів та територій розглядається як комплекс заходів для забезпечення ефективності процесу (чітке уявлення про цілі та пріоритети розвитку, визначення основних напрямів діяльності, завдань та індикативних показників досягнення виділеної мети, об'єктивність оцінки поточного стану розвитку та наявного потенціалу, спрямування на подальший розвиток, гнучкість, адаптивність, обґрунтованість, комплексність, системність).

В умовах війни рівень ділової активності в більшості регіонів України призупинився, майже 50% підприємств не функціонують, або через повне знищення інфраструктури, або не мають фінансової можливості продовжувати діяльність. Щодо організаційних процесів стратегічного планування на рівні територіальних громад потрібно визначити необхідність постійного моніторингу і оцінки потреб, визначення пріоритетних завдань, реалізації стратегічних і програмних документів, зокрема з відновлення і подальшого соціально-економічного розвитку територій, а також мінімізації можливих потенційних ризиків на місцевому та регіональному рівнях [2].

Під впливом євроінтеграційних вимог до України механізми публічного управління трансформувалися та були закріплені у нових регіональних стратегіях розвитку та стратегіях розвитку громад. Війна змінила та погіршила показники соціально-економічного розвитку регіонів, а також позбавила можливості нарощувати їх потенціал протягом останнього року. Продовження змін у законодавчому, інституційному, економічному, інформаційному механізмах публічного управління покликано реалізувати принципи ефективного врядування в Україні та прискорити реформування державного управління.

Цифровізація є визнаним механізмом економічного зростання завдяки здатності технологій позитивно впливати на ефективність, результативність, вартість та якість економічної, громадської та особистої діяльності. У напрямку покращення прозорості та звітності потребують подальшого розвитку системи електронного документообігу та приведення веб-сайтів центральних органів виконавчої влади у відповідність з єдиними вимогами. Вирішення потребують питання децентралізації повноважень органам місцевого самоврядування (зокрема з надання адміністративних послуг соціального характеру, реєстрації актів цивільного стану), наближення послуг до громадян та покращення якості їх надання; розширення переліку послуг, що надаються в електронній формі; удосконалення Єдиного державного веб-порталу електронних послуг.

У реалізації принципів сталого розвитку продовжується розвиток механізмів щодо впровадження гендерної рівності в органах публічної влади та проводяться дослідження щодо привабливості державної служби серед молоді в Україні. Гендерний аналіз демонструє, що привабливими у роботі на державній службі є: можливість впроваджувати суспільно важливі зміни на державній службі, можливість працювати із соціально важливими темами та отримання першого досвіду роботи. Досвід Швеції свідчить про те, що всі закони і державні програми з гендерної рівності базуються на комплексному підході до проблеми рівності чоловіків і жінок. Агентство з питань гендерної рівності Швеції займається аналізом політики та моніторингом прогресу в досягненні цілей гендерної рівності, координацією та підтримкою урядових установ та університетів щодо впровадження гендерної рівності, а також міжнародним обміном і співробітництвом.

Завдяки розвитку фінансових механізмів та фінансовій допомозі ЄС Україна зможе забезпечити макроекономічну стабільність та відновити життєво важливу інфраструктуру, зруйновану Росією під час війни, зокрема енергетичну

інфраструктуру, системи водопостачання, транспортні мережі, дороги. Держави-члени ЄС і треті країни також зможуть надавати гранти. Ці кошти будуть виділятися через бюджет ЄС, що дозволить Україні отримати підтримку в узгодженому порядку. Усі проекти, які вже реалізуються в Україні, доводять прагнення українського суспільства та уряду до подальшої розбудови демократичної держави на засадах принципів сталого розвитку та стандартів європейської спільноти [3].

Євроінтеграція на регіональному рівні потребує забезпечення фінансової спроможності територіальних громад; створення більш ефективних і прозорих політичних інститутів для зростання інвестицій; участі в міжнародних та європейських програмах; раціональне використання коштів за пріоритетними напрямками розвитку громад; підвищення навичок користування цифровими технологіями населенням; впровадження електронних послуг.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року: Указ Президента України від 30 вересня 2019 року № 722/2019. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>
2. Сиченко В.В., Лукашук Л.С. Реалізація публічних механізмів євроінтеграції України на регіональному рівні. *Наукові інновації та передові технології*. 2022. №12(14). С. 42-54.
3. Орлова Н.С. Реалізація механізмів публічного управління на рівні регіонів та територіальних громад в Україні. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. №4. (електронне видання). 2023. <https://www.nayka.com.ua/index.php/dy/article/view/1394/1404>

УДК 352.075

Ганна РЕШЕТОВА,

кандидат наук з державного управління, доцент,
доцент кафедри публічного управління та адміністрування,
Маріупольський державний університет

РОЛЬ ДЕРЖАВИ У ВДОСКОНАЛЕННІ ТА СТИМУЛЮВАННІ СПІВРОБІТНИЦТВА ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Роль держави в сприянні співробітництву територіальних громад є важливою темою через пряму належність до процесів регіонального розвитку, соціальної стабільності та ефективного використання ресурсів. Вона розкриває ключові аспекти, які держава може використовувати для підтримки місцевих громад у досягненні їх цілей та розвитку:

- децентралізація та регіональний розвиток. У багатьох країнах світу проводиться процес децентралізації, що передбачає передачу більшої влади та фінансових ресурсів місцевим територіальним громадам. Роль держави в цьому процесі полягає в створенні правильних структур, законодавчих актів та

стимулів для підтримки співробітництва між цими громадами з метою забезпечення рівномірного регіонального розвитку;

- соціальна та економічна стабільність. Співробітництво між територіальними громадами має можливість позитивно впливати на розвиток соціальних та економічних сфер. Держава грає ключову роль у сприянні такому співробітництву, забезпечуючи фінансову підтримку, надаючи консультації та розробляючи інструменти для спільних проєктів;

- ефективність використання ресурсів. Спільне використання ресурсів і інфраструктури між територіальними громадами сприяє оптимізації використання обмежених бюджетних коштів;

- розвиток регіональної самосвідомості. Співробітництво між громадами сприятиме розвитку регіональної самосвідомості та ідентичності. Держава має підтримувати цей процес, створюючи умови для спільної культурної, інформаційної діяльності. Становлення місцевого самоврядування має здійснюватися «знизу догори», без значного впливу держави. Однак на практиці досвід країн Європи та, зокрема, України, свідчить про те, що держава грає активну роль у забезпеченні нормативно-правового базису для децентралізації влади та розвитку місцевого самоврядування.

Україна є прикладом, де вплив держави на місцеве самоврядування є особливо помітним. Це важливо через те, що можливості громад для самоврядування та співробітництва значною мірою залежать від політичних партій та державного впливу. Державний детермінізм у становленні інституту територіальних громад зберігає баланс між децентралізацією та централізацією влади та захищає національні інтереси [1, с. 178].

Державна політика щодо місцевого самоврядування також має на меті зміцнення громадського контролю над прийняттям управлінських рішень, включаючи сприяння співробітництву інститутів громадянського суспільства. Практика державного стимулювання співробітництва між територіальними громадами базується на різноманітних механізмах, таких як нормативно-правові, організаційно-адміністративні, інституційні, економічні та інформаційні. Кожен з цих механізмів може впливати на громади загалом або на окремі аспекти співробітництва.

Формування правових умов для співробітництва між територіальними громадами допомагає збалансувати інтереси держави та суспільства і сприяє впровадженню громадського контролю над управлінськими рішеннями [2].

Важливим засобом, яким держава впливає на діяльність громад, є бюджетно-фінансове регулювання. В рамках реформи децентралізації, значна увага приділяється механізмам, що сприяють переходу громад до прямих відносин з Державним бюджетом через добровільне об'єднання.

Бюджетно-фінансове регулювання територіальних громад включає в себе ряд важливих аспектів:

1. Наповнення місцевих бюджетів. Це включає правила стосовно отримання доходів з оподаткування, міжбюджетних трансфертів та інших джерел.

2. Залучення фінансової допомоги. Громади можуть отримувати фінансову підтримку, включаючи міжнародну допомогу, через різні програми, гранти, конкурси та інші механізми.

3. Фінансування з Державного бюджету та обласного бюджету. Держава надає фінансову підтримку громадам через різні форми і програми фінансування.

4. Фінансування через бюджетні програми Державного фонду регіонального розвитку. Цей механізм сприяє фінансовій підтримці розвитку регіонів.

Основними інструментами державної фінансової підтримки для територіальних громад в Україні є наступні:

- субвенції з Державного бюджету місцевим громадам. Ці кошти передаються з Державного бюджету на регулярній основі і призначені для фінансування різних потреб місцевих громад, таких як освіта, медицина, будівництво та ремонт доріг тощо;

- реверсні дотації. Це механізм, за яким місцеві бюджети передають частину своїх коштів у Державний бюджет. Ця сума потім повертається у вигляді дотацій на підтримку фінансово менш забезпечених громад;

- субвенції з місцевих бюджетів до Державного бюджету. Деякі місцеві громади можуть виділяти кошти у Державний бюджет, і ці кошти використовуються для спільних проєктів або інших цілей на загальнодержавному рівні;

- спеціальні субвенції для конкретних сфер. Окрім загальних субвенцій, існують спеціальні субвенції, спрямовані на розвиток певних сфер, таких як освіта, медицина, будівництво інфраструктури тощо. Базова і додаткова дотації (регіональна статистика щодо обсягів субвенцій і дотацій – на сайті «Open budget» та ресурсах U-LEAD) [3].

Ефективним бюджетно-фінансовим регулятором є обласні програми підтримки співробітництва територіальних громад. Реалізація програм передбачає конкурс на проєкти громад, які уклали договір про співробітництво (приклад Львівської області –Комплексна програма регіонального розвитку Львівщини на 2021-2025 роки) [4].

Система оподаткування та перелік місцевих податків становлять ключовий економічний інструмент і їх регулювання централізовано. У Об'єднаних територіальних громадах основним джерелом надходжень є податок на доходи фізичних осіб-підприємців (ПДФО). Проблемою залишається ситуація, коли місце юридичної реєстрації підприємства не збігається з місцем його фактичного господарювання.

З розвитком інформаційних технологій та цифровою трансформацією управлінських процесів в сфері державного управління стає очевидною роль інформаційних механізмів у підтримці співробітництва між громадами. Зокрема, web-ресурси у формі спеціальних веб-сайтів, порталів, комунікаційних платформ, соціальних мереж та чат-ботів виконують функції не лише поширення інформації, але й налагодженню взаємозв'язку та взаємодії між державними структурами і громадами.

Функціонує низка інформаційних платформ щодо різних можливостей діяльності громад, у тому числі їх співробітництва. Для прикладу, це інформаційно-довідковий портал органів місцевого самоврядування України «GROMADA.INFO» [5].

У рамках реалізації інформаційних механізмів важливими є заходи інформаційної підтримки громад через навчальні заходи, зокрема тренінги для голів територіальних громад. Глобалізація та євроінтеграція розширюють можливості розвитку ресурсного потенціалу громади через доступ до міжнародних програм, грантів, конкурсів. Наближаючи міжнародну підтримку до цього процесу, активно проводиться інформаційна робота з громадами, що сприяє їхньому більшому розумінню можливостей співробітництва.

Процес співробітництва між територіальними громадами, який є однією з форм господарського та правового управління місцевими територіями, зосереджується на задоволенні суспільних потреб. Цей процес може бути налагоджений на загальних принципах управління і включати такі етапи: стимулювання та мотивація, організація, планування і контроль здійснення дій відповідно до форми співробітництва, яка вибрана.

В Україні, де політичні партії мають значний вплив на можливості громад, держава є ключовим регулятором для забезпечення балансу між децентралізацією та централізацією влади. Держава використовує різні механізми стимулювання співробітництва між громадами, включаючи фінансову підтримку через субвенції і дотації, організаційно-адміністративні регулятори та інші інструменти. Фінансова децентралізація, зокрема, грає важливу роль у зміцненні фінансової самостійності та ресурсних можливостей громад.

Держава є суттєвим фактором у розвитку місцевого самоврядування та співробітництва територіальних громад і її роль полягає в створенні необхідних умов і механізмів для підтримки і підсилення цих процесів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Сергієнко А. Державна підтримка добровільного об'єднання територіальних громад. Підприємництво, господарство і право. 2020. № 6. С. 178–182
2. Про співробітництво територіальних громад: Закон України від 17.06.2014 № 1508-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1508-18>
1. Місцеві бюджети: Open budget. URL: <https://openbudget.gov.ua/local-budget?id=2600000000>
3. Як співпрацюють громади Львівщини – експертний аналіз. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/14939>
4. Hlazov O., Kalashnikova K., Zolotarov V., Levchenko I., Britchenko I., Lošonczi P. Inter-Territorial Collaboration in the Context of Strengthening Its Economic Security. IJCSNS International Journal of Computer Science and

УДК 338.3:351

Олена ТКАЧЕНКО,

к.е.н., доцент,

Маріупольський державний університет,
доцент кафедри менеджменту та фінансів

ВИКОРИСТАННЯ ПРОЕКТНОГО ПІДХОДУ ДЛЯ РІШЕННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

Визнаним методологічним інструментом вирішення соціальних проблем як окремих територіальних громад, так і країни в цілому виступає проектний підхід, який сприяє реалізації стратегічних пріоритетів і підвищенню ефективності системи публічного управління, надаючи їй більшої гнучкості, спрямованості на отримання кінцевого результату, за яким можна оцінити ступінь досягнення цілей, можливості врахування інтересів різних сторін, раціонального використання наявних ресурсів.

Успішність використання проектного підходу до рішення соціальних проблем як окремих територій, так і країни в цілому залежить від ступеня наукової проробки, обґрунтованості, технології його реалізації, ефективності управління на всіх етапах його реалізації.

Вибір підходу до використання проектів для рішення соціальних проблем створює основу для розробки його концепції і методології. Концепція проекту становить собою загальне уявлення про мету, призначення та ключові заходи з вирішення соціальної проблеми, а методологія має будуватися на основі уявлень про бажане майбутнє і при цьому бути раціональним і контрольованим, і тим самим забезпечувати так звану «м'яку соціальну модернізацію». Одним із методів, що дозволяє досягти означеного ефекту в соціальному проектуванні постає метод форсайту, який отримав широке і ефективне за результатами використання в розвинених країнах, в першу чергу в ЄС. Проведене дослідження було сконцентровано на аналізі досвіду ЄС в сфері використання проектного підходу на основі методології форсайту для рішення соціальних проблем і можливості його імплементації в Україні.

В ЄС проектний підхід на основі методології форсайту використовується в багатьох сферах діяльності для вирішення найбільш актуальних для населення ЄС проблем із врахуванням стратегічного передбачення їх впливу на країни спільноти і світ в цілому. Саме цей метод використовується для вироблення політики щодо соціальних аспектів життя населення ЄС (забезпечення: стійкості систем охорони здоров'я, харчування, розвиток і збереження навичок і талантів, які відповідають амбіціям ЄС, посилення потенціалу в управлінні даними, в розвитку і впровадженні штучного інтелекту та інших передових технологій), вирішення питань сталого економічного розвитку і покращення стану навколишнього середовища (декарбонізація та доступна енергія, забезпечення та

диверсифікація поставок критичної сировини, створення стійких і перспективних економічних і фінансових систем), укріплення управлінських структур і обороноздатності співтовариства (посилення стійкості інституцій, посилення безпеки та обороноздатності та доступу до космосу), співпраці із глобальними партнерами для сприяння миру, безпеці та процвітання для всіх [1].

Проектний підхід до рішення соціальних проблем в ЄС реалізується через спільну роботу із зацікавленими суб'єктами соціальної ситуації, розробку гнучкої політики щодо учасників соціального процесу, соціально-партнерські технології для ініціації соціальних змін в інтересах різних груп населення. Досягти цього дозволяє саме методологія форсайту, яка передбачає аналіз альтернативного майбутнього, надає інформацію для прийняття більш обґрунтованих рішень, допомагає виробленню політики в умовах невизначеності майбутнього, враховуючи можливі випадки, сценарії та результати. Перевагами цієї методології є поєднання таких складових як інтелект (усвідомлення чужих планів і думок про майбутнє), створення сенсу (нові ідеї та розуміння потенційних подій та їх політичних наслідків), спільне бачення (виклики і можливості, які сприяють досягненню консенсусу та згоди в політичних переговорах) [2].

Для України доречним є досвід ЄС із залучення широкого кола різного роду дослідників для рішення соціальних проблем на основі активізації дослідницької та інноваційної діяльності. Для цього розроблена спеціальна система (платформа) стратегічного прогнозування для досліджень та інноваційної політики ЄС (SAFIRE), яка включає бібліотеку ресурсів, які можна використовувати для визначення альтернативного майбутнього, процес моніторингу змін і визначення нових тенденцій, а також механізм для перевірки на майбутнє різних варіантів політики [3].

Соціальне проектування на основі методології форсайту поєднує наукове прогнозування з урахуванням інтересів відомого трикутника «влада – бізнес – громада» шляхом дієвого залучення до процесу «створення проекту» так званих «стейкхолдерів», або «зацікавлених сторін» – тобто саме тих, хто буде брати участь у плануванні та реалізації і, головне, тих, на кого найбільше вплинуть наслідки цієї реалізації.

Використання проектного підходу для рішення соціальних проблем на основі методології форсайту в ЄС дозволило виділити такі його характеристики і переваги, що можуть бути імплементовані в національну практику. До них слід віднести:

- можливість передбачення ризиків, проблем, тенденцій, що можуть виникнути в ході реалізації того чи іншого соціального проекту, отримання корисної інформації для стратегічного планування і розробки політики;

- поява нових ініціатив і інформації про них відповідно до оновленого набору інструментів проектування і залучення широкого кола учасників для вирішення соціальних проблем;

- дослідження різних перспектив, можливостей і викликів, які вони можуть створити.

Використання проектного підходу до рішення соціальних проблем різних рівнів за методологією форсайту передбачає створення та використання колективного інтелекту для передбачення розвитку подій, формування політики, що буде підтримана різними групами населення, інститутами влади і бізнесу, і допоможе обрати найліпші шляхи вирішення проблем для формування кращого майбутнього для певної територіальної громади, міста, регіону і країни в цілому.

ДЖЕРЕЛА:

1. 2021 Strategic Foresight Report. Key global megatrends that will impact the EU in the future. URL: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/strategic-planning/strategic-foresight/2021-strategic-foresight-report_en#:~:text=The%20second%20annual%20Strategic%20Foresight,and%20othe%20environmental%20challenges%2C%20digital
2. Strategic foresight. URL: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/strategic-planning/strategic-foresight_en
3. Welcome Join the Foresight Community. URL: <http://foresight-platform.eu/>

УДК 330.3

Ігор ТОДОРОВ,

доктор історичних наук, професор
Ужгородський національний університет
професор кафедри міжнародних студій та суспільних комунікацій

ГЕОПОЛІТИЧНА УМОВА СТАЛОГО НАЦІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Забезпечення національного сталого розвитку не можливо без врахування стану міжнародних відносин у геополітичному вимірі. Вирішення глобальних проблем обумовлених російською агресією вимагає узгоджених стратегій від рівня міжнародної спільноти до рівня окремих країн. Лише системне вирішення російського питання спроможно забезпечити сталий розвиток.

Росію можна визнати «уособленням світового зла». Жодна інша країна не представляє загрози для світу ядерним знищенням. Жодна інша країна не приймає насильницьку ідеологію рашизму, яка заперечує право інших народів на існування. За кількістю злочинів і жорстокості нинішній російський режим певною мірою перевищує «досягнення» нацистського Райху. Не згадуючи про такі речі, як постійне порушення міжнародного права, дезінформація, кібервійни, вбивства політичних опонентів за кордоном, диверсії та інше.

Проте найбільш неприйнятним є бажання «не ображати Росію» і «дати можливість Путіну зберегти свою репутацію» [1] штовхати Україну до відмови від частини власної території «заради миру». Втім є, звісно, інша оцінка дій Росії: це геноцид, винуватці мають бути покарані, Україна повинна перемогти. Ця лінія нарешті перетворилася на економічні санкції, які набирають «пекельного» характеру. Проте головне полягає в утворенні антипутінської коаліції з більш ніж

50 держав, які погодилися надати Україні необхідну військову допомогу. За цими фактами стоять дві тенденції політики Заходу - домовлятися з Росією чи карати її жорстко. Прихильниками першої групи є деякі країни ЄС, яких Росія економічно (перш за все енергетично) або фінансово прив'язала своїми лідерами. Не можна виключити, що у Росії є компромат на лідерів цих, яким володіють російські спецслужби. Зазначені країни становлять мізерну меншість, але з урахуванням принципу консенсусу для прийняття рішень, навіть одного такого «троянського коника» достатньо, щоб заблокувати відповідні заходи. Приклади цього вдосталь, достатньо згадати позицію Угорщини. Можливим виходом з цієї ситуації може бути перехід від консенсусного голосування до прийняття рішень кваліфікованою більшістю, про що вже йдуть дискусії. Для цієї групи країн важливі косметичні зміни в Росії, такі як відставка Путіна та поява іншої фігури, яка проголосить свою відданість демократії та миру, а також бажання покращити відносини з Заходом і тому подібне. За таких обставин можливо, що інші країни Заходу приймуть пропозицію «пробачити» Росії її злочини в обмін на ілюзорну співпрацю. Незважаючи на історію Росії, яка свідчить про її неспроможність до демократії та тенденцію до агресії, порушення зобов'язань, підступності і брехні. На жаль, на Заході досі існує недолік в дослідженні реальної історії Росії і винесенні належних висновків з цього. Недолік цієї угодовської позиції очевидний. Вона лише стимулює агресора тероризувати сусідні (і не тільки) країни, вигадуючи нові «приводи». Фактично, це означає відмову Заходу від своїх принципів та основних позицій, незалежно від того, наскільки красиво вони можуть бути сформульовані. Самий трагічний наслідок такого підходу полягає в тому, що в найближчому майбутньому Росія може знову відродитися як монстр.

У таких умовах Україна не може обмежуватися роллю спостерігача в ситуації. Усі органи влади - президент, парламент, уряд, місцеві органи самоврядування, і громадянське суспільство повинні висловити тверду позицію щодо неприйнятності дій Росії, які завдають шкоди Україні. У разі зміни політичного режиму в Москві Україна повинна настояти на виконанні ряду умов, включаючи: виведення російських військ з усіх окупованих територій, включаючи Крим і Донбас; компенсацію Росією всіх завданих збитків; видачу воєнних злочинців, включаючи найвище політичне і військове керівництво Росії, притягнення їх до міжнародного суду; прискорений вступ України до НАТО за прикладом Фінляндії та Швеції; підтримку швидкого приєднання України до ЄС; допомогу Заходу у відновленні інфраструктури; процес "дерашизації" Росії [2, с. 206].

Існують ще дві можливі опції для політики Заходу. Перша передбачає суворий тиск на Росію, включаючи високий рівень економічного тиску і її повну міжнародну ізоляцію, що позбавить РФ можливості загрожувати іншим країнам і відновлювати свої втрачені можливості у майбутньому. Такий підхід передбачає лише забезпечення базових потреб населення Росії та відсутність загрози від РФ іншим країнам. Зараз ми фактично спостерігаємо саме цей сценарій дій Заходу. Другий варіант передбачає серйозні зусилля спрямовані перетворення сучасної Росії на низку незалежних миролюбних держав, які

будуть відповідальні за свій економічний, соціальний і культурний розвиток і з часом стануть частиною демократичного світу. Такий підхід потребує революції свідомості політичного класу на Заході. Для багатьох політиків на Заході цей варіант може здатися «розривом зі стереотипами». Але саме драматичність ситуації полягає в тому, що після 24 лютого 2022 року стандартні підходи більше не працюють, їх необхідно негайно відкидати і діяти креативно. Надто велика загроза від світового тоталітаризму. Цей план дій повинен бути інтегрованим та включати широкий спектр заходів, таких як зовнішньополітичні, економічні, фінансові, енергетичні, соціальні, інформаційні, кібернетичні, спеціальні та інші. У України та Заходу є інтелектуальний потенціал для реалізації цього плану.

Проте, чи є можливість втілити цей сценарій на практиці сьогодні залишається питанням, оскільки більша частина західного керівництва, схоже, не готова до сміливих дій і не має політичної волі для цього. Можливо, з часом з'являться впливові особи, які підтримають цей план; деякі з них вже існують. Є надія, що з часом Захід зрозуміє, що дезінтеграція Росії є єдиною передумовою для його власної безпеки. Замість цього, існує гібридне розуміння необхідності завершення впорядкування Росії та страх перед жорсткими, але необхідними діями. Це може мати свої вартість, включаючи тисячі невинних жертв для України та значні фінансові затрати для Заходу, які, однак, швидко амортизуються завдяки співпраці з постросійськими державами.

Отже, розмови про сталий розвиток без врахування геополітичних реалій позбавлені сенсу.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Макрон не погодився з Байденом, який назвав Путіна "м'ясником". Європейська правда. НЕДІЛЯ, 27 БЕРЕЗНЯ 2022, 16:21 // <https://www.eurointegration.com.ua/news/2022/03/27/7136740/>
2. Огризко В.С. Доля недоімперії. К.: ДП «ГДП», 2022. – 211 с.

УДК 342.95

Євген ШВЄЦОВ,
управління патрульної поліції, м. Київ

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ОРГАНІЗАЦІЇ НАДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ ТА МОЖЛИВОСТІ ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ В УКРАЇНІ

Питаннях реформування публічної сфери та організації надання адміністративних послуг сьогодні є актуальними для України. Досвід провідних країн (Німеччини, Польщі, Нідерландів, Великої Британії, США) у цих питаннях може бути дуже цікавим, особливо що стосується підвищення якості надання адміністративних послуг в країні.

Багато вітчизняних дослідників приділяють увагу безпосередньо висвітленню проблемних питань у сфері організації надання адміністративних

послуг: К. Афанасьєв, В. Бережний [1], О. Буханевич [2], Ю. Даньшина [3], І. Драган, А. Коптєв, П. Лілікович, Т. Маматова, З. Панькова [4], В. Петьовка, А. Позняк, А. Рибінська, В. Тимошук та інші.

Необхідно зазначити, що багато вчених спрямовують свої погляди на розгляд саме адміністративних послуг. Однак питання вивчення закордонного досвіду в цій сфері та можливостей його використання в Україні залишаються недостатньо дослідженими та потребують подальшого розгляду.

Розглянемо детальніше досвід Німеччини. Необхідно зазначити певну особливість у німецькому підході, а саме: в офісах з надання адміністративних послуг не передбачено надання соціальних послуг, послуг реєстрації актів цивільного стану, дозволів на будівництво, тому що в Німеччині за надання цих послуг відповідають державні органи [2].

Адміністративні реформи, проведені в Німеччині останнім часом, створили можливості для організації надання адміністративних послуг за принципом «єдиного вікна». Так, кол-центри, які виконують роль довідкових центрів, здійснюють записи на прийом та можуть надавати інформацію, яка стосується звичайних послуг. Центри надання адміністративних послуг надають певну кількість послуг громадянам щодня та виступають у ролі сервісних центрів. Основна задача інтернет-порталів надавати консультації щодо онлайн-послуг.

Досвід Польщі є не менш цікавим. У цій країні згідно за нормами права державні органи також можуть бути замовниками адміністративних послуг, в такій ситуації вони виступають як «внутрішні клієнти». Метою інформаційного центру державної служби, що функціонує у Польщі є покращення доступу як окремих громадян так і державних службовців до основних адміністративних послуг [2].

У Польщі адміністративно-територіальна реформа пов'язана зі створенням єдиної централізованої системи, відповідно до якої за організацію надання адміністративних послуг відповідальними є територіальні громади. Вони мають певний поділ: місцевому рівню відповідають гміна та повіт, а регіональний рівень представлений воєводствами.

Так, наприклад, в усіх районах польської столиці створено централізовану систему Відділів обслуговування мешканців. Основна мета такої системи - пришвидшення адміністративних дій та надання мешканцям міста необхідного рівня якості послуг. Відділи обслуговування мешканців створено як установи, де кожен мешканець столиці може вирішити власні питання. Це може бути обмін ІД-карток, реєстрація транспортного засобу, отримання дозволів та ліцензії тощо.

Створення Відділів значно полегшило механізми надання адміністративних послуг та має ряд певних переваг, а саме: послуги надаються швидко, надійно та кваліфіковано. У прийнятті звернення запроваджено відмежування від тих посадовців, хто розглядає справу. Це є головним принципом діяльності Відділів. Такий підхід дозволяє усунути корупцію з боку чиновника та гарантує його незацікавленість у прийнятті певних рішень. Для скорочення потреби використання паперових документів Відділи також впроваджують електронні системи обслуговування населення.

Отже, для України в питаннях організації надання адміністративних послуг досвід Польщі може бути цікавий саме в запровадженні політики обмеження контактування клієнтів адміністративних послуг з виконавцями, також доцільним буде більш активне залучення приватного сегменту до надання адміністративних послуг, це дозволить позбутися «монополії» органів влади в цій сфері та сприятиме здоровій конкуренції в питаннях надання адміністративних послуг [4].

Однією з найкращих з європейських країн визнана система «універсамів послуг» у Нідерландах. Цікавим є досвід роботи «універсаму послуг» у місті Гаага, це стосується, насамперед, організації роботи з клієнтами з надання адміністративних послуг, яка по суті складається з двох рівнів. Перший рівень - центральний «універсам послуг», (офіс для громадян), який знаходиться в приміщенні муніципалітету. У різних районах міста розташовані офіси, що відносяться до другого рівня. Деякі послуги, наприклад, з питань міграції, громадяни можуть отримувати в офісі першого рівня (центральному) [3].

Таким чином, більшість послуг у Нідерландах можна отримати в «універсамах послуг» на рівні муніципалітетів. «Універсами» надають усю необхідну інформацію про адміністративні послуги, тут можна отримати відповідну довідку чи дозвіл, подати заяву на отримання адміністративної послуги, яка надається у цьому ж «універсамі послуг».

Можна відмітити декілька переваг такої організації надання послуг, а саме: зручність та економія часу; відмежування від взаємодії з посадовцями, які беруть участь в прийнятті рішень. Таким чином повністю усуваються умови для корупції і, навпаки, створюються усі підстави для ефективного виконання своїх обов'язків службовцями (обмеження спілкування з клієнтами).

Однією із найуспішніших країн Європи з надання адміністративних послуг є Велика Британія. За останні кілька десятиліть у країні здійснено суттєві адміністративні реформи, незважаючи на те, що Британія є дуже консервативною країною. Основою системи надання державних послуг стали центри послуг для населення, які працюють за системою «єдиного вікна» та здійснюють свою діяльність за рахунок основних принципів: рухаються документи, а не громадяни; контроль якості надання послуг; одне звернення - в одному місці. Основне завдання британських центрів послуг - підвищення рівня доступу громадян до державних послуг та висока якість їх надання [1].

На основі проведеного дослідження можна виділити основні принципи стратегії надання адміністративних послуг в Британії: розробка та впровадження загальнонаціональних стандартів державних послуг; наділення відповідними повноваженнями органів виконавчої влади того рівня, де здійснюється надання адміністративних послуг; створення можливостей для гнучкості надаваних послуг відповідно до особливостей потреб замовників послуг; надання можливостей та варіантів вибору зручного місця отримання послуги для замовника послуги [1].

Підбиваючи деякі підсумки, можна зробити висновок, що у більшості західних країн вдалося створити розвинуту інфраструктуру з організації на надання якісних та доступних адміністративних послуг. Створена система

дозволяє полегшити процес отримання адміністративних послуг населенням завдяки впровадженню сучасних баз даних, навчання усіх учасників процесу надання послуг (як виконавців так і отримувачів) тощо. Діяльність зазначених структур є ефективною завдяки тому, що вони функціонують, впроваджуючи у свою практику важливі правила, а саме: орієнтація на запити громадян та максимальна гнучкість в наданні послуг; чітка та зрозуміла організація надання послуг в поєднанні з професіоналізмом працівників; націленість на результат та практичну вигоду, що вимірюється задоволеністю споживачів/клієнтів.

Заслуговує на увагу досвід США в питаннях реформи державного управління та надання адміністративних послуг зокрема. Так, за президенства Білла Клінтона в США відбулося значне реформування адміністративних структур. Метою нововведень стало удосконалення діяльності уряду за рахунок значної економії витрат на утримання адміністративного апарату. Фокус уваги уряду був перенесений на потреби громадян, які розглядалися як «клієнти уряду». Тобто основою адміністративної реформи став комплексний підхід до терміну «клієнти уряду» [2].

Із приходом нової адміністрації Дж. Буша, реалізована ідея «електронного уряду» яка стала основою реформи державного управління. Сьогодні в США розроблено та працюють тисячі урядових сайтів, які налічують сотні тисяч веб-сторінок. Необхідно зазначити, що реалізація моделі Е-врядування на рівні держави ставить за мету чітку та в той же час просту взаємодію громадян та бізнес-структур з урядовими організаціями (представниками влади), удосконалення взаємодії між державними інституціями і громадянами [3].

Отже, міжнародний досвід надання адміністративних послуг свідчить про те, що тільки відкритість державного сектору для громадян забезпечує необхідну якість та доступність адміністративних послуг у системі публічних послуг.

Позитивно оцінюючи досвід провідних країн, можна запропонувати рекомендації щодо можливостей його використання в Україні:

- законодавчий – наближення до європейського стандартів надання адміністративних послуг;
- інформаційний – удосконалення діяльності Єдиного державного порталу адміністративних послуг;
- офісний – основний фокус на споживачів-замовників послуг; відкриття необхідної кількості сервісних центрів з надання адміністративних послуг; впровадження гнучкого графіка роботи; для більшої задоволеності споживачів та доступності адміністративних послуг необхідне розширення мережі мобільних центрів;
- кадровий – удосконалення системи мотивації працівників сервісних центрів з надання адміністративних послуг, справедлива система відбору та підвищення кваліфікації персоналу; удосконалення взаємодії між владними інституціями, центрами надання адміністративних послуг та замовниками послуг з метою поліпшення якості надання адміністративних послуг.

Таким чином, розглянувши досвід розвинених країн щодо впровадження систем надання якісних публічних послуг, необхідно зазначити, що у більшості з цих країн діяльність спрямовується на створення зручних і досяжних умов для

отримання послуг громадянами, а саме: впровадження і розвиток інтегрованих офісів; пошук оптимального суб'єкта надання послуг, використання компетентних інституцій; використання систем локальних інформаційних мереж і сегментів глобальної інформаційної мережі для надання послуг; створення веб-порталів, присвячених адміністративним послугам; здійснення електронізації окремих послуг [2].

Отже, підсумовуючи досвід провідних країн, можна визначити основні напрямки щодо удосконалення організації надання адміністративних послуг в Україні та підвищення їх якості [4]:

- реформування діяльності державних інституцій, що відповідальні за регулювання відносини у сфері надання адміністративних послуг;
- розробка та впровадження дієвих механізмів формування позитивного іміджу та авторитету державного посадовця в очах населення громади, а також затвердження його правового статусу;
- запровадження процесів децентралізації (передача деяких повноважень до органів місцевого самоврядування) в питаннях організації надання адміністративних послуг;
- впровадження сучасних інформаційних баз даних та систем при наданні адміністративних послуг, зокрема і в дистанційній формі;
- розробка дієвих принципів здорової конкуренції з передачею деяких адміністративних послуг у приватний сектор, це забезпечить реалізацію ринкових механізмів у сфері надання адміністративних послуг;
- з метою контролю за якістю надання послуг залучати громадські організації до процесів організації надання адміністративних послуг.

Однак, треба зауважити, що в питаннях організації надання адміністративних послуг населенню в Україні не допускається просте перенесення досвіду провідних країн. Позитивні напрацювання міжнародного досвіду потрібно поширювати на вітчизняну практику тільки з урахуванням національних особливостей, менталітету, культурної та політичної спадщини України, а також реалій сьогодення.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бережний В. О. Реформування державного управління у Великобританії. Теорія та практика державного управління. 2010. № 2. - С. 89 –95.
2. Буханевич О. М. Закордонний досвід надання адміністративних послуг. Митна справа. 2014. - № 6 (2.1). - С. 222–229.
3. Даньшина Ю. В. Зарубіжний досвід оцінювання якості надання адміністративних послуг. Теорія та практика державного управління. - 2011. Вип. 4. С. 467–475.
4. Панькова З. Л. Зарубіжний досвід надання адміністративних послуг та його застосування в Україні. Право: Історія, Теорія, Практика: матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф., (м. Дніпро, 18–19 листоп. 2016 р.). Херсон: Вид. дім «Гельветика», 2016. С. 144–146.

Х. ФІНАНСОВІ МЕХАНІЗМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗБАЛАНСОВАНОГО ЗРОСТАННЯ

УДК 657.633:658.115.31+005.521

Анастасія ВОРОНЦОВА,
начальник відділу контролю Маріупольської міської ради

ОСОБЛИВОСТІ ТА ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ ТА АУДИТУ В ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ

***Ключові слова:** внутрішній контроль, аудит, децентралізація, програмно-цільовий метод, територіальна громада, міжнародні стандарти, бюджетні установи.*

В статті розглядаються основні виклики, які постали перед керівниками бюджетних установ після проведення реформи децентралізації, запровадження програмно-цільового методу в бюджетному процесі та обов'язковості запровадження системи внутрішнього контролю; здійснений аналіз поточної ситуації з функціонуванням системи внутрішнього контролю в Маріупольській територіальній громаді та основні принципи розбудови ефективної системи внутрішнього контролю та аудиту.

Реформа децентралізації, розпочата у 2014 році, дала поштовх багатьом процесам в різних галузях діяльності держави. З метою отримання більш конкретних результатів відбулась передача владних повноважень та фінансових ресурсів від центрального рівня (державної влади) до місцевого (органи місцевого самоврядування з одночасним переходом від системи формування та витрачання бюджетних коштів традиційним постатейним методом до програмно-цільового методу).

Однією з характерних особливостей такого переходу є зсув акцентів з планування та контролю безпосередньо видів та обсягів видатків на досягнення результатів (планування та контроль). Тобто відбувається перехід з контролю зовнішнього характеру на внутрішній.

Загалом, поняття внутрішнього контролю зовсім не є новим для України. На законодавчому рівні у 2010 році Бюджетним кодексом України (п.3 ст.26) визначено, що внутрішній контроль - це комплекс заходів, які застосовуються керівником для забезпечення дотримання законності та ефективності використання бюджетних коштів, досягнення результатів відповідно до встановленої мети, завдань, планів і вимог щодо діяльності розпорядника бюджетних коштів і підприємств, установ та організацій, що належать до сфери його управління. [1]

В розрізі окремих галузей функціонування зафіксовані основні принципи та вимоги до здійснення контрольних повноважень окремими посадовими особами. Як приклад можна навести посадових осіб таких структурних підрозділів: фінансово-бухгалтерського, з матеріально-технічного забезпечення тощо.

Проте слід зауважити, що внутрішній контроль охоплює лише незначну частину діяльності бюджетної установи. Стосовно інших сфер діяльності, то навіть за умов затвердження законодавством вимог щодо забезпечення відповідних контрольних повноважень, зазвичай працівники бюджетної установи виконують дані повноваження без фіксації результатів та складання відповідної звітності. Вбачається картина відсутності інформування керівника щодо поточної ситуації в організації та здійсненні контрольних функцій з дотриманням принципів достатності, ефективності та доцільності. Тобто при таких обставинах створюються передумови для виникнення ризиків невиконання функцій та недосягнення результатів, які заплановані.

Для України, на відміну від європейських країн, які успішно оперують поняттям внутрішнього контролю та запровадили його практичне застосування вже протягом півстоліття, станом на теперішній час характерне формування цього поняття в як законодавчому, так і в інституційному аспекті. Як наслідок, діяльність установи та, як наслідок, прийняття управлінських рішень з впровадження та здійснення внутрішнього контролю керівником перебуває під впливом розуміння ролі та сутності такого виду контролю.

Станом на теперішній час внутрішній контроль з точки зору керівника установи та співробітника сприймається як перевірка, аналітичне дослідження та інвентаризація окремих процесів або операцій з бюджетними коштами та іншими ресурсами. Таким чином вбачається картина дотримання ортодоксального погляду на внутрішній контроль як на процес виявлення відхилення від плану лише у деяких галузях функціонування.

Вказана ситуація не є винятком й для Маріупольської територіальної громади. Станом на теперішній час в структурі виконавчих органів Маріупольської громади наявні чисельні підрозділи, відповідальні за здійснення різних видів контролю, проте саме внутрішній контроль у розумінні ст. 26 Бюджетного кодексу присутній у вигляді розрізнених функцій у різних підрозділах.

Для ілюстрації наведемо наступні приклади. В структурі департаменту фінансів присутні підрозділи, які відповідальні за контроль над процесами формування та використання коштів місцевого бюджету, здійснює аудити ефективності використання бюджетних коштів; структурний підрозділ департаменту з питань безпеки та запобігання корупції слідкує за ефективним використанням матеріальних ресурсів бюджетних організацій місцевого бюджету та комунальних підприємств; відділ контролю міської ради проводить аудити ефективності наявних функцій в міській раді; департамент по роботі з персоналом здійснює контрольні повноваження щодо дотримання законодавства про працю в структурних підрозділах та комунальних підприємствах міської ради тощо [2].

Отже, можна зробити висновок, що практично кожен напрямок діяльності бюджетних установ та комунальних підприємств Маріупольської територіальної громади охоплений внутрішнім контролем та аудитом. Проте, розрізненість цих процесів не дає можливості керівнику високорівнево та централізовано бачити загальну ситуацію в громаді та відповідно приймати управлінські рішення.

Ще одним важливим викликом для системи внутрішнього контролю в Маріупольській громаді є перехід на використання міжнародних стандартів у сфері внутрішнього контролю та аудиту; без дотримання цих стандартів неможливо розбудувати ефективну та дієву систему. Прикладом таких стандартів є стандарти Інституту внутрішніх аудиторів та комітету COSO для приватного сектору, на підставі яких Комітетом з внутрішнього контролю Міжнародної організації вищих контролюючих органів (INTOSAI) розроблені стандарти внутрішнього контролю для державного сектору. В свою чергу, ці стандарти імplementовані в національне законодавство Методичними рекомендаціями з організації внутрішнього контролю розпорядниками бюджетних коштів у своїх закладах та у підвідомчих бюджетних установах [3].

Зазначені стандарти містять базові аспекти розбудови ефективної системи внутрішнього контролю, а саме обов'язковість інтегрування в систему наступних елементів: внутрішнє середовище, управління ризиками, заходи контролю, інформацію та комунікації, моніторинг. Саме ці елементи є ефективним підґрунтям для формування та аналізу системи внутрішнього контролю будь-яких організацій.

Підсумовуючи вищевикладене, вбачається недостатній досвід установ та організацій бюджетної сфери в організації та здійсненні внутрішнього контролю. Це пов'язано з тим, що на законодавчому рівні встановлено лише єдині принципи, на яких повинні ґрунтуватися підходи щодо забезпечення побудови (або удосконалення) системи внутрішнього контролю [3].

Також неможливо розробити та рекомендувати до використання універсальну модель системи внутрішнього контролю внаслідок специфічних особливостей кожної окремої установи, організації, інституції та різного рівня розвитку вищезазначеної системи. Як наслідок, система, яка ефективно працює в одній установі, майже ніколи не буде діяти з тим самим ступенем ефективності в іншій установі. Ступінь розвитку системи залежить від галузі, особливостей функціонування, принципів, якими керується керівництво під час формування системи внутрішнього контролю.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бюджетний кодекс України: Закон України від 08.07.2010 р. № 2456-VI. Дата оновлення: 20.09.2015. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17/ed20150920> - Text (дата звернення: 01.12.2022).
2. Про внесення змін до структур та положень виконавчих органів міської ради: Рішення Маріупольської міської ради від 26.02.2021 № 8/4-205.
3. Про затвердження Методичних рекомендацій з організації внутрішнього контролю розпорядниками бюджетних коштів у своїх закладах та у підвідомчих бюджетних установах: Наказ Міністерства фінансів України від 14.09.2012 р. № 995. Дата оновлення: 10.12.2014. <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0995201-12#Text> (дата звернення 01.12.2022).

Людмила ЄСЛЮКОВА,
заступник начальника
Торецької міської військової адміністрації
Бахмутського району Донецької області

РОЗРОБКА ІННОВАЦІЙНИХ ТА ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ГРОМАД

Через війну на перший план вийшли потреби оцінювання інвестиційного середовища в умовах війни, покращення внутрішніх процесів залучення інвестицій, презентація інвестиційного потенціалу.

Формування стратегічного бачення розвитку громади, оцінки її слабких та сильних сторін, визначення конкурентних переваг, планування соціально-економічних процесів на середньо- та довгострокову перспективу, передбачення можливих наслідків від реалізації таких цілей та завдань – це, на сьогодні, пріоритетний напрям діяльності громад. Адже лише завдяки розробці ефективного інструментарію використання бюджетних коштів, при якому досягатиметься кумулятивний ефект, можна створити додану вартість, додаткові робочі місця, залучити кошти інвесторів та забезпечити громадян якісними освітніми, медичними, соціальними послугами.

Сьогодні необхідно забезпечити знаннями та інструментами фахівців з економічного розвитку, задля адаптації програм та ініціатив, що спрямовані на залучення іноземних інвесторів, до нестабільних умов існування громад.

Як форма цільового управління інноваційною діяльністю інноваційний проект є складною системою взаємозумовлених та взаємопов'язаних за ресурсами, термінами та виконавцями заходів, спрямованих на досягнення конкретних цілей (завдань) на пріоритетних напрямках розвитку науки і техніки. Як процес здійснення інновацій – це сукупність наукових, технологічних, виробничих, організаційних, фінансових та комерційних заходів, що виконуються у певній послідовності, що призводять до інновацій. Одночасно інноваційний проект – це комплект технічної, організаційно-планової та розрахунково-фінансової документації, необхідної для реалізації цілей проекту [1].

Метою інвестицій є отримання прибутку від вкладених коштів будь-яким шляхом, а метою інновацій – покращення об'єкта інвестування. Тому інноваційна діяльність (як і інноваційний проект) має більш високі цілі, ніж інвестиційна (або інвестиційний проект) [2].

Інвестиції – це кошти інновацій. Звідси можна зробити висновок, що інвестиційна діяльність є частиною (функцією) інноваційної діяльності, а інвестиційний проект є складовою (стадією, фазою) інноваційний проект. Таке тлумачення інноваційного проекту органічно ув'язується з інноваційним процесом.

Відмінні риси інвестиційний та інноваційний проектів:

– інвестиційний проект передбачає отримання прибутку, використовуючи в здебільшого, традиційні (відомі раніше) технології та товари, інноваційний – тільки створюючи нові технології та/або продукти;

- інвестиційний проект здійснюється на основі будь-якої бази, має основний капітал;

- при реалізації інноваційного проекту базу доводиться створювати чи суттєво змінювати наявну;

– нарешті, інноваційний проект через науковість продукції тісно пов'язаний з наукою, має з нею зворотний зв'язок, тоді як інвестиційний користується вже закінченими розробками, що зарекомендували себе [3].

Найактуальнішими напрямками сфери місцевого економічного розвитку громад є:

- розробка стратегій розвитку громад, плану її реалізації та системи моніторингу виконання стратегій;

- формування профілю громад, інвестиційних паспортів;

- оцінка структури місцевої економіки;

- створення інвестиційного порталу громад та розробка дорожньої карти процесу збору даних для формування такого порталу;

- розробка проектних заявок для участі у конкурсі з відбору проектів для фінансування за рахунок коштів Державного фонду регіонального розвитку, грантів міжнародних проектів;

- розвиток міжмуніципального співробітництва громад;

- розробка інструментів підтримки малого та середнього бізнесу;

- підготовка місцевої програми міжнародного співробітництва громад, встановлення зв'язків, підписання меморандумів про співробітництво з громадами інших країн, підготовка та реалізація спільних проектів;

- розробки маркетингової стратегії [4-6].

Мета реалізації інноваційних та інвестиційних проектів діяльності громад - створення та масштабування успішних бізнес проектів та забезпечення інвестиційного розвитку громад. Завдяки діяльності інвестиційної платформи України, бізнес матиме змогу залучити необхідні кошти та масштабувати свої проекти, інвестори матимуть можливість швидко, комфортно та з мінімальними ризиками вибрати проект для отримання додаткового доходу на основі експертної оцінки та з урахуванням особистих цінностей, а громади і території при цьому зможуть розкрити інвестиційний потенціал та ефективно використовувати власні ресурси.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Олійник Л. В. Управління інноваційним розвитком підприємства на основі формування інноваційних програм підприємств. Економіка і організація управління. 2017. №3. С. 51-59.

2. Городецька Т.Б., Іващенко А.Г., Семерунь Л.В. Innovative marketing in the strategic management of an industrial enterprise. Економіка. Фінанси. Право. Київ, 2019. № 2. С.28-33.

3. Белінська О.В. Сутність інвестиційного потенціалу підприємства. Вісник Хмельницького національного університету. 2017. № 4. Т.3. С. 267-271.

4. Ворона П. В. Місцеве самоврядування України в контексті розвитку представницької влади : монографія. Полтава: ПУЕТ, 2012. – 341 с.

5. Бориславська О., Заверуха І., Захарченко Е. Децентралізація публічної влади: досвід європейських країн та перспективи України; Швейцарсько-український проект «Підтримка децентралізації в Україні» DESPRO. К. : ТОВ «Софія». 2019. 128 с.

6. Ірха К. О. Громадянські ініціативи як чинники розвитку громадянського суспільства України. Освіта регіону. Політологія, психологія, комунікації. 2013. № 4. С. 129–132.

УДК 338.2:332.12

Олена ЖУК,
голова Запорізької обласної ради

ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО У РЕАЛІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЄКТІВ ТЕРИТОРІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ГРОМАД

Сталий територіальний розвиток неможливий без партнерства органів публічної влади й бізнесу. Сьогодні виникає необхідність розвитку державно-приватного партнерства як інструменту розвитку територій в умовах реалізації реформи децентралізації владних відносин.

Державно-приватне партнерство — це інституційний та організаційний альянс між владними органами і бізнесом з метою реалізації суспільно значущих проєктів у різних сферах діяльності. Тобто передача бізнесу частини повноважень, відповідальності та ризиків щодо реалізації інвестиційних проєктів, які традиційно впроваджувалися за рахунок бюджетного фінансування.

Проблемі державно-приватного партнерства присвячено праці багатьох вітчизняних та зарубіжних науковців: О. Акіліна, Т.Є. Воронкова, С.М. Даниленко, І.А. Косач, Т.М. Кришталь, І.С. Нейкова, С.В. Сімака, В.О. Стойка, Н.В. Філіппова, М.А. Федченко та ін.

Нові підходи до розвитку територіальних утворень передбачає реалізацію інфраструктурних проєктів, що вимагає використання значних фінансових ресурсів, які відсутні в повній мірі на місцевому та регіональному рівні. Органи місцевої влади звертаються до різних підходів у вирішенні вказаної проблематики, в т. ч. намагаються використовувати сучасні моделі співпраці з приватним бізнесом на основі публічно-приватного партнерства [1].

Державно-приватне партнерство розглядається як дієвий інструмент, що здатен забезпечити розвиток довгострокового взаємовигідного діалогу органів місцевого самоврядування з суб'єктами підприємницької діяльності та мешканцями громади. За допомогою державно-приватного партнерства можливо реалізовувати політику регіонального та муніципального розвитку соціально-

економічної системи, що дозволяє посилювати кошти місцевих бюджетів приватними інвестиціями для фінансування інфраструктурних суспільно значимих для розвитку територіальних утворень проєктів. При цьому приватні партнери та громадянське суспільство є не лише споживачами суспільних послуг, які надаються на основі проєктів державно-приватне партнерства, але і активними зацікавленими особами, причетними до реалізації програм місцевого соціально-економічного розвитку [5].

Діяльність державно-приватного партнерства необхідно розглядати з позиції динамічного процесу інфраструктурного вдосконалення соціально-економічних систем усіх рівнів - загальнодержавного, регіонального, муніципального [2; 3; 4]. Такий підхід дозволяє покращити кількісні та якісні параметри конкретної системи, що сприятиме підвищенню рівня задоволеності як індивідуальних, так і колективних потреб населення конкретної території.

Керівництво кожної територіальної громади повинно мати чітке бачення управління державно-приватним партнерством для залучення інвестицій з метою реалізації інноваційних проєктів, а також визначити пріоритетні методи та шляхи досягнення поставленої мети, для чого рекомендується спиратися на експертно-громадський метод. Необхідно також діагностувати ту чи іншу концепцію активізації державно-приватного партнерства щодо можливості залучення з його допомогою інвестицій на реалізацію інноваційних проєктів у конкретній соціально-економічній системі.

Для оцінки економічної ефективності державно-приватного партнерства в умовах розвитку інвестиційно-інноваційної діяльності можна використовувати методіку розрахунку індексу прибутковості, що відбиває величину прибутку від реалізації конкретного інноваційного проєкту, реалізованого в рамках державно-приватного партнерства.

Таким чином, сучасні підходи щодо використання державно-приватного партнерства для реалізації інноваційно-інвестиційних проєктів, які забезпечують отримання суспільних послуг в межах об'єднаних територіальних громад, посилять спроможність територій, надасть можливість населенню отримувати якісні послуги, покращить інвестиційну привабливість на місцевому рівні, створить основу для широкої участі громадян у формуванні та вирішенні соціальних потреб територіального утворення.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Білуха Л. А. Поняття територіальної громади та спроможної територіальної громади. Теорія та практика державного управління. 2017. № 1 (56). С. 1-6.
2. Воронкова Т.Є., Воронков І.В. Державно-приватне партнерство як інструмент активізації інноваційної діяльності. Науково-технічна інформація. 2014. № 2. С. 28–36.
3. Розум Г.М. Державно-приватне партнерство як ефективний інструмент реалізації інноваційної політики регіонів. Інвестиції: практика та досвід. 2017. № 20. С. 90–92.

4. Федченко М.А., Косач І.А. Державно-приватне партнерство в інноваційній сфері: український та зарубіжний досвід. Вісник Чернігівського державного технологічного університету. 2013. № 2(66). С. 365–371

4. Palokha O. Development of municipal-private partnership in the system of municipal crediting of Ukraine. Technology audit and production reserves. 2018. № 5(5). P. 4-8.

УДК 351:338.2

Наталія МАЛИШ,
д.держ.упр., професор, професор Києво-Могилянської
школи врядування імені Андрія Мелешевича

ДЕРЖАВНА ЕКОНОМІЧНА ПОЛІТИКА В УМОВАХ ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ

Правові засади державної економічної політики в умовах дії воєнного стану прописані в Конституції України, Господарському Кодексі України, Законах України «Про оборону України», «Про правовий режим воєнного стану», інших нормативно-правових актах.

«Господарська компетенція органів державної влади та органів місцевого самоврядування реалізується від імені відповідної державної чи комунальної установи. Безпосередня участь держави, органів державної влади та органів місцевого самоврядування у господарській діяльності може здійснюватися лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що визначені Конституцією та законами України» [1].

У сфері господарювання держава здійснює стратегічну і тактичну економічну політику, що спрямована на реалізацію та узгодження інтересів суб'єктів господарювання та споживачів й населення в цілому. Економічна стратегія націлена на довгострокову перспективу, на вирішення важливих завдань, забезпечення економічної безпеки держави, збереження і примноження економічного потенціалу країни тощо. Економічна стратегія спрямована на визначення пріоритетних цілей економіки, засобів та способів їх реалізації з урахуванням тенденцій, що мають місце в національному та світовому господарстві. «Економічна тактика – сукупність найближчих цілей, завдань, засобів і способів їх досягнення для реалізації стратегічного курсу економічної політики в конкретних умовах, що складаються в поточному періоді розвитку економіки» [1, ст. 9]. Економічна тактика в умовах дії воєнного стану має свої особливості та повинна відповідати, насамперед, потребам оборонного комплексу.

Основними напрямками економічної політики, що визначаються державою, є [1, ст. 10]: структурно-галузева політика, інвестиційна, антимонопольно-конкурентна, бюджетна, податкова, грошово-кредитна, валютна, зовнішньоекономічна політика тощо. Засоби державного регулювання господарської діяльності прописані у статті 12 Господарського кодексу України як то: державне замовлення, ліцензування, патентування і квотування, технічне

регулювання, застосування нормативів та лімітів, регулювання цін і тарифів, надання податкових та інших пільг, дотацій, компенсацій, цільових інновацій та субсидій. Ці ж засоби та інструменти використовуються і в умовах дії воєнного стану.

Важливою складовою економічної політики є управління державним сектором економіки відповідно до засад внутрішньої і зовнішньої політики, що реалізовується через програми соціально-економічного розвитку України, цільові програми розвитку, а також відповідні законодавчі акти. Особливості управління господарською діяльністю у державному секторі економіки прописані у статті 22 Господарського кодексу України. Держава реалізує право державної власності у державному секторі економіки через систему організаційно-господарських повноважень відповідних органів управління.

Законодавство про управління об'єктами державної власності ґрунтується на Законі України «Про управління об'єктами державної власності», Господарському кодексу України, Податковому кодексу України, Законі України «Про захист економічної конкуренції» та інших нормативно-правових актах з питань управління об'єктами державної власності.

Єдиний реєстр об'єктів державної власності, держателем та адміністратором якого є Фонд державного майна України, є державною інформаційно-комунікаційною системою, що забезпечує збирання, облік, накопичення, оброблення, захист та надання інформації про нерухоме майно, у тому числі передане в оренду (лізинг), концесію або заставу, державних підприємств, установ та організацій, а також про корпоративні права держави та державне майно. Діяльність Фонду регламентується Законом України «Про Фонд державного майна України». ФДМУ в умовах воєнного стану запустив у тестовому режимі автоматизовану систему «Кадровий резерв ФДМУ» для пошуку експертів, які «мають управлінський досвід та бажання сприяти фінансовому оздоровленню підприємств у різних галузях діяльності». Систему розробив Офіс цифрової трансформації ФДМУ в співпраці з іншими підрозділами. У жовтні 2023 р. відкрито 62 вакансії на керівні посади на державних підприємствах та 13 вакансій в акціонерних товариствах з державною часткою участі [2].

Порядок здійснення господарської діяльності в умовах надзвичайного стану та надзвичайної екологічної ситуації прописано у статтях 416 і 417 Конституції України. Господарська діяльність в умовах надзвичайного стану допускає обмеження у здійсненні конституційних прав і свобод громадян, а також прав юридичних осіб та покладає на них додаткові обов'язки. У період дії воєнного стану, введеного на території України або в окремих місцевостях, правовий режим господарської діяльності визначається на основі законів: «Про оборону України», «Про правовий режим воєнного стану».

Фахівці Українського інституту майбутнього основними тенденціями економіки України зазначили:

- сповільнення інфляції у 2023 р. (26,6% у 2022 р.), що відповідає загальносвітовому тренду, а жорстка монетарна політика НБУ є недоцільною та гальмує економічне зростання;

- зовнішньоторговельний дефіцит, що створює передумови девальвації гривні;
- демографічну кризу (станом на червень 2023 року постійне населення України становить 28,5 млн осіб. не повернулися в Україну з 24.02.2022, з них 3-5 млн можуть залишитися за кордоном, старіння населення, спадання народжуваності, дефіцит трудових ресурсів);
- налаштування бізнесу на міграцію до Європи через кращі фінансові умови, доступ до капіталу, безпеку та передбачувані умови ведення бізнесу;
- збільшення частки держави в економіці країни, що створює підґрунтя для високого рівня корупції, має негативні наслідки у вигляді міграції та стагнації економіки, тенденції до зростання «тіньової економіки»;
- збагачення корупціонерів і формування нових олігархів шляхом переділу активів та збагачення через обмеження щодо участі в тендерах по будівництву доріг, відновленню інфраструктури країни [3].

За результатами дослідження, проведеного групою «Рейтинг», найбільш перспективними галузями у поствоєнний період будуть: будівельна та військово-промислова [4]. Для відновлення зруйнованої інфраструктури потрібні будуть нові проєкти відбудови. Серед інших сфер перспективними зазначено: розвиток агропромислового сектору, сферу охорони здоров'я, металургію, інформаційні технології, освіту та науку, транспорт, торгівлю, культуру, туризм, легку промисловість.

Очевидно, що Україну очікує тривала боротьба за виживання. Державна економічна політика потребує фахового керування, залучення інвестицій для розвитку підприємництва, членства в НАТО як гарантії безпеки та можливості для економічного розвитку.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Господарський кодекс України. (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, № 18, № 19-20, № 21-22, ст.144). Редакція від 03.09.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
2. Фонд державного майна України URL: <https://www.spfu.gov.ua/ua/content/historical-information.html>
3. Ілюзія зростання. Прогноз економіки України 2023-2024. Презентація. 05.07.2023 від UIFuture. URL: <https://uifuture.org/publications/ilyuziya-zrostannya-prognoz-ekonomiky-ukrayiny-2023-2024-prezentacziya/>
4. Перспективні галузі економіки, Команда YC.Market 5.07.2023. URL: <https://blog.youcontrol.market/pierspiektivni-ghaluzi-ieekonomiki-proghnozi-rozvitku-pislia-viini>

Наукове видання

**ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ДЛЯ СТАЛОГО
РОЗВИТКУ:
ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ НА
НАЦІОНАЛЬНОМУ
ТА МІСЦЕВОМУ РІВНЯХ**

*Матеріали V Міжнародної
науково-практичної конференції
(українською, англійською мовами)*

Підписано до друку 30.12.2023 Зам. 09/23
Обсяг 14 друк. арк. Формат 60x84/16. Тир. – 100

Редакційно-видавничий відділ Маріупольського державного університету. Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції.

Серія ДК №7869 від 28.06.2023 р.
03037, м. Київ, просп. Повітрофлотський, буд. 31